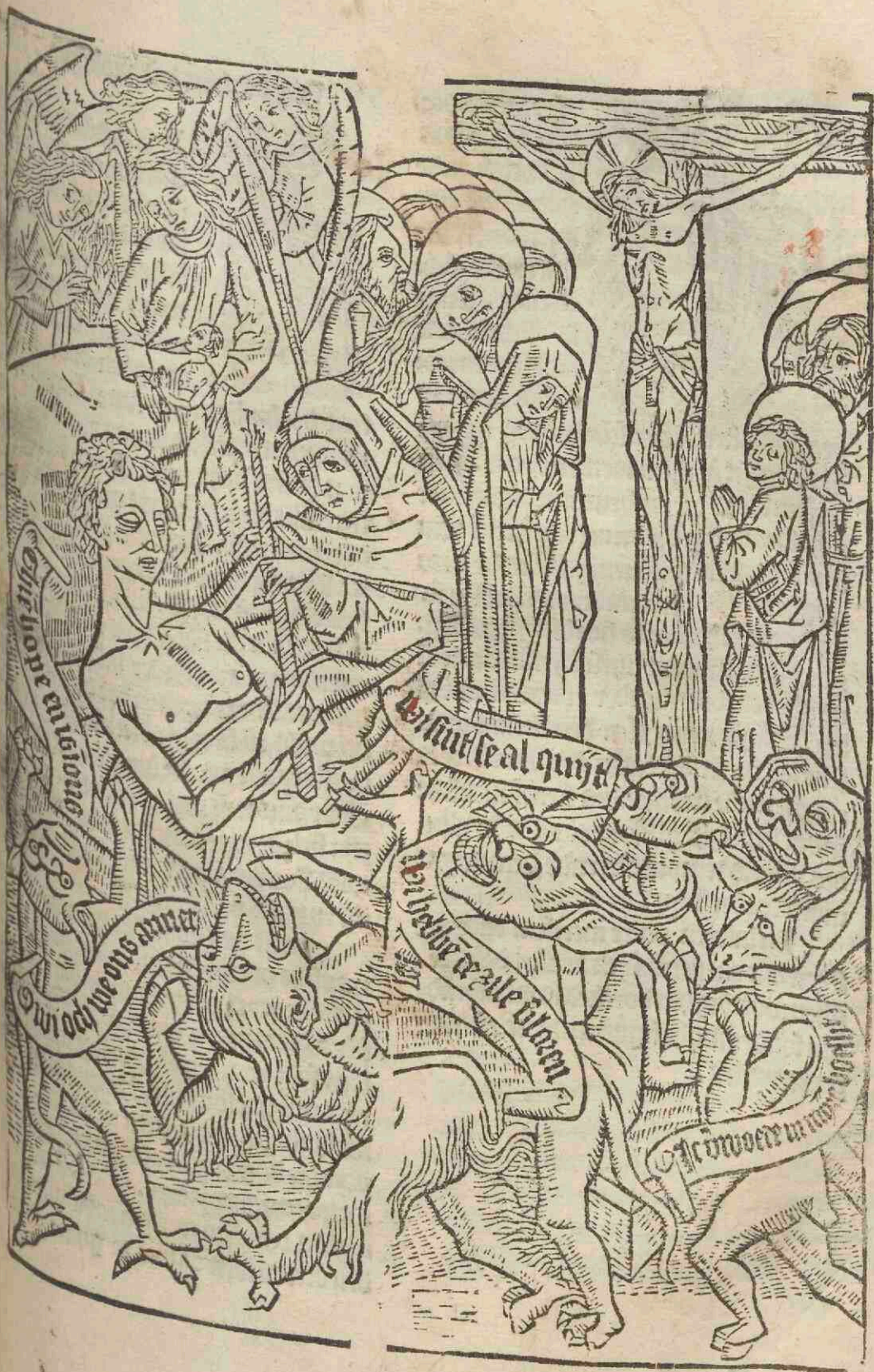

Sterfboek.

<https://hdl.handle.net/1874/362692>

CA. 1621

Bibliotheca
Conventus
Woerdensis

Dit tegenwoer-
dighe boeck is
gheheten ende
ghenoemt dat
sterfboeck. oft
die conste van
steruen. Ende
is inhoudende
veel schoenre le-
re hoe hem een
peghelick kerste mensche hebben sal ope
daer legget in sinen laetsten eynde. **T**en
eersten soe is dit teghenwoerdighe boec
inhoudende hoe die duuel den sieckē men-
sche tempteert mit menigherhande beco-
ringhen. **T**en anderen mael soe is
dit boeck inhoudende hoe die barmherti-
ghe ghesontmaker ihesus cristus mit si-
ne ghebenedide moeder maria en mit al-
len heplighen enghelen den siecken men-
sche is troestende tegen des duuels beco-
ringhe. ende stercket den sieckē mensche
in dat heplighe gheloue als dat hi allen
des duuels temptatien ende becozingen
mach wederstaen.

Du salmen noert mercken ende ver-
staen dat een peghelick artikel deses te-
ghenwoerdighen boeckes is inhoudende
zijn sonderlinghe figuren mit vele schoen-
re exempelen.

Dier beghint dat prologus.

Alle die filosofen seg-
gen bouen allen vuer-
liken arteliken dingē
soe is dat alre veruer-
licke die doot des licha-
mes. nochtan en is hi
niet te gheliken bi den
ewighen doot. **S**int Augustinus
legt die heplige man sinte Augustinus
Dat meerre verlies is van eene siele dan
van dulent lichamen. **S**inte bernardus
legt Alle die werlt en is niet te gheliken
bi eene siele. **D**aer om is die doot d' sie-
len soe vele meer te veruerliker als d' sie-
lele edelre en costelre is dan dat lichaem
Want dan die siele aldus costelic is d' doot
om is die miant vander hellen altoes ver-
den mensche te trecken tot die ewige ver-
domenis en hi quelt den mensche in zijn
laerste eynde mit die duuelliche temptacie
Daer omme ist wel noet dat die mensche
zijn siele bewaert op datse die duuel omme
mits sine becozinghe niet en bringhe in
die ewighe verdomenisse.

Du ist van node dat hem die sieckē
mensche voert die wijse dat hi zijn ver-
stant heuet **M**er leyder men vint vele ver-
schen die meynen dat si weder dine ghe-
sont sullē worden en dan segghen si wa-
neer wij ghesont zijn soe willen wij is
sundighe leuen biechten en beteren. **D**ie
doot die duuel op dat hise brengen want
totter ewigher pinen. **H**ij aldus
nighen valken troesten ende gheuen
den betrouwen omme te gheuen val-

die mensche dicwyl in die ewighe verdoemissen .

Qu salmen voert merckē en vstaen dat den siecken mensche dnye punten vā groten node zyn die daer legget in sinen laestken eynde .

Ten eersten male soe is den siecken mensche van groten node dat hi hebbe volcomē gheloue sou d'eny ghe twiuelachticheit of waggelinghe .

Als dat hi volcomelic gheloue dat cristus ihesus warachtich god en mensche is en van desen wille den bitterē doot gheleden heeft aen die ghalghe des cruces .

Wpeker en wis dat hi nimmermeer salich en mach worden Want os heer cristus ihesus spreket in dē heplighen euāgelio Qui redidit baptizatus fuerit hic salu erit

Dats te segghen Die in mi ghelouet en ghedoept is die sal salich worden .

Want voerwaer die niet volcomelick en ghelouet dat cristus ihesus warachtich god is en datter ands gheen god en is hi en mach nimmermeer behouden bliuen .

Ten anderen mael soe ist vā groten node dat die siecken mensche die in sinen laestken eynde legt volcomen biecht spreke en warachtich berou hebbe voer zyn sunden wāt ouermits waer biechte end volcomen bitteren rouwe voer die sundē machmē vdiennen die ghenade en barmherticheit os heren ihesu cristi

Jae waer des sake dat een mensche alle die sunden der werelt ghedaen hadde soe veer als hy warachtich biechte spreke en berou hebber voer zyn sunden god en sal hem zyn myl

de barmherticheit niet weygheren . wāt hi heuet ghesproken inden heplighen euāgelio Daer hi segt aldus . Ic en ben niet ghecomen omme dien rechtuaerdighen menschen te roepen mer ick ben op deser werlt ghecomen om die sundighe mēscē te ropen tot penitencie .

O wtuercozen mensche heft god dē sundighen mensche lieuer dan die recht . uerdighe soe ist wel reden dat wij hem weder omme lief hebben en versoenē os mit hem en legghen os strickēde sundē af ouermits waer berou en volcomē ghehele biechte .

Ons heer ihesus cristus segt noch in sinen heplighen euāgelio daer aldus ghescreuen staet . Ic segghe u voerwaer dat die enghelen inden ewigē leuen meer vrouden bedriuen en hebben wāneer een sundich mēscē bekeert wort dan van thien rechtuerdighe menschen .

O wtuercozen mensche weest al toes ghedachtich deser vriendelicker woerde die os lieue heer tottē sundighe mēschē spreket . En laet u die duuel alsoe niet berouen dat ghi enighe sundē oghiechtet laet . mer spreke alle dijn sunden volcomelick wt

Wāt du moghest dē priester dyne sundē lieuer opēbaren dā ewelick mit den duuelen daer omme ghepinghet worden .

Ten dorden dat hi goet op set in hem hebbe hem seluē te berouen . en alsoe dat hi mit ghoeder menighen voert aen niet meer en dēcke te sundighe .

Ten vierden mael dat hi ogue om godes wil alle die ghene die reghes hem mischdaen hebbe . en dat hi bidde datmē

hem vergheue omme godes wille dat hi
teghes die menschen ghedaen heuet

Ten vijftien male dat hi wederkere
zijn onrechtueerdighe goet dat hi mit o
rechte ghecroghē heeft. Ten lesten
male dat hi volcomelic kenne dat cristul
ihesus omme sinen wille ghestoruen is.
omme hem te verlossen vaader ewigher
doot. ende dat hi gheloue dat hi anders
niet behouden en mochte bliuen sond die
passie en die verdiente os heren ihesu cri
sti. Daer omme sal hi gode dancken en lo
uen nae zijn vermoghen.

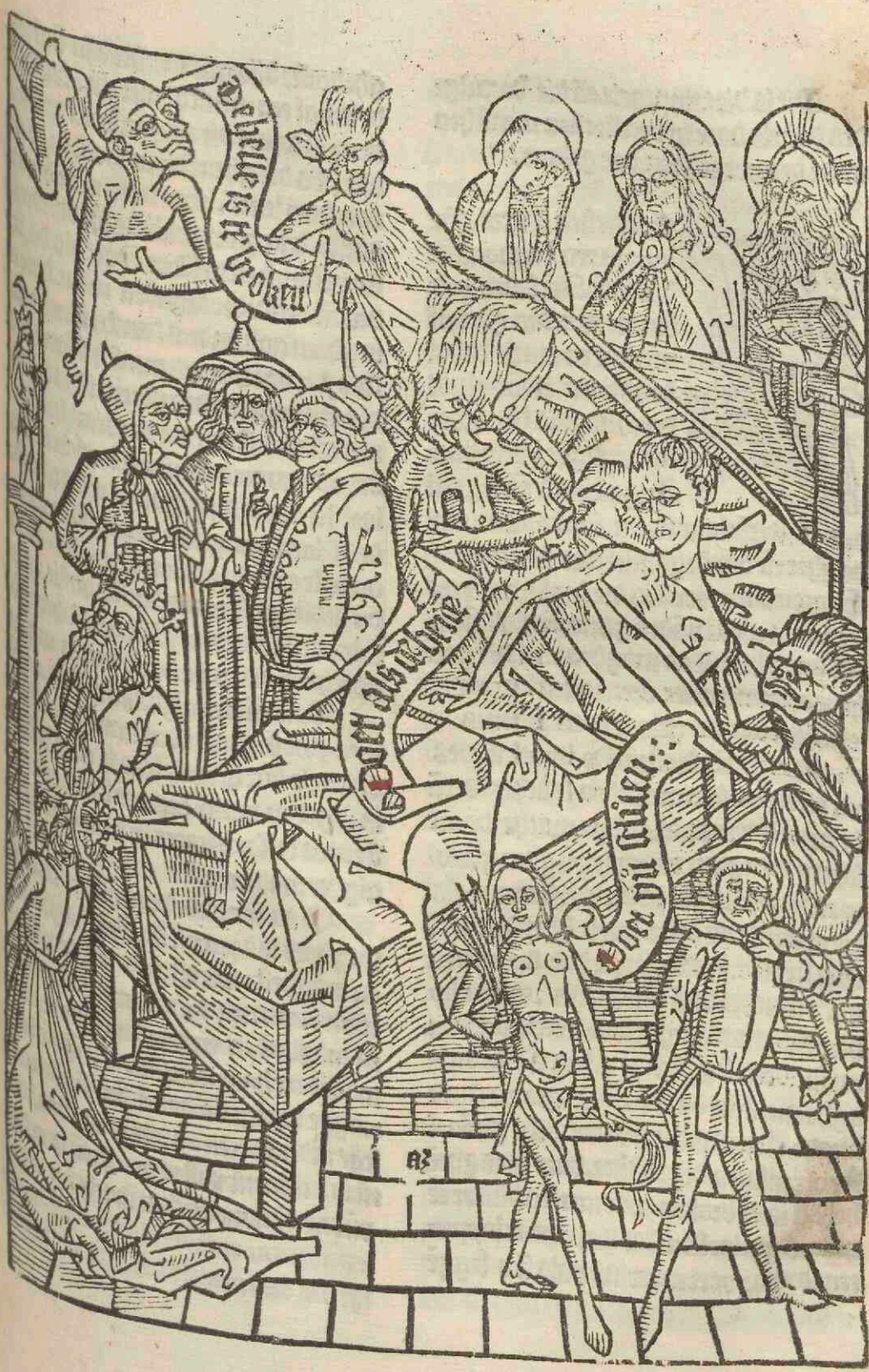
Hoe hem die siecke mensche bereyden
sal in sinen laetsten eynde.

Unneer die mensche siec is ende
hem die macht bestaet te oerwi
ken soe ist vā groten node dat hi wijsche
de enoestāt ghebruke wāt hi en weet niet
of hi die cracht vanmermeer weder crigen
sal die hi ghehadt heuet. Hier omme sal
die siecke mensche raet nemen mit sine pri
ester en behien voer hem alle die sunde die
hi teghes god mischdaen heuet op dz hy
mach ghetelt worden int ghetal der wt
uercozente vrienden os liefs heren. Daer
nae salme den siecken mensche breggen dz
hi otfanghe die sacrameten der heyliger
karken in aldus anigher manieren. Dat
hi warachtighe siechr spreke mit volco
men berouwe. Waer dat sake dat een me
sche niemant en hadde die hem aldus in
formerde soe sal die siecke mensche heren
seluen informeren ghelekerwys als hier

voer gheschreuen is. Ten ersten sal
die mensche hem selue beuelen in die pas
sie ende in dat liden os heren ihesu cristi.
Wat ouermits alsulke overde kinghe
verwin tmen alle temptatien des dauels
Qu ist te weten dat die duuele nummer
meer af en laet den mensche te tempta
mit menigherghande onghelouen. mer
wāt god den menschen verstant ghege
uen heuet daer omme sal hi de duuel we
derstaen en al sine temptatien. Hier
te weten dat die duuel enen siecke mensche
mer becoert dan als hi gheloue is. mer
daer teghen sendet god sinen engel om
den siecke mensche vast te houden inde ge
loue ghelikerwys als men in desen nauol
gheden figuren sien mach. Hier om
die wel steruen wil den ist vā groten no
de dat hi dit teghe woerdighe boec leest
oft hoert lesen. want men mach hier we
le schoente leren ende exempelē in horen
die enen peghelijken mensche van grote
node te weten zijn en te verstaen.

Hier nae volghet die figure van
berozinghen des hellschen dauels.

az

az

Dit is die temptacie en die becozige
des duuels daer hi den siecken menschen
mede becoert reghen dat geloue.

Engheleien dattet ghe
loue is een fundament
des mensche salicheyts
sonder welcken ghelouf
niemāt en mach behol
den bliuen. Wāt ghelijc
kerwijs ons beuoghet
die heylighe leerre sinte
Augustinus en segt al
dus Dat gheloue is een fundament alre
doughet en een beghinset alre salicheyt
Sanctus bernaerdus die heylighe leerre
legt oec mede vāden gheloue aldus Son
der dat gheloue en moghen wij die god
heyt nymermeer vercrighen. want al
le arbeit sonder geloue is to vgeus

Hier om is die benijde duuel altoes
een aftricker des menschen salicheyts en
hi pijnt hem mit alle zijne machte de me
sche te brenghen vāden heylighen ghelo
ue en sonderlinghe in die vtersten vte als
die mensche vā deser werlt schepden sal.
Oft hi doet dat die wijle dat die mensche
noch machtich en ghelont is. op dat hy
hem ouermits ongheloue trecken mach
tot sunden. segghende aldus O du onsa
lighe mensche du staetste in groter dwa
linghe Ten is ymmer niet alstu ghelouf
ste oft almen di prediket. daer en is ghe
belle si is te broken wat meestu darter ee
belle is gheloufste dat die papen clappen
ten is alsoe voerwaer niet als si v seggē

ghebroke dijn gheuechte dijn leue sanc
besiet of een mensche niet alsoe haetelijc
ken en storuet die alle zijn leuen armoe
lidet als die ghene die in weelden en ghe
noechten leuet. wat bistu alsoe dwars
daerstu dijn gheuechtliche rijt ouerheng
ste in druck en in liden Doet als die heyl
den en aenbedet afgoden want daer en
is gheen god anders danstu selue en lief
ste. Jae dat hem een mensche seluen dode
of euen anderen dootnoech ist int eynde
niet anders Niemāt en coemt hier vō
die v die waerheyt mach verclaren Ghe
loefstu dat di die ghene wat segghen die
des seluen niet gheleien en hebben. holde
op holt op dijn gheloue is quaet. want
du hebste nu den rijt daerstu volc welen
sult. en daer omme ghebroke dijne ghe
noechten die wijle dat si dueren mach.

Dele en deser ghelike beuoghen
brenghet die duuel den mensche int herte
die wijle dat hi noch staet en ghesouet
is. Mer wanneer die mensche sieck is en
steruen sal soe becoert hi hem in aldus
nijgher manieren

O du vmaledide mensche. meestu
nu ghaet te doen nu du niet langher leue
en moghest. meestu nu dat hemelijc
te verdienen nu du niet meer sin dighen
en moghest. wren het is nu alken late du
moetste te hant steruen. Dele beco
ringhe brenghet die duuel den siecken men
sche in der herten op dat hi in wanhope
en in mistroest vallen mach. en hem daer
vāden gheloue trecken mach.

Die rouwe van Kernen.

Oft die mensche ver
sinnen woldē. en hem
ten herte wolde ghaē
laten wat hi in dit ver
gāckeliche leuen mach
vdieneu dat hi alle da
ghen voerbi ghaet en verliest en oec des
niet en achtet wat groter salicheyt ende
moedighen leuen is te verdienen. **O**uer
leest alle die scriften soe en moech di niērs
vinden datter op deser teghe moerdiger
werlt yet bequamer oft vruchtbaerre is
dan die tijt. **W**at dan die tijt die oēs
god bedoent en ghegheue heuet also oec
verlic en alsoe profitelic is daer omme ist
wel reden en het is van groten node dat
die mensche den costelicken tijt niet en v
liese in verlumemisse want als die mēschē
deseu costelicken tijt daer hi dat hemelre
en des verdienen mach voerbi laet gāē
en niet en achtet. daer nae wāneer
die mensche dat hemelrijcke ghaerne ver
dieneu soude soe en mach hem des niet ge
weeren. want doe hi den tijt hadde dat
hemelrijck te verdienen ouermits goede
werken en dat niet gheacht en heurt da
er omme en sal hi dyen tijt nummermeer
weder omme verrighen mer hi sal hem
ghetweep gheert worden inder ewicheyt.
Och wat verlumender mēschen so
sijn dat die desen costelicken tijt niērs en
achten. want si wel weten dat si hem
nummermeer weder omme vcrighen en
maghen nae dien dact si hem hier in dē tijt

verlozen en verlumet hebben.

Die tijt is alsoe costelicken dat mē
se noch mit golt noch mit siluer noch mit
costelicken ghesceenten niet weder copē
en mach. **D**ie rijke mensche en heeft niet
meer vordels noch machte ouer den tijt
dan die arme. **O**ch hoe salich is die men
sche die desen tijt toebrenghet mit doech
delicke en ghoede wercke. **E**n hoe oēsalich
is die mensche die desen costelicken tijt o
uerbrēghet mit quaden wercken. **W**at
een pghelic mensche heeft nu macht om
kiesen wat hi wil. **A**ls die ewighe blij
schap oft die ewighe droefnis. dat ewi
gh leuen of die ewighe pine. dat hemelri
cke of die helle. mit gode en mit zynre ghe
benedider moeder maria en mit allen we
uerozen heplighen te wesen in grote bli
schappe en vrochden. of mitten boelen
wreden duuelen en mit allen verdoemde
oēsalighen mensche ewelijcke en vmaner
meer in onbegripelicker pine verdoemte
te wesen. **M**er o ghij redelijcke men
schen ouerdenc en voertiet die ewige hel
sche pine en en wilt v niet othien hier op
deser werlt een wepnich pijn te liden en
ouerdect wat groter bliscap dat v daer
voer aenstaende is mit gode en mit allen
heplighen ewelijcken te leuen in seer gra
ter blyschappen.

Mer wat die mēsche teeder en crāck
is en die listighe duuel en die v ilscer werlt
begren dē mēscē tot sūde te trecke daer
om wil ic ee weinich scriue vā der ewiger
pine en vādē ewigen leuen op dat hē dpe
vrese der gruwelijcker pinen trecken wt
den sūden en beschermen voer sūden.

En begripelike ewige glorie trecke to
enen saligen heylighe leue.

Och hoe salich en hoe verstaedele is
die mensche die nu te tude ouerdecket dat
hi alle daghe oldet en ter doot waert is
ghaende ende zijn leuen eyndet ende ope
corste ghenoechte en blyshappe deser val
scher bedrieghelicker werlt sonder merre
voerbi ghaet. en dat ewelicken gedueren
sal dat sal to handes comen. want ouer
mits een wepnich rijelicker ghenoechte
sal die mensche ewelicken ghepinicht wor
den mit ontsprekelicker groter pine

Ofte ouermits een wepnich lidens
en penitencie en afkeringhe van sunde en
vermadenisse deser rijelicker riecheyt en
ghenoechten soe sal hi sonder eynde ewe
lijcke glorie en blyshap hebben welcke glo
rie gheen toghe wtspreken en mach noch
deck mede gheen herte begripen en mach
ghelikerwijs als die heylighe leerre sinte
Iheronimus beschriuet. Het is son
derlijche van grote node dat men die ogac
kelicke weelde ouer gheuet die niet lan
ghe en duert noer die weelde en blyshap
die ewelicken dueren sal. dat is dat ewige
leuen. Och wat bluntheit is dat der
vleeschelijcker menscheit die daer mey
nen dat si mit weelden en deck mede mit
ghemack comen sullen totter ewigher
vroechden daer nye mensche ouermits
weelde en quamen noch oock nummerme
re comen en mach. **O** wtuercozen
mensche liden daer omme een wepnich en
ghedencke wat die ghene gheleden heft
die omme dinen wille zijn ghebenediden
leden heuet late recken aen die ghalge des

crucis wat alle dat wi hier liden moge
omme sinen wille dat sal hi hier namens
duisent uolt loene mit sine wtuercozen
ewicheden. **D**aer omme o redelike
mensche ouerdecke dit in dijne herte ende
gheuet ouer alle die ghenoechte ende alle
die idel glorie van deser werlt. wat uore
waer si en is anders niet dan bedrieghemis
en alle die ghene die haer dien worden ge
loent mitter ewiger vdomens. en haer
sielen worden begrauen in dat alderdip
ste der hellen.

Hier nae volgen die gewelijcke pe
nen die een yghelijcke sundich mensche
besitten sal die in sine strikenden suaden
verherdet is en die barmherticheit gods
niet en is begherende ende blyft in wan
hope ende in mistroeste.

Die heylighe leerre sinte Augusti
nus beschriuet dat die helle een ste
de der dunelen en der vdomen der
menschen is daer si ewelick in ghequell
worden sonder opholt of enighe vlijche
nisse. **E**en yghelic mensche sal hier
verstaen ende ouerdencken dat hi in duf
tanighen veruacernisse niet en come.
Och wat groter droeffenis sal wesen de
ghene die op deser werlt hoer wellustich
heyt ende haer ghenoechten nae volgen
ende en willen omme gods wille noch
omme vreesen des duuels die ghenoechte
niet achter laten.

Nu salmen weten dat die mensche opter
eerdē gelet is om dat hi daer vdomen mach
die daghe dat hi leeft en daer na mach co

men hier boue in obgegrigelicker vwoode
 die god sine heplighe en alle wtuercore
 beeyt huet. En wat dan die mēse dat
 verclumet en vercraghet dat ewighe rijck
 te verwoone daer omme sal hi gheworpe
 in ghestoten worde in die ewighe duul.
 Ennis dars in den afgront der hellen.

Die helle is een beghinsel alre pinen
 dat nummermeer epude hebbe en sal oft
 nummermeer en sal die pijn vermindere.
 Wat dat een mensche in der hellen ghele
 gheen hadde hōdert dulent ier soe is dat
 verclumet beghinsel en daer en is gheen ein
 weete te rekenē wat die pijn sal duere in
 der ewicheit si en sal nummermeer ende
 hebben. Och wat batet nu dat hy een
 ghewoont heeft en alle ghenoech
 en deser werlt beseten heeft in groter bli
 scapen en moechden is dat sake dat si
 en en vdoemt moet welen. Dese man
 en en vdoemt niet als sinte iheronimauf
 mach wel segghen als sinte iheronimauf
 vdoemt. Wee wee der onsaliger vren
 dedijgt moeten die borsten zijn die ic ge
 segghen hebbe. vermaledijgt moet zijn die
 vdoemt die mit ter werlt heeft ghedraghen
 en opgheweddet.

Ja die helle is een ewighe nacht die
 nummermeer epude en sal hebben. daer
 en duulsteris alsoe groet dat mensche talle
 mach mit hāden. Daer is oec ropen end
 en en kersinghe der tādē. en daer is
 alle mistroesticheit en ouerduldicheit.
 Ennis die grote pine die si pimmers li
 en moeten Die wēde duuelen en holde

nummermeer op den ellēdighē verdoem
 den sielē te pinighē. In der helle is
 alsulckē stāck datten een mēsche ind aer
 den roke hi solde moeten borsten.

In der hellen is onleestelike hette en
 een ouerghāckelic brant die nummerme
 re gheleesthet noch wtgedaen mach wor
 den. wat die verdoemde sielen ligghe
 daer in en worden alsoe iammerlic ende
 soe ārtelic verbrāt vā ewicheidē tot ewi
 cheyden. Die vlamme slaet wt haren ne
 sen. wt haren oren. wt haren oghen en
 wt alle haren leden. Ghelikerwijs als eē
 vuyr dat aen die wande ghemaelt is bij
 dit vuyr gheliket. alsoe ogheleijck is dat
 hellsche vuyr bi dit teghewoerdighe vuyr
 deser werlt. ia mochten die verdoemden
 sielen wt den hellschen vuyr in dit tegen
 woerdighe vuyr ghaen en daer ewelic i
 bliuen daer solden si mit so grote bliscap
 pen en ghenoechten in ghaen ghelijcker
 wijs of si in enen bade van soeten rosen
 ghinghen. Och wie is die mensche
 die in dit aertsche vuyr solde willen liggē
 enen dach. iae een vre. ic duchte niemāc
 wat hem solde gruwelen voer den anre
 licken brant. En nochtās omme een clep
 ne ghenoechte soe verdomē hem die me
 schen ewelic in dat hellsche vuyr te bran
 den. Niet allene enen dach ofte een vre.
 mer ewelijcken ende oerck mede vimmer
 meer. Want die veruāerliche gruwelike
 duuel heeftse alsoe beseten dat si tot hem
 seluen nummermeer en moghē comen.
 En noch hel noch hemel noch doot noch
 oerdel en moghen si begripen. ia hi heft

le alsoe beletē dat hem dūct dat si sonder
dootsunde niet en moghē leuē.

Och ald⁹ heft die duuel haer herten
versteent en begheertse te holdē in haer
quade sunden. op dat hise alsoe mit hem
mach totter ewigher hellscher pinen end
in die ewighe verdomenisse trecken.
Dat hellsche vuyr is alsoe stark en oeck
alsoe oghenadelijcke heet dattet niet alle
ne en verbrādet die verdoemde mensche
mer oeck mede worden die duuels vuer
lickē daer mede ghequelt. Het bliuet ber
nede altoes wāt die sunden des mēsche
holdē dat altoes bernede.

Och hoe onweterēde waer die mēsche
die hem seluē al willēs verlade mit holte
en droghe dat tot eentre stede mit grater
blischappē en mit wolicheyt omme hem
daer mede te bernē. en waert sake dat hi
dat holt daer niet ghebrocht noch gedra
ghē en hadde soe en soldemen hem apet
verbarnē. Och laci die mensche is vele o
weterender die in dootsunde leuet. en hem
seluē vāden grote en veruuerlickē lasten
niet en ocladet Wāt een yghelick doot
sunde is soe craftich dat si den mēsche cā
en mach quellē sonder eynde. Och
wat sal die ghene dā moete lidē die vla
dē is mit otallijcke vele dootsunde.
Wāt dat nu suete is in dit verghāclich le
uē dat sal hier naemals bitter wesen en
iammerlijckē ghepynicht worden in dat
gruwelijcke heete hellsche vuyr. Dat
hellsche vuyr mach oeck quellen en bernē
mer ten mach nummermeer verberne en
noch vertere. Daer ligghe die arme ver.

meledide sielen mitte duuels ghepynicht.
ghelijcker wijs als kesselen. Si moe
ghen gloepende worden en heet mer mit
ewicheyt en moghē si nummermeer ver
barnen. Dat hellsche vuyr noch die
gruwelijcke vlamme en lichten die sielen
niet inder hellen dat si daer bi sien moge
mer dat si daer ewelickē mede ghequelt
sullen worden Wāt daer staet ghesteuē
aldus Ja inferno mussa en redemptio
Dat is te segghen aldus. Ja die helle en
is gheen verlossinghe. Daer omme so en
moghen si vā die veruuerlickē vlammen
nummermeer licht nochte troestinghen
hebbē. Ja die helle is allalcken haer
en nijt oder den veruuerlickē sielē en dē
hellschen duuelen. is mochten si malan
der schozen si en soldes niet laten wāt in
die verdoemde hellen is gheen liefte.
Alle liefte en alle ghenoechte deser bedē
ghelijcker werlt is daer vāwādel in die al
re bitterste droektis. Ja die helle is allā
armoede en ghebrek.

Wat baet dē rijckē mēsche dat si le
kerlic inder werlt gheweest hebben wāt
mē gheuet hem inder hellē niet en drop
pel waters daer si den vuerlickē brādt
mede lesschē moghē. Ja die helle is en
ewighe wanhope en mistroeten wāt in
haerder nummermeer ghedencken en sal
Daer is blirom dōre haghel en suete van
wes gheluyt si artelickē zeer wordē ver
uaert Daer is een dūerdrachtliche rody
en beuinge in allē ledē Daer is ijs en van
ter sonder grōt Daer is veruuerlic regnē
die daer valt op die sundige sielen En die

verdoemde sielen moetē van die een pine
 in die ander pine want nyimmermeer en
 hebben si ruste. **G**heliker wijs als daer
 beschreuen staet. **I**bi erit fletus & stri
 dentium. **D**at is te legghen. **D**aer
 wesen schreyen en knerkinghe der tan
 . **D**aer is alsoe groten wint dat
 die vermaledide sielen mit groten scha
 mal ontfen worpt van die een stede op
 die ander stede ghelijcker wijs ofte si plu
 men waren. **D**ie wint die is alsoe onge
 uidelijcken scharp dat den verdoemden
 sielen duncket datmen hem alle die leden
 oerlaidet recht of si mi: zwerden doet.
 leden worden.

Die gruwelijcke pyne der gheender
 die den armen menschen verdruct hebbe
 ende haer ghoet mit onrechte ontnomen
 in afgeploeket hebben.

Die salmen voert weten en ver
 staen dat alle rouers ende moer
 den ende die ghene die desen behulp
 elic ende bystaendich ghewest hebben
 in haer vermalediden wercken dese sulle
 alle mit groten swaeren staackē ghepijnt
 worden. **E**nde oeck alle die ghene die
 verdruct hebben die arme wesen en die
 weduwen ende haer ghoet mit onrechte
 ontnomen hebben. **D**ese zyn in groter
 woerder pinen ende haer pine sal eweli
 en en nyimmermeer dueren. **I**n ha
 ren leuen hebben si den armen verdruct
 en worden si ewelic verdructet vanden
 wreden helschen duuelen diese mit kraen
 wden te rijten en nyimmermeer ophol

den van pynighen. **S**ij worden an gal
 ghen ghehanghen aen gloyenden berne
 den pieren en nochtans en moghen si ni
 mermeer stouen mer si worden iammer
 lijcken sonder enighe barmherticheyt ge
 quelt vanden helschen honden.

Gheen mensche en mach op deser ae
 den ouerdencken dat honderste deel. iae
 dat dusenste deel der pinen dat die verma
 ledide ende verdoemden sielen liden moe
 ten voer die sunden die si op dper werlt
 hebben ghedaen haer verdoenisse is also
 groet datmen se niet tot gespraken en can
 noch en mach want si is sonder eynde en
 nyimmermeer enich eynde hebben sal.

Mochte haer pine een eynde hebben soe
 solden si hopen verlost te worden. **M**er
 dat en mach hem nyimmermeer gheschie
 den want in die helle en is gheen hope of
 troeste. mer ewelijcke moeten si in die on
 lesschelijcke vlamme ghepinicht worde
 en nyimmermeer en moghen si enighen ho
 pe hebben omme verlost te worden.

Dese moeghen wel miten rijcken
 man roepen die begrauen wordt in dpe
 helle daer onse ghesontmaker cristus ihe
 sus van spreket in sinen heylighen ewāge
 lio **D**ese rijcke man lach in dat diepste af
 grond des hellchen vuys ende sach abra
 ham inden hemel ende lazarum in sinen
 schoet sittende **D**ie rijcke man riep myt
 lader stemmen. **O**vader abraham ont
 ferme du mijne ende sende lazarum op
 dat hi sinen vingher int water steke end
 laten enen droppel waters op mijn tōge
 druppen op dat mijn tonghe gheleschet
 mach worden want ick in dese vlamme

inmerlic ghepinicht werde. Mer wat troest hadde hi van abraham. Abraham antwoerde hem ende seyde. Bone ghe- denck datst u in dinen leuen groet ghoet ende ghemack hebste ghehad. ende dese arme mensche lazarus heuet grote armoede in sinen leuen ghehadt daer omme sal dese ewelick ghetroest worden. en ghij sult ewelijck mitten duelen ewelijc ghepinicht werden. O mensche aenmerke nu dit ende laet v ter herten ghaen en lidet verduldelic ende willichlicken allen armoeden verdriet en siecte die v god toelendet op deser teghenwoerdigher werlt want dat loen dat ghi daer voer hebben salte bij gode van hemelrijcken dat soe en mach gheen tonghe wotsprecken noch so en mach dat gheen penne beschriuen noch dat en mach in des menschen herte nummermeer begrepen worden. Want ghe- lijckerwijs als die verdoemde menschen onghenadelicke mit ontsprekelijcker py- nen ghepinicht sullen worden. Alsoe sul- len alle de salighe sielen mit cristo ihesu en mit allen heylighen leuen en regneren in groter ontsprekelijcker blijscappen en in ontsprekelijcker vreden.

Hier beghinnen die pinen der gheen- re die dat eerste ghebot godes ghebroe- ken hebben.

In die helle is menigerhande pi- ne. want een yghelick wordet daer ghepinicht nae zyn vdielt so die misdaet lelicher ende groter is daer die siele om verdoemt is soe die pine oer- te meerre en te zwaerre is. Alle dye

ghene die dat eerste ghebot godes niet en hebben ghehouden als dat si haren god haren schepper bouen alle dinc v- liet ghehadt en hebben als si schuldich te doen waren en daer gheen biechte v- sproken en hebben noch oerck daer gheen berou ghehadt en hebben die moe- ten in dit aarstelijcke ghaet der hellen

Doert alle die ghene die den wille godes mit alre sochuldicheyt en hebben naerasticheyt niet volbracht en hebben. Die oec haren euen menschen niet allen vrienden ende maghen mer oerck mede al le haren vianden die in enighen dinghen teghens hem misdaen hebben niet lyf ghehad en hebben noch om godes wille vergheuen en hebben. Hier in salme- claelick verstaen en merken dat dese al-

le vrende godes aenghebedet hebben. want soe wie niet en staet dat hi omme gheue dinghen noch omme oerck dat schen wille een dootluude noch oerck dat minste ghebot godes breeken en solde en bemint gode niet. Want ons heren ihesus cristus leert ons dat wij al onsen vianden omme zynder liefden wil dat si ons misdaen hebbe vgeue sullen.

Die heylighe apostel sanctus pa- vermanat ons in zynre epistelen vander liefden ons heren ihesu cristi hoe wij on- sen ghesontmaker lief moeten hebben al- dus te gghende. Waer dat sake dat in mijn lichaem alsoe castide en pinighede alsoe dat ick schene te bernen ende alle pe- nitencie dede diemen bedencken mach. Doe ick des niet wt rechter liefden ons heren cristi ihesu mynen ardeyt is altema-

le te vergheues en vlozen hebbic minē ar
 beit ghedaen. **O** wtuercozen men
 sehes wes doch pimmers altyt ghedēcken
 de deser houchuloepeder costelicker leere
 in vghenueit willichlickē en volcomelickē
 wt alle uwē herte dē ghenen die teghen
 v mischdaen hebbe. wāt ghij moet vge-
 uen of anders en moethdi nummermer
 v ghenade comen. **W**ilt ghi vergiffte
 mis uwē sunden en uwē mischdaer van
 gode ontfanghen soe moet ghi den ghenē
 vergheue die teghēs v mischdaen hebbe
Ghedēcke wat die verlosser alle v
 weert ihesus cristus aen dē cruce hanghē
 de ghesproken heuet tot den ghenen vpe
 hem den schandeliken en cōsulickē doot
 en v deden. **H**oe wel dat si hem grote py-
 ne am deden nochtans badt hi sinen he-
 meliken vader voer hem luden segghen
 de aldus. **V**ader wil die hem vergheuen
 want si en weten niet wat si doen.
Heuert dan die moghende coninc al
 le der coninghen en die heer der heren die
 vpe sinde ghedaen en heuet daer hi pijn
 mede verdient mochte hebben sinen vian-
 den aldus willichlickē en ghoedertiren
 licken verghen. hoe vele te meer so zyn
 wij schuldich te vergen den ghenē die
 teghēs os mischdaen hebben. **W**aant
 god verhenghet die wijl en menich wor-
 den dat wij vādē mēschē gheplaget en
 vādē worden ouermits onsen sūc-
 ken sunden die wij teghen gode ghe-
 uen hebben.

Die pine van houerdighen sūc-
 ken hantneghen onghoerlamighen en

hardneckighen menschen.

MEn sal nuvoert merckē en wete
 dat die houerdighe hardnecki-
 ghe menschen mit arteliker pijn gequelt
 worden. **S**ij dienen den duuel en mitte
 duuel sullen si ghelouent worden. **O**ch of
 si god den heer half soe ghetrouwe en ge-
 hoerlaem waren als si den duuel haeren
 meester zyn. **M**er leyder ten is hem wijs
 noch vroet te make eer si dat selue in dpe
 ewighe vdomenis besmaken. en o lacer
 dā ilt te spade. wāt dā en helpt hem pe-
 nitencie noch doechde en mach hem tho-
 llade comen.

Oouredelick verstaet des menschen
 hoe bistu aldus verblint en vdoeft in der
 stinckender houerdien. wat hebstu glo-
 rie en ghenoechte in costelicheit deser we-
 relt. **W**etstu niet dat die glorie deser we-
 relt anders niet en is dā een bedriechnis.
 wat bistu vrolic in dat ghenen dat di be-
 drieghet. **H**ier vā spreket die prophe-
 te dauid inden psalter ald9. **Q**uid glori-
 aris in malicia. **D**it is te seg ghen **W**at
 verblijestu in dijn quaetheit. recht of v
 segghen wolde die houerdie is een moedi-
 der quaetheyt. **O**uermits deser houerdie
 en zyn die enghelen wt den hemel gwor-
 pen int diepste der hellen. **H**ier om o
 lieue mensche en wilt v immers niet ver-
 heffen inder houerdien en ghedēckt wat
 cristus inden hepligen euāgelio ghespro-
 ken heeft ald9 segghēde **Q**ui se exaltat
 humiliabitur et q se humiliat exaltabit.
Dats te segghē. **A**lle die hem seluē vhef-
 ten die sullen vnedert wordē ende al dpe
 b i

ghene die hem vernederen ende verdoet,
moedighen die sullen verheuen worden
Dat is si sullen dat ewighe leue besitten
Hier omme o mensche bekommert u
niet mit dese stinckende houerdie en vol-
ghet die simpelheyt en oetmoedicheyt.
Wat anders moet ghij mitten quaden ege-
len dat zijn die duuels vander hellē etwe-
lic ghepijnt worden.

Die pine der gherechtigher menschen
die haer ghenoechte in costelicken scatte
en in groet ghoet setten.

Die ghyrighen menschen hebben
dat gheyt voer haren god. wat
si hebben alsulcken ghenoechte
in haer ghele dat si op god noch opte du-
uel en denken. Sij menen haren scat sal
hem eweliche dueren. mee och laci tis al
te haest verwardelt binne een core tijt. in
si en hebben naeuwe een stroe wis ond
haer hoeft te legghen. Die schone costeli-
ke huplen die si pleghen te besitten dye
nu verwardelt in een cleyn onnosel huse-
ken van vier plaacken. Wat baet hem
nu alle die costelike cleynoten Hier rijck
domme en was op deser werlt niet groe-
te ghenoch iae al hadden si alle die rijck-
men deser werlt beseten Nu worden si al
soe iammerlick ghepinicht wat die duue-
le vollen hem den hals mit sienden peck.
en oeck mit stinckenden sweuel.

Die oncupstiche menschen die hebbē
betsgor tot haren god dats die duuel der
oncupsticheyt omme haeren vuplen stin-
kende oncupsticheit wille soe wordē si iam

merlic ghepijnt. Nu salmen weten
dat die ghene die mit zwarter colten en
meghaen en alle die ghene die touren en
bueten en bezwoeren ofte die ghene die
mit des duuels costen ommeghaen oft
enighe dinghen doen die vader heylighe
karken verboden zijn. Als sierte teghe-
nesen oft sericheyt te heplen. of bloet te
stempen. of dat verloren is te vinden ofte
lieft en enighe te verighen. oft enighe
ander saken plege te doen. Die olde que-
nen en waerleggers die alle dochteren des
duuels zijn. Dese olde quene zijn alle moe-
ders der ongheloue dat die duuel allen
quaet en boescheyt doet. Want de
hi niet volbrēghen en mach ouermits he-
seluen dat volbringhet hi dicwyl end me-
nich woerden ouermits desen olden thoue-
uerlen. Wat si doden menich mensche in
der sielen. Want si ont nemenste gode den
heer ende offrense den duuel haren meyl-
ter. wat si brenghen en mach ouermits
in ongheloue ouermits haer thouen vye-
en bezwingen dat si mede ommege-
en anders leggheninghe.

Doert alle die ghene die dese dinghen
laten doen en ghelouen datter haren oft
behulpelick mach wesen. Doert alle dye
ghene die in schriften ofte in brieuen ghe-
louet hebbendat die den menschen moge
beschermen voer water ofte voer vuur.
Dese breken alle te melen dat eerste ghe-
bot ons lieues heren. want die duuel is
haer meylster ende haer god die vol aldre
schalcheyt en vol bourien is.

En al ist datter onderwile ghescriet
nae des menschen bigheren dat en comt

niet overmits haer touernien mer ouermits die verhenghenis godes. Wat sin te augustinus die beschruet dat os here die touernie toe laet op dat men volcomen sien mach of die menschen oec volcomelic iat gheloue bliuen die dese dingē sin of horen. En oeck mede gheschieden se dicwyl en menichwozen ouermits die bedrieghenissen des duuels vader hellen op dat dat hi die mensche mach trecke tot oughelouen en brenghense ouermits die oughelouen en brenghense ouermits die mensche sinen wille vā buten vringet toe vertrighet oec die duuel sine wille vā binnen. Wat ouermits desen ougheloue brenghet hi menighen mensche tot oper ghelouen verdormissen. Somwile gheschiedet dat ouermits auonturen dat die dinghen nochtans gheschiedet solden hebben al en haddemen des duuels cost daer mer toe gheropen. mer si en geloue anders niet ten is ouermits haer touernie alsoe gheschiet. och hoe heuet die duuel haer herten beseten.

Alle dese menschen hebben inder hel len grote en onlijckē pine mer die een mer dan die ander nae dien dat dat haer wat die een heeft en menichuoldich zijn. Wat die een heeft dat ghedaen ome den menschen daer mede tot oncupsheyt to brenghen. Die ander heeft dat ghedaen ome den mensche tot ghiericheyt toe brenghen. Die derde heeft dat ghedaen ome: siecte en sericheyt daer mede tege wesen. Och hoe menich mensche is myt deser onghen alligher touerien en onghelouen besmet die mit deser ongeualliger

en dunelicken woecker omme ghen Si segghen het en zijn gheen quade woerde daer wi mede bezworen wat het sijn die woerden godes waer omme solden si dā gunet wesen. O vermaledide woerden. o duuelijcke woerden der beestelic ker en onredelicker menschen. O woerden die daer doden lijf en siel. Wie heet die macht ghegheue dat dese valsche thouernien mit woerden siecten ghenesen moghen. Ofte wie heuet hem die machte ghegheuen dat si ander duuelie daer mede doen moghē. Het is waer dattet som wilen ghoede woerden zijn daer si desen thouernie mede doen. mer o wee d woerden. si vermanen godes martelie en sine passie en sinen dupebaren doot ouermits dese woerden.

Och of si ghedeken wolden dat die duuel haer makter en haer god menighe heplighe en costelijcke woerden ghesproken heeft gheliker wijs als daer staet gescreuen in dat heplighe euangelium. en nochtans moet hi waljken en vanner meer verdoemt bliuen. want alle die heilige woerden en moghen hem nu noch nuimmermeer te stade comen. mer desen woerden sulden hem wesen tot meerderē confusie en laster zijre verdormenis.

Hier omme soe bidde ick enen peghe lijcken mensche die dit lesen sal ofte horen lesen dat hi hem immers voer dese quade onbetremde ende vuple stinckende sunde wachten ende hoeden wille. Ofte heuet yemant dese sunde ghedaen ofte in eny gherhande manieren daer behulpelijckē in gheweest. ofte die oeck dat ghelouet

hebben dat si hem daer van te tide repne
ghen mit volcomen biechte en mit warē
berouen doen penitencie voer dese beeste
liche sunde ende verenighen hem weder
mit gode haren schepper ende verlossen
hem seluen te tide die wile dat hi den tijt
heuet tot der macht des duuels. **W**at vo
erwaer diez en bouen nae dese vmanige
dese voerschreuen pūten dede of liet doen
die zijn quader dan heyden oft ioden.
wat si hebben dat eerwaerdighe heilige
kersten gheloue ontfanghen inden doep
sel. ende si hieten kersten te wesen mer o
lepder ten zijn gheen kersten mer het zijn
honden endenoch vele snoeder dan hon
den. Want ten is hem niet ghenoech dz
si inden duuel vander hellen gheloue mer
si brenghen menich mensche daer toe dz
hi oeck mede in die duuellsche wercken en
de in die quade touernie ghelouet. ende
si brenghen menighe siele in die ewighe
verdomenissen die ouermits haren qua
den exempelen ende touernien die arme o
nosse menschen trecken tot onghelouen
en afgodien.

Onsalighe verblinde menschen.
waer is nu v redelijcke verstaet hoe mo
ghestu aldus dwaes wesen. datstu den
duuel lieuer dienste dat god van hemelri
ke die alle die werlt verlost heft ouer mit
zijn passie ende wtstortinghe zijns coste
ken ende preciosen bloedes. ende oeck me
de ouermits zijns bitteren dodes. Ende
hi is omme ons te verlossen vanden hogen
hemel neder ghecomen aennemende een
forme des knechtes die een heer was der
heren een coninck der coninghen.

En weetstu niet die den duuel dient
dat hi mitten duuel ghelouet moet wor
den. **B**ekendi noch en weet ghi oer upe
die gruwelike pine die v daer van aen
staende is. laet of laet of en volghet die
ogheloue niet lāger wat bliuestu in so
uernien nimmermeer en moghestu hi ga
de comen. mer ewelijck saltu mitten du
uelen ghequelt worden mit veschreijde
ker pinen.

Hier omme rade ic enen iegelijck her
sten mensche dat hi toe siet en anders niet
en gheloue dan ons moeder die heylighe
kiercke os ghebiedet te ghelouen op dat
hi pinners niet en come in die aarteliche
pine der hellen.

Hoe quaet dat dese touernie is leet.
men een schoen exempel.

Exempel.
Het was een ridder henrick gheloue
ghelouen vader boech volke stepu.
Dese ridder alle dat hi vanden bosen ghe
este hoerde en achte hi niet. Mer hi rype
tot hem enen clerck die philippus ghe
met was alre groet ghereet in die con
te conste. Die ridder hat den clerck vande
lic dat hi hem den bosen gheest wold
ten sien. Doe aenwoerde die clerck. Dat
ghesichte des bosen gheestes is veru
lickaen het is aartelicken en ten is alle me
schē gheen oerbaer te sien. Als die rid
niet af en liet omme te bidden sprack v
kercke dat an van dine vrede noch van di
ne maghe niet qunets ghesiede en sal al

ku bi onghewallewordes bedrogghen oft
veruert oft ghequetst vaden bosen geest
die ic sal u den bosen gheest laten sien

Wat gheschiede Die ridder was soe
verduuel om den duuel te sien dat hi den
clerck zyn lyst versekerde al waert sake dz
hem die bose gheest zyn leue naem

Het gheschiede in enen daghe op den
middach wat dan heuet die duuel grote
ma:ht. op desen middach qua dese voer.
ghenoemde clerck philippus bi den ridder

en seide hem dat hi mit hem ghaen solde
bi wolde hem den bosen gheest laten sien
Wat gheschiede Die clerck setten hem op
men wech en maecte enen cirkel en hiet

den ridder daer in sit ten en hi seide totte
ridder aldus **I**ck sake dat tu enighe ledē
tot desen cirkel laetste ghien eer ic weder
tot di come soe moetstu steruen.

Want als a die bose gheesten tot den cirkel heb
ben soe sullen si u doden. **H**i seide hem oec
dat hi den bosen gheesten niet gheue en
solde noch louen en solde waer dat si hē

omme baden. **H**i beual hem oeck dat hy
hem seluen niet legghen en solde. **H**i seide
die bose gheesten sullen di verueren ende

menighhande bezozinghen voer leggē
mer si en moghē di niet scaden a:stu my.
ne leer behalves. **D**ie ridder seide hi sol
bet doen en bleef alleen indē cirkel sitten

Doehi alleen sat inden cirkel sach hy co.
men teghens hem die vloet der wateren
en daer nae hoorde hi haestelic blasinge
des windes en vele ander spoken die dese

ghelijck waren dar hem die bose gheest
mede wande te veruaren. **H**et waantet
schor datmen te voren hier niet en quetst

Daer omme soe woede hi van hem seluen
meer ghestarcket.

Het gheschiede niet lanighen daer nae
doe dit ghedaen was dat hi inden nael
ten bolck sach ghelijcker wijs als es me
schen scheme dat zwaert was ende hem
bouen die hoech:yt der bouen was wt
rephende. **D**ese haeste tot hem te ghaen

En rechteuoert vernam hi dattet die bo
se gheest was. **D**oe hi biden cirkel qua
doe bleef hi stande en vraghede den rid
der wat hi van hem hebben wolde. **H**y
was ghelichapen als een groet man pua
mers leet groet en sonderlinghe oeck me
de leet zwartende hi hadde een zwarten

roek aen. hi was oek mede alsoe aarte
lijck ende veruerelijck dat hem die ridder
niet aensien en mochte. **D**ie ridder
sprack en seide totten bosen gheeste. **O**

du vermaledide creat uer du hebste won
delicke leet wel ghedaen datstu gheco
men biste. **W**ant ick hebbes begeert op
dat ick di sien mochte. **D**ie duuel sprack

waer omme **D**ie ridder seide **I**ck hebbe
veel dinghen va di ghehoert **D**ie boeser
gheest antwoerde **W**ar ick datstu va mi
ghehoert hebste **D**ie ridder sprack ende

seide **I**ck hebbe veel van dijne quarte
den horen segghen hoe menighen men
ghen mensche dat tu bedrogghen hebste.
mer ick en hebbe niet van dijne doechde
ghehoert. **D**aer op antwoerde hem die

bose gheest **D**ie menschen veroerdelē my
diewyle en verdoemen mi sonder sake. ic
en hebbe nie mensche ghelichadet. nocht
nemanant ghequetset. ten si dat ick daer
toe verwecket worde. **Philippus dya**
b ij

meyster is mijn goede vriet en ic de zija
waghes he oft ick in enigher tijt heb ic
toozint Ic doe dat hi wil en hi is mi in al
le stucke ghehoorsam Nu ic va he ghebe
de bin hier te come so bin ic toe di hier ge
come. Doe sprack die ridd Waer hebstu
gheweest. Die duuel antwoorde Ic heb
alsoe veer gheweest int diepe des meers
alst is van hier totte meer en daer omme
ist redē datstu mi waer mede beghaues
Die ridd seide. Wat wilstu. Hi antwoer
de ic bidde datstu mi ghesite dine mātē
Doe die ridd seide ic en ghefs di niet bat
hi om sine riem. daer nae om een schaep
Doe hi dit altēmael wepgherde bat hy
om sine hane in sine hups. En doe die rid
der hem waghede wat hebstu mit mine
haen te doe. Antwoorde die bose geest op
dat hi mi singhe. Die ridd sprac hoe mo
ghestu he vanghe. Die ridd antwoerde
En forse niet hoe ic hem vanghe sal mer
ghetten mi. Ic en wils di niet gheue sei
de die ridder. En legghe mi waer va heb
stu alsoe grote wetenheyt. En die boese
geest antwoerde. Inder werlt en schiet
gheen quaetheyt of gheen boescheyt oye
mi verborghen si. in wāneer een mēsche
sundighet dat scriue ic rechtewoert in my
nen bryuen. ende op datstu dit gheloue
moghest fiet in dine hups verloerstu eer
sten dijn maghedom. En daer dedestu
dele sūde ende ghinder hebstu een ander
sūde ghedaen.

No machmen waghē waer omme
dat den bosen geest des ridders sū
den opēbaer waren doe hise ghebiechtet

hadde. Wāt als die sūde ghebiecht is soe
is si den duuel verborghen. Hier op is to
antwoerden. Is wel warachtich die rid
der hadde sine biechte ghedaen mer hi en
dochte niet die sūden te laten. ende daer
omme en was die biecht van gheender
waerden. Doe die bose geest and
wouwen wat eyschede. Ic en weet niet
wat hi eyschede en hi hem dat niet geue
en woude wrecte die duuel teghens den
ridder zyn hant of hi hem grijpen woude
ende vten cirkel trecken ende veruorden
hem alsoe seer dat hi achterwaerts wile
en riep mit luder stemmen.

Doe philippus sine stemme hōde hi
liep daer toe. In welckes toecōst versta
dit spoek en dit gheest. Vā dier tijt so
was die selue ridder bleek alle zyn leuen
ende mit dootwouwen beuānghen en en
vercrech nye wederomme zyn eerste we
we. Hi beterde zyn leuen ende seide dat
des duuels bedriegheis is.

Van deser ghelijcken leestmen noch
een ander schoen exempel.

Exempel.

Inder seluer tijt een dwaes priester
dat desen seluen philippo ende ghat
hem ghaen dat hi hem den bosen geest
woude wifen. Ende als hi inden cirkel
beghonde ghaen te sitten omme den
malediden duuel te sien soe verghaderde
daer omtrent hem een seer grote meniche
der duelen ende stonden omme den pri
ester ende stieten hem alsoe wouderlichte
seer eer philippus by hem quamen dat hy

des dorden daghes storf.

Dese selue philippus dreef alsoe vele thouernin dat hi ten laetsten ghedoodet is en vanden vermalediden duuel sinen meyster heeft hi loen ontfanghen mitter woigher pinen .

Van enen clerck die den duuel begerde te sien een exempel .

Exempel.

En wonderlick dinck hebbic ghehoert Doe dese voerghenoemde philippus regneerde in zijn touerni en duuelijc vertelde hi alte wonderliken dinck ende seide tot enen die mi dat seluen voert an ghelegt heuet. **I**ck wil u segghen enen wonderlijken dinck dat te tollaet ghesciedet is bi uijure tijt. **D**oe in die selfe stat vele clercken studeerden van menighen delanden in die zwarte conste verhoerde sommighen ionghelighen van swaunen ende van beperen van haren meyster m. nigherhande wonderlijcken ende ongheionghen saken **E**nde want si prouue wol den of die saken oeck warachtich waren seiden si ghemeynlijcken tot haren meyster **M**eyster wij willen datstu ons be- wijste onsenlike dinghen alstu ons leerde op dat wij vruchte crighen moeghen van onsen studeren **W**ant als wij desen roosten weten ende van u ghleert hebbe so moeten wijse besoeken hoe wijse da doen sullen moeghen. **D**oe seide die meyster **T**en dient u niet te besoeken. **M**er si en lieten niet of .

Een laetsten brochtse die meyster op

dat velt ende hi maecte mit sinen swaer- de enen ronden cirkel ende vermaendese by haer lijf dat si binnen den cirkel bliue solden. **W**ant ghinghen si wt den cirkel soe solden si haer lijf verliesen hi gheboet hem oec mede dat si niemant enige gha- uen gheuen solden noch dat si van nye- mant enigerhade ghauen ontfanghen sol- den. **H**i ghinck sitten van hem eyne weynich ende daghede tot hem den du- uel mit zijne beswoeringhe en thouernie Rechteuoert waren die duuels daer tege- woerdich ghelikerwijs ofr ghewapende ridders gheweest hadden . ende oefende bi den ionghelighen alle spelen der ridd- schap. **N**u pijnde si te valen ende nu wt reckeden si teghens hem speten en swee- den . ende arbeypden uernstelick ende vromelick omme dat si hem wt den cirkel sol- de moghen trecken .

Doe si aldus niet en vordenden ver- wandelden si hem seluen in ghelijckenus oft si schone magheden ghetweest hadde ende si makeden enen dans ront omme den cirkel ende si toghen den ionghelick mit menigherhande manieren tot hem . **D**ie alre schoenste van hem verdoes den clerck **A**lloe dicwyle als si tot hem quam al danschende ende springhende alsoe dic- wijl boet si hem enen ghulden vingher- linck. **V**an binnen treckede si hem ou- uermits becozinghen . van buten worde hi ontfleken van haerre liefden.

Doe si dit ghedaen hadde worden die ionghelick veruouuen ende recken dewt sinen vingher omme te ontfangen den cirkel al vander schoender ioncrou-

wen Rechteuvert treckede hi hem wt dē
cirkel en brochte wech en men sach niets
waer dat hi bleef.

Doe dese ioghelinck gheuſſighen en
wech ghebrocht was worde die ſcharen
der duuelen vromdelt in enen diltuerige
wint Die diſcipulen riepen iſimmerlijck
en die meeſter quam toelopen. ſi claghe-
den hem vanden raet haers gheſellen
Die meeſter ſeyde **I**ck ben des ſondi ſake
ghij dwonghet mi daer toe en ic hebt u
te voren gheſegt ghi en ſult hem niet we-
der ſien. Die diſcipulen ſeyden gheuzen-
lic **T**en ſi dat ghi os hem weder brenget
wi ſullen u doden

Die meeſter hadde anrt voer zyn
leuen en ſeyde totte diſcipulen.
Ic ſal beſoekē ofter enich hope in hem
is En hi daghede tot hem dē pris d' duwe-
len en brocht hem in zyn memorie dē ghe-
trouwen dienſt daer hi hem altoes in ge-
diēt hadde en begheerde van hem dat hi
den ioghelinck weder brochte op darty
niet ghedoot en ſolde worde vā ſinen diſ-
cipulen Die boſe gheelt hadde medelidē
mittē meeſter en ſeyde. **I**c ſal morggen
enen raet holden omme deſe ſaken in d'ye-
ſelue ſtede. daer omme weelt daer ſal te-
ghewoerdich en mogeltu hem mit eni-
ghen oerdel weder crighen dat is miliet.

Wat meer **T**otten ghebode der
pincen wort ghedwōghen den raet der
boſer gheelten. en die meeſter claghe de
van dat grote onrecht dat in ſinen diſci-
ghedaen was. Die wederſake antwoor-
de hem **I**ck en hebbe hem gheen onrecht

te ghedaen noch oer mede gheen gerecht
hi heeft ſinen meeſter ongheljoerſaem ge-
weelt. hi en heuet niet ghehouden dat he
zjn meeſter beuolen hadde **D**oe ſi aldus
teghens een keuen ſoe vraghede die pin-
ce earen boſen gheelte die by zjurer ſom-
ſat vanden ſtrengghen oerdel en ſeyde al-
dus. **D**u biſte een houet ende een onre-
ſcheyt onſer ſaken ende du en w' nemſte
niet enighe perſonen en die waerheit ver-
clærſtu altoes. daer omme ontbide os
die waerheyt deſer twiſtinghe. **D**ie da-
uel antwoerde. **I**ck oerdele datmen den
gheu ſal weder gheuen ſinen meeſter

Rechteuvert heerde aldus. **G**heet
totten wederſake en ſeyde aldus. **G**heet
hem weder omme ouer wāt du waecte
hem alte eenſtoranich. **D**oe die and-
duuelen dit oerdel volboerden waerde o-
uermits den ghebode des richters in die
ſelue vre die clerck vater hellen wederom
ghebrocht tot ſinen meeſter en wort hem
weder ghegheue. **A**lrehandes als dit ge-
liede vergijnck die raet des duuels in ſo
cotter ſtant.

Hier nae quam die meeſter mit dyen
clerck leet blideliken mit alre ghenoech-
ten ende vrolicheden tot ſinen diſcipulen
Deſes voerghoemden clerckes aenge-
ſichte was alſoe magher ende bleek vā
vortwen ende die vorwe was alſoe won-
derlicke leet verwandelt ofte hi in die ſel-
ue vre wt den graue opghedaen ware
gheweelt. **H**et en was oock ghepa-
wonder. **W**ant hi hadde inder wāre
den gheſien alle die anrelijcke pinen der
hellen.

Daer nae ſoe vertelde hi ope-

baerlic alle die vernuerlicke pijn die hi ge
 ten hadde. en die de sundige mēscē liden
 moesten. **Doerwaer** die hem hier nē
 en en spieghē de noch gheen exempel en
 naem die solde mitte duuel en mitte tho
 uenaren dese selue pine moe. en liden.

His dese clerck dit dē mensche op
 ter aerden ghelegt had beterde
 hi zyn leuen en ghinck in een cloester.
 En hi heuet alle zyn leuen voleyndet in so
 groter oetmoedicheit en doechde dat al
 le die ander monicken een exempel d oet
 moedicheit en der doechden an hē name
 en ghera touernie noch ogheloue en is i
 hem meer gheuōden. **O** uouerra,
 en mēsche en hebt pumers betrouwa
 noch gheloue indē duuel. betrouwer in
 nisse ihesu en v sake alle diuēliche touer
 nie. **Wāt** alle die ghene die in deser onge
 bouen stouen die en moghen nimmerme
 er bi gode comen. mer ewelijcken moete
 si mitten duuel haren m. pster b an den in
 ditspreklicher pinen.

Och hoe verblint zyn dese scoede v
 maledide touenars die haer sielen open
 duuel ouerghēuen ende verdoemen hem
 seluen ouermits haer quaden ongheloue
 sij dienen den ghenen die anders ghep
 nen loen gheuen en mach noch oock me.
 de en cam tot alle zyn vermoeghen van
 die gruwelijcke ende ewighe verdoeme.
O vermaledide ende vdomaē
 de thouernie brenghestu den mensche in
 die helsche pine soe ist oock mede vā node
 darmen dy versmade.

Hoe iammerlic dat die duuels en die
 verdoemde sielen gepijnt wordē en wat
 groter twist en vdwitinghe dat si onderē
 malander hebben.

Exempel.

In sinte peters karche te colen was
 een wijf beleten vā den duuel daer si
 iammerlic af ghepinicht en gequelt woz
 de sonder enighe barmherticheyt. In der
 seluer stat was noch een and wijf die be
 seten was. **O**ren wijf begōde tegen die
 end op te staen en sprake mal. ader arte
 licken toe mit hulen carmen en treiten soe
 dat alle dat volc hem vūerde dat inder
 karche was. **Die** een duuel sprac tot dese
 ander doet dese twee wijuen **O** salighe
 creaturewaer om zyn wi ald9 vand ewi
 gher glorien geworpē in deser pyne daer
 wij ewelic in ghequelt moete worden.
Wat hebbe wij dus veel teges god mis
 daen. wij hebbe mer een dootsunde ghe
 daen doe wij os vhefte mit lucifer. en so
 moete wi ewelic barnē. **Besiet** doch oft
 god rechtuerdich is. neen hi voerwaer
 wāt hi heekt os voverdelt totter ewigher
 vdomenis ouermits een dootsunde dat
 omme houerdicheyde. **Ende** hy neemt
 die sundighe menschen te gheua den dpe
 vele meer van hondert dootsunden ghe
 daen hebben wanneer si voer haer sūde
 berou hebben en penitencie doen willen
Ick segghe dat god niet rechtuerdich en
 is dat hi ons beroeft heft van zyn ewige
 glorie omme eenre dootsunde wil. **Iaet**

ōs oec penitēcie doen voer dese lunde ghe
likerwijs die mēschen voer haer lunden
doen. en dā moet ōs god sine glorie we
der gheuen. of gheeft hile ōs dā niet we
der so mach ic wel seggen dat god ōrech
ueerdich is .

Tot desen woerde antwoerden die
and' duuel mit scaterin spottēde aldus .
Swige du vmaledide bōse creatuer van
dijne penitēcie Dijn penitēcie en is go
de niet bequaem wāt du en mogest niet
mermeer comen in die glorie dārstu tot
ghestoten biste mer ewelic moetstu ghe
brāt en ghepīnt worden . Weesttu niet
dat die mēsche opter aerden gheset is al
omme dat hemelryck te vdiēnen. en sun
dicht hi opter aerde soe mach hi zjn sun
den opter aerde beterē en bierhtē en mit
gode verfoenen **M**er wij vnsalighe creatu
ren waren in alre bliscappen en genuēch
ten en ōs en becoerde niemāt tot lunden
soe wij dē mensche doen . En wāt wi ōs
seluē vheffen wolden en gode ghelijc zjn
wolden daer omme zjn wij dē ārtelike
val gheualen en ōs en mach nummerē
penitēcie te stade comen . **A**lthant
doe die duuel dit ghesegt hadde sprac hy
tottē volcke dat inder karchen was ouer
mits bedwanck vā gode aldus . **O**
wee onser vgeuallighe mochte ic penitē
cie doen en dat hemelrycke weder crigen
ic seg v voer waer datter gemaect waer
een pferen pilerne alsoe hoghe dat hi rei
kede vāder aerden tottē hemel en dat de
se pilerne vol glopēde pecks en swauel
henck en vol scharper scheermessen daer
en solde ic mi niet vthien op te crupē van

bouen tot beneden en vā beneden tot bo
uen inae alsoe langhe totten iōrsten dage
thoe mochte ic weder omme comen i die
schone glorie daer ic wtghestoren ben .
Mer o lacer ten mach ōs niet gheborra
Want dat wij deden alle die penitēcie
diemen bedencken mach ten mocht ons
noch ons niet helpen . want wi moeren
ewelijcken ghepīnt worden en ōs pe
ne en sal nummermeer einde hebben .
Mijn wtuerroren menschen laet v dit
exempel ter herten ghaē ende besiet waer
grotet glorie ende bliscappen dat ghi
verdienen moghet ouermits beeringhe
van uwen lunden **E**n ghelouet pūnne
den duuel noch zijne temptātie niet .
Want hi begheert altoes den menschen
tot lunden te bringhen omme dat de mē
sche is in die genoechlike ende schone glo
rie daer die duuel wtgeworpen is . Inre
te bedrieghen en te bringhen tottē crup
gher verdoumenissen .

Dat ghoed ingheue des heylighen
enghels tegghen die berouinghen des du
uels. Ende hoe hem die siecken mensche
stantachtelicken sal wederstaen ende al
zijn quade berouinghen van hem verdu
uen sal.

Vermercket die groete
lieft die os here ihesus
christus heeft tot allen
mensche. Als darvenijn
de serpēt dats die duue
uele vāder hellen dē sie
ken mensche in m. Stra
este en ongheloue ghe
brocht heuet. soe sendt
god sinen heilige engel
omme den siecken mēsche weder omme i
den gheloue te brengen. Dit zijn
den woerdē des engels en zijn gho
de ingheuen. O mensche gheloeit niet dz
fensjude ingheuen des duuels hi is loge
nachrich Wāt ouermits zijn loghen soe
heeft hi volders bedrogen Adam ende
Eua. Hier omme en twiuel niet in dat
gheloue al ist dat ghyt niet begrip n en
moghet. wāt kondijt begripen soe wa
ret v niet verdientlic. Hier vā legger
sinte Augustinus. Dat gheloue en heit
gheen verdienst daer die redelicheyt of he
uet dat beuoelen. Sinte paulus scri
uet in dat xi. capittel totten hebzeuschen
Ommoghelic ist gode te behaghē sōnd
den gheloue. Sinte iohannes segt.
Dat gheloue is dat eerste beghinsel ond
allen doerhden Halichliker walt d moe
der godes maria dat si oē sine dat geloue

dan dat vleysch os heren ihesu christi ha
ret zhebenediden kinde.
Aenmercket oec mede dat gheloue
der saligher vaderē Abraam Isaac en Ja
cob. Aenmercket dat gheloue alle d
lieuer heylighe. Ghesiet wat die wt
uercozen martelaren ihesu christi dor d
gheloue gheleden hebben Die een hēte
voer dat gheloue laten vilen. die ander
braden. die dorde steenen. Dat om
o lieue mensche al ist dat vdie duuele be
roert omme te bēgghen vāden gheloue.
ghelouet immers sine bedriechens niet.
wāt hi is een bedriegher alre menschen

Aenmerct bouen al dat gheloue soe
is dat sake dat ghy volcomelic ghelouet
sonder enighe twiuelicheyt soe en mach
stu vā gode nummermer gheloue sal
worden. Mer ouermits den gheloue sal
du verrighen vghifnis vā vgnre sūde
Dat gheloue is soe crachtich datmer niet
wilspreken en mach. Wāt dat moghen
wij sien in sinte iohannes euāgelistā die
dat fengit dranch wt den kelcke. mer o
vermits zijn stantafinghe gheloue vā
hi dat venijn des dranches. en die vghif
fenis en hunderde hem niet.

Dit en deser ghelycke vintme tot de
le steden beschreuen hoe groten cracht dat
gheloue heuet. Daer omme wantre ge
loue aldus valt en stark is soe ist wt d
den dat wij stantafelickent in dē gheloue
bliuen. Wāt sonder tgheloue en mach wt
māt die barmherticheyt godes verrighen
En als een mēsche stantafich in dē gheloue
ne bliuet soe en mach hi nummermer vā
den duuel vōuen worden. want dat

dit gheloue aldus machich is dattet os
belijer men mach voer des viants temp
tation soe ist va node dat wij os mit dat
gheloue wapenen tegens des duuels be
waghenis .

En yghelic mensche
sal nu merken twee
punten als hi getep
teert wordt vanden
duuel. Te eer
sten ist va node dat
hi gheloue dat ihe
sus cristus wraach
rich god is. Sonder

dit gheloue en mach nyemant behouden
bliven. Ten anderen ist va noeden
dat hi gheloue wat als os christus segt
inden euangelio Den ghelouighen is al
le diack moghelick. Noch segt ons here
voert inden euangelio Alle die ghene die
ghelouen in minen naem dat si biddē sul
len si ontfanghen. Daer omme mit al
dustanighen gheloue sal die siecke mensche
des duuels bezozingen wederstaen

Nu salmen voert weten dat ghepne
vriack oerbaerlicher noch oock profitelic
ker den siecken mensche en is dan dat me
ken dat gheloue mit luder stemmen seg
ghe alsoe langhe als hi leuet. En dat om
me twee saken.

Ten eersten op dat
die mensche vanden duuel ymmer nyet
verwoonen en worde. Wat die siecke me
sche heuet vele meer fantesien en vrende
ghedachten in sinen laetsten eynde va hi
in sinen leuen heeft. mer als men hem va
den gheloue toespreket vghet hi dicwijl

die quade fantesien en ghedachten.

Ten anderen ist va node dat me de
siecken mensche dat gheloue voer segghe
op dat die duuel va des ghelouen cracht
en moghentheyt ruime en den mensche
mit vreden laten. Die duuel haet dz
gheloue veel meer dan enighe and doge
den. Wat al hadde een mensche allen der
werlt sunden ghedaen als hie biechtet
mit berouwe en ghelouet volcomelic
dat godes barmherticheyt meere is va
alle die sunden der werlt. Als een mensche
aldustanighen gheloue heuet so mach hi
volcomelic weten dat hi nyimmer meere
des duuels worden sal noch de duuel en
sal hem mit ghenen tormenten pinighen
connen. Hier omme wat men des duuel
len listicheyt ouermits den gheloue ver
driuen mach soe is die quade duuel dat se
nynde serper altoes wt omme den mensche
te bedrieghen. en te brenghen in mistroe
ke ende in onghelouen. daer omme sal
men den siecken mensche altoes dat ghe
loue voer leggen op dat hi niet en comen
in die stricken des duuels.

Hier beghinne die blischappē der sa
ligher sielen die een yghelic kercke mensche
gebruken sal wanner hi des duuels temp
tatie promelic wedstaen heft.

No hebben wi ghehoert een we
nich vander aerteliker veruerr
licker pinen der hellen daer dye
arme ellendighe sielen in ghepinighet en
ghequelt worden. Nu moghe wij
voert horen een weynich vander thoeco

mender vroechden en blifchappen die alle wtuercozen fielen mit christo ihu ewelic en vannermeer in ontfprekelicker glorie fullen ghebrucken. Want als wij hier vromelic en nernstelic ghestreden hebbe tegeden bosen viant dat is die duwel vander hellen omme sine bezozinge weder te staen en sine bedrieghenis te verfmaden. so sal os daer een costelic loen voer ghegheue worden. dat is dat ewighe leuen mit gode en mit zijner ghebenedider moed maria en mit allen wtuercozen heylighe altes te regueren in blifchappen.

Nu machmen vragen in wat blifchap pen dat die ghebenedyden fielen regneren zulle. Daer op antworden die doctoren die blifchap is alsoe groet datse ghepne aertliche tonge wtsprecken en mach. si is alsoe groet dat mense mit penne niet beschriuen en mach. si is oock alsoe groet dat mense mit penne niet beschriuen mach. si is oec alsoe groet datse gheen sterfelic mensche bedencken en mach.

Waer deser ontfprekelicker blifchap soe beschriuet die heylighe doctoor sanctus Augustinus inden boke vander stat gods daer hi legt aldus. Waer dat sake dat wij saghen wat os belouet is inden hemel alle dat inder aerden is dat souden os snoede en quaet dücken te welen. end alle die ydel ghenoechte deser werlt solden wij verfmaden en niet achten. Och hoe salich en hoe wys zijn die menschen opter aerden die in desen tegenwoerdighe leuen dit voer oghen hebben en verfmaden die onghewallighe tijtliche ghenoechte en welkusten haers vleysches omme de

vroechde en die ghendechte des ewighen leuens te ghebrucken en mit cristo te leuen in ontfprekelicker blifchappē.

Ende die heylighe leere sinte iheronimus scriuet oec vanden rike der hemelen seer bequamelicken en ghenoechlijcken segghende aldus. Och hoe groete vroechde hebben die wtuercozen vrienden os heren in dat aensichte haer teghenwoerdighen ghesontmakers dat si ghebrucken ende aensichouwen in oghen metenre blifchappen en ghenoechten.

Die salighe fielen hebben alsoe groeten ghenoechte. Ja mocht een siel wt hemelicheit rijcke ghaen en alle die ghenoechten deser teghenwoerdighe werlt te ghebrucken totten ionrten daghe toe. so solde nochtas die siel lieuer leuen welen. dan ten ionrsten daghe toe alle die ghenoechten deser teghenwoerdighe werlt te ghebrucken.

Hier al scriuet die heylighe man ende leere sinte iheronimus. Dat rijke der hemelen en behoert den ghenen niet thoe die dat gheuet mer den ghenen die dat ontfanghet. Recht ghebelighe of hi segghen wolde. God en behoert dat hemelricke niet. Want god en behoert gheen stede nu ter tijt meer dan hi behoede eer hi enighe dinghen maecte.

Ende omme onser alre willen soe heuet god alle dinghen ghemaect op dat wij dat mitten enghelen besitten solden en mit hem openbaerlick schouwen in sine ghenoechlik tegewerdicheit. Alle dyne ghene die so leue dz si daer comen moghen

ende daer weerdich zijn te comen dien be
hoert dat hemelrijck toe ende desen so is
dat rijcke godes bereypt vanden anbeghi
ne der werlt .

Hoe dat god niet aenen siet rijckdom
noch edelheyt mer alleen worden die do
ghedelicke menschen ghelouent mit haen
hemelschen rijcke .

Menschen nu aenmercket hiet
dat god niet aenen siet rijckdom
edelheyt noch schoenheyt noch
rijckheyt des menschen. **M**er hi siet een al
le die doechden ende die weldaden dyes
menschen. **W**ant die mensche ouermits
afkerighe vā sūde ende toetreckinghen
tor doechden en ont ghaet niet alleen die
wrighe pine des hellschen vups . mer hi
sal hebben die ontsprekelicke blijsschappe
die sonder eyade en onghemeten is dpe
den wtuercozen vrienden christi bereypt
is in ontsprekelijcker blijsschappen .

Dā deser bliscap segt die heylige pro
phet dauid inden psalter zeer ghenoech
lijcken aldus **O** stat godes gloriose
dinghen zijn vā di ghesproken **W**āt
in v en is gheen druck noch liden gheuō
den . mer alle ghenoechte iubilaci en vro
licheyt is daer aenstaende die altoes due
ren sal . si en sal nummermeer verminde
ren mer altoes oueruloedich bliuen

Die heylighe man sinte augustinus
leert ende leert ons een costelijcke oma
ninghe daer hi aldus segt . **O** wie is dpe
mensche die niet begheren en solde i gra
ter bliscappen mit christo ihesu in onge

metender vroechden te regueren . en dat
hemelrijcke te besitten en te ghebruken .
O mensche lidet een weynich omme sulc
ke glorie te ghebruken **W**ant mit allken
weynich lidens hier op deser aerden moe
ghestu verdienen die hemelsche glorie de
altoes dueren sal . **O** uerdencke doch ym
mers in dijare herten ofstu alsulcke glori
verliessen ende ouergheuen wilest omme
die ongheuallighe tijlijcke glorie deser
quader beduechtlicker werlt die vergaen
de is als een scheme die nu te hant schijnt
en rechteuvert verghaen is . **K**ieset een
van desen twee mer immers en kiest dz
quaetste deel niet **W**ant kiestu die ghe
noechte deser werlt soe moetst u mitten
bosen gheesten ewelic ghequelt worden
Ende versmaectst u dese onbetaemde glori
e deser werlt soe saltu mit cristo leuen i
ontsprekelicker vroechē ende van hem sal
stu costelijcken loen ontfanghē .

Nu salme weten dat die alreminste
glorie des hemels niet en is te ghelijcken
dat dulenste deel bi die meeste glorie deser
werlt . **H**ier omme o mēsche ghebruket
doch v verstant dat v god ghegeue hest
en mercket die hemelsche glorie **J**ude he
mel en zijn gheen ghebzeken alle dinc is
daer perfect en volmaect . **A**lle dat ghene
datme bedeckē mach is daer .

Die eerste bliscap des hemels dpe
de salighe siele ghebruken sal .

In hemelrijc is een ewich dach die al
tyt dueren sal . **D**aer en is nummer
nacht noch duyckernis **D**ie sonne of die
c ij

maen ofte die sterren en lichten daer niet
Al waren si daer si en solden niet also ve
le lichten int hemelrycke als hier een cley
ne keerse biden lichten daghe. Wat dpe
salighe siele lichtet meer int hemelryck dā
die sonne maen of sterren hier inder aer
den doen.

Ende in hemelryc en is nummer
meer hoger noch doer wat mit
der fonteyne des godlycken aen
sichtes worde si ghespilt. Daer en is
oock herte noch colde water noch vuyt.
regheit noch wint snee noch blirom don
re noch hagel. noch gheen owerder. mer
een ewich schoen claer weder veel schoen
der en ghenoechliker dā alle die meesters
begripen moghē. **O** suete prieel. **O**
hoe saūch is die mēsche die nu te tide ver
diēt dat hi i di mach wonen genoechlic.

Daer is altoes enen ghenoechlicke be
quame mēpe Daer zyn meer leien blomē
violetten en welruykende cruden danmen
bedencken mach. Die costelike vruchte
zyn altoes groyede en worden nūmer
dore en bliuen alsoes euen ghenoechlike
groen en bloyen witer en somer. Daer
en walt noch doera noch distel noch geē
rehāde ocruyt en is oder die preciose cof
tele vruchten. Daer en zyn oec gheen on
reine wormen noch dieren of quade beef
ten. Mer die suuer vogelkēs dz zyn dpe
heplighe engelen singhē alsoe schoen in o
ghemetene blylschap.

Iden hemelschen rýcke en is gheen oluck
sietce noch tederheyt mer een volmaecte

ewighe starcheyt **I**n hemelryck en is
druck liden noch enich tribulacie. Want
ghelycker wys os ghesontmaeker crist
ihesus spreect inden euangelio daer hi seg
ghet aldus **A**lterget deus oim se
crimaen ab oculis eorum **D**at is ter
legghen **G**od sal ofdoen alle die tranen
vanden oghe zynre hepligheyt. **J**ulie
en sal gheen droefnisse voert meer nūmer
ende welen.

In hemelrycke en is ocheyt of
enighe crācheyt. mer en eny
ghe lusticheyt en en ghenoden
iōchet. **A**lle die ghebenedide wtuore
sielen sullen welen in die ghedaenten van
xxij. iaren ghelycker wys os heer ihūs
cristus was doe hi den bittere doer der
op deser werlt omme os te veloffen van
den ewighen doot. **A**ls os die heplige a
postel sinte paulus betuyghet **E**en sūt van
eenre nacht en een ouer olt mensche zyn
daer ghelycke olt en starck. **D**aer
en is oock noch māk crepel noch blind
noch sechele noch stomme noch scoet of
serich. noch daer en is gheen mismaect
de mer een schoen volmaectheyt in alle
leden. **D**aer en is oock gheen droef
druck noch droefheyt noch gheen
ghe. **D**aer en is oec gheen zwart
de noch vlschten des herten. mer en eny
ghe blylschappe en volicheyt. en en eny
ghe seelt die niemāt in desen leue beghe
mach. **W**ant wat si sien of horen dat si
hem allen te wille. **S**i en sijn niet der
becummernisse of reighen moghen. **M**er
alle dat si sien dat is vol blylschappen en

molicheden En alle dat si begheren oft bedencken moghen dat is daer alle te samen teghe woerdich.

Van die grote eendrachticheyt dies ewighen leuens.

Inden rijcke der hemelen is sulcke volmaecte eendrachticheyde dat si alsoe eendrachtich zijn onder malcader mit gode recht of daer mer en mensche en waer. Die heplige eugelen daer een ieghelicke siel nae haer begheren. In orghele. In pipen. In luten. In vedelen. In harpen. In sanctozien. In timbale. In psalterien. In trompetten. In balunen en in alrehande soet geluyt datmen bedeckē mach. en alle ghenoechlike sanc is daer teghe woerdich. Ja si zijn alsoe wolic en mit alsulcker blichchap omwaghe dattet gheē mēsch bedeckē cā noch ten mach nūmer in des mensche vāt comen. Ja dat een mēsche die vroechede mochte sien zijn siel solde vte lichaeme verlichepde vā groten verwondernisse en vā groter blichchap.

Inden hemelliche rijcke en is niemēt bedwongen mer een yeghelic heet sine wien willen.

Inden hemel ghaen oeck die salighe sielē nae alle haren wille vā den ene spele totten āder en in wat spele dat si willen. En si ghaen oec na al hare wille vā deen ghelescap i dander waer si willen. En ouer al worden si ghenoech

lijcken ontfanghen mit alre blichappen die een totten anderen dattet gheen mēsche hier opter aerden volcomelick ouerdecken en mach. Een mensche en soude niet moghen ouerdecken die alreminster vroecheden die inden ewighen leuen is.

O mensche laet v doch ter herten ghaen dese oitprekelicke grote vroechede en blichap en en wilt doch dese blichap niet ouer gheuen noch en wiltse niet vlieken omme die ydel glozie en tijtliche gheuochte deser werlt. Haer blichap is oeck mede alsoe groet waer dat sake datse in enigher tijt eynde solde hebben alst om moghelijcken is en men hem gaue noch tans alsoe langhe tijt allmen bedencken mach. Ende dat si dan weder omme ind aerden comen solden ende alle ghenoechten hebben daer solden si soe groten rouwe omme hebben omme dat si haer blichappe ende ghenoechte eynde solden laten hebben dat hem therte solde dūcken vte vā grote droefnis.

Hoe dat inden hemel gheen vernuiffen noch anrten en zijn.

Die salighe wtuercozen vrienden godes des heren ons ghesontmakers en zijn nu noch nummermeer nyet veruuert voer den gruwelijcken ende bitteren doot. want den doot hebben si geleden ende die doot die en sal op hem niet meer weder comen. Alsoe en ghelijckerwijs als sinte Ambrosius die heplige leraer wel betughet. Haer leue sal ewelijck dueren ende si en sullen niet dencke oft si

en sullen niet sorgghen dat haer blijfchap
nummermeer eynde hebben sal of dat si v
mindert sal worden. Want si vmeerdeert
altoes en is hem oeck alsoe soete en gena
ghelicken recht of si eerst beghone waer
Wat die den heylighen waghede die mit
cristo te hemel voeren dat nu bi xv. hon
dert iaer gheleden is hoe laghe tijt dat si
daer gheweest hadde. Soudt twivel si sol
den aenwoerden dat si daer to hades ghe
comen waren.

O ghenoechlike stat godes zijt ghij
alsoe vol onuerdzietelicker ghenoechlic
ker vrechden. waer omme en solde os
da niet verlaughen in dy te wonen.
Sint Augustinus schruet va dye stat
godes seer ghenoechlicken leggende ald9
O lustighe paradys wtuercozen stat go
des hoe soldemen moghen begripen dye
ghenoechte dijne teghenwoerdicheyts.
Och hoe salich is nu die mensche die alle
vghackelike ghenoechte vlinadet omme
dese glorie en blijfchappen. Want mi en
mach van deser bliscappē inder ander n
ghaen. Die de glorie soeckē deser vghac
licker werlt is hem onmogelic te comē
in die hemelsche glorie.

Hoe die duuel die salighe sielen nyet
en mach verueren.

Ende die salighe wtuercoze sielen
en zijn niet verueert voer de du
uel wāt die duuel mit sine qua
den ghesellen is buten dat hemelriek ge
loten en si en moghē daer nummermeer
weder omme in comen. Die salige sielen

en zijn oock niet verueert voer enige v
den die hem laster oft hinder doen mogt
Noch si en zyn oock mede niet beaant
voer yemant die haer ghenoechte sielen
oft afhandich maken sal. Wat inde he
melen zijn noch rouers noch mordmaer

Inde hemel en is oec haer noch niet
en daer en is gheen twijdracht des v
aie alsoe vele alstot enen cleynē woerden
toe daer en is gheen kuinghe. mer daer
is altoes vandrachticheyt en ghenoynt
vriendschap oder malcander. Ende dye
salighe sielen hebben alsoe groten liefden
en minne onder malcanderen datter ghe
ne tonghe wtsprecken en mach. noch ge
ne herte en mach dat bedenken. Twee
die alrenzeemste in den ewighen lieue w
ben malcader lieuer da ewighe hebbe w
den opter aerden malcander hebbe tijt lief
ghen. En die ghene die tot deser tijt lief
tot malcander ghehad hebben. die heb
ben inden hemel noch meere liefte te mal
cander. Want si weten dat si nummer
meer va malcander en sullen gheseyden
worden. Sint anselmus leggt. Die
salighe salighe sielen sullen malcander in
den hemel alsoe volcomelijck bekennen
si wel weten sullen va wat lantschap
en van wat ghelachten dat si inder w
relt gheweest hebben.

Ende inden hemel is ewighe v
de en vandrachticheyt. Want
peghelike sielen ghenoghet een hare glorie
en en vergunnet der anderen haer glorie
en blijfchap niet. mer een peghelike v
det hem van yes anders glorie als oft

ijns selues waer. Want haer liefde ontd
malcander is onghemeten.

Daer is allulcke soeticheyt vā roeke
dat alle dyer werlt soeticheyt daer by is
gheacht als dreck en stinckende slyme.

O nu staet ons neerstelic ende vromeli
ken te arbeypden omme den soeten roken
te vercrighen. Al ist dat os god liden en
verdriet toe sendet hier op deser werlt als

gebrek en and ghebreken dat sollen wi u
verdrē en and ghebreken dat sollen wi u
duldelicke en willie liden omme te vcrigē

die ghenoechlike bliscap. Wāt daer wor
den wij dā in gheropen alsoe ver als wi
verduldelick in ons liden zyn. Wij

en sullē niet murmurere teghē god waer
omme dat hi os meer liden toe sendet. dā
ander menschen. wāt ist sake dat hi os lij.

den toe sendt soe staen wij in zijne graci
en en liefden. en hi wil os kinder maken
ijns hemelichen gheselschaps. Wāt dat

woghen wij merken in sinen woorden.
die hi in den euangelio ghesproken haet
legghende aldus. Quem diligo castigo

Den ic lief hebbe castide ic ende sende hē
wele lidens thoe.

Hier nae volghen dize sonderlinghe
ghaen die god os heer den salighen sie
len gheuen sal.

Iden hemel heeft die salige siel
dize sonderlige costelijcke gha
uen. Ten eersten male dat

haer aenschouwen dies godlijcken aen
sichtes te ghebrucken in ontsprekeker
wrecheden. wāt si en mach nummerme
te vā dat godlike aensichte gheschepde

worden. Dese glorie is alsoe groot
dat menle niet bedēcken en mach. Wāt
si is die opperste glorie die de heylighen
bi gode hebben. Des seluen gheijcs
is dit die alre meeste pijn den verdoemde
sielen dat si nummermeer dat genoechlij
ke aensichte os heren ihesu cristi aenscol
den en moeghen.

Van deser bliscappen leestoren een
soen suuerlick exempel.

Exempel.

En meniche is gherweest die lan
langhe tijt mitten duuel beseten
was en wort iammerlijcke ghe
quelt. Soe ist nae gheboert dat hij ouer
mits die barmherticheyt godes troest en
bystant heeft vercreghen. Wāt daer is
een priester ghecomen en heeft dē duuel
besworen bi den ghebenediden naem os
heren ihesu cristi en oet mede biden godli
ken aensichte dat hi vten mensche soude
rumen. Die duuel en mochte die col
telijcke duyrbaer waerden niet vdragen
hi en moeste althant nae dies priesters
gheboden schepden vanden beseten men
sche. Doe sprack die priester den duuelle
toe legghende O du onsalighe duuel ick
besweer di bi den almachtigen god dat
stu my legghelte dat ic di vraghen sal.
Die duuel antwoerde en seyde. Vraghet
mi watstu wilt en ic moet di dat segge
Want die moghentheyt des almachtige
godes dwinghet mi daer thoe dat ic dat
niet wederstaen en mach ick en moet dy
legghen al datstu wilt.

Doe sprac die priester totten duuel.
 Hoe segghe mi o du vermaledide ende o
 salighe creatuer ofte dat ghebenedide an
 sichte ons gheloumakers ihesu chulsti al
 soe sehouen en ghenoechlicken is aen thoe
 schouwen als men ons segt. Beschepder
 mi van desen du hebste dat lange tijt be
 seten in oetsprekelicker ghenoechten daer
 omme beweert ic di bi crillum ihelum dz
 du mi dit segste. Doe antwoerde die
 duuel mit enen drouighen moede en seide
 Och ic heb dat glorioes aensichyn gefien
 en ic en mach dat nu noch nimmer meer si
 en weder. **M**ocht mi dat gheboze weder
 te sien daer wolde ic omme liden alle dype
 pinen die de verdoemde menschen ind hel
 len liden. **M**er dat en mach mi nimmer
 meer gheschieden. **I**c segghe o oock dz ge
 ne mensche bedencken en mach die glorie
 en ghenoechte des godliken aenscouwe
 Althar doe die duuel dit ghesegt hadde
 soe verschepde hi mit enen auereliche sta
 ke en oock mit een groet ghecris. Die
 priester predicte allen menschen wat hy
 vanden duuel ghehoert hadde en hoe ge
 noechlicken dattet aensicht os heren ihu
 chulsti te besien is

Och die verflumen die onuerstadele
 menschen die vergliackelijcke dinghen soe
 ken bouen godlike dinghen. Dese en dec
 ken op dat ghenoechlike aensicht os he
 ren ihesu crilli niet mer si decken omme o
 werit ghenoechte te ghebruken. Och si
 ne die menschen niet seer verblint die dat
 beelde lieuer hebben dan den meyster die
 dat ghemaket heuet. **I**s god niet bouen
 alle creaturen lief te hebben. **S**ijn desen

aertlichen dinghen aldus ghenoechlic ge
 noechlic moet hi dan wesen aen te sehou
 wen diese ghemaect heuet.

Van hoe groten macht dat gheloue
 is leest me een exempel.

Exempel.
B J colen waren twee gheslachte
 die grote mactich op op malcander
 hadde. **V**a welcke die een partie die cric
 ste was en si timmerde een slot en deden
 malcander grote schade daer va. **D**oe si
 op een tijt men gheuanghen hadden soe
 was haer drie die ghen wat va hem ge
 had hadden en seyde. **T**en si dact u os
 ghele gheueste wi sulken di pinighen
 seyde ic hebbe dype pennin ghe nerit die
 en coepter mede dype wogghen en eerte.
Hi was stark int gheloue en sprac
Ick hebbe te huys thien merck gheldes
 in mijne kisten en een paer upe scoen en
 daer sal ic mede tot sint iacob ghaen en
 die en wil ic niet gheuen.

Op sinte steffen dach des mozghes
 voer daghe salick wtghaen. **H**ier van o
 wonderde hem wonderlijcke seer van o
 ne stantasticheyt zys gheloues. **E**n die
 die dach qua bodē si he mit plere hande
 ende leyden hem in enen ouen ende si se
 ten hem acht manne die hem bewaer en
 hoeden solden. **H**ij spraken hem twaen
 reysen aen ofte hi oock noch daer in wa
 re hi antwoerde Ja. **M**er doe zij hem
 derdewozuen vraggheden en antwoerde
 hi hem niet. **W**ant zyn stantastige ghe

lowe die hi op gode en op sint Jacob had
die verlost hem warachtelic wt dien
haden zijren vanden ende hi ghinc na sint
iacob op den seluen dach als hi dat te vo
ren gheleg hadde.

Een exempel van enen ridder dye den
duuel mit hem liet riden.

Exempel.

Een abt van münburch heuet my
een wonderlic dinc vertelt van ee
n ridder die nu een seer deuoet man is
die voertijts alsoe wonderlicke vromen to
welen plach inden velde dat binne al die
grote edele luden zijn vuerstap begerden
te hebben en hem schone hersten en cle
dinghe pleghen te sende omme dat hi haer
vrient welen solde. En op een tijt
doe een maghet van ry. iaren es ridders
dochter die velen was in een karch van
gheestelike mensche ghebannen wort soe
beghade si onuerkens seer te lachen en te
ropen. Siet mijn vrient coemt. liet mijn
vrient coemt. En als haer gheuraghet
was wie die vrient was sprac si ghij salt
hem altehant sien Want si seyde van ene
ridder die noch verre van daer was. en
hoe hi naerder quam soe si blider was.
Doe hi inder karche quam stot si tegens
hem op en greute hem en seyde. Siet dit
is mijn alre liefste vrient laet hem tot my
comen. Die ridder was mit seer costelic
ke clederen ghecleet En doe hi bider mae
ghet quam seyde hi. Bin ic dijn vrient.
En die duuel sprack tot hem doer des ma

ghets mot en seyde Jae du biste mijn al
re beste vrient wat du doeste alle mijnre
begheerten. Hier of wort die ridder ver
ueert al en dorste hi nachtas niet seggen
Mer hi seyde totten duuel. O du ongher
uallighe duuel du biste al dwaes. Want
waerstu wijs du mocht lieuer zija daer
men steket en to moyet en daer men den
enen vanghet en den anderen doot slaet.
wat legstu aldus en moyste dit onosele
meegdecken dat noch gheen quaet en he
uet ghedaen. Die duuel seyde Wilstu dz
ic mit di trecke in alsulcken spelen. soe la
te mi mit di varen. Die ridder sprac trou
wen du en salt in mi niet varen. Ende
die duuel sprack. Ghue mi dat ic by dy
opten sadelboem sitte. Doe hem die rid
der dat niet ghunnen en wolde begheer
de hi dat hem die ridder een stede woude
ghunnen te sirten bi hem. Ende die rid
der en wolde hem des niet consenteren.
Die duuel seyde Ick en can niet te voere
lopen. wiltu mi mede hebben soe wijle
mi een stede daer ic sitte mach.

Die ridder hadde medeliden mit der
maghet en hi hadse ghaern verlost vande
duuel ende hi seyde totten duuel. Wilstu
dese maghet laten en mit mi ghaen ic sal
di lenen enen hake van minen mantel in
alsulcker voerwaerden darstu mi nyets
en salt mischdoen sien minen luse. ende
alsoe langhe bi my bliuen als ick to moy
spelen soecke en als ict dy ghebiede saltu
willichlick van mij ghaen. Hi zwoer dz
hi hem nuz misdoe en solde mer he helpē i
alre eren voertsette en hi ghic vter maget
en quam inden haeck die hi hem wiledē.

Van dier tijt hadde die ridder soe groten
voerspoet dat hi afstac wen hi wolde en
die duuel was altoes bi hem en sprac mit
hem. Als hi inder karchen te langhe bat
sprac die duuel du murmureeste altevele
Als hi dat wintwater nam seyde die duuel
sich datstu mi niet en rakest.

Daer doemē dat cruce predicte ghic
die ridder inder karchen omme dat cruce
te ontfangen. en die duuel seyde wat soe
wilstu hier doen hi antwoerde ic heb op
gelet god te dyenen daer om ghac vā mi
Die duuel seyde wat ghebreect di an mi
ic hebdi doch rijck ghemaect Doe sprac
die ridder. Sich ic ontfanghe nu dat heply
ghe crups en ic bezweer di bi de ghecrul
ten datstu vā mi ghaeste en nimmermeer
weder bi mi en coemste. Althāt soe
rupnde die duuel en die ridder wort ghe
tephēt mitten heylighe cruce en voer ouer
dat meer en diende gode mit sine wapen
twee iare. en daer nae quam hi wed en d
stichte een ghaesthups en gaf al zyn goet
daer in en diende gode in stregher penite
rien zyn leuen lāc. Te voren hadde
hi den duuel ghedient mer nu diende hy
innichlick den ghecrulste heer ihesum de
hem weder omme gheloent heuet mitte
lone dat ewich is. Amen.

Och lieue mensche ghedenck die grō
delose barmherticheyt cristi en valle
pinners niet in mistroeste Ghedēck hoe
menigen sunder god zyn milde barmher
ticheyt ghegeuen heft Die duuel is soe
venijnt en quaet dat hi altoes den mēscē
ingheuet dat si in mistroest vallen sullen

En daer omme sal die mensche hem straf
kelic wederstaen ouermits ingheue des
heylighen enghels. Als dat sake d
die mensche sundighet doer quaet inghe
uen des duuels daer omme en sal hi niet
mistroestich worden. Wat die nature d
menschelicheyt is zeer cranch. Daer omme
als die mensche sundighet sullen hem die
sunden leet wesen en waerachtighen berou
men bitterheyt en waerachtighen berou
en dan en sal hem god sine barmherticheyt
de nimmermeer wepgheren men lip sal
hem blidelic in ghenade nemē.

Datmen niet in mistroest nochte in
wanhopen vallen en sal leetmen een mer
kelijcke exempel.

Exempel.
Nenen daghe is mi veret een
alte wonderlickē dinc hie had
de een vrouwe een enighen zoen de si seer
lief hadde Die berude die quade duuel en
dochte tot sundē te binghe hi en liet si
af tot dat hile bedroghe hadde. dat si so
samen sundichden en een kint wouwen.
Doe si dat kint baerde was si so zeer be
uanghen mit rouwe dat si niet en wiste
wat beghinnē. die sunde en dorst si niet
biechten. Wat ghesiede si dochte op
dat strenghe oerdel godes en allen sin
welijcke pine die den duuels en allen sin
dighen menschen bereyt is die haer sin
voer en doen. Althāt heeft si ghedochte
op die gron delose barmherticheyt gods
hoe hi de sundighen mensche tot genade

net als si ghenade van hem begheren
si is ghegaen te comen en heeft dat clei
ne binden mede ghenome omme gena
de te worden vanden paeus

Doe si bi den paus quam dreef si so
grote rouwe voer haer lunden dat hem
allen jammerden diet saghen. Haer clep
die kint hadde si mede ghenomen tot een
ghetuych des werckes op dat si daer scā
de en traemte vā hebbē solde. **D**ye
paeus aensach haer grote bitterheyt en
berouwe en rieple en hoerde haer biechte
Sij biechte volcomelic dē binnēste grōt
haers herte sond enighe ghenēstheyt ho
uer die duuel bedroghe hadde. Als dye
paeus haer grote berou sach wort hij be
weghen mit barmherticheyt en gheboet
haer dat si daer solde comen in alsulcken
cleveren als si aen hadde doe si mit hare
soen sundichde. **D**at wijt en was nē
verlaghet voer die schaemte en toech ha
re clever wt tot haer hemde toe op dat si
voer alle menschen beschaemt solde wor
den. **D**oe die paeus aenmercte haer gro
te stantaflicheyt wort hi mit noch veel
meerre stantaflicheyt beweghen end hy
sprak totter vrouwen **G**hāck vrouwen
en en wil niet meer sundigen al dīn swa
ren zjn dī vghewen.

Die vrouwe is weder omme gheto
ghen en heeft een strenghe leuen ghelepet
der penitencien.

Ende sommighe vāden cardina
len murmureerden teghen den
paeus waer omme dat hi der vrouwen

gheen zwaerre penitencie ghelet en had.
Doe die paeus dat hoerde leyde hi totte
cardinael die teghens hem murmureerd
hebbe ic qualicke gedaen soe bidde god
dat hi mij plaghen moet. en hebbic wel
ghedaen soe moet die plaghe op di comē
En te hāt word die cardinael gheplaget
vā gode mer ouermits beden des heylp.
gheu paeus worde hi cortelijcken daer
nae verlost.

O lieue mensche laet di dit exempel
een leer wesen en biecht volcomelijcke al
v lunden op dat ghij godes barmhertich
heyt vercrighen moget. en en verwoige
noch en schame dy niet voer den priester
dijn lunden te biechten hoe scādelic dat si
zijn. mer denct op dat strenghe oordel go
des daer alle sundighe mensche voer god
beschaemt sullen staen.

hoe die vdoemde sielen aenscholden moeten daersicht der duuele voer dz ghe minde aensicht cristi .

Ende inder hellen zyn bosc wree de duuelen daer die vdoemde sielen va ghepinicht worden . Dye hier op deser werlt ydel glorie en liefst to malcader hebbe ghehar . Och dese hebbe vor dat ghenoechlike aenschouwē ons heren ihesu cristi dat vuerliche aenscouwen der boser gheesten . Der wree der duuelen aenschouwē is soe vnaerlyc dattet niet begripen en mach . Want ghelijcker wijs dattet aensichte os herē ihesu cristi ghenoechlic en bequame is . Alsoe vnaerliche is dat aensichte des duuels aen te sien . Ja een mensche solde hier cruppen in enen gloyenden ouen dan bi dat veruaerlic aensicht des duuels solde willen aenschouwē wāt dat mensche liche ghesichte en mocht niet sien dat vnaerliche aensichte des duuels vader hellē .

Och si zyn aldus veruaerlich en anxtelic aen te sien hoe vnaerlic moet haer pi ne dan zyn daer si die vmaledide en verdoemde sielen mede pinighen . Want si zyn wree ende hardt sonder ontfermherticheyt . sonder ghoedertirenheyt . en sonder medelijdsaemheyt .

Sij en worden oock mede nummer meer moede noch si en laten oock nummer af den ellendighen verdoemden en vnaerliche sielen te quellen sonder opholdinghe en oock mede sonder enige barmherticheyt . Die handen dyer duuelen zyn scarpe crauwelen . ende mit

deseu harden hāden nemen si die sielen en worpense malcander toe wt die ene pijn in die ander . En daer nae trecken sise wt mit sharpen haecken ende mit sharpen crauwelen en mit menigerhande ander veruaerlycke instrumenten en worpense aldus wredelycken wt die een pijn in de ander pine .

Och mensche dit is al haer ghe noechte en alle haer spelen dat si mit malcander hebben . Hier in verbliden si hem dit is haer vrolicheyt . Mer o wee der vrolicheyt . och si is ghemenghet mit oetsprekelicker droefnis en in hem is een ewich kijf en een onepadelic haet en nijt . Die duuelen ende die verdoemde sielen haten malcander alsoe wōderlycke seer datmētis nummer te volle wtsprecken noch oock mede wtscriven en mach . Want gheen mensche leuedich hier opter aerden en mach allulcken har noch nijt totten anderen niet hebben . en oock mede nummermeer ghecrighen als inder hellen is .

Och wat staer va desen hatigē en indighē duuelen ghescreuē . Dit zyn die ghene die den mensche daer toe brenghen dat si wellusticheyt haers leuēs begheren ende dat verghanchelijcke leuen suete maken op dat si wt den ewighen leuen ghesloten worden ende die grote oetsprekelijcke blijchappen ende ghenoechten des ewighen leuens mit christo ihu en mit sine hepligē nummermeer gebuken en moghen .

Die haet en nijt des duuels die hi te
allen menschen heuet.

En mach huer nu
waghen waer om
me dat die duuel al
dus hatich ende ni
dich totter mensche
is. omme die men
sche totter ewiger
verdomenissen tho
trecken of die duuel

daer enighe vlichtemis vā pinen af heeft
Daer op te is ar worden **Reen**. Des
duuels pijn en sal nimmermeer verlichte
worden mer altoes euen groet bliuen

Al waer dat sake dat hi alle mensche
ter hellen brenghē mochte zijn pine solde
niet te minre zijn. **Wat** hoe daer meer
menschen verdoemt worden ouermits si
ne bedriechnisse soe zijn pijn te merre is
Want sien laren nimmermeer of te hu
len te karmen en te claghē ouer die duuel
den diese alsoe bedrogghen hebbe dat si ter
hellen gheromen zijn in die aartelicke py
ne. **Want** hadde die duuel den mensche
niet bedrogghen hi en waer nimmermeer
totter ewigher verdomenissen gheromē

Mer dit is die rechte sake waer om
me dat die duuel aldus den mensche hae
tich is totter ewigher verdomenissen.

Die duuel heuet langhe tijt dz he
melrijcke ende dat ghenoechlic
ke aensichte os gesontmakers
cristi ihesu beleten in alsoe groeter ghe
noechten ende vrolicheden als men bedec

ken mach ende vā deser bliscappen ten
is hi ghestoten in den afgront der hellen
doer sine grote houerdie. ende omme die
die mensche die stede verdiene mach daer
die duuel in geset was ende dat groet
lijcke paradys der wellusten in bliscap
pen ewelijcken besitten mach hier omme
is die duuel dit beidende ende begheert
altoes den mensche tot sunden te trecken
omme dat die mensche die onbegrijp
ke niet besitten en sal daer hi tot gheuen
pen is. **Ende** hier omme soe is hi alcos
hatich ende midich ende bespottet ende ga
nighet die vermaledide sielen sonder haer
meherticheyt.

Och is daer oec mede
een ander reden. omme
omme die duuel die me
sche aldus tempteret.
en oec bringet tot sun
den. **Die** reden is dit.
Die duuel is quaet en
vol boescheyden en soe
en mach hi gheen ghoet doen en in hem
en is gheen doechde gheleghe. **Hi** vromet
die vdoemde sielen mit schimpelijcken en
smeedelijcken woerde die werke haren
verdomenis.

Och hoe mach die mensche hi drom
daer hi quade loen vā criget **O**mm
blichheit is hem die d werke dienē en
nē dat hem god mit sine wtuercoere
ghen lonen sal **Doer** waer voert
een quaet opset ende dese mensche zijn en
haero bescheyt verblie die dit meine wā

Als die duuel fiet dat die enghel go-
des den siecken mensche in dat gheloue
ghelst arckt heeft daer hi hem tevozens in
becoert het: en fiet hi dat hi niet wien
en mach soe coemt hi en becoert den siec-
ken mensche mit veel ander temptacien.
Wāt alsoe langhe als leuen inden siecke
mensche is soe en laet die duuel nummer
meer of den kerst en mensche te bedriegē.
en oech mede te becozen.

Die temptacien des duuels van der
quader wanhopen.

Ick mensch sal hier
mercken ende vstaē
hoe die duuel dē siec-
ken mensche temp-
teert en becoert mit
menigerhāde listic-
heyt in wāhopen.
Den rouwe die die
mensche voer d' su-
den hebben sal die verandert die duuel in
mistrōest.

Nu als die mensche indē
lichaem seer iamlicken ghepinicht wor-
det soe coemt die duuel en pinicht dē siec-
ken mensche inder sielen op dat sine pijn
te meerre mach wesen. en segt aldus

O du vmaledide karigt sich hier alle
dijn sunden die seer groet zijn. du en mo-
ghest vā gode nummermeer barmhertic-
heyt vercrighen. wāt weetstu wel dat
stu omme een dootlunde vdoemt moet.
Die zijn als dese niet ghebiecht en hebste.
En dese sunden en hebste pinnerniet ge-
biecht daer omme moetstu ewelic vlozen

bliuen. Du moghest wel mit capm seggē
meerder is mijn boescheyt dan die geda-
de die ic verweruē mach.

Befie hoe du die gheboden godes
ouertreden hebste. Wāt du god en dinen
euen mēsche niet liet ghehad en hebbest
daer omme en moghestu die ghenade go-
des nummermeer verwouen. Wāt nie
māt en sal beholden bliuē hi en holde die
thien gheboden en du en hebster nauylc
een vāden thien gheholden. hoe soldestu
die ghenade godes alsoe verdienen. God
die heer segt inden euangelio. Die myne
gheboden niet en vwaert die en mach in
dat rijke der hemelen niet ghaen.

Die leuen werckē der barmhertichz
en hebste niet vvollet. du en hebste nie
dijn euen mensche gheen barmhertichei-
de ghedaen mer du hebste den armen on-
der ghetreden waer mede hebste barm-
herticheyt godes vdiēnt. laet of laet of
tis nu alte late du en maghest die barm-
herticheyt godes niet vdiēnen. Jae dat
een mensche alle zyn leuen ghoet ghedaē
hadde noch en weet hi niet oft hi waert
is te dēfanghen die barmherticheyt go-
des. hoe moghestu dan ghenade vwoz-
uen die al dijn leuen niet vele ghoets ghe-
daen en hebste mer in quaetheyden ende
mit quaden ondoechdelijckē werckē heb-
stu dijn leuen toe ghebrocht.

Ende bi deser becozinghen ende
meer ander ghelijckenis brengt
die duuel den mensche in wāho-
pen. Gheen lunde en verthoert god soe
seer als wanhope. Een mensche moet be-
di

trouwen in die ontfermherticheyt godes
sal hi nummermere behouden bliuen. **E**n
hier en is gheen quader diack teghes die
ontfermherticheyt godes van die sunde
der mistroesticheyt. Hier of spreket
die propheta dauid in den salter en seyt
aldus Die ontfermherticheyt des heren en
heuet os niet laten verloren. mer in alle
noden heeft si os bi ghestaen. Die heylighe
leraar augustinus segt Elck sundich
mensche die wanhopet vanden ghenade
godes die verliest die ghenade godes en
die barmherticheyt godes sal hem ghe-
weyert worden.

Hier omme wāt die duuel een bedrie-
gher en een schalck is alre bouernien soe
weet hi best waer hi den mensche mede be-
cozen en tempteren sal. **W**āt dā god
gheen dinc meer en mischaghet dā wan-
hope en mistroest daer omme is de duuel
altoes wt om dē mensche mit deser sunde
te bedrieghen. **W**ant hi is listich en cloe-
kich en altoes arbeyt hi omme den men-
sche te brenghen totter ewigher ende hel-
scher pyuen.

Dā dat gruwelijcke aensco uwē der
duuelen ende van haer wreethet **E**n oec
mede vanden anrtelijcken wormen dye
inder hellen zijn.

Ende al die ghene die hare buyt
holden ende dyenen voer haren
god en alle die ghene die lecker-
heyt ende wellusticheyt haers vleysches
soecken mit etten ende mit drincken. en
hem laten duncken dat haer lichaem al-

toes ghesloppet ende ghepropper in
welen vol costelijcker spisen ende drincken
oft si en solden niet moghen leuen. **A**lle
dese menschen sullen haer loen ontfangen
mit den quaden duuelen in dat afgor-
hellen ende mitten anrtelijcken duuelen
sal hem peck ende sweuel bereyt worden.
Want daer is voer lecker eten ende om-
te drincken een ewich hongher en dorst
die nu noch nummermeer verledet en
worden. **V**an desen onuersadelijcken
hongher ende dorst schriuet die heylighe
doctoer ende leere sinte Augustinus en
is segghende aldus. **O** onuersadelijcke
hongher hoe scherp ende hoe anrtelic is
dat in di te leuen ende in dy nummerme-
re enich troest te hebben. **V**ermaledijc so-
zijn alle die ghene die in dy wonen **O** an-
telijcke helliche poorte hoe onsalich is dy
ghene die in di wonen moet.

Drevelichste mensche o-
uerdencket desen anrt-
lijcken hongher en dē
hiet in wat groter pijn
dat die sundighe creatu-
ren mit den wreede du-
uels ghequelt worden.
Behiet wat anrtelic
dinc datter is in der
wicheyt te hongheren
en nummer vsaet te worden. **O** heylighe
oer die leckerheyt d' spiser en drinckes
opter aerden op datti hier namels gesop-
set moghet worden mit gode in zijner bli-
schappen die nu noch nummermeer op-
de en sal hebben.

waer omme folde hem die ghene loenen
den si niet ghedient en hebben noch ondi
danicheyt bewesen hebben noch oock si
ne ghebode niet gheholdē en hebben .

Doerwaer voerwaer haerē loen sal
mitten quaden duuelen ghegeue wordē
en nummermeer en sullen si van god ver
righen barmherticheyt . Si dienen den
duuel en nochtās en willen si van hē gep
nen loen ontfanghen . en si meinē mitte
wtuercozē vriendē en gheselschap cristi ge
loent te worden . Mer ten mach hem nū
mermeer gheschiedē Wāt den ghenē die si
ghedient hebben daer moeten si loen vā
ontfanghen .

Qristus ihesus sprekēt inden ewē
gelio aldus **N**ō potest is deo ser
uire et mammonē . **D**u en moe
gheste god en die werlt beyde ghelijc nē
openē . **W**iltu god dienen soe moetstu
die werlt vermadē wāt die godlike din
ghen zyn teghens der werlt ghenoechte
En is dat sake datstu der werlt dienstē
soe en machstu god niet dienen en soe mo
ghellu vā gode ooc ghenen loen ontfangē
mer denstu ghedient hebste die sal di loe
nen . **H**ebstu cristo ghedient cristus sal v
loenen . mer hebstu den duuel ghedient du
moetste inder ewicheyt mit hem ghepy
nighet worden .

Cristus ihesus segt noch aldus **D**ie
werlt en ick en gheuen niet enen loen . dz
is die deser werlt dient die wort gheloēt
mitter ewigher pinen en bedrouenis En
die mi diēt die wort gheloēt mitter ewij
gher blischappe . **H**ier in machmen o

penbaerlijck verstaen en mercken dat alle
die kinder deser werlt en behoren god nē
thoe dat zyn die ghene die in houerdie in
haet vūt leuen en in ethe in drincken en
in ydel gheselschap en ciecheyt vā dedin
ghe en in anderen wtwerdighē dinghen .
haerre ghenoechte setten . **D**ese zyn alle
kinder der ewiger vdomenis en mit den
duuel sullen si ewelijck ghepinicht en ge
quelt worden . alsoe veer als si in alluc
ken staet blind en gheē penitēcie of biech
te doen en willen .

Du salmen verstaen en mercken in
wat manieren dat die duuels en die sun
dighe verdoemde menschen gepinicht en
ghequelt worden .

At fundamēt der
hellen is siedēde
peck en zweuel .
Dit is soe vuer
lichen brāt dat
een mensche gru
welen mach die
dit hoert seggen
O is dit vuerli
ken te horen hoe
anxtelijc en vuer

lic moetle dā dē ghenē zyn die daer ewelij
kē brādē en siedē moetē . **D**aer is oec
een ouerdrachlick mist neuel en stincken
dē roke alsoe groet dat die scoen aensich
tē zwert wordē als colen **O** ouerdrachli
ke st ac hoe iāmerlic pijnstu die ellēdighe
sielen mit soe anxtelicker pinen datle vpe
māt wtspreken en mach .

Daer zyn oock onuerdrachlijcke en
wrede wormen die altoes hongherich
zyn en nimmermeer vladet en moge wer
den. Hier staet aldus gheschreue Men en
mach dat knaghe en dat biten in die hel
le nimmermeer ontgaen Dese selle wor
men doen den vermalediden sielen allulc
ke ontsprekelycke pijn ouermits haeren
knaghen en byten daer si nimmermeer
va op en holden noch oeck nimmermeer
verladet en moghen worden. mer altye
pinighen si die sielen mit haren biten oft
hogherige hoden waren. O we o
wee der artelicker lelicher worme O we
dit ogenadelike knage en bite.

In die helle zyn oec otellike wor
men wyrich fenijnt en stracken
de onreynne als padden en spinne
als eghelen slanghe en aderen. egediffen
en draken en alle onreine en fenijnderwor
men dieme bedecke mach Dese crupe om
me die vermaledide sielen en lugense en di
stekense en bitele immerlick in alle lede
En dese gruwelijcke worme crupelse tot
allen leden wt. als vten mode daer si on
nutte woerde mede ghesproke hebbē.
Vten oren daer si oberamelike dingē me
de ghehoert hebben. en daer si t woerde
gods mede ghehoert hebbē dat si va hē
vdrue hebbē en daer niet op gheacht en
hebbē **W**r de hāden daer si otscamelike
dinghe mede gherast hebbē En si werde
otsprekelic ghepinicht in allen leden daer
si mede ghelindicht hebbē. Dese onghe
nadelijcke wormen doen den vdoemden
sielen alsoe groten vnaerlickē pijn an dz

hem dūct dat si haer lede te scozen ende
barsten va boue to benede ouermits ope
artelicke pijn.

Hoe die verdoemde sielen beghen
te steruen. mer ten mach hem nimmer
meer ghelichieden.

In vermalediden
verdoemde sielen
beghen altoes
te steruen. en en
pen immerlick
mit hulen en hie
men. mit crysten
nae den ewighe
doot te stouē op
dat haer pijn en
einde mochte heb

ben **O**er och laci haer ropen is al omme
niet haer stemme en worden nimmerme
re tot enighen tiden verhoert. **W**at van
hem staet aldus gheschreue. **H**aer ropen
en haer karmen en sal nimmermeer eyn
de hebben. en inder ewicheyt en sallen si
nimmermeer ghehoert worden. **W**at
in der ewicheyt moeten si altoes leue. en
in alsoe oghenadelicker pinen en haer y
ne en sal nimmermeer vermindert wor
den **M**er si sal altoes duerachtich end on
uerghanchelijck wesen.

Och onghenadighe pine hoe on
salich is die mensche die mit dy
ewelic moet ghequele en gepijnt
worden Dese sielen die in aldus anighe
pinē liggen ropen en crye mit immerlick

ker crinnen mit hantlaghe en wene segge
de aldus. **V**ermaledyt moet zijn die bu
ke die mi ter werit ghedraghe heeft **V**er
maledyt moet zijn vader en moeder dye
mi ter werit opghewoet hebbe **V**ermaled
yt moeten zijn alle die ghene die mi ten
neghenden lede toe horen. **V**ermaledyt
moet zijn alle dat gheslachte der mensche
Dit en deser ghelycken segghen dye
ellendighe sielen van groter pinen ende ar
teliker baghticheyt die si altoes lidende
moeten welen.

Van die gruwelijke dierē die in dper
helle zijn. en van die artelike pine die si de
verdoemde siele an doen.

Der salme nu voert aem
weten dat in die hellen
zijn onuerdzachliken
talende hellischen dierē
die alsoe woet en ra
sende zijn datmen haer
verwoetheyt nummer
meer wisprekē en can
As hellische honden
beren. leeuwē. wol
uen. draken. lindewoz

men. en menigerhade and dperen die soe
obekent en vreselic zijn als men bedēcken
mach. **D**ese doen den verdoemden sielen
dysprekelijke pine ende ouerlast. **S**i zijn
alsoe woet datmen se niet binden en can
Oock zijn si alsoe sel datmen se niet stille
en mach noch remmen. **S**i barnen oock
soe gruwelic en kinke artelic en zijn soe
hogherich datmē nummermeer ysaden

en mach. **D**ie onghenadelijcke kelle
dperen quellen ende pinighe die ellendige
vermaledide sielen alsoe onghenadelijcke
en jammerlyck sonder eynde ofte eniger
barmherticheyt. dat hem duncker ware
dat moghelt si solden verlihoert en ver
sint worden vanden woeden dperen.

Die vermaledide sielen worden ooc
doer distel ende doerne ghetogen dat hē
vel en vlesch daer aen blyft hanghen en
dat bloet springhet hem tot allen leden
wt ouermits die gruwelijke pine. **E**n si
worden oock opghehanghen in allen le
den daer si in ghelundighet hebben. ind
heten ind colden in stanck in roeck ende
alsoe jammerlic worden si gheparst ende
ghepinicht dat hem dū ket alle haer ledē
te versten ouermits den groten veruaceli
ken pinen daer si inder hellen mede ghe
pinicht worden.

Ven die onbekentheyt der verdoem
der sielen ende van die verwoetinghe ende
schimpelijcke woerden die si tot malcan
der legghen.

In die ewighe verdoemenis en is
gheen wysheyt. noch cloetheit
noch cōst noch loelicheyt of redē of vskāt
Her daer is alle obeketheyt onredelichz
dysperaci en twidracht. **W**at hoe wjs.
hoe schalck hoe cloeck hoe loes hoe vroet
hoe bekent dat die mensche inder werlt
gheweest heuet. als hi in die hel comt so
is hi ghelikerwijs als die onnosseste end
simpelste mensche die pe inder werlt ghe
comen is of pinnermeer comē mach.

Wāt alle die verstandenis is verwādeit
in een obekende beestelichypt. En ouer
mits die grote pine die de mensche lyden
moet soe en is in hem gheen vstādenis.
en gheen reden en machmē in hem vidē
mer alle onbekētheyt en oltuericheyt.

Daer is alsoe groten haet en nūt on
der den verdoemden sielen datmen daer
nummermeer gheen vrede en heuet. mer
daer is altoes een ewighe twidracht.
Van desen kñf die si onder malcānd heb
ben scriuet die apostel paulus ald9. Die
haet ende die nūt die inder hellen is hi sal
ewelijck durren.

Inder hellen en is nummermeer
vrede nummermeer ruste num
mermeer vrientschap. mer daer
is al onurede onruste en onvrietschap. en
daer is oeck hat en nūt en alle quaetheit
en bitterheyt. Die olders haeten die
kinderen en die kinder haten die olders
die een vrient haet den anderen. want si
malcāder daer toe ghebracht hebbe dat
si in die ārtelijcke pijn ghecomē zyn ouer
mits vnietschappen ghenoechte en ydele
glorie deser werlt. Jae daer is sulckē
haet en nūt onder die onsalighe sielen in
mochten si malcāder te schueren vā leden
tot leden si en soldēs niet laten doer dyer
ārtelijker pinen die si liden.

Vanden groten dwanghe dpe daer
inder hellen is.

Inder hellen en hebbe die bedroefde sielen
gheen vruheyt als tot men voetsap thoe

mer si liggghen ghebōden en ghestotē mē
glopeden plere bāden en kerhene alson
te dat si niet een let rueten en moghe Die
Stokers diese bindē dat zyn die indigghen
duuelen die gruwelijcke hellsche hōde die
men bedēcken mach. Dese en larm man
mermeer of die sielen te pinigen.
se ārtelijck dinnis luyten den onsalig
sielen mit groten scharen bi malcānd mer
glopenden plere bāden en worppende vā
sollense gheliker wijs ofmen enen bel vā
die een stede rotten ander woype. Num
mermeer en mogen si rusten noch opbel
den een oghenblick sonder pinighen mer
altijt wordē si ghestoten en ghepinen son
der barmherticheyt.

Hier van spreect dauid inden psalter
O woype sal die banden der onsalighe oē
sluten moghen daer si in ghebōden zyn.
Ofte woype salde moghen verlossen. Dae
waer yemant. Want nummermeer so
en moghen si verlost worden. noch oer
mede en moghen haer banden nummer
meer ontsloten worden.

Och lieue mensche ouerdrēct die
gruwelijcke en ārtelijcke pijn
des hellschen vuyres ende dat die
niende wreede gheselschap der duuelen
en en wilt doch pinners niet mistroest
worden in den gheloue mer bligt stān
tich en betrouwet altoes in die barmh
ticheyt godes. Want sonder die hulpen
ende die barmherticheyt godes en mach
stu nummermeer salich worden. Want
onse lieue heer ihesus cristus die segghet
selue in sinen hepligen euangeliē aldus.

ghen alle die penitencie die de gheheellen
 werlt in heuet ende die alle die menschen
 doen moghen dat solde si gheern doen.
 en dat solde haer lichte dücken to welen
 mer dat is te late. daer en baet gheen cla
 ghen noch karmen noch daer en baret in
 merlic sien of bidden. **I**ae mochte si einē
 doch oft een vze hebbe daer si barmhertis
 cheyt in mochten verdiene. als wij moe
 ghen soe langhe als wij leue wat gruo
 lyker exempel solde si os gheue. **H**et en
 waer gheen wonder sien solden menigē
 mensche tot den sinne brenghen ouer.
 mits haer ianmerlick mischbaer dat sy
 hebben solden omme te vercrighen enige
 ghenade of terepghiffenisse. **W**at
 sal die mensche segghen die niet alleen de
 gheuen die slapen mer oech mit meniger
 groter sunden alle zyn daghen boelic en
 onuttelighen toe brenghet.

Wat staet van aldustanighen men
 sche gheschreue. **O** vermalevide creatu
 ren en ist niet ghenoech dat ghij dpe tijt
 ouer penitencien qualicken toe brenghet
 ghi moet oec ander ludē van penitenci en
 doechdelijcke werken trecken. **I**aet dy
 ghenoeghen mit dijne boescheyt en qua
 cheyt en en brenge doch gheen and sin
 nele ghoede menschen tot boescheyt ofte
 oech mede tot sunden **W**ilt u di seluen
 verdomen soe en bzinghe niemant meer
 mer ewigher verdomenissen. **I**aet dy
 mit dijn quaetheyt genogē.

Her omme o rotuercozen mēsch
 ouerlegghe in dijn herte nu toe
 voren alsoe langhe alst u den tijt hebben

den du nu alle dagen quijt ghaeste wāt
 uerwaer onder alle dinghen desen boe
 ser werlt en is niet costelijcker ende nyet
 duprbaerder noch oech mede niet bettere
 dan die tijt want ouermits dese wercke
 die wij in deser teghenwoerdigher tijde
 doen sullen wi ewelic ghelont worden.
Ist sake dat wij ghoede werken doen.
 ende ons leuen eynden in doechden so sel
 len wij ghelont worden mit ontsprekeli
 ker blyschappen ende ghenoechten. mer
 is dat sake dat wij quade werken doen
 soe sullen wij ghelont wordē mitter py
 nen der ewigher hellen.

Och leyder. menich mensche en
 achten nu niet snoeder noch onwaerder
 dan die tijt. **W**ant men doet menighen
 grote sunden niet alleen omme dier ghe
 nochten mer omme die tijt daer mede te
 verdriuen. **S**ij segghen laet ons dit ofte
 dat bedriuen op dat wi ons tijt daer me
 de vergheten moghen want tis ghoeden
 tijt cortinghe. **A**dustanighen men
 schen ist van node dat si aensien den heyl
 lighen apostel paulum ende horen dat hi
 segghet in zijne epistelen totten hebreē
 sen volcke. daer hi aldus segghende is.
Wij en moghen gode nummermeer vol
 dancken dat hi os ald9 lange tijt vleent
 heeft onse sunden te beteren.

Och besiet hoe menighen sundigen
 mensche dat god ons lieue ghenadighe
 heer heuet ghedoot die vermoert zyn in
 haren stinckenden sunden ende ewelijck
 verdoemt zyn. **W**aer omme moghe wij
 aldus dwaesselick segghen dat wi nyet
 en wete waer mede dat wij dese tijt toe

bringhen sullen .

Oghe wij gode niet wel danckē dat hi os aldus langhe spaert en tijt gheuet onse sunden te beteren. Sijn wij niet alsoe sundich als menighe die god in sine sunden heuet laten verclaren. Jae ick hebbe anct dat wij dicwile veel sundiger zyn . en nochtas is hi os ghenadich end spaert os en gheeft os langhe tijt os sunden te beteren. **Mer** o wee den ghenen die haren tijt toe bregghen ouermits ydelheyt en quaetheyt . wat hoe weynich si den tijt den ydielsten achten si moctend nochtas reden en gheuen voer den strenghen oerdel godes . **Och** wat sullē si legghen die haren tijt onnuttelijckē en qualicken toe ghebrocht hebben . o wat strengher oerdel sullē si otfanghē ten iortē dage vādē strenghe rechter .

Wat groter pinen dattet de vdoemden sielen is dat aenschijn godes nimmer meer in vrouden te sien .

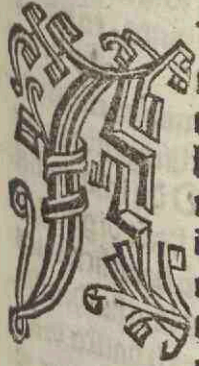

Ic anderde ppe der verdoemden sielen en der dunelē salmen hiervoert weten **Welck** is dat si dat gebenedide aenschijn cristi nimmermeer en moghē aenschouwen. **End** is hem die alreemeste pijn **Jae** si sullen dat aenschijn gods ten iorsten daghe aenschouwen **Als** de

strenghe rechter sententie sal ghenē die ghebenedide en ouer die verdoemde **Mer** o wee des schouwers . wat den sal haer wesen tot haerre ewighe verdormentisse . **En** het sal den ghebenediden die reameste woechde en blischap wesen dat ghenoechliche aensichte cristi ihesu sien in otfprekeliker woechden end blischappen . en daer omme sal den aenschouwen die alreameste pine wesen aenschouwen **Als** hi spreken sal **En** wat mi ghij vermaledide i dat ewighe dat den duuel mit sinen gheselschap aenbeghin der werlt bereyt is . **En** her wijs als ghelcheue staen inden ewighe gelio . **Die** verdoemde sullen continē en belchaemt staen voer dat aensicht cristi ihesu os vlossers . **Si** en sullen nimmer woert weten te antwoerden voer dyen richtstoel . en si sullen verdoemt worden totter ewigher verdoemissen

Hier van spreket die heilige apostel paulus legghende aldus . **Haer** woechde sal worden v wandelt in droefnis en die glorie sal ghemenghet wesen mit dōghelijcke bitterheyt . **Wat** si moete en sullen en altoes in alre pinen bliuen en nimmermeer en sullen si sonder pine noch nummermeer en sal haer pine vermindert worden . en dat aensichte gods en sullen si nummermeer in vrouden sien in blischappen aenschouwen . **Want** is dat sake dat die verdoemde onsen den ten oerdel sullen sien . si en sullen noch zyn godheyt niet sien . **Si** en sullen noch die godheyt des vaders niet sien **en** noch die godheyt des heylighe ghes

Donder en mach nyemāt salich noch
ghelont worden. **Recht** of hi seggē
wolde. **Ic** ben die wech der salicheit
en die in desen weghe niet en wandert
die en mach nummermeer salich werde
mer hi ghaet totter ewiger vdomenis.

Wie die ghene die totter
vleischelijcker genoech
ten mit malcader ghe
leuet hebben op desen
werlt Ende die ghenen
die in haet en nijt ghele
uet hebben Dese en la
ten nummermeer of mal
cander to pinighen en
te quellen mit scimpen
en verwoiten. Die een verwoijt den ander
alle lasterlicheit der verdomenissen Op
dat die een den anderen pinighē en quel
len mach. en omme dat haer vdomenis
te zwacder wesen mach.

Hoe die verdoemde sielen van gode
ende van allen heplighen vericheyde sul
ten wesen ende hoe groeten pijn dat hem
dat wesen sal.

In die helle en is gheen hope ofte
gheloue noch liefte noch vrient
schap. Ten eersten en isser
gheen hope noch troest mer ewighē mil
troest en wangheloue. Wāt si en dozuē
nummermeer hopen dat si tot eniger tijt
gheuriet of verlost moghen worden. si
en moghen mit alle den scharre van deser
werlt nummermeer ghecoft worden

Daer en haet golt noch siluer noch costē
lijcke steynen **Jae** dat een verdoemde sie
le alle die schar deser werlt gheuen mocht
te omme dat haer pine enen dach daer in
gheuriet mochte worden ten solde haer
nochtās niet gheschieden moeghen.

Alle verdoemde sielen zijn in ontspre
kelijcken mistroestheyt **Jae** mochte si also
veel hopes hebben als tot eenre vzen ver
lichtenisse toe daer solden si hem in vblidē
Mer dat is to late nummermeer mogen
si ghenade vcrighē. Wāt daer staet ghe
schreue **In inferno nulla est redemptio.**
Dats te segghen. **In** die helle en is
gheen verlossinghe.

Die verdoemde sielen zijn vscide
vā die heplighe driuoldicheyt.
Ten eersten vā god de vader.
Van gode den soen. Vā gode den heply
ghen gheest. Hier omme hebben si also
groten droefnis dat mens nummermeer
wtspreken en mach. en dit hebben si al
toes in haer ghedenckenis en memorie.
Si zijn oec vscide vādē gheselschap
des hemelschē heers. vā allen hepligē en
gelen. vā allen archāgelen en vā alle lye
uen hepligen.

Och och dese grote vtsprekelijcken
blischappe en ghenoechte hebbē si verlu
met ouermits een weinich tijtlicker ghe
noechten deser werlt. **O** vmaledide
pdel glozie o hoe dwaes zijn die mēschē
die di begeren te ghebruken wāt si vlye
sen ouermits di die ewighe glozie ewich
duerende. **Si** hebben ouer ghegeuē dat
ghenoechlike gheselschap des hemelscē

hones en si zyn ghedeelt mitten woerden
 bosen dunelen daer si in ewicheyt altoef
 mede ghequelt en ghepinicht sullen wor-
 den haer troeste en haer hopen sal sou-
 eynde wesen en die gruwelycke oetspreke-
 lycke pijn en sal nummermeer eynde heb-
 ben. haer ghenoechte en blyschap sal al-
 toes ghemenghet wesen mit droefnissen
 wat hem en sal nummermeer troest ofre-
 ghenade va god gheliede.

Oochte die verdoemde sielen tot eny-
 gher tijt ghenade van gode vercrighen
 alle haer pinen en solden hem niets meer
 verdrieten. noch oock mede zwaer dunc-
 ken te wesen.

Van twee die alre meeste ende dye
 alre zwaerste pynen die de verdoemde sie-
 len inder hellen hebben.

Ver salmen weten dat
 onder allen verdoemde
 menschen zyn twe son-
 derlinghe grote pinen.
 Dit zyn die meeste py-
 nen daer die verdoem-
 de meest mede ghepinicht
 worden. Die eer-
 ste is wat si die tijt der
 gracen verlozen hebbe
 en dat ewighe leue ver-
 smaet hebben en hem seluen mit willen o-
 uermits een weynich tijteliker ghenoech-
 ten verdoemt hebben en hem seluen ond
 die hellsche hoden gheset hebben. en ewe-
 lycken daer af ghepinicht sullen worden.
 Hier omme zyn si op hem seluen also

quaet dat si hem seluen te stucken dices
 mit crabben mit stoeten mit naen. ende
 mit menigerhande mistroesticheyt die si
 hem seluen aen doen. Wat si zyn volbr-
 terheyt en verkeertheyt des herten. By
 zyn op hem seluen alsoe quaet ygheliker
 wijs oft rasende hoden waren. Want si
 zyn selue een sake haerre pinen. en haerre
 ewigher verdomenissen. By desen
 sielen staen die woerde duuelen en bespre-
 tense mit smedelycken schimpende wor-
 den aldus segghende. O du schoone siel
 o du edel siel hoe schoen heeft di god ghe-
 schapen en ghemaket. en hoe selick liden
 nu gheworden ouermits dyn sunden. du
 bist op dy selue alsoe hatich datstu di sel-
 uen pinichste. wijen behouen dy niet te
 pinighen du spaerste ons arbeyt.

Dit segghen die woerde en vmael
 de duuels tot schimp en laster der ellen-
 gher sielen. mer nochtas en pinighen sie-
 te min niet als voerscreue is

DArheus die heylighe apostel seg-
 get Den tijt der penitencien heb-
 ben si verlumet. en die daghe di beteringe
 zyn voerbi gheghae en die tijt en sal num-
 mermeer weder ghegeuen worden. wat
 doe hi ghegeue was hebbe sike vsmact.
 Och of die verdoemde sielen nu dye
 tijt hadden die si verlumet ende verlor-
 hebben ouermits die ydel glorie va deses
 werlt ende ouermits haren stinckenden
 sunden ende ouermits een weynich vley-
 scheliker ghenoechten die si nummermeer
 en moghen weder crighen. Jae mochte
 een verdoemde siele den tijt wederom en

mer si sullen alieen aenschouwen den so-
ne godes die dat menschelike gheslacht
verlost heuet mit een ontallic gheselschap
der heyligen en der engelen. ghelijck als
een almachtich god en een richter ouer de
leuenden en doden. Die sentencie end
dat oerdel dat oerdel dat die verdoemde
en hem horen sullen sal soe wreet wesen
dat gheen mensche dat bedencken mach
hoe strenghe dattet den verdoemden we-
sen sal te horen. Ende die sentencien
die hi sinen wtuercozen vrienden toe sal
spreken die sal alsoe genoeghlike suet we-
sen te horen dat gheen mensche en solden
die vroechde ende oock mede die bliscchap
moghen bedencken.

Die verdoemde moeten ten derdele
comen teghens haren wille.

Tem het sal de verdoemde sielen
soe grote pyne wesen dat si ten
oerdel comen moeten end dat si
dat strenghe ansichte godes bescouwen
sullen in alsoe groter wreetheit soe dat si
lieuer in die helle bliue wolden en mitte
duuele ommegeen dan dz si voer dat stre-
nghe oerdel comen moeten en dat strenghe
ansichte iesu christi aenslaghen in alsoe v-
uerdelike wreetheit. Mer dat en batet he-
met wat si moete daer comen en ontfan-
ghen daer loen nae hare wercken op dat
si verscheyden worden van alle vuerco-
zen heylighen. En op dat si sien dat stren-
ghe veruuerlijcke ansicht ons heren ihesu
christi tot hare ewighe verdoemenisse.
Nu mocht dan penant waghden waer

ome dat die verdoemde sielen voer dz or-
del godes moeten comen. Ende wie dat se
daer toe sal dwinghen. want die duuele
die sullen dat oerdel wel so leer vresen ende
ontfien als die verdoemde mensche. Hier
op soe is te antwoorden dat se die duuele
daer toe niet en sullen dwinghen wat si
moeten teghes hare danck oeck voer dat
strenghe gherichte comen. Mer god de he-
te sal se daer brenghen ouermits sine stren-
ghe rechtuaerdicheit. Ende god almach-
tig onse hemelsche vader sal ope duuelen
dwinghen mede dwinghen voer dz ghe-
mene oerdel op die selue tijt te comen.

Och lieue mensche laet v dit ter her-
ten gaen en hebt ontfarmherticheyt mie
v seluen en doet doechdelike wercken al-
soe langhe als du hier die tijt hebste wat
die tijt sal di haestelick ondergaen worde
ende die doot is snel ende comt di althet
ouer also dat du hude ghesont biste ende
morgghen doot. ofte nu ghesont ende bi-
nen eenre vren doot. Ghedencke sonder
opholden dattu nu verdienē moghes al-
soe langhe als du leueste. En dat du ouer
mits dine verdienste en doechdelike wer-
ken ewelic an sien moghste dat gloriose
aensicht godes daer hem alle die heylige
enghelen in verbliden en daer hem al dat
hemelsche heer in veruuerlijcket. En wilt
dan vimmer niet traech wesen dit costelike
pant te verdienē mer bereypt v seer uerste-
lijcke daer toe dat du dat besittē moghel
mit onsprekelijcker vroechden ende ghe-
noechten op dattu mitte duuel en mit al-
len quaden menschen niet bescaemt en sta-
ste voer dat strenghe oerdel gods.

Men leest een exempel vā enen ridder die alle zyn leue lanck sundichlic gheleest hadde en nochtans ouermits drie woorden beholde bleef.

Exempel

Het was een ridder die seer sundichlicke plach te leuen wāt hij plach te steken en te iaghe in tornoye en in alre hāde ydelheide so bracht hi zyn leuen toe mit groten onreynē sundē. Wāt hi plach aeltoes te stridē en te vechte en de nūmermeer so en was zyn herte te vreden. mer alijt soe was hi becōmert mit aldusdanighe ydele ghenoechtē. En dat gheschiede dat hi op ene tijt te stride ghetoghen was om teghe sine viāden te vechten en hi wort verlaghe in de stride. End doe hi steek so warē dit sine laetste woorden. **H**ere ontferme di mijne. En in sinen dode so wort daer een beseten mēste vanden duuel verlost. End doe die selue duuel een wijle daer na de selue mēschen quellede wredelicker dan hi te vorens ghedaen hadde so vraechde hē die priester waerom dat hi dat dede. Doe seyde die duuel. **O**ntfer warē seer vele vergadert daer dese ridder doot gheslaghen wort die onse leider ontgaen is ouermits sine clappē en de sine saaterē. En want wij den groten scade ghehadt hebbe daer omme so coele ic mijne bosen sellen moet in dit vat dz mi ghegeue is ofte ic solde verwoede in mijne boesheit. Doe vraechden die priester den duuel welc die woordē waren die dese ridder ghesproke hadde. Die duuel seyde. **I**ck weet se wel mer si zyn also machrich soe dat ic se gheen macht en hebbe te

spreke mer gaet daer die ridder doot bleef en men sal v die woordē segghen. **D**oe ghinc die priester om te verneme de warheit als hē die duuel ghelecht had en hij quā op de stede daer dese ridder doot bleef. hi hadde vraechde de ghenē die daer bliuen was en vraechde de ridder die daer bi hadden gheueest wat de ridder doot bleef. Si mit woorden warē doe hi doot bleef. Si mit woorden. **D**oe die ridder doot bleef do so was hi so seer gheslaghe dat hi minnelic en conde spreken mer doe die siele vā sine lichame scheidē solde so sprack hij dese drie woordē daer wi dat alle hoorde. **H**ere ontferme di mijne. En doe hi dit ghesproken had doe ghat hi sine gheest. **D**oe die priester dit hoorde so dāct hi gode vā sine grote ontfermherticheit die hi i dese mēsche bewelen heeft. **O** wat seker exempel is dit teghe die ghenē die i mēstōste comē ouermits ingheue des duuels en menē dat haer sunden also groot zyn dat se hē god nūmermeer vghewen mach. **O**ch en wilt dese redene niet aethe ende en bliuet i ghene mistroest. Wāt heft die god ontfermt ouer desen mēste die niet mer dā drie woordē in zyn laetste eynde en sprac. sonder twyfel als die lundighe mēschen ghenade vā hem begheere hi en laet niemāt onghetroest mer hi is den sunden ghenadich als si haer ontfermherticheit begheere. **N**u salme voert mer dā dat die duuel die siecke mēste die niet mer ret in mistroeste op dz hi die ontfermherticheit niet begheere en sal en dat hi i sine vanden verhardet sal bliue. En dit is die mēste saecke daer die mēsche om verdoruet wort in sine laetste eynde.

Hier of soe leest men een gruwelic en
veruuerlic exempel.

Exempel.

In een dorp ghehietē freggenne
bi colen daer woende een wijf
die plach te woekerē om groet
ghelt en goet bi een te vergaderē. En ha-
re herte dat was also ghierich so dz haer
dochte dat si nūmermer ghelts genoech
bi een vergaderē en mochte. Die priester
haer biechtuader dpe straktele dicke ende
menichwoert omē dese sunde en seide dat
si dese sunde moeste laten ofte si en moch-
te nūmermeer bi gode comē wāt mit on-
rechtuuerdighē goede en machmen nyet
indē hemel comē men moet dat erste we-
derōme keren. En dit oiderwees haer dpe
priester dick en menichwoert mit sachten
woorden end somwijlen mit harde ende
strenghe woordē. En si en achte dz nyet
mer nocht as gheloefde si hē dicke dat si
dese sunde beterē solde mer si en dede dat
niet en bleef in die lelike sunde. Ten laet-
ken sterf si in dese sunde en men leide dat
dode lichām op dat strop. wat gheschied
doe si aldus op die eerde lach soe quā dpe
duuel in dit dode lichām en roerden haer
armen en haer hāden ghelijck of si ghele-
ghetelt hadde also dat alle dat volck sere
veruuert was die dat anlaghe. En si sep-
den teghen malcāder. En is dit wijf nyet
doet hoe mach dit wijf niet doet hoe soe
mach dit wesen si ghelijcket of si noch le-
uede. laet ons nūmer wel besien of si oerck
doet is. En altehant so saghen si dat dat
des dnuels doech was en si sandē haeste
lic om dē priester op dat si dat woderlyc.

ke mirakel sien soldē. Doe quā de priester
en sach dat dit wijf aldus lach en scudde
die hande en die armen en hi beswoer den
duuel dat hi dat lichaem in vrede liete. En
doe die priester dese woorden ghesprokē
hadde soe liet die duuel dat wijf stille leg-
ghen. mer als die priester niet en las dpe
betweeinghe so scudde die duuel weder-
ōme des wijues hāden als hij te vorens
gedaen hadde. Doe nam die priester gar-
sten aeren en stacle den dode wijue in dē
mōt. En daer beet si nerstelic op en knau-
de se also cleyn ghelijc of si noch gheleest
hadde. En ten laetsten so nam hi die stole
en dedese den dode wijue om dē hals en dē
seide aldus. Ich besweer di o duuel biden
name ons herē iesu chrizti dattu ofloten
sultste dat lichaem meer te quellen. Al-
hant doe die priester dit ghedaen hadde
so liet die duuel dat lichām stille legghen.
Mer doe die priester wederōme te huys
ghegaen was doe quā die duuel werdez
en nam dat dode lichaem daer si dat alle
saghen en werp dat doer dat huus en te-
ghens die balcken also onghenadelic end
onsachtelic soe dat alle dat ghebrente vā
ene viel en vandē duuel ghebroke wort.
Doe wort dat volc seer beuuxtet en ver-
uuert en si liepen alle vā groter vuaruif-
se vten huse. En des anderē daghes qua-
men si weder te besien hoe dattet wirtē
wijue was en si vōden dz ghebrente alle
dat huys doer vstroeyt. Doe dochte si al-
le dz si verdoemt was wāt si wille wel
dat si alle haer leuē gherich en vrac had
gheweest en dat si arme luden mit woec-
keren haer goet of gherregghen hadde.

En daer om namē si dat ghebente ende groenē dat oder die beeste opt velt want dat licham en was niet waerdich op dz kerchof te legghē. O lieue mēsche laet v dit ter hertē gaen en laet v dit en lere wesen en en wilt ūmer in v boosheit niet v harden op dat du niet in comelle te woenen mitte duuelē daer dit onsalighe wijf ewelic mede woenē mozt en ewelick sonder ghenade ghepinicht wort.

Een exempel van enē ridder die seer plach te dobbelē en te sweren den die duuel vten dobbel spele in die helle voerde.

Exempel

Iene stede gheherē **S**oest i dē stichte van colen daer woonden een ridder gheherē **T**hemo **D**e se was also lere ghenepghet totē dobbel spele so dat hi dach noch nachte rustē en mochte ouermits die groete ghenoechte de hi in dat dobbel spele gheset haddē **E**n altoes so droech hi mit hē dē sac mitte pēninghen en den budel mitte dobbelstenē om altoes bereyt te wesen tot desen spele **E**n hi plach oec te swerē bi die wōdē gods en bi alle die martelie die god om des mēschen wille gheledē heft **H**i plach oec allulcke voerspoet te hebbē dat niemant teghē hem mit dobbelē en mocht winen **W**at gheschiede. god die here vhanghet die boosheit wel een wijl tijts mer als hij fiet dat hē die mensche niet beterē en wil so plaghet hi hē ten laetsten mit die ewighe verdoemenisse **W**at god o se here heuet anghesien dat hē dese ridder nzen be-

terde en daer om heft hi ten wōdēlic die laten ghesien **E**n dat is eens gheboert dat dese mā in sine huyle sat en had gheue teghens yemāt ghedobbelt mer hi en cōde niemāt crighē die teghēs hē dobbelen wolde **E**n daer om wort hi toornich op hē seluē om dat hi niemāt en cōde en ghen die mit hē mocht spēle **E**n hi swor bi gods darmē en sine martelie en seide **I**c wolde dat ic mitte duuel spēle mocht op dat ic yemāt mocht crighē die teghē mi spēelde **E**n althāt do hij dit ghesichte had so quā op hem die wrake gods en d hiet die duuel quā tot hem mit enen groten sack vol ghelts en scudde dat op des ridders tafel **E**n die duuel was gheset als een iogelinc. en de ridder en wilt niet dattet die duuel was **E**n die duuel sprac totten ridder aldus **I**c heb veel vā di horen segghen hoe cōstich dattu vā dobbelen biste en daer om bin ic tottē gheromē om teghē di te dobbelen wāt ic en heb nye mijnē meyster in boeuertijē gheuōdē **D**oe sprac die ridder **I**aet o se vā een rāle te ghēs malcāder werpen dat wi malcāder besoeckē moghē **E**n het gheschiede do si te samē spēldē dat die duuel en ridder zyn ghelt mit grote hope ofwan **E**n die ridder en cōde dē duuel niet weder ofwan **E**n daer om was die ridder seer toornich op hē seluē en seide **T**en waer dz die duuel hier mede menghede so en mocht ic mi die ghelt aldus haestelick mit groten hopen nyet ofwinnē **E**n dit gheschiede op enen groten heiligen dach ende daer spēldē si teghēs malcāder alle den nachte ouer tot dz de dach begōde op te gaen

Doe seyde die duuel totten ridder Die
 dach coemt en men sal co hat die metten
 beghinnen te singhen daer omme laetet
 os af laten va desen spele. en laet os ter
 kercken ghaen en dienen god. Doe die
 duuel dit ghelegt hadde arwoerde dpe
 ridder en sprac totten duuel Ic en willen
 gode niet dienen omme dat hi mi aldus
 wijs ghoet laet verlesen mer ick wil lie-
 uer den duuel dienen en brien of hi mi ja
 uonture gheuen wil.

Nu hier een wonderlic din. k dat doet
 gheschiede ouermits die rechte sentencien
 des almachtigen godes. Doe de rid-
 der dit ghelegt hadde sprack die duuel te
 hem en wandelde zyn ghedaente dies
 ionghelincs in een ghedaente des alre-
 boelken duuels En mit enen vnaerlycke
 ghesichte seyde hi totten ridder. O du v
 malevide creatuer wiltu gode niet dpe-
 nen soe dienstu den duuel vader hellen.
 Coem en onfanghe dijn loen vaden ghe-
 nen dieltu ghedient hebbest. **Ateha**
 des nam hi den ridder en voerden bouen
 ten huys wt en toech hem doer dat dach
 alsoe oghen adelic dat zyn darmen an de
 latten bleuen hanghen. en brochten myt
 lijf en siel inden afgröt der hellen. Te vo-
 ren begheerde hi mitten duuel te spele en
 doe speelde die duuel een iammerlyc spel
 mit zynre sielen.

Des morghe's en wisse dat huysge-
 linde niet waer haer heer ghebleue was
 Si sochten hem mer si en condens nyet
 vinden. Ten laetsten voden si sine
 darmen bouen inden huys aen die latten

hanghende Doe worden si zeer beaurt
 en vueret en verstonken dattet ouermid
 des mirakel en ouermits die rechtuerdic-
 heyt godes ghesiet was

Nu machmen vragen waer omme
 die duuel den ridder seyde dat hi gode die
 nen solde Dat dede hi omme dat zyn ver-
 domenis te wreere wesen solde. want hy
 wist wel dat hi gode in allulck vloecke
 en sworen niet en solde willen dpenen.
 Mer den duuel sine meyster die hi thoe
 behoerde.

e ij

Caritas

Ic en heb gheene victorie

Die en sullen niet wandelen

Wat ghoede inghenen des enghels
teghen die temptatien des duuels Ende
hoe die engel den siecken mensche inbrē.
ghet dat hi betrouwen sal in die barme,
herticheyt godes

Wat ghoede inge-
uen des enghels
teghen die despe-
racie en bezonige
des duuels ghij
menschen merct
hier Als die
duuel den siecke
menf. he soe veer
brenghet ouer
mits sine quade

bezoninghen dat hi decket Siet mijn sun-
den zyn alsoe groet dat icker nimmerme
re ghenade verwozen en mach. Dan
roemt die engel godes en troest den siec-
ken mensche legghede aldus. O mensche
war omme wanhopet ghij. Al waert
dat u al die moerden dieste en dootslae-
ghen ghedaen haddet soe vele als drop-
pelen waters en sanden inder zee zyn. ia
al hadt u alle die sunden der werelt ghe-
daen. en nochtan niet ghebiecht en had-
des ouermits die temptacien des duuel
en dat ghi alsoe rack waert dat ghijse
niet biechten en cōden daer omme saldy
niet anstrooten mer decken O barmher-
tighe god otferrme v mijne en wilt my
vghene dat ic aldus verherdet hebbe ge-
weest en mijn sunde niet en hebbe wille
biechten. Lieue heer weest mi barmher-

sich. Wat mochte ic spreke ick wolde mi
ghen mijn sunden biechten en hets my
bitterlike leet dat mi die duuel ald9 veer
heeft ghebrocht dat ic mistroestich heb-
be gheweest.

Als een mensche aldustanighe opset
heuet iae hoe grote sunde hi gedaē heuet
god sal nochtan zijne otferrme en in gena-
de nemen Wat dauid segt inden psalter
Een bedroeft oet modich hert en sal god
niet vsmaden. Ezechiel segt oeck Ja
wat vzen dat die mensche suchtet voer zyn
sunden soe sal hi beholde bliue. Si-
te bernardus segt Heerre is godes gho-
dertireneheyt dan enighe quaetheyt.

Augustinus segt Ons lieue heer by
mach meer ontfermen dan enich mensche
sundighen mach Ja al wiste een mensche
te voren dat hi verdoemt solde zyn noch-
tans en sal hi niet wanhopen mer altoef
betrouwende zyn in die barmherticheyt
godes. Wat ouermits volcomen geloe-
ue en valt betrouwen machmen god si-
ne hemelrycke of dringhen.

Hier van staet ghelichzeuen Als dat
Judas vele meer sundichde omme dat hi
in wanhopen ende in mistroesten vpele
ende verhenck hem seluen. dan dat hi ie-
sum cristum zyn meyster verraden ende
vercoft hadde. Want al hadde hi cristū
vercoft nochtans hadde hi van gode ge-
nade begheert god en solde hem zinder
milder ontfermherticheyt niet gheroy-
ghert hebben.

V

U beghint hier die glorie en bliscap die de mensche van gode ghegeue sal worde als si in cris. to betrouwe en beghe ren barmherticheyt . Ende en vallen niet in mistroest En noch oec

die glorie der gherechtiger die rechtuaer dich gheleest hebben .

N

De die gerechtige en die milde mensche die haer comescap pe en haer ambachten mit gherechticheyt ghedaen hebben En alle die gheue die ghiericheden schuwet en gheen

onrechtueerdich ghoet onder hem gewonen en hebben of ghehouden Wat die onrechtueerdich ghoet onder hem heuet en weet wel dattet onrechtueerdich en oeck mede qualicken vercreghen ende gewonnen is ende dat nochtans dan noch niet weder omme totter rechter hant die dat thoe behoert niet keeren ofte schicken en wil Ick segghe di voerwaer dat hy dat schoene ende costelijcke wel om gecuerde rücke der hemelen niet besitten en sal ofe noch oock en mach ende die glorie en bliscap des hemels en sal hem nu nochte nummermeer ghegheuen worden . wat daer is een regule inden rechten die ludede ende verclarende is aldus Non dimittitur peccatum nisi restitatur ablatum

Dat is te segghen Die sunde en wordet niet vergheuen dat onrechte en dat genomen moet weder omme ghekeert worde

En sinte iheronimus segt oock mede aldus Ons lieue heer ihesus cristus os ghesontmeker en siet niet aen die cleinheden en die groetheden der dinghen ende des ghoedes mer hi siet aen den ghoeden wille .

De oeck mede haer comescap en haer ambachten ghedaen hebben niet omme die ghieriche men ghaderen als die vracke ghieriche menschen doen . Mer alleen omme hoer noet drukt daer af te nemen en gode daer van te dienen en den armen willichich daer of mede te deplen .

Alle die ghene die den armen mede van haren ghoeden ghe deplte hebben ende omme godes wille van haren ghoeden den armen ghegheuen en medeghe deelt hebben daer si dat hemelrike mede teghens god gheoft hebben

Desse ende deser ghelijcke hebben alle te samen alsoe ontsprekelijcke glozie ende grote bliscap dat gheen tonghe dat tot spreken en mach .

Daer af staet onbeschaemt staen ende haer hoefden sullen si opheffen in dat aensichte des leuendigen godes .

Hier af staet oock mede in die heplighen euangelio gheschreue .

Quoniam ipsorum e regnum misericordies quoniam ipsorum e regnum telozum .

Dats te segghen . Salich zijt die barmhertighe wat dat rike der hemelen behoert hem luden thoe

Salich zijt die rechtueerdighe ende oec die ghoeder

tieren die die armen mede ghedeelt hebbe
 wat dat aensichte gods sulle si daer voer
 ontfanghe Si en hebbe dat ghelt en dat
 goet niet verlozen mer si hebbe daer du-
 sentfout loen voer ontfanghen En wat si
 goede rekenfchap ghedaen hebbe daer om
 so sulle si grotelic gheloent worde want
 dese moghe van gode beghere wat dz si
 willen en dat en sal he nimmermeer wor-
 den ghewepghert Ende haer blifscap en
 haer ghenoechte moet ewelick duerende
 bliuen wat si sulle erfghenamē zyn des
 hemels en alle die enghelen verbliden he
 daer in Si hebbe de ertfche goed niet gedie-
 net mer dat ertfche goet heft he ghedient i
 hare notorfte En si en hebben die fchat-
 ten noch die rycdome der werelt niet ge-
 locht noch si en hebbe haer goet in funde
 noch in ydelheyt niet toeghebrocht als i
 houardijen ofte mit costele clederē noch
 mit enigherhande tierheit ofte hocheyt
 noch oec in enighe lecherheit vā eten end
 drincken Her alle dat ghene dat si ont-
 beren mochten hebbe si de armen mede
 ghedept daer die liefte des ghebenedide
 ghelontmaekers ons herē ielu chriſti na
 alle haer vermoghen En daer omme foe
 lullen si befitten mit gode hare fchepper
 ende mit alle fine heilighē dat ewighe le-
 uen en dat onfprekelijcke loen dat dz nye
 mant vā hem en sal moghe nemen. wat
 onse lieue here ielus chriſtus ſprekt ſelt i
 den ewāgelio ſegghede aldus Doerwaer
 ten minften ghedaen hebt dat hebt ghij
 mi ghadaen Hier of ſo ſecht die heilige le-
 uer ſante ambroſius aldus Ontfancet de

armen en weest hem behulpelick ende hi
 ſal v veremighen mit chriſto ielu onsen he-
 re en ſal di brenghen in die ewighe taber-
 nakel En hier of ſo ſecht die heilige lerar
 Iſidorus aldus Het is waer dat alle ſun-
 den werden ofghenome en vut ghedaen
 ouermits die wercke der ontfermhertic-
 heit iſt ſake dat he die ghene voer funde
 wachtet die die wercke der ontfermhertic-
 heit doet. O hoe ſalich is die melſce dpe
 zyn herte niet en ruſtet op dz ryllike goet
 en die mildelic de armen mede deyle na al-
 le fine vermoghe. wat wat baret rycdō-
 me en costele clynodien end grote ouer-
 uloedighe ſchattē allimen daer vimmer of
 ſchepden moet Iſt niet ſeer ghenoechlick
 dat een mā zyn bedde ſlecht en ewē maec-
 ket als hi daer ſelue op flapē wil. hoe we-
 le iſt dā ghenoechliker dat een melſce den
 wach bereyt en die toepade claer maect
 daer hi ſelue in wāderen moet tot fine e-
 wighe ſalicheit. O mijn alreliſte men-
 ſche en wilt doch v herte niet ſetten op de
 te ryllycke vergandijcke dinghe ende op
 dat ertfche goet dat niet langhe duere en
 mach Her verrighet en verwerft dz he-
 melſche goet dat ewelic dueren ſal en dat
 nimmermeer eynde nemē en ſal. Want al
 iſt ſaecke dat ghij rijk en machrich van
 ertſchen goede zyt dat en hebt ghij van v
 ſeluen niet mer die almachtighe god dpe
 hemel en erde gkemaect heft die verleent
 v dat op dat ghi den armē menſchen daer
 mede of deplen ſult en dat ghi alſo maec-
 ken ſult ene ſtede ewelijc bi he te woena-
 mer we de ghenē de rijk vā goede is en de
 armē daer niet mede of en deyle nae fine

vermoghen **S**inte augustinus secht. **O** mensche verdient die wijle dat ghij leuet wāt nae den doot en moghet ghi n̄ ver dienen **E**n al ist dat du lieue vriende achter laetste nochtā so en doirte daer nyet op betrouwen wāt och laci si sullē digne vergēterē en op dijn siel en sullen si niet achte want so wanneer dat si dijn goet hebben so en waghē si nae dijn siel niet **E**n daer om so maectet also die wijle dat du leestē dat du digne vriende troest oft hulpeniet en behoefte. **O** wat soeter woort spreket sinte gregorius en vermanet alle mēschē segghede aldus **E**n wēst immer niet traech dē armen te gheue digne almissen **W**ā al ghaelst dat dē ghenē die inder eerdē zyn nochtā so otfanghet dat die ghenē die in dē hemel is. dat is onse lieue here iesus christus otfancet die aelmissen die mē om godes willen gheuet. **D**ie heilighe mā sinte Jeronimus secht **M**it almissen te gheue om godes wille so moetstu dijn sculd betalen **E**n ist sake dz die mēse ghenē macht en het om godes wille almissen te gheue so is god van hē niet begherende want waere sake dz hij die macht haddē so solde hi gherne almissen gheue **G**helijck als sint Johā guldemont secht **S**o begheert onse here iesus christus meer een ontfermhertich en een goetwillich herte dā groet schat vā ghelde en van goede. **M**en leest in dē heylighen euāgelio dat daer was een arme weduwe en offerde god onsen here twee coperen pēninghē. nochtā so warē des arwijfs twee copere pēninghē gode bequaemer dan ander rijke ludē die gode grote

costelijcke ghauē offerde **W**ant al was haer gauē niet groot dat onchraet haer en haer macht wāt die gōste en goden wille vā haer herte maecte die dēpue gauē seer groot voer gode.

Hoe dat dat hemelijcke ghegheue wort alle dē ghenē die dat begheere

D sal die mēsche voert wāt dat dat rijke der herelē ghegheue end bereyt is allen nutuerwen vriende gods **E**n dat wort oer ghegheue alle sundighe misdadighe wēschen alsoe verre als si hare sundighe leue betere en penitencie doen mit waerachtighen berouwe voer die lunde. **W**ant onse here iesus christus secht selue in sine heylighe euāgelio **V**oerwaer seg ick v veel merre blijscap en woechde is in dē ewighe leue als daer een sundich mēse behert wort vā sine sundighe leue en penitē doot dā van thien rechtuaerdighe mēschen.

Dat dit waer is end dat bewijst onsentlick ghelouē mach dat bewijst onse vloster christus iesus an sinte peter alsoe ghi inder figure sien moghe **S**inte peter die hadde onsen ghebenedide salichmaeker christum iesum sine lieue nutuerwoer meyster driewert veriaert end vloster nochtāns doe hi penitencie gheden had voer sine lunde end hem sine lunde bitterlijcke leet waren ende om dat hi voer die lunde oueruloedilick seer bittere traanen vutstorte soe maecten hem god onse here een noteldragher des glouosen ewighe leuens **E**nde hi ghat hem oech mede dpe

machte te binden en te ontbinden doer al
le die werelt en die sunden allen menschen
te vergheue ouermits hare berouwe

En andere male so moechstu dit u
ken en volcomelic gheloue dat god den
sundighe mensche zyn hemelrijc bereit end
ghegeue heft bi maria magdalenā de ha
re sundē vergheue wordē Wāt maria de
was een openbaer sundarine. mer ouer
mits dat grote berouwe vā hare sunden
so worden haer alle hare sunden verghe
uen also ghi in die figuren sien moghet.

En derde male so heeft dit ole here
ielus christus bewesen an dē moordenaar
die an die rechter side henc. wāt dese moor
denaer en hadde in alle sine leue nye goet
gedaen. nochtā so creech hi die oetterm
herticheit gods in zyn laetste eynde. End
hi sprac tot onsen here doe hi aende cruce
henc aldus Here ghedenct mynre als du
comeste in dyn rijcke.

O myn lieue
vriendē nu nennert dat soete arwoort
dāt ole here tot hē sprac ald9. Doerwaer
hude sulcku mit mi wesen iden paradise
Ende hi en seide niet du biste een sundich
mensche. du en behoortste mi niet tot. mer
doe die moordenaar ghenade en barmher
ticheit begheerde so was die grondelose
barmherticheit gods althāt bereit wāt
hoe sundich dat een mensche is. also gheri
ghe als hi tot berouwe comet en hem si
ne sundē leet zyn so ist onmoghelick dat
hem god sine barmherticheit weyghere
solde. Dax ome soe lait ons nu mit alre
begherte soecken die milde ende oueruloe
dige barmherticheit gods. Want on
te ghebenedide salichmaecker christus ie

sus en laet doch niemant onghetroest de
ghenade an hem soect. mer hi is alrijt be
bereyt om dē sundighe mensche tot ghenade
den te otfanghē.

Van die grote liefte die god tot alle
sundighe menschen heeft. En hoe blideli
ke dat hi die sundighe menschen tot ghe
naden otfanghet.

Dat god onse here die sundighen
menschen lief heft dat bewijset
hi an dē heplighe apostel paulo
allmen in die figure sien mach. Wāt doe
sint paulus noch onghelouich was doe
hete hi saulus. En hi was die alrewoest.
ste veruolgher ouer dat kerste bloet dpe
ouder alle die ioden was. Mer onse lieue
here christus ielus die berispte hem ende
strafte hem in sine booscheyt. En althāt
bekende hi dat hi quaet ghedaen had en
gat hē seluen sculdich en beterde zyn leue
ende hi is ghe worden een fundamēte der
hepligher kercken en een spiegel alre do
ghede. Heeft god dē sondaer also lief
dat hij van een veruolgher der hepligher
kercke ghemaect heft een fundamēte der
hepligher kercke. waer ome soe en soldē
wi dā niet volcomelic betrouwen in dpe
grōdelose oettermherticheit gods en kan
taftrich bliuē in dat heplighe kerste ghelo
ue. O lieue mensche en laet di vāden boesen
gheeste so verre niet brenghē dat du ion
gheloue vallestē. Wāt onse here spreect sel
ue in sine heilighen euangelio segghende
totte volcke ald9. Qui crediderit et bap
tismus fuerit hic salus erit. Dats te segghē

Alle die ghene die in mijne name ghelouen en die ghedoopt zijn die sullen salich werden. Dat is si sullen dat ewighe leuen besitten in onspreekelijcker blijscapen dye nimmermeer van hem ghenomen en mach worden mer altoes bi hem bliuen sal in onspreekelijcker vroechde en blijscapen die onepudelic is van ewicheit tot ewicheit.

Onspreekelijke blijscap moghen wij arme sundighe menschen verdienen di te ghebruken ouermits penitencie der sonden. so ist van groten node dat wi die tijt niet en versuma die ons ghegeuen is daer wi penitencie in doen moghen. Wat en achtē wi niet penitencie te doen dat sal ons al te swaerlic ofghenome worden.

Die vutuercore salighe siele sal in den hemel hebben drie sonderlinghe grote blijscapen ende vroechde

Ver so salmen merken dat die salighe siele altoes den dach beghere des strenghen ordels gods op dat haer blijscapen volmaect mach worden wat haer blijscapen is niet volmaect eer dat si dat gloriose lichaem wederome aenghenome hebben dat dan gheglorificiert en onspreekelijke schoen wesen sal. Die gloriose lichaem sal hebben vier sonderlinghe gaue. Die eerste is onpynlicheit wat dat glorificierte lichaem en sal nimmermeer pijn noch verdriete hebben. Ja al

waer dat gloriose glorificierte lichaem in die helle. alle dye pijn der hellen en solde hem niet moeghen deren. mer dat solde daer sien alle die ghenoechte en vroechde die in den hemel is ghelijckerwijs ofte dat lichaem daer teghenwoerdich waer

Die anderde gaue des gloriozen lichaems is subtylheit. Wat nae den ordel als dat lichaem gheglorificiert is so is dat wijser en weet meer subtylheit ende doerheits dan alle die menschen en alle dye wijse meesters van deser werelt. En die verstaet volcomelick alle dat ghene dat verstaen sal. Dat glorificierte lichaem mach oec ouer alle die werelt sien ende alle dat daer in gheschiet en mach nimmermeer voer hem verborghen bliuen mer dat in den gloriose lichaem altoes openbaer. Die heilighe leraer en eerwaerdighe doctoer sinte Augustinus die schrijuer dat glorificierte lichaem sal alsoe stark en alsoe machtich wesen dattet al de werelt sal moghen beroere ende beweghen. En daer nae secht noch die heilighe leraer sinte augustijn. Dat dat verdoemde lichaem alsoe teder en alsoe crack sal zijn soe dat dat ghene macht en sal hebben de woerden van sine oghen te keren.

Die derde gaue des gloriozen lichaems is snelheit. Wat dat gloriose lichaem sal alsoe snel wesen als een ghedachte mer soe waer dat dat denct te wesen daer soe sal dat dan rechtendert wesen zonder enich letsel ofte hinder. Ja al waer een muer soe dicke als van die eerde tot den hemel soe solde daer een glorificiert lichaem door moghen gaen in een oghenblick. Dit

Anselmus spreckt en secht dat wi also sael
sullen zijn ist dat wi daer comē als die en
ghelē die vāder eerde vlieghe en wederō
me totte hemel soe gheringhe als mē een
woort sprekē mach .

Die vierde gaue des gloriozen licha-
mes is claerheit en scoenheyt. Want dat
glorificierde lichaem sal also scone end al
soe claer wesen soe dat sonne noch mane
noch sterren daer ghene ghelijckenisse bi
hebben. Wāt dat glorificierde lichaem dz
sal onghelijc wietter wesen dā die sae end
dat sal oeck veel claerder wesen dā enich
crystal ofte dā enich spieghel. Die edel sali-
ghe siele sal doer dat gloriose lichaem schi-
nē en bliucke scoenre dan die sonne solde
moghen schijnē daer een claer crystal of dz
moghelic waer dat mēse daer in mochte
besluten. Ja het vōdert den heylighen
enghelen dat god den menschen sulcken
claerheyt heeft ghegeue. Augusti 9

En pēghelic salich mēsche sal sien in
anderen menschen haer ghedachte ouer
mies claerheyt die hem ghegeue is.
Epa gheliker wijs als sint anselm 9
legt. Doe sal een pēghelic mensche wies
lichaem gheglorificeert is weten wat de
andere menschen opter aerden ghedaen
hebben.

Ende nu voert sal die salige siele
hebbē die ewighe vroude eweli-
ken bi haer bliuende. Wāt nae
haer vōdiensten sal si mit ontsprekelijcker
vrouden gheloent worden. Want ouer-
mits druck en liden dat die menschen op

der werlt gheleden hebben sal hem dpe
ewighe en gloriose vroechede ghegheuen
worden. En gheen drouemis en mach-
men nu voert aen meer aen hem vinden.
Dit selue sprekēt ons heer ihesus cristus
ds ghesontmaker inden euangelio seg-
ghende aldus. Absterget deus om-
nem lachrimam ab oculis eorum.

Dats te legghen God die heer sal iafdoē
alle die tranen vanden oghen zijre wt-
uerozen ende ghemaden heylighen.

Want hebben si op dese werlt verdrietē
ende droefnis ghehad omme gods wille
soe ist oeck wel te mercken en te verstaē
dat si hem mit christo ihesu ewelijckē en
pinnermeer verbliden sullen. Dat is na
dat si dese bedriechlijcke quade werlt ver-
smaet hebben ende hebben god ghedient
haren schepper ende ghesontmaker ende
hebben godes gheboden ghehouden. en
daer omme zijn si waerdich dat hemel sce-
rijck te besitten. En dā omme dat si di
sunden ghehaet hebbē en ghoede werckē
ghedaē hebben daer om zijn waerdich bi
gode loen totfanghen.

D mijn wtuercozen vrienden de
sen wech weten wij allegader
nae ghaen die ons die lieue end
seer wel gheminde vrienden christi ihesu
voer ghegaen hebben. en ouermits desen
wech moghen wij die sunden schuwen
en naeuolghen die doechden. op dat wi
ouermits dese doechden moghen comen
in ontsprekelijcker bliscappen en genoech-
ten mit cristo ihesu te regneren in onghē-
metenre vrouwen die nummer epude heb-
f i

ben en mach Wāt mit sūde so en mach
men niet ten hemel comen. Jāe een doot
sunde en mach bi gode inden hemel nyet
comen Wāt dat vegevuyr hoe groet en
hoe zwaer dattet is den mach nochtān
niet een dootsunde of wassen oft wdoē
die mit willen ongebiecht is bleue Mer
het purgeert die clepne sūden en oec me
de die ander grote sūden als dootsunde
en ander grote swaer sūden die gebiecht
tet zyn en gheen penitencie voer gedaen
en is .

Hoe dwaes zyn die menschen die dz
veghevuer niet en achten en meyne haer
sūden daer te beteren en begheren daer
vol te doen voer haer sūden Al ist dat sa
ke dattet veghevuyr een eynde hebben
sal hets nochtān soe onlidelic en oghena
delic dat die ghene die daer in moeten lig
ghen dūcket een vre hondert dusent iaer
te wesen. Wāt die grote onghenadelijc
ke pine doet hem tijt vergetē dat si daer
in gheweest hebben. Si dencken altoes
op dat eynde en hopen dat si verlost sullē
worden. mer si en dencken niet ouermīt
die grote pine die si liden moeten hoe lan
ghe dat si daer in gheweest hebben.

Hier af staet aldus ghescreuen *Hel
cit quid petit qui purgatorium petit* Dz
is te segghen Hi en weet niet wat hy be
gheert die omme tveghevuer bidde nae
zyn doot te liden.

Och lieue menschen hoe soete is
dat voldoen der sūden op deser
werlt wāt allinen die sūden int veghe
vuyr beteren moet en doen daer nae pe

nitencie soe is die penitencie alsoe aarst
licken swaer dat gheen mensche dat beghe
pen mach. **D**ese onuerdrachelijcken
penitencie machmen hier opter werlt en
legghen mit alte clepne arbeyt daer
soe iammerlick moet omme ghebrāt en
ghepinighet worden. Want het wort
zyn en die mensche moet ghereinicht zyn
vā sūde eer hi ten ewighe leue comt.
Heeft hi zyn sūden opter werlt niet ghe
betert en penitencie daer voer ghesaen.
soe moet hi int vegevuyr liden onuerdra
ghelike pijn en penitēcie .

Och of die mensche nu verfinēwōl
de wattet veghevuyr is. Dat vegevuer
is alsoe swaer en onuerdrachlick Jāe die
pijn des veghevuyrs is meere in een oge
blic dan al die pijn was die sinte laurē
us opten roelker leet. **J**s die pijn dā
alsoe groet hoe ghera mocht dā die men
sche penitencie doen die wilen dat hi tijt
heuet. wāt enen traen diemen soot wōt
warachtighē berouwe voer die sūde de
wālt meer penitencien of dan x iaer inde
veghevuyr te brāden.

Ende weet dat die menschen soe
salich zyn die hem seluen gheen
tot doechden ende tot ghaeden
wercken. ende die quade sūde scūden
op dat si die thoecomende pīnen mogen
ontghaen. Ende mit allen heylighen en
wtuerozen vrienden christi ihesu os oec
lossers verblift moghen worden in dyer
ewigher glorien die nummermeer oghē
kelijcken wesen en sal .

Van hoe veruaerlijcket pynē dat dz
veghebuer is so leest mē een scoen exem-
pel.

Exempel.

Sarehade siele qua
to haer vriendinne
dye noch leuenden
was en sprack tot
haer in die stilheit d
nacht segghende al-
dus Adoptata. vrie
dine slaepet ghi. **Sij**

antworde **Wie** is daer **Doe** seide die siele
le hier bin ic preuenta v gheminde vrien-
dinne die vā hier als ghi wel weet ghe-
scheide bin **Doe** seide de āder **O** lieue sul-
ter hoe ist mit v **Doe** seide die siele **Och**
ic hebbe also grote pynē dat ic se v niet en
en vertellen **Doe** seide die ander **O** lieue
suster hoe is dat **Doe** seide die siele. dat
sal ic di segghe op dz du daer voer hoe-
den moghest **En** op dat ghi dat āder hu-
den oec segghen moghet dat si ūmer niet
en comē in die grote pynē daer ick in bin
Ic lide pynē zōder mate om dat ic op die
kercke niet en achte. en dat ic lieuer onut
te redē hooorde dā dat woort gods **En**
oec om dat ic mi seluē seer pdelic plach te
verrietē in clederē en in menigherhande
ander eperhepde des lichmes wāt ick be-
ghede meer kerckijcke menschen te beha-
ghen dā gode minē schepper **En** ick seg-
v voerwaer. had ic in aldus danighe leuē
zōder biechte en berouwe ghestozuē ick
molte verdoemt hebbē gheweest **O**er ic
andachte mijn quade leuē en dat ic mi al-
anders molte hebbē solde ic bi gode comē
den die ewighe pynē outgaen daer ōme

beloefde ic repnicheit **En** want ick arzte
hadde dat mi mine olders hier in hinder-
lic solden wesen en mi daer of soldē wil-
len trecken so gheloefde ic die repnicheyt
onser lieuer vrouwe **En** nyet lāghe daer
nae doe ick dit gheloeft had doe sterf ick
En want ic niet voldāen en had voer mij-
ne sundē daer ōme moet ic grote pynē li-
den mer mine pynē die sal een eynde ne-
men **En** daer ōme bid ic v lieue suster dat
ghi mine vriendē en mine olders wilt seg-
ghen dz si mi te hulpe willē comē mit ha-
re aelmissen en mit hare ghebedē op dat
ick mit dese grote pynē vlost mach wor-
den. wāt ic seg v voerwaer dat ic lieuer
solde vallen te water en te brode ten iōc.
sten daghe to en nūmermeer ōder dat. te
comē dā dat ic aldus iamerlic int veghe-
uer ghepinicht solde wordē **En** ic bid v
oec mijn lieue suster dat ghi dese werelt
wilt laten en doet penitencie voer v sun-
den op dat du niet en comeste in die ar-
telike pynē daer ic in bin ofte dz du nyet
en comeste in die ewighe verdoemenisse
Adoptata antworde **Ic** en waer nē gher-
ne in die grote pynē en ic en solde de wer-
elt niet gherne laten wāt ick mach noch
lāghe tijt leuē **En** als ick beghinne olt te
wordē so wil ic dā mijn leuē beterē. **Hier**
op so antworde si **En** segt niet dat du iōc
biste wāt daer zyn veel mēschē mede be-
droghe want doe si meendē langhe te le-
uen doe onderghinc hē die doot en si zyn
ghetomē in die ewighe vdoemenisse **En**
de ick segghe v oec mede voerwaer. wa-
re dat saecke dat ic had ghewetē dat ghe-
ne dat ic nu weet ick solde god ghedient
f ij

hebben vā mijn blopender ioeget op dat ic dese pijn hadde moghen ontgaen mer o laci nu ist mit mi veel te laet. Hier omme mijn lieue suster hoet v voer dese grote pine en schurwet die quade liackende ende vuple lunden.

Adoptata sprac en seyde **O**ch waer mede sal ic dat hemelryck vdieneu. Ic en mach noch vasten noch beden. Want ic ben leckerlic opghewet en ben seer teder van complexien. Hier op antwoerde die siel **O** wilt dat ic weet en hadstu besocht dat ic besoecken moet gheen penitencie en solde v te zwaer dücken wesen. **O** lieue suster bistu aldus teder datstu gheen penitencie doen en moghste hoe soldestu dan moghen liden dese grote pijn die ic liden moet. Bestaet v lunden te beteren wat ghij en weet niet hoe langhedz ghi leuen sult. **D**ie maghet seyde **I**ck moet mijn ioghet ghebruken in vrouden end daer nae wil ic god dienen. **D**ie siele antwoerde. **W**aer omme wiltu der werlt dienen. **A**lle die gheue die haer dpenen si worden int eynde bedroghen. **G**hi segt als ghi oft worde dā wildi god dpenen. en du en weetste niet ofstu enen dach iae een vre leuen saltste. **H**ier omme o mijn lieue suster kies dat sekerste en dien gode die wijse datstu die tijt hebste. **W**at dpe doot en fiet niet aen ioncheyt noch olthe de mer als hi coemt soe en mach hem nie maent ontwiken. daer omme maket dat ghi voer den doot niet sorghen en dozuet. **M**aect ghijt aldus ic segghe v dat gheen toghe v bliscap wotspreke en mach. **E**nde en wiltu gode niet dpenen soe seg

ghe ic di dat die diuelen comen salten tot uwen laetken eynde en brenghen v siel in die ewighe verdomenis.

Ot desen woerden seyde de maaghet **I**ck solde gheuen die onuerdrachtlike pijn ontghaen en mi leuen beteren mer ick hebbe anr dat mi mijn ouders daer van trecken sullen. **D**ie siele sprac **O**ch wat ouders zijn dat die niet lieuer en hebben dat haer kindt enen coninck dpenen dan enen netrooht en enen ribalt. **I**c segge voerwaer dat ic beter waer dat v vader ghende en door bleue dan hi v trecke vanden dierste goddes. **W**ant alle die lichamen deser werlt en zijn niet soe costelic als een siele. **D**ie maghet sprac **I**ck hebbe dit wel vstaen en ick hope als ic dit mijn ouders aldus beschedelicken segghe dat zijt mi ghuen sullen god te dienen. mer gode te dpenen is seer swaer. **D**ie gheest seyde **E**n segg niet dattet swaer is gode te dienen mer seer licht du en hebstes niet besocht dat omme dūctet di swaer zijn.

Alte handes doe si dit ghesegte hadt sprac si mit enen vrouigen moede **O**ch nu coemt die tijt dat ick seer grote pijn sal moeten liden. **O**ch och oft ick noch uede als ghi doet ick en solde mi niet onghen enighe penitencie te doen. **D**ie seyde die maghet **I**c doch minnermer als soe alstu mij segghelste als dat alsoe ontwerdachtlycke pijn den gheue te liden ont hem op deser werlt niet beteren en wotden. **D**oe sprac die siele. **I**ck moet gode tot eere ghetughemis dattet v is

gheliken en is bi di pine datmen v daer
of segt. **O** lieue vriendinne men mach v
dat dusenste deel niet segghen der ärtelic
ker pinen der hellen noch der vroechde vā
den ewighen leuen. **W**ant gheliker wijl
allt gheen ghelijckenis en heuet een vren
lanck te spreken en te predicken hoe groe
te pijn dattet is al waert in enen glopēde
ouen lichamelic te sitten en die vlammen
des vuyrs te ghevoelen bi den ghenē die
dat selue prouet. **D**es ghelijckes en
heeftet gheen comparacie oft ghelijcken
watmen v scriuen oft segghen mach van
die pine der hellen. en vā die blijchappe
des ewighen leuēs.

Als dit Adoptata ghehoert hadde
wort si seer beweghen in haer seluen end
dochte si op die gruwelijcke pine d' hellē
en oeck mede op die grote vroechden en
de blijchappen des ewigē leuēs en sprac.
Du beloef ic gode in uwer teghē woerd
cheyt dat ick mijn leuen beteren wille en
de dat ic gode dyenen sal ende repne ionc
mouwe bliuen op dat ick dese gruwelic
ke pine ontghaen mach. en op dat ic die
ewighe vroechde mach besitten.

Doe dat die siel verhoerde soe was
si seer blide en vrolick en seyde. **O** mijn
alre lieueste suster want ghi bekeert zyt
en wilt gode dienen. daer omme bidde
ick v datstu desse openbaringhe seggen
wiltte anderen menschen de gode oeck
moghen dyenen. **T**ot desen woer
den antwoerde die maget **O** mijn lieue
vriendinne waer omme soldic dat zwij
ghen wāt daer mach die mensche grote

salicheyt van comen. **M**er noch bidde ick
di ootmoedelicken datstu mi segghē wil
ste eer du vā mi ghaeste hoer mit di was
doe dijn siel vren lichaem varen moest en
du van hier scheydes. **D**oe antwoerden
die siele **D**oe ic vershepde en doot was
soe quamen tot my veel gruwelijcke du
uelen mit vuerighen ketenen ende myt
scharpen croutoelen roepende mit luder
stemmen en legghende. **M**eenstu der hel
len en ons gheselschaps te ontghaen **O**
dit is si die hoer soe schoen plach te sticke
en te proncken. **D**it is si die haer aldus
rostellijcken plach te vertieren omme den
mensche te behaghen **W**aer zyn nu dye
lecker daghen ghebleuen. alle dijn leuen
hebstu in ydelheyt toe ghebrocht. **M**een
stu ons nu te ontghaen **N**een neenstu nē
du moest mit ons inden afgront der hel
len. **C**oemt nu en otfanghet loen vanden
ghenen den ghi ghedient hebt. **W**ant
al dedestu somwilen een weynich goets
dat en dedestu niets om god daer mede
te dienen mer du dedest dat meer om dat
stu vanden menschen gheloeft en ghepre
sen mochtste worden. **W**ant meer ghin
ghestu ter karchen omme den luden toe
behaghen dan omme godes willen. mit
ten lippen laestu mer mitten oeghen soe
saghestu hier en daer. **H**ier omme en heb
stu gheen ghoet ghedaen en daer omme
saltu ewelic en vimmermeer mit os bran
den inden hellchen vuyr

Doe si mi aldus mit veruaelijcken
woerden thoe ghesproken hadden doch
te ic dattet soe was als si mi seide en daer
f ij

omme was ic in groten liden. ic stot on
der de rasende helsche hōden als eē scaep
onder den wolue die meende mi vā enen
te scozen. En doe ic aldus onder die hel
sche duuels stot en niet en wiste hoe ick
haren handen mochte otrōmen. Ten
laetsten dachte ic dat ic dammers opghe
set hadde mijn leuen te beteren. Doen ick
dit aldus dochte sprack ic tottē duuelen.
En mach mi dit ghoede opset niet helpen.
Ende doe ic aldus iammerlic omme sacht
ofte mi yemant te hulpen quame die mij
wt des duuels handen verlostē mer ic en
sacht niemāt comen. Doe gaf ic den hope
binne verloren en docht in mi seluen dat
ic altoes mitten duuelen solde moete vā
nen nochtās sacht ic dicwyl omme ende
hoepde noch ghrade te vercrighē. Wāt
ic was in alsoe groten ouernis dat ic ipe
ner hadde dat mē mi in een gloyende ouē
stiete dan ic alsoe staen moeste onder dpe
grimmende duuels.

Ten laetsten sacht ic iammerlic omme
en maria os lieue vrouwe quam mit een
grote schare der enghelen. Doe ick sacht
comen beghen ick wat vrolijcker te wer
den. En doese die duuels saghen comē ipe
pen si vā mi en riepen en belcten als offē
segghende. Wacharmen siet hier comt
die quade vrouwe die os nie ghoet en de
de och of si nye ghebozen en waer och of
wyle mochten doden si en doet os num
mermeer bate. mit haer smecken trect si
tot haer alle die os dienen. si raet dē ma
gedē maget te bliuē wāt si selue maghet
is. Doe die quade onsalighe duuelse

dese woerden hadden ghesproken ghin
ghen si van mi mit gruwelijcken ropen
en crichten en lieten recht of si mi schoem
solderen mer si en dorsten mi niet doen en
si vloten van daer.

Ende doe quam os lieue vrouwe
mitten heplighen enghelen tot
mi en sacht mi blidelic en ende
nam mi doe in haren armen en seide. O
mijn lieue dochter hoe ist. Doe seide ick
Och mijn alrelietste moeder ic hebbe in
soe groter noet gheweest en die duuelen
hebben mi alsoe groten onreuselt gedaen.
Doe sprack die moeder godes maria. En
weetstu niet lieue dochter die i mine dien
ste steruet dat hi nimmermeer vdoemer
mach worden. Weenstu dat ic vergetē
hebbe dat ghoede opset datstu haddeste
voer dijn doot. Si mi sal dijn woningē
zijn. Mer wāt ghij noch niet reyn en zyt
soe moet ghij int veghevupē. Wāt hi mi
noch bi minen ghebenediden soen soe en
mach niet onreyns comen. En als ghi ge
reynicht zyt suldi comen in onsprekeliker
blischappen. Daer omme ghaet en sege
uwer ghesellinnen die ghij noch op dē
rike hebbet dat si haer leuen betere op dē
si oeck mach comen in die blischap daer
stu nu in biste.

Du salt oec openbaren al die dingē
diestu ghesien en ghehoert hebste op dat
si en oec dijn ouders en and mēschen die
dit horen hem beteren moghen. En ouer
drie daghē sal ic v tot mi laten halen mit
mine engel gabriel en sette op dijn houet

die croen der meegde daerder blinkende
 dan die sonne. **D**oe sprac ic **W**tuercoze
 moeder waer mede hebbic dese cron: ver
 dient kint omme datstu maget bist ghe
 bleuen. **A**s os lieue vrou maria die
 gheslegt hadde hoer dic altehats een gro
 te scare der duuelen roepende en criffende
 ende seggende. **L**uyck op luycke op die
 helle ende bereydt een bedde van hellschen
 vuyt daer die padden en die slanghe op
 trupen moghen op dat ons vriendinne
 daer op slapen mach wat si is seer moede
En bereypt oeck siedende peck en gelmol
 ten sweuel op dat si drincken mach wat
 si is seer dorstich. **E**n doe ic dit ghe
 luyt ghehoert hadde doe sach ic omme en
 vernam dat die duuels quamen mit een
 te sielen die si ter hellen waert voerden.
Die siel sloech haer hande en roech hoer
 haer en schreyde mit groten ropen segge
 de aldus. **O**ch of mi mijn moeder ghe
 drect hadde doe ic een iaer olt was. och
 of ic onghelozen waer. **W**at soe en wa
 re ic niet ghecomen in deser ardelicker
 pinen. **V**ermaledijt moeten zijn die bor
 den die ic ghesoghen hebbe. **V**ermaledi
 det moeten zijn vader en moed die mi op
 gheuoedet hebben.
As ic dit hoerde waghede ic os lye
 ue vrouwe wie dat waer en si seide. kint
 dats v nichte kpliana **O** mijn lieue moe
 der waer mede heeft si dat verdient wat
 si was voer een ghoede maghet vnoemt
 onder den ludē. lieue dochter si en sinen
 niet alle ghoet die ghoet schinen.
Mijn alre liefste vriendinne nu comt

die tijt dat ic mit v niet langher spreken
 en mach en die pijn die ic liden moet wil
 ic gham betalen op dat ic mach comē in
 die grote bliscchap die mi bereypt is.

Ende doe dit die siel ghesproken
 hadde verscheen si en **A**doptara
 die maget danckte gode vā dat
 grote mirakel dat hi aen haer hedde late
 gheschieden. **S**i vertelde allen menschen
 wat si ghehoert hadde en beterde haer le
 uen en ghat ouer die bedriechlike werlt.
 en si is ghe worden een spieghel alre doe
 gheden. **O** mijn wtuercozen men
 schen wilt doch v leuen alsoe beteren dat
 ghij niet en comet onder die scarpe clau
 wen des duuels **W**ant ic segghe v dat si
 alsoe vast holden dat alle die ghene dpe
 onder haer clauwen comen en moghen
 haerre pinen niet otghaen.

Een exempel van enen priester dyen
 alsoe ontallickē vele duuelen tot sinen
 laestken eynde quamen dat hyle nyetes
 tellen en mochte.

Exempel.

Ende het is voerwaer gheschie
 det in tiden voer gheleden **A**s
 datter was leuendich een goet
 eerlaem ende doechdelic priester van dier
 premonstrateyten oerden. **D**ese was
 ouer dat meer ghetogen omme daer dat
 cruce te predicken en doe storf hi daer.
Nae zijne doot openbaerde hi sinen ghe

selien en seyde hem dat si promelic predic
ken solden. wāt si groet loen daer af ont
fanghen solden. Doe vraghede hem
een vā sine ghesellen en seyde. **M**ijn lieue
broeder segghe mi in wat staet du biste.
en wat di ghelciede doestu vā aertrijcke
verschepdes **D**ie priester seyde. **M**ijn lye
ue broeder dat sal ic v segghen **D**oen ick
storz en in mijn laetste eynde lach quaem
tot mi een ontallijcke schare der duuelen
mit crauwelen mit langhen tanden end
riepen mit groten crijsten en seyden.

Coemt o ghij princen der duuelē en
ontfanghet dese siele **S**i heeft oshouer ge
dient dan gode **W**ant doe dese int lande
quam predicken en dede hys niet tot lief
ten godes daer omme en sal hi daer geen
loen af ontfanghen mer ewelijcken mit
ons ghequelt ghequelt wordē.

Als si mi aldus veruaerlicken thoe
spraken beghonden si nae mi te grijpen
of si mi schozen solden. **D**oe worde ic so
leer beanrt dat ic v dat nietrotspreken en
mach. **I**ck lach iammerlijck omme ofte
daer yemāt was daer ic enighen troelste
of biltant van crighen mochte mer ic en
lach niemāt comen. ic docht doe nu soe
moet ic ewelic mitē duuels hier ghepp
micht worden. **D**oe ic aldus dochte
riepen die duuels mit luder stemmen **C**
oemt laet ons desen katijt mit ons nemen
wāt hi coemt in mistroelste.

Doe quam god die heer mit zyn ge
benedide cruce en vraghede die duuels en
hi sprack tot mi. **C**oemt mijn wtuercozē

soen ic sal di nu loenen dattu mi gedient
hebeste en in minē dienste gheskrouen bist
En hi nam mijn siele wt des duuels han
den en brochte in hemelrijcke. **P**u heeft
hi mi tot v ghelend op datti volstandich
sult bliuē in sinen dienste en dat cruce wo
melic teghen die heyden predicken.

Doe vraghede hem zyn medebroed
wat pinen dat hi voer zyn sunden liden
moelste. **D**ie siele antwoerde. **I**c en heb
anders gheen pijn geleden dan dat aert
like schouwen der duuelen in mine laet
sten eynde. en nochtās was mi dat soe
grote pijn dat nye mensche opter aerden
loe groten pijn en leet. wāt mē en mach
niet dat dulenste deel segghē hoe ouer
lic datter is des duuels aensichte te sou
wen. **D**oe die siel dit ghelechte had.
de verscheen si en wort hi god gebrocht
en ontinc die croen der glorie.

Vā een priester de den engel dz trom
pet hoerde blasen en hoe dat god d'woelt
vdoemen wolde.

Exempel.
Bclaren valle was een ppester
wilhelmus genoemt **D**ese was
alsoe doechdelic dat hi vele sp
melicheden godes sien mochte. **O**p en
tijt quam hi voer gode inden gheest end
lach dat god sprack tot sinen engel **W**ā
se die trompette. **A**rchāt blies d.e engle
soe lude dat mēt ouer al die werlt mocht
horen. **D**oe sprack god tot sinen
apostelen **C**oemt ghij richters ic wil ope

vermaledide werlt voerden wāt die mē
sche doen mi te veel spijts Si sweren by
minen duyrbaren bloede dat ic om haer
wtgheltozt hebbe Si swere hi mijn wō
den daer icse mede vlost heb. Si zweren
bi alle mijn ledē die ic om haren wille wt
gherect hebbe.

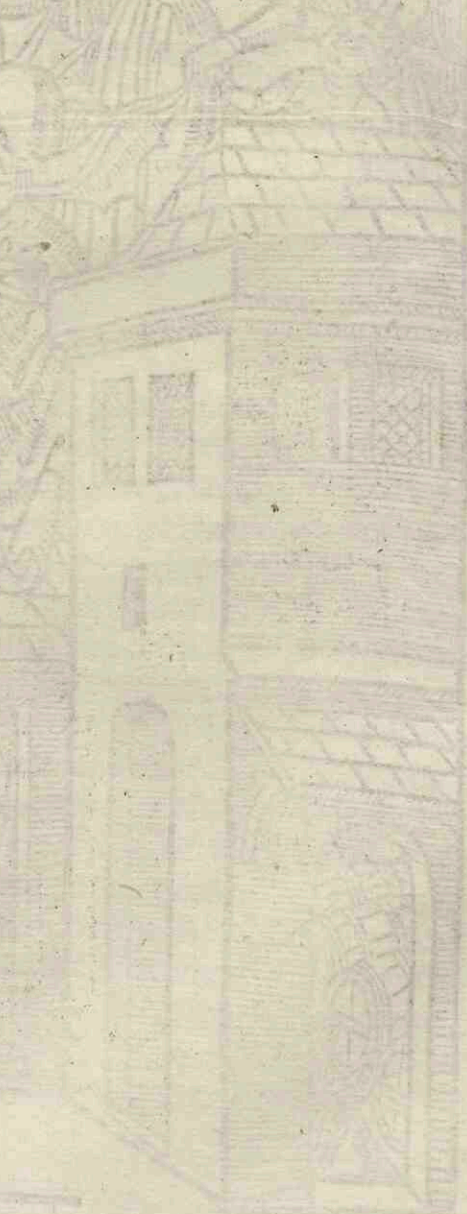
Doē dat die aposto
len hoerden worden si seer bedroeft en si
knielden voer gode en sepdē **O** ghebene
dide soen godes en laet die werlt niet ver
ghaen op dat die mēschen hoer sundē be
teren moghen. Hier op antwoerde god
en sepdē. **Ic** hebse langhe ghelpaert en si
neme gheen beteringhe in hem daer omē
wil icse smozen in haer sunden.

Een laetsten viel zyn ghebenediden
moed maria op haer knien thonēde hem
haer meechdelike borsten en sepdē **O** soē
nestie die borsten diestu gesogen hebste
en doer die liefte diestu tot mi dragest soē
bid ic di ootmoedelic als een moeder der
barmherticheyt dattu die werlt noch nē
voerden en willest wāt daer zyn som
mige mensche in die os dach en nachts
dienen Hier omme bidde ick v mijn alder
liefste kint doer alle die droetnis die mijn
herte leet doe dijn lichaem ghestekē hinc
nen die ghalghe des cruces dattu mi nē
wepgheren en willest.

Doē os heer dit hoerde wort hi mit
barmherticheyt bewegen en sepdē **O** mijn
alrelieste moeder ic heb v gheloekt nē toe
wepgheren wat ghij van mi begheert.
aldus sal ic doer uwer vriendelijckē ghe
bede mijn thoerden laten sincken op dat
hem die mensche behouden mach en zyn

leuen betern opter werelt .

O mijn alrelieste mensche dient by
er omme die ghebenedide moeder dyer
barmherticheyt . op dat si dy mach vloe
nen mit haren ghebenediden soen wan
neer ghij hem verthoert hebt mit uwen
stinkenden quaden sunden Want si is
die ghene die v helpen mach .

Die temptacie des duuels van dyer ghiericheyt

Derde temptacie sullen wi hier merckē die duuelicke is en is dese Ghiericheyt. Dese doet de mēschen alte groten ouerlast Als dat die siecke mēsche hem seer becommert mit tijtlike

ghoeden mit wiue mit kinder vpenden ende maghen Want daer die mensche in zyn leuen sinen sin op gheset heuet en zyn liefte daer becoert hem die duuel alremer mede in die vre zyns doots op datti mit aldustanighen becommernis god vgheten mach.

Dit zyn die woerde des duuels.

O du ketrijf du moetst nu afterlaten alle dijn ghoet en al datstu opter werlt hebste. wijf en kinder vrienden en maghen. en alle ghenoechte salstu nu after laten. Wat saltu nu doen mit alle dijn groeten ghoeden. Nu ist tijt dattu dijn vrienden beghauest en dijn kinder rijcke maecte. op dat si tot groten staete en eren comen moghe En gheloef niet datme di segt vā drecht ghoet weder te gheue daerstuus drechtelick ghehaelt hebbest. en gheloef niet dat si di wijs maken si lieghen te is gheen onrechtuerdich ghoet Jae soldestu dat al weder gheuen datmen di segghet dijn wijf kinder ende vrienden die solden

des ghoedes groet ghebreck hebben.

Tis beter datstu dijn kinder en vpenden rijck makest danstu der papen clappē gelouest. Wat willen si di segghen vā dijn onrechtuerdicheyt en ghiericheyt Hijn nu die papen niet soe ghierich als du bist waert soe grote sunde als si dy legghē si en solden seluen niet ghierich zyn Gheloues niet dat si di segghen tis so n z.

nde mit dustanigē teptacie becoert de duuel de siecke ome dat hi godes vgetē sal en dat onrechte ghoet niet wed en keert Wat als dpe mēsche mit onrechte ghoet sterft en dat

wel weet dattet onrechtuerdich is soe en mach hi nummermeer tot gode comen.

En dit weet de duuel wel daer om tepteert hi den siecken mensche mit dustanighen ghedenckenissen.

Hier salmen weten datme den ghenen die op zyn dootbedde legget niet inbrēghen en sal omme zyn vriendē en maghen te begaue of daer op te dēcken. wāt die becommernis zynre siecken is hem ghenoech en hi en behouet oeck andis nergēt op te dēcken dan hoe hi gode een bequame siele mach offeren Wāt het is dicke ghesien dat hem die siecke menschen alsoe seer mit haren vrienden becommardē dat si god en de hepligen vergatē en niet en achten En ouermies alsulckē aert en vrele so weet die siecke mēsche dicke vāden du

nel verwonnē dat hijle brenghet tot der ewigher pinen.

Vā drien erfghenamē die nae dyes mensche doot verlaughe.

Ier op saltu wete dat ter dype sullen zyn dype sonderlinghe testamet van di sullen begheren in dijn doot. Dese sullen dijne erfghenamen wesen. Die eerste erfghenaem is die mensche Dese beghert dy ne ghoet en dijn costelike tierhept Die ander erfghenaem is die duuel Dese beghert die siel. Die derde erfghenaem zyn die wormen. Dese begheren dat vleysch. Ten eersten die mensche begheren en soekē dinen schat en costelike rijcdommen mer sien begheren niet uwe stinckende vleysch. ofte si en beghere oec mede niet uwe arme verdoemde siele. Ende hoemen den vrienden meer goets en costelijcker rijcdomme after laet soe si enen mensche haester en gheringher vgeten. en soe hem lieuer tot die costelike rijcdomme en schat is. Jae hoe dattet oock mede verghaderd is. jae al waerder een mensche ewelijcken omme verdoemt in den veruuerlicken afgront vander helle mitten gruwelicken duuelen nochtans soe en vraghen si daer niet nae si en slaes onder hem en vertheerns en dyenen dien duuel daer mede en troelsten hem selue en

legghen aldus Waer omme en solde ick niet moeten leuen en vertheren dat goet daer mijn ouders vader oft moeder sulst oft broeder oem ofte moye oft enich van mijn vrienden mede ghestozuen zyn heb ben si daer mede dozuen stozuen ick der ter nu wel mede leuen.

En hem sal vele lieuer wesen tot dy naen doot omme dijns gheldes wille al god betert ghemeynlicken gheschiet daer oft stuleuedich bleueste. Want si denckē waert datstu leuendich bleeste soe solde si dijn ghoet niet besitten moghe wantu soldest dan selue dat ghoet verteren ende ghebruken nae dinen wille. en hier omme soe is hem luden pynners altoes verlanghende nae dinen doot omme dat si dijn rijcdommen solden doot omme dat si

Si en sullen dy niet medallen of wi dich ghoedes nae doen omme dijn ellēdiche siele daer mede te verlossen. Jae dijn costelike iuwelen en cleynoden sullen sy aen haer siden en lichamen hanghe ende verbliden hem daer in daer dijn armen elendighe siele soe iammerlick omme ghequelt en ghepinicht moet worden. Jae al mochten si dijn siele wt der helle en wt die ewighe verdoemenis copen al mit dijns selues ghelt ghoet schat ofte iuwelen het is te sorgghen dat si des nochtans niet doen en solden. want si en solden den ghoeden rijcdommen ghelt nocht schat niet scheyden willen. En ist sake de vloek mede ter helle comen nae haere doot en dat si mit dijn onrecht ueerdighe ghoet verdoemt werden daerstu oock mede omme verdoemt biste soe sullen si dy

mer hater en quellen omme dijns ongherechten ghoets willen daer si oec om verdoemt zijn dan enich mensche wtspreect ofte bedencket. noch gheen tonghe en cā dat wtspreken. **O**it karren sullen si di vermalediden. mit iammerlicke huppen sullen si ouer di claghen wāt du eyne oerspronck en een sake biste haerre ewighe verdomenissen en du hebste in dat ewighe vuyr ghebracht ouermits dynen ghelde. en ouermits dijn costelike scattē die si beleten hebben. wāt dat ghoet is hem ghe worden een ewighe pine en der pinen en moghen si niet otghaen mer al toes moeten si daer in bliue en gepinicht en ghequelt worden.

Exempel.

En exempel leest men inden euāgelio Dat die rike man begeerde van abraham dat hi lazarus wolden leuen tot sinen broeders die zijn rijcō. men en ghoet otlanghen hadden op dat si niet en quamen in dier anrteliker py. nen daer hi mede ghepinicht wordt in dier hellen.

Wso machmē waghē waer omme dat die rike man voer zjn broeders had op dat si ind pinen niet comē en solden oft hi dat wt liefte dede omme dattet zjn broedis waren. Daer op is te antwoerden. Neen hi en dedes niet wt liefte Wāt alsoe veel liefte heb

ben die verdoemde niet dat si dē leuēden menschen ghoet ghūnē. mer si woldē dat alle die menschen verdoemt worden. Ja hoe nae dat si hem oec op die werlt gheweest hebben. **O**er daer om begheerde hēt ghelijckerwijs als ds die heylighen scrifte betinghet op dat zjn pine niet groter noch swaerder en solde wordē. Wāt hi duchtēde en hem gruwelde dat si oock omme zjns ghoets wille comē soldē ind pinen. en hem quellen dat si omme zjns ghoets wille verdoemt zijn.

Och wat baet hem nu zjn groeten ghoet en zjn costelike rijdomman daer hi niet alsoe veel af en is vbetert als dat hi enen droppel waters mochte crighen daer hi zjn tonghe mede mocht lesschen **O** lac hoe is zjn vroechde nu vwaedet **A**zjn leden worden nu iammerlic vādē duuelen ghepinicht.

Wer omme o rebelijcke mensche en bemin ghe ne aertliche dingē. wāt alle die ghenoecht dyer aerden is vghäckelic. en ouermits haer wordes du ghepinicht wpt den duuelen in die ewy ghe verdomenis. daer alle dijn blyfchap vwa delen sal in otsprekelijc ker droefnitten **A**ls in hulen. in criten. i harmen. in knerfinge der tanden. in hāt claghen. en in allen mischbaer ende gruwelijcken mistroesten diemen enichsins bedencken mach. **O** alrelieste men.

schje laet doch dese ghenoechte der werlt
en ouerdect die grote droefnis die v daer
nae aenstaende is en hoe iammerlic men
daer omme ghequelt wort. mer kies die
ewighe blischap daer ghi alle rijcdomen
besitten moghet. **O**uerdeckt ofstu ewe
lic lieuer baruen wilste en mitten boesen
duueleu die grote pine liden dan ofstu lie
uer mit gode en mit sinen heplighe wilt
leuen in oetsprekelicken blischappē. **V**a de
sen twee moet ghi pimmers een kpeken
En dat beste van desen dat is dat ewige
leuen dat nimmermeer eynde hebben en
mach. **O**wtuercozen lieue mensche
dese oetsprekelicke grote glorie moechstu
vdieneu ouermits datstu ouergheue wil
ste die ghenoechte en die glorie deser wae
relt en gheen ghiericheyt noch schat ofte
costelike rijcdommen pimmers niet soke
en wilste.

Hoedat die mensche naket gheborē
is ende noch wederomme naeket vāder
aerden scepden moet.

Obedencke doch datter staet ghe
screuen in iobs boken Naect so
bistu ghebozen en naect saltstu
weder van hier scepden **W**at al bistu rijc
en hebste groet ghoet en scat men sals di
niet mede gheuen alstu sterue salt mer di
ne vrienden sullen dat besitten en en sullen
di niet meer mede gheue dan den armste
mensche vā deser werlt. **O**ch men
vint menighen mensche die zyn kinnē an
ders nergent op en set dan omme groet
ghoet te verghaderen en costelike rijcdō

men bi een te rapen. **O**ch leyder dese me
scen hebben die rijcdommen en scat voer
haren god. **J**ae si en wagen nae god oft
nae den duuel wāneer si scat en ghoet v
ghaderen moghen. **S**i en sien oec somty
des niet aen oft rechtuerdich oft oec
uerdich verghadert is. **S**i dencken is
allees als zyt bi een plackē moghe.

Och vermaledide schat. o onsalig
ghe schat. o duuelliche schat. o
schat daer die edel mensche we
lijcken omme verdoemt moet worden.
Dese menschen en bedencken niet d' d'pe
heplighe apostel sinte paulus segghet.
Wij en hebben op deser werlt niets mit
allen ghebrocht noch wij en sullen vā de
ser werlt niet mit os wederomme neme
recht oft hi segghen woude o ghierighe
mensche waer omme verghaderstu groe
te ghoet wāt al haddestu alle die schatte
der werlt alstu sterfste du moeste pimmer
hier al laten. **D**ie wijle man salomō
spreket den riken man thoe segghenden
aldus **O** ghierighe mensche wie sal des
besitten datstu beareyrt hebste. **R**echte
of hi segghen woude **D**u en weetst niet
wiet besitten sal dattu mit ricken en me
pluckē aldus nernstelic vghadert hebste
En wiet verteren sal wed' dijn vianden
ofte dijn vianden.

Ons heer ihesus cristus segt oec
gruwelic woert vā ghierighen menschen
aldus **H**et is moghe. **I**ker een camel dat
is een groet beeste doet een oghe vā een
naelden telghaen dan dat een ghierighe
mensche solde comen totten ewigen leuen

Een ghierich mensche en begeert dat he
melrijck niet. daer omme en sal hem ope
woechde noch die blischap des ewighen
leuens nummermeer ghegheuen worde
Recht of hi segghen solde Die ghierighe
menschen soecken die schat der werlt. si
en soecken die vroude des ewighen leuē
niet. wāt haer blischap en ghenoechten
hebben si gheset in schat en in costelijken
rijdommen. En daer omme ist omme
ghelijcken hem te comen in die woechde
en blischappen des ewigen leuēs. Want
die rijcke ghierighe menschen en mogen
dat ghoet niet lichtelicken afser laten eer
hem die doot daer van schep det. En daer
en laten si den schat noch rijdommet.
mer die schat laet hem. wāt die schat en
wil hem niet volghen.

Tot aldustanighen menschen spre
ket es lieue heer ihesus cristus inden hep
lighen euangelio segghende. Wee wee
u rike menschen die hier inder werlt uwe
troest hebben in u schatten en rijdommen
Recht of hi segghen solde Ghi moghet se
na besitten mer nae desen leuen en suldisē
niet besitten.

Hier van leest men een gruwelick ex
empel van enen riken man die al zijn ghe
noechten in costelijken scatten ende rijc
dommen gheset hadde.

Men leest datter was een rijcke
ghierige man die alle zijn troest
en alle zijn glorie en hope ende al
le zijn glorie en alle zijn genoechte in scat
te en in costelike kleynoten en in welen ge

set hadde. Hi hadde also groten genoech
te in zijn rijcdom dat hi na god noch na
den duuel en vraghede. En hi hadde also
groten rijcdom verghadert dat hy hem
het duncken dat hem gheen ghoet ontbre
ken en mochte. Mer wat gheboerde hē
Die rechtueerdicheyt godes en die stren
ghe sentencie des dodes is op hem gheco
men en hi moest scheiden vā alle zijn gro
te ghoet en costelike rijdommen. Hy
is sieck ghe worden ende seer cranck als
dat hem dochte dat hi pimmers stozuen
solde. en dat hi den bitteren doot solden
moeten smaken.

Doe hi aldus sieck ende cranck ghe
worden was sprack hi tot zijner siele
en seide aldus. O du onsalighen siele
waer wiltu ghaen ende waer wiltu la
ten alle die costelijcke rijdommen ende
ghoeden diestu inder waerlt verghadert
hebeste. Doe hi dit ghesegt hadde sprack
hi tot sinen lichame. O vermaledide lich
aem en wiltu niet ghebruken den groe
ten schat en die grote rijdommen en dat
grote ghoet dattu in die werlt vergadert
hebeste. Du hebste een schoen wijf ende
schoen kinderen en du hebbest al datstu
moghest begheren van rijdommen end
van groten ghoede. En zijn di alle desen
niet ghenoch soe sal ic di alte vele meer v
ghaderen. daer omme bidde ic dy o onsal
ghe siele ende du vermalediden lichaem
bliuet doch bi malcanderen en en laet in
mers niet after desen groten schat ende v
costelijcker rijcdommen die ic dy vergha
dert hebbe. Mer wat is daer ghelcie
det. Doe hi sach dat zijn siele niet by
gij

hem bliuen en wolde end hi sach dat hy
pinner scozen moeste. **D**oen sprack hy
mit angstelicken wene en mit droeuighen
moede tot zijne sielen aldus. **S**ich
o vmaledide siele want du niet bi mi bli
uen en willest en pimmers van mi scepde
soe beuele ic di allen den duuelen der helle
op dat si di mit ewigher pine quelle moe
ghen wat du en wilste bi mi niet bliuen
in vroechden en ghenoechte.

Atehat doe hi dit ghelegt hadde so
sterf hi onsalichlicken en is gheuaren int
afgront der hellen.

V

bidde ic di mijn wt
uerozen menschevoer
sie di te tide end hebbe
immers altijt dijn ewi
ghe salicheyt voer oge
en begheerstu ghoet
cierheyt. oft colckheyt
soe en soeckse inder wa
relt niet mer inden hemel. **W**ant die cos
tele tierheyden deser waerle verwadelen
haestelicken in groter droefnissen. **E**nde
die tierheyden des hemelrijckes en sullen
nummermeer verghaen mer altoes iadi
ewigher vroechden bliuen.

Ende ghij sult oeck mede weten end
wel begripen ende verstaen dat ghij een
van desen twee pimmers ouer gheuen
moet. **W**at voerwaer beyde dese rijckda
men en draghen niet ouer een.

Die anderde erfghenaem die na ziju
doot verlanget is die duuel.

D

En anderen male o
scoede vleysch soe be
gheren dijn door de
duuelen. **W**at haer
testament dats dijn
siele die si mit groter
woertheit wt
lichaem schozen en breken gheliker
als rasende honden. **D**a moete die helle
ghe en de enghelen al drouich beuere
mer die duuels sullen scateren en lachen end
sullen dijn onsalighe siel voeren mitre licha
re der duuelen int afgront der hellen.

Och sal die ons erfghenaem welken
en sal hi mit onser ellendiger sielen aldus
is numerlickē omme ghaen soe laeret ons
nienstelicken toe sien op dat de siel in si
nen handen niet en come als erfghenaem
O hoe anrtelic sal die duuel welen en te
scouwe als die siel vanden lichaem vleys
den sal.

Och was die duuel alsoe stolc en
de soe coen dat hi onsen lieue
re ihesum crillum alsoe stolck
ken ende coenlijcken dorste becoeren
gheen quaet noch sunde ghedaen en
de. **W**ant van hem staet vele ghescreuen
als dat onse heer nye sunde en dede. **W**at
hi en dachte nye sunde te doen. **W**at
was die ghene die alle der werlt sunde
af nam. **G**helijckerwijs als die
lighe man sinte Johannes baptista
hem spreect en segghet aldus. **E**re agt

dei ecce qui tollit peccata mundi. Dats to
 segghen. Diet dat lam godes cristum ihe
 sum. Diet den ghenen die daer afdoet die
 sunden der werlt. Recht of hi seggen sol
 de. Dits die ghene die macht heuet d' sun
 den te verghenē. en sonder hem en mach
 nyemant salich worden.

Wat dan die duuel aldus stolt en so
 roen is dat hi den ghesontmaker d' werlt
 dorste becozen en oec dorste comen opter
 ghalgen des cruces doe hi den gheest ge
 uen solde omme os te verlossen van den
 ewighen doot en begheerde zijn gloriose
 hiel ter hellen te trecken. hoe coenliche sal
 hi dan comen omme os sielen ter hellē to
 trecken die ouerlade is mit sunde

Exempel.

Onde men leest dat opter weerde
 gheen meerre pijn en is dan dat
 aenschouwen des duuels. Ende
 is dat aensicht des duuels aldus ouerlic
 inder doot dat die gloriose en teyn iochter
 maria die moeder cristi die een coningin
 ne des hemels en der aerden is. Dese be
 gheerde na haren soen dat hi haer ghen
 nen wolde als dat si den duuel in haren
 doot niet sien en dorste.

Och leppers wat sullen dan die mē
 schen liden die in groten sunden gheleete
 hebben die de duuelen mit ontelijcke sca
 ren halen sullen en brenghē in die ewy
 ghe verdomenissen. **O** wat ouer
 lichter aenschouwen sal dat zijn den vma
 le liden sundighen verdoemden mensche
 des duuels thoecoemsten te verwachten
 wat hi arbeyt altoes omme den mēsche

te brenghen totter ewigher verdomenif
 sen. **G**helijckerwijs die heplighe lee
 rer sinte bernaerdus die houchuloedige
 doctoer beschriuet. Dat alle die begheer
 ten der duuelen ende al haren arbeyt end
 oeck mede alle haer sozchuldicheydt en
 is anders niet dan dat si os sielen souden
 moghen brenghen in die ewighe verdoe
 menis. ende dat si ons moghen brenghē
 in die pijn daer si eweliken in ghepinicht
 worden.

Die heplighe apos
 tel sinte Petrus
 scrift in zijn epy
 stel seggende al
 dus Die duuels
 lopen omme als
 grimpende leeu
 wen en als hoge
 righe woluen en
 bzielende en ronc
 kende soecken si

of si yemāt mochten vinden den si vlin
 den mochten. **O** hoe salich is die mē
 sche en wat groter vstāt is in hem ghele
 ghen d'pe nu te tide toe liet omme vrieden
 en beschermers eer die doot coemt want
 men niet en weet wāneer hi comen sal en
 nochtās weet men wel datti immers co
 men moet op dat dā dan die mensche be
 schermt mach zijn vader scharn der du
 uelen. en comē mach hi die ghenoechlyc
 ke schare der engelen en vrienden cristi.

Och lieue mensche maectet alsoe eer
 ghij van aertrijc scydet dat ghi pinner
 enen voersprake hebbet die v ontschuldyp

ghen mach voer die quaden duuels waer
neer ghij scozen moet Want si sullen v
beschuldighen mit vele oersaken en rede
nen op datstu dan yemāt hebste die dy
mach helpen en bistaen in die vre dijne
doot.

Der omme o lieue men
sche hebbet dit in ghe
denckenis Wiltu den
duuel niet otfien noch
vzeelen noch voer hem
gheen anxt hebben so
doe als sinte bernaer
dus legt. **I**st sake dat
stu den duuel niets en
dienste soe en dert dy
niet gruwelen noch le
de wesen voer die pijn der hellen en o du
uelen sal ouer dyn siele gheen macht heb
ben. Wāt die duuel en mach gheen siele
ter hellen trecken dā die hem ghediēt heb
ben in haren leuen.

Och lieue menschen en dient yummer
desen quaden here niet wāt ist sake datti
hem dient hi sal v sondt twiuel lonen mit
die ewighe vdomenisse en v siel pinighē
mitten heilschen vuyr. **M**er dient gode
en sinen heylighen op dat si di moge be
schermen teghes den duuel en brenghen
dyn siele mit hem inden hemel daer allen
salighe sielen in oetsprekelicker vrouden le
uen mit cristo ihesu haren ghemindē bru
degdom den si in haren leuen altoes her
telijcken ende oeck mede trouwelijcken
gedient hebben.

Ouerlegghet dit in v herte wat an
telicker pine dattet is mitten wreden du
uelen altoes en ewelic sonder barherich
heyt ghequelt te worden. En wat ghe
noechte en blischap dattet is mit christo
ihesu ewelic te regaeren. ende mit sinen
wtuertoren altoes mit blischappē en ge
noechten te leuen in ontsprekelike woer
den ewelijchen Amen.

Och mijn lieue mensche maect v
den testamēte dyes duuels en
testamēt godes **V**oer die die top
le datst u tijt hebbest als dat die duuelen
dyn siele niet ter hellen trecken en moge
mer dat v siel gebracht word indē ewigē
leue. **I**st dat ghijt aldus maect soe en sal
die duuel v siel to testamēte niet crighen.
mer si sal gode ghegeue worden tot ewe
ewighen testamēte. **D**it testamēt
woechdi maken ouermits doechdeliken
wercken en datstu verduldich biste in al
len liden dat di god aen sendet.

Ist sake datst u die werke dienste en
haer ghenoechte nae volghet soe ghes
stu den duuel dyn siel te testamēte en so
sal tu een quaet erfgenaem hebben **W**āt
hi iammerlic mit dijne sielen ommege
en mit oetsprekelicker pine sal hi dijne be
droefder sielen quellen.

Och voer aldustanighen testa
mēt mach een mensche wel ghe
welen en hi behoefte wel voer hem te sin
als dat die duuel gheen testamēt ouer
zijn sielen hebbe. En hier voer heet hem

ten mensche ghoet te wachten. Wāt god en heuet den menscht opter werlt niets ghelet omme dat hi den duuel dienē sal. men dat hi gode sinen schepper ende verlosser dyenen sal.

Die wormen begheren toleysch ind aerdem om dat te vslinden

Wāt nae ten derden male o snode vleysch als desen twee haer testamet hebben. dat is die vriende dyne ghoet ende de duuel dijn siel. so begheren oec die wormen dynen vleysch inder aerdem tot haer testament dats dijn licham

Wāt soe haest als die siel daer wt is soe saltu naket ghemaectet worden ende in een slaepcamer ghelept wordē. Voert soe wortstu vā dijn sachte bedde gheslepet en op die harde plācken ghelegt. Dā sal eē igelic vlien en het sal hem pine zyn dy aen te sien. Hoe sal die soetheyt dan verduultert zyn. Die dijn gheselschap pleghē te begeren en begeren di dā voert niet meer. Wāt hoe vriedelic dat dijn leuē ghewoest is du salt gruwelic worden vortē den mēscheten. Niemāt en sal di dan begheren te cusschen mer versmaden alstu doot biste. Men sal di dan in een huys besluten van seuen poeten en soe vele niet

als een cussen mede gheuen oder dijn honet mer een stroe wis dat sal dijn cussen zyn. Daer nae saltu in die aerde begrauen worden en men sal di haest vgeten. Dan en salmen op dy niet dencken mer dijn vrienden sullen dijn ghoet gebruiken. die duuelen dijn siele. ende dpe wormen dijn vleysch. En gheen vā dese dpe erfghenamen en solden begherē dat stunoch leueste. wāt elck is te vrede mit sinen testamente.

O hi houerdighe mensche dpe nu opgheblasen biste mit grote houerdie. en mit haet en nijt. onkupsch. ghullich. ghierich. traech te godes diensten en doechdē. mer altoes berept tot ydelheyt en quade sunden. Wāt batet datstu lekker gheweest hebbest nu alstu doot ende ghestoruen biste. nu soe moetstu worden een spise der wormen. want du salt althant stincken als eyne aes. Gheen dode beesten en stincken soe qualicken als een doot mensche. En daer omme hoe die menschen lekkerlicker hier opter werlt gheleest hebben ende toleyschter ghemest hebben soe den wormen vele lieuer daer thoe is die dat te rijten ende te knaghen sullen.

O wat mach die houerdighe mensche dencken. en waer op mach hi houerdich welen. Och en weetstu niet onrevelijcke creatuer. datstu nae dijnre doot anders niet en biste dan een wyle en stinckende spise der wormen. die dijn snode stinckende vleysch te knaghen sullen.

Men leest hier af een suuerlic exempel daer een mensche wel op dencke mach ende pensen ende versnaden alle die rijcdommen deser werlt.

Exempel.

Het was een machtich hertoghe van burghondien die seer rijche was van eertlichen ghoede mezo laci hien mocthes niet mit hem nemen en hi moeste alle zyn costelheiden hier laten. Dese hertoghe hadde enen soen die zyn erfghenaem wesen solde en sinen rijcdommen besitten solde. En dat gheboerde dat dese hartoghe sterf ende die soen besat dat hertichdom. En hi is te rade worden mit sinen heren dat hi zyn vaders dode lichaem brenghen wolde in een ander stede en begrauet in een ander karche.

Vdede die tomme opene en sach op dat licha dat mit costelen cruden ghebalent was sitten een leliche padde die sine toghe was knaghen de. Die hertoghe wonderde hoe die padde inde graue gecome was hi sprac wilselgck tot sinen heren. O beziechlike glorie deser werlt al hebstu den vad bedroghe du en salst den soen niet bezieghen En sprac totten vad. O vad en waer zyn nu dyn costelike rijcdome wa.

er zyn nu die glorie die du te ghebruken pleghest waer zyn dyn lecher mercelen. Hoe mach die zyn Dit leliche beest byt di alle lichaem in stukken. Ach dyn rijcdom di niet beserme en dyn riden en konne di niet helpē. Ic en sal di niet naevolgen. Ic mercke dat mi nae mijn doot aldy on ghebozen solde. al haddic alle rijcdom dwerlt mi dūct si en soiden mi niet te helpenomen.

Alle zyn ghoet ghaet by doe omme gods wil en die de gode oetmoedighen in een doester. Als hi groet was van gebortte soe vmedde hi hem te zyn die minste d'brederen.

O lieue menschen ouerdect dese pūten en en wilt v herte niet setten in rijcdommen. Wat als ghiericheyt inden menschen bestaet te wortelen soe en machmen nymermeer dat herte verladen. Ende ouermits deser sunden brenghet die dūuel vele menschen tot der helcher pinen ende queltse sond' barmherticheyt.

Een' gruwelic exempel vande hertoghe van cyringien.

Exempel.

Dis ghelegt van waerachtighen ghoeden menschen een wonderlich dinck dat ic niet swighen en mach.

Widen berch gyber wanderde sommige
 mēschē mit malcāder en hoerde een geuli
 ke stemme ropē aldus **H**erept haestelijc
 een groet vuyt vā peck en sweuel. Die lu
 den worden beant en hem gruwelde se.
 re vāder stemmē **D**ie stemme sweech doe
 een weinich en haer en antwoerde niemēt
Te hāt beghā si weder te ropen **E**n doe
 haer noch niemāt en antwoerden riep si
 derdewort mit luder stemmen dat zyt al
 le horen mochten die daer voerbi ghigē
Daer haestelic een groet vuyt sonē enp
 ghen vertreck alsoe hiet als ghij maken
 moghet.

Doe die stemme dit gheropē hadde
 antwoerde hem daer een ander stemme
 Wem sal ick dit vuer maken. **D**ie luden
 hoerden die stemme wel mer zij en sagen
 niemant daer omme worden si zeer ver
 ueert. **D**oe seyde die stemme. **W**erstu
 niet dat ons goede vrient. die hertoghe
 van cyngien op comende wegghen is.
Heeft ons trouw licken ghedient daer
 omme sullen wi hem lonen mit die ewi
 ghe verdoemenisse.

Doe die stemme dit gheseyt hadde
 en hoerden die luden niet meer ropen **S**i
 schreuen die dach en vre en enen brief aen
 den coninc vredeyjc wat si gehoert had
 den en lieten hem vraghē of in sinen lan
 den enich hertoghe vā cyngia ghesoz
 uen waer. **D**oe wort hem opēbaer
 te kennen ghegheuen dat die selue harto
 ghe op die selue vre en opten seluen dach
 ghesozuen was doe si dit ropen gehoert
 hadden **H**em wort oeck gheseyt dat dpe
 selue hertoghe een quaet wzeet tyran in

sinen leuen hadde gheweest en hoe hi ede
 le en onedele arm maecte en haer goet af
 roefde. **H**i was oock mede gheghae vā
 den heylighen kersten gheloue hi en had
 de gheen kinderen nachtā was hi sondli
 ghe ghierich en neerstich omme groeren
 schat en costelijck rijcdommen bi malcā
 der te verghadere.

Doe doe dese tiran siec was en
 steruen solde soe liet hi alle sinen
 scat en zyn costelike silueren en
 ghulden vaten voer hem bzinghen en ge
 boet dat mēse altemael solde smelten en
 ghieten se aen enen stucke. **E**n als hem
 ghevraghet wort waer omme dat hi dz
 dede antwoerde hi. **M**ijn vrieden vlaget
 seer nae mijne doot op dat si mijn goet
 mochten besitten. en daer omme smelte
 ict op dat zyt niet mit vreden deilen sultē
 en op dat si malcāder dootlaen moghen
 wāt allt in een stucke ghesmolten is soe
 sullen zyt mit malcāder mit vreden niet
 moghen deplen. **N**u besiet die boel
 heyt des quaden tyrans hi hadde in zyn
 leuen grote quaetheyt en twidrachtiche
 de onder den volke ghemaect mer nochte
 en was dat hem niet ghendeck hi moelt
 twidracht in zynre doot make op dat si
 ne quaet vbreyt mochte worden.

Ende wat gheschiede hem. **D**ese qua
 de tyran storf mit aldustanighen quade
 oplette ende die quade vreedē duuelen
 quamen daer inden huyse schaterende
 ende lachende. ende si namen die onsalp
 ghe siele ende brochten se in dyer ewiger
 hellscher verdoemenissen.

Doec si hem mit groten gherucht in die helle ghebrocht hadden sette si hem in enen gloyenden yseren stoel en megeden peck en sweuel mitte hellschen vuyr en loken zyn mot mit machte op en ghotē desen dranck daer in en leyden. Alrelieste vrient doer dine trouwen dienst hebben wij di desen costelen dranck bereit. wāt waerstu os ghoede vrient niet. du en moghste desen dranck van ons niet ghecrighen. En laet laet v niet verlaughen wi sullen v een costel maeltijt bereyden daer wij v mede willicoem hieten.

O wee der onideliker maeltijt.

Als die duuelen dit ghelegt hadden namen si hem vanden gloyenden stoel en brochten hem aen een gloyende tafel en brochten hem daer voer hellsche draecken en padden en vuerighe slaughen en seide Ghetrouwe vrient eet ende drinct ende maect v vrolick Want siet alle dese costelike spijse hebben wi omme uren wille bereyt Mer och leyder hem en luste nae deser spisen niet ende hi en wolde niet etē Doe quamen die duuelen en brakē hem den mont op en stieten hem den mot op mit crauweleu en den hellschen draken in en slaughē mitte paddē. En doen si dit ghedaen hadden leyden si tot hem. Wtuertoren vrient laet v niet vlanghen wi sullen v al te hādes een ghenoechlick bat bereyden daer ghij in moghet baden wāt wij sien dat ghij seer besweet en onreyn zyt op dat ghi v daer in moghet reynighen en claer maken. En si namē hem vāder gloyender tafelen en worpen hem in enen gloyenden siedenden putte. ende

daer soe worde hi seer iammerlijcken binnen ghepinighet.

Dijn alrelieste vrient se ouerde nu dat loen dat dese quade ypsē die ewighe vdomenis te zyn boesheyt vcrighen heuet Mer en heb bet immers in die vuur dijns dodes aldus anghen opset niet als dese quade hertoghen hadde op dat ghi niet mit hem en coemt in die ewighe pine. En al hebstu al dijn leuen quaet ghedaen en begheerstu in die vre dijns dodes ghenade god sal dijner pinners ontfermen.

Men sal den menschen gheen quaet exempel gheuen.

Exempel.
I Een dorp was een okupstien priester die zyn leue toebrochte in idelheyt. als dobbelen danschen en and ondoechden. Die mensche leerde vā hem en worden quaet vā leuen Wāt wat si quaets deden hi en berisptele niet ghelijckerwijs als hem toe behoerde en hi bedroechse iammerlijcken en si quam mit groten hopen in die helle. hadden si vi auonturen enen ghoeden man vāden uen tot een pastoor en biechtuader ghehad die in haer sunden berispte hadde si solden sommighen haer leuen ghebeter hebben. mer wāt die harder quaet was daer omme dwaelden die schapen mede.

Dese quade priester wort fier en storf ind
 boelcheyt. Doe hi inder helle jammerlic
 ghepinicht wort quamē hem nae zyn o
 derlaten die oer ind hellen waren mit ro
 pe en karmē Wees willecom du omalen
 dide creatuer wat pijn saltu nu liden wi
 en moghē nymermeer opholdē di te pi
 nighen. Walsche bedriegher hoe jammer
 lic hebstu os bedroghe. hadstu os ghoet
 exempel ghegeue wi en waren hier niet
 ghecome. Vermaledijt moet die ore zyn
 daerstu in ghebozen biste. du bist een sa
 ke onser vdomenissen. Doe si dit ge
 legt hadde liepē si toe en sloghē hem ende
 liepē en ghebeerden als vwoede hon
 den of si hem vskoert solden hebbē. Als
 si dan op hielden vā pinighen soe quamē
 die duuels en deden hem noch vele meer
 pinen an. Rummermeer hadde ruste mer
 altoes pijnde si hem sond' barmhertichzi
 den of ghenaden.

Ende hier is te wete dat vā gro
 ten node is als een mensche int
 vscapden leyt datmē dā bi hem
 bringe een goet priester of een and' ghoet
 mēsche die hem wat ghoedes voer leggē
 mach op dat hem die siecke mensche niet
 en b:commere vā des priesters quade le
 uen. Wāt die duuel bregten vele fantasi
 en int herte op dat hi godes vgetē sal.
 Daer omme een peghelic hale tot zyn ol
 ders versepde enen priester vā ghoeden
 leuen en laten die lichte scuten vā papen
 diemē vele vint vā daer bliuē.

Ecce mater tua

Ecce filius tuus

Ecce mater tuus

Dat ghoede ingheuen des hepligen
enghels teghens die temptacien des du
uels vander ghiericheyt.

Ghiericheyt.

Alen menschen ist van
node dat si alkerē hae
re oren vā dat quaede
ingheue der duuelen .
vander ghiericheyt .
En dat si nauwe thoe
horen nae dat ghoede
ingheuen des hepligē
enghels teghen der qua
der temptacie des du

uels wāt die duuel spreit zyn nette altyt
tot omme den mensche te vāghen . en to
brenghen in die ewighe verdomenissen .

Het is te weten dat die duuel nym
mermeer of en laet den mensche te tempte
ren en te becozen alsoe langhe als die mē
sche leuet . Als die duuel den siecken men
sche dan mit ghiericheyt becoert en ghe
tempteert heuet soe coemt die enghel go
des en troest den siecken mensche seggen
de O mensche en wilt pimmers niet ghie
rich wesen . hebstu in dīn leuen gierich
gheweest soe ist nu tijt datstu die ghie
richeyt nter herten settste wāt du moest
alre hāt sterue en achterlaten dīn ghoet
in al hadstu verghadert alle die rījdom
men der werlt du moeste nu achterlaten .
Ende en laetstuse niet willichlijcken ach
ter soe en moghestu nummermeer salich
worden . Hier van spreect os heer in
den euangelio . Ten si dat een mensche

zyn ghoet achter laet omme minen wille
hi en mach mijn discipel niet worden En
noch segt hi voert Die niet achter en liet
zyn hups en hof zyn wijf en kinder zyn
moeder en vader en zyn eyghe lichaem
omme minen wille die en mach in mijn
rīcke niet comen . O mensche en ge
decke immers niet op gheen tijtlick goet
mer ghedēck hoe os here ihesus cristus
hanghende aen den cruce omme dynen
wille arm van aertschen ghoede is ghe
worden en hoe hi after ghelaten heeft si
ne ghebenedide moeder maria Ghedēck
wat die heplighen gods achter ghelate
hebben . hoe si haer grote ghoet en haer
olders achter ghelaten hebben om cristo
te dienen en nae te volghen . En ghedēck
dīnre vrienden noch dīnre maghe niet .
becommer di niet vorder mit tijtliche goe
de . dan maket rechtueerdich en ghet we
deromme dīn ghoet datstu mit onrecht
uerdicheyt hebste ghecreghē . en dan en
ghedencke niet meer op dīn aertsee goet
mer ouerdencke die passie os heren ihesu
christi wat god omme unwen wille ghe
leden heuet . en wat die lieue santen en
santinnen om god gheleden hebbē

Dancket ende louet god den ghebe
nediden heer dat hi v oock mede liden en
verdriet thoe ghesent heuet omme dacty
dat hemelrijcke mit unwen liden oock ver
dienen moghet . Mer o lieue mensche en
weest immers altoes verduldich in unwe
liden . want liden sonder verduldicheyt
daer en machmen dat hemelrike niet we
de verdienen .

h i

Hier beghinnē die blischappē der saligher menschen die ghiericheyt in haren tijt vsmaet hebben en die oec sober in etē en drincken gherweest hebben.

Die sober menschen die ghullicheyt gheschuwet hebbe Als die haer sinnen op dye leckernie niet gheseten hebben En oec alle die ghene die gheualltet hebben nae haer vermoghen en die de x. gheboden godes bewaert hebben. Dese hebben alle ontsprekelicke grote bliscap Hoe salich zijn die ghene die haer vleysch alsoe temmen vā leckerheyt op dat si namels vāden duuel niet en dozuen ghetem met worden.

Doert alle die ghene die ghiericheyt en costelike scatten vsmaet hebbe omme godes willen Die worden hier bouē ge loent mitter hemelschen schatte en ghelpe set mitter ewiger glorien. en gheudet en vsadet mitter soeticheyt des hemelschen dourwes.

Vsalme weten dat seer ogelije zijn die marcelē en maeltiden inden hemel en opter aerden. Wāt als een mensche costelie spise eet so is hy te hāt verterert en stict qualicker dan een aes mer soe en ist niet mitter spisen des ewighen leuēs wāt als die salighe siele daer mede ghelpeyst is soe vādelt die tracht der spisen niet mer wort stercker in haer

seluen. Johā euāgelista legt. ^{Sals} ghe zijn si die tottē auōtmael godes gheropen zijn. Owat groter melodie en ont sprekeliker ghenoechte is onder den we uercozen vrienden christi. wāt si en moe ghen niet bedēcken ten is daer teghmoech dich Wat ghenoechlicher diene hebben si die hem ter tafelen dient. ^{Dats crist} ihesus selne Wāt hi legt in den euangeliē aldus Et transiens ministrabit illis. ^{Dats te} Dats te legghen En al ghaende sal hi hē dienen die hem liet hebben.

Drich zijn si die aldus eten en drincken moghen Die menschen ^{Die menschen} zijn leer wijs en vsstandē die in dēser teghenwoerdigher werlt sober en ghematich zijn van eten en van drincken en die ghullicheyt schuwende op dat si pimmers tot dēser auōtmael gheropen moghen werden. Wanrouermits oueruloedicheyt in eten en in drincken com die mensche dicwyl in quaden en leliche vuplen onkuysschen lunden. Ware dat hi en solde in die sunde niet gheualle hebben. Die dan aldus den buyck vol len ende stoppen als varcken ende beeste ende laten hem duncken dat si nytmere meer versadet noch oock mede veruollet en moghen worden. Dese en moeghen niet comen in die ghenoechlike werstap Ende die coninck alre coninghen ons heere heer ihesus crist us en sal hem niet drēnen ter tafelen. mer haer diere sal welen die quademreedē hellsche duuel den si indē werit wel ghedincat hebben.

Och wat bitter spise sal hi hem berei-
den en roken. Och wat oegelijcker vrou-
den sullen die ghebenedide en vmaledide
hebben. Wat hets wel te mercke dz die
verdoemde mensche op dustanighen spise
gheen luste hebben en moghen. en daer
omme moeten si hogheren ind ewicheyt
en nummermeer en moghen si vlaet wer-
den anders dan mit die ewighe bitterheyt
des helschen vuyrs. **O** ewighe pijn
hoe mach die teder siele di liden

De hier omme ra-
de ic een yghelic ker-
ken mensche dat hi
sien bayck niet te
vol en stoppe op dz
hi comen mach ind
ghenoechlik r wer-
schaep daer cristus
zijn vrieden vladet

mit die ewighe bliscap en die spise sal so
loet wesen ghemaget mittē hemellichen
douwē dattet hem nummermeer en ver-
driet mer altoes verlangt hem nae dyer
godlicker spisen. Ende wat spisen dat si
begherende zijn die is daer ewelijcken te
gheawoerdich.

Die bliscap der gheentre die dertēhei-
de en ghemac vsmact hebbē.

O Je devote ghoede mensche dpe
traechheit tot ghoeden wercken
en tot godes dienst ghescurwet
hebben nae haer vmoghē en ghemac en
dectenheyt Als in sachte te ligghe en in

langhe te slapen en in costelic ghecleet te
ghaen En alle die ghene de dat rike gods
bemint en ghesocht hebbē wt alre herten
en oetmoedich inden dienst godes gewe-
set hebben. En oer alle die ghene die den
heplighen daghen te recht gheuyert heb-
ben en niet mit dāsen noch mit spangen
noch mit ydelheyt toe ghebrocht hebbē.
Dese worden gheloent mit oersprekeliker
ghenoechte. iae si zijn alsoe vol vrouwen
datmen die vroude bi ghenē dinghē gelij-
ken en mach. Wat si zijn sondlinghe ver-
enighet mit gode in een openbaer scouwē
nae haer verdiēsten die een meer dan dpe
ander elc nae zijn verdiensten.

Deser sielen glorie is alsoe groet en
onghemeten dat een yghelike siel dāre
dat si god alleen heuet en meest vā gode
ghemint is en wtuerrozen. Si late hem
vücken dat gheen heplighē in hemelrijck
alsoe groten woechden hebben en mogē
als si hebben.

O helikerwijs als die sielen gode
ghelocht en begheert hebbē ind
aerden daer si hem niet vleysche
liben sien en mochte dan alleen indē ghe-
loue leuēde nae zijn ghebodē en stridende
teghens den duuel die werlt en haer vlei-
schelike natuer begherende altyt te heb-
ben godes teghen woerdicheyt. **H**oe heb-
ben si nu vercreghen daer si lange omme
ghearbeyt hebben. Want dat ghenoech-
lijcke hemelrijck is haer woonstat ghe-
worden en mit cristo ihesu zijn si in onge-
metente woechden. Iae si vinden hem
alsoe openbaerlick en volcomelick inden
h ij

hemel mit liff en siel als hi opgenare is
sittende ter rechterhat zyns vads

Waer mede dat die sielen dat hemel
rijck verdient hebben

It machmē wa-
ghen waer bi dz
men die vreden
gods bekennen
sal en waer met
dat si dat hemel-
rike verdiēt heb-
ben. Daer op is
te antwoerden.
Die vreden go-
des verdienen dz

hemelrijcke lichtelijcker dan die vdoemdi
die helle. wāt mit volcomere begheerte
en rechter soeticheyt die si tot haren bru-
degom hebben dienen si god hare scer-
per en bliue ewelic in zynre liefte. En alle
der arbeit en vdziet dat hem ouercomen
mach liden si willichlic omme gods wil.
Wāt si dat sekerlic wete ewich loen daer
voert totfanghen. en hier omme en vdziet
tet hem niet omme godes wille te lidene
op deser werlt. Mer die quade mensche
verdomen hem selue ouermits haer qua-
de wercken en sunde. en wat liden ende
wat vdziet dat hem opter werlt toeroet
daer zyn si onuerduldich in en nochtas
moeten zyt liden dat hem toecomet en al-
dustanighen liden en is hem niet vdiens-
lich. dar omme en moghen si dat hem
melrijck daer mede niet vdieneen. Paul⁹
legt. Broeds ghij sult wete dat eenige

lic die gode dienen wil die moetes dan
tot rechter liefden. Jae al dede een misse
alle die penitencie diemen doen mach en
ist niet tot liefden soe en ist niet. En hoe
omme en verdienen die quade mensche
van haer verdriet en liden wāt si ouer-
duldich zyn. Mer o laci sommighen
menschen zyn quae en wederspanich te
toe sendet dan hi enighen anderen man-
schen doet of thoe sendet.

O Wee den mensche die alsucke ge-
dachten heuet. Hij moeten lide
alle dat hem thoe comen mach.
en nochtas en moghe si dat hemelric te
verdieneen. mer si verdienen die helle omme
dat si in haer liden onuerduldich zyn.
O zyn dit niet dwale menschen die als
verhard zyn in haer quaerheyt dat si me-
liete noch mit plaghe bemorwen en moe-
ghen Jae hoe hem god meer plaghe toe-
sendet omme hem te beteren soe si algha-
mer zyn en blasphamerē teghes god leg-
ghende Wat mach ic god meer misdane
hebben dat hi mi aldus veruaelijck pla-
ghet meer dā hi ander luden doet.

O onuerstandele beesten hoe spre-
ghij aldus gheckelijcken. Weetstu noch
niet datstu ouermits druck en liden mi
ewigen leuen comen moetst. en daerom
sendet di god druck en liden thoe dats si
teyken dat hi di roept ter ewigher blise-
pen des hemels en daer moghestu gode
vā dancken dat hi hem gheroerdicht te
uet di te visiteren mit sieten en mit an-
deren plaeghen op datstu ouermits dijn

verduldighe liden dat hemelrijcke moe-
ghet verdienen .

Och beliet wat die heplige ghelede
hebben om medie liefden gods. Dien heb-
ben in hoer liden niet onverduldich ghe-
weest mer alle dat hē god toe sende daer
vbliden si hem in en liden dat verduldeli-
ken omme gods wille en daer om loense
god mitter ewiger bliscap .

Hoemen den ghoede menschenuten
quaden kennē mach .

Ier machmē vraghen
hoemen weten sal ofte
een mensche god of den
duuel dient . Die gode
dient is die ahens ^{de}
dat woert godes geru
hoert. Mer dient hi dē
duuel soe sal hi lpeuer
idel glorie en ghenoech
te soecken dan t woert
godes horen . Hier

vā staet ghescreuen inden heplighen euā-
gelio aldus . Qui ex deo est verba dei au-
dit . Dats te segghen Die wt gode is hi
hoert ghaerne dat woert godes . en hy
holt zyn gheboden nae alle zyn vmoegen

En totten quaden segt hi oec aldus
Propterea vos nō auditis quia ex deo nō
estis . Dats te segghen . O ghij quaden
menschen daer omme en wildi t woert go-
des niet horen omme dat ghij van gode
niet en zijt Ghij en behoert gode n z thoe
mer den duuel vander hellen unen mep
der die sal v god wesen . en wāt ghij de

Duuel thoe behoert daer omme en wildy
god niet dpenen .

Aer om en derft .
men niet twiue
len hoemen dien
ghoede mensche
uten quade beke-
nen mach want
ouermits haere
werke machmē
se bekennen

Dit segget
god inden euā-
gelio aldus . A fructib⁹ enim eorum cog-
nosceris eos . Dats te seggen Si haren
vruchten suldisse kennē . Och of hem
die vbliden den duuel dien ^{men} ^{en} ^{voer} ^{hien}
wolden en wesen verduldich inden liden
soe machten si die vroude vdieneen. Mer o-
laci sommighe mensche segghē si zyn tee-
der en crack en moghē niet vastē waken
oft penitēcie doen . O wat redē zyn dat
Sijn si te crac vol te doen voer haer sun-
den si en zyn niet te teder die sunden toe-
doen . en si en zyn niet teder tot idelheyt
noch tot quade onredelicheyt daer si lijf
en siel mede verdomen .

En moghen si gheen tijtlik peniten-
cie doen hoe sullē si dā die vdelike penitē-
cie der hellen doen . Beliet of die heplige
godes dese penitēcie ontfrucht hebben
Och neen si mer si begheerde altoes omme
ghecastiet to zyn en ghepinicht mit liecē
en mit ander plaghē ghequelt te worden
en daer om hebbē si die croen der glorie
ontfanghen .

Die glorie der gheest die houerdie
in haer clederen en and' cleinoten vsmact
hebben en alre ghelaten

Alle de ghene die oec wt
wendighe en ydele rier
heyt va cledinghe omme
gods wil vsmact heb
ben die werde i hemel
rijck alsoe costelijc ghe
cleet mit costelicki lyp
pen worden haer ma
telen verlicht. **D**ese col
telijcke clederen mogē
si vcrighē omme dat si vsmact hebbē die
rierheyt der werlt **E**n die costelike iuwe
len die si indē hemel hebbē zyn soe subtyl
dat gheen mēsc̄he oppe aerde en machte
dat niet vstaen va wat substācien dat si
ghemaker zyn .

Machme vraghē oft
die heylighe indē ewi
ghen leuen enige cleide
ren behouē Die heyli
gen indē ewighe leuē
en behouē gheen cleide
ren va laken of va lide
wāt si en hebbē colden
noch hetten **M**er si werde ghecleet mitte
schijn des godlike schouwens **E**n dese cle
dinghe is so scoen en si hebbē ver sulcken
ghenoehte in datmense niet bedēckē oft
wtspreken en mach .

Hoe die heyligen indē ewighen leuen ge
croent worden .

Die vrienden godes worden
ghecroent mit costelicki
nen de claerre zyn dā men
dink datme bedēckē mach
Si zyn gheciert mit blinckēde
erder dā die sonne so datmēse niet begry
pen en mach . **J**ohānes euāgelist
haer croenen zyn blinckēde claerre dā die
sonne . **O**oghueuallighe waert he
iammerlicke vlepdestu die menschen die
in di wonen **O**mēl he du die redelic ghe
schapen biste na den beelde cristi hoe bes
telic hebstu di seluen nu ghemact cur
mits dijn sunden **H**oe iammerlic biste be
droghen . o hoe heft di die duuel nu beset
ten . **N**ummermeer en moghestu in vol
tanighen staet gode di nen . mer dijn hez
te is alsoe verstant datstu lieue de dūne
le dienste dan dinen schepper die di vōlck
heeft ouermits sinen duerbaren blode .
Wiltu aldus dwaes darstu lieue de dū
uel dienste die di lonen sal mit ewigen on
epndelijker pinen dan god die zyn dien
res loent mitter ewigher blisc̄happen en
vroechden inden hemel .

Van die soete verkoelinghe die indē
hemelschen rijcke is .

Die salighe sielen moghen gaen
ende verkoelen hem in die grone
ghelijck bloemen en welruickē
cruden . daer si in wanderen moghē en
ghenoechte en slaes te ghebruken en
altoes volic mitten enghelen godes
wesen **O**nuerstādele mensche die nu
meenste dese ghenoechte mit ydelheyt te

verdriue Meenstu dese ghendechte te ge
 bruken en wiltu die ghendechte d' werlt
 oeck mede ghebruken Neen ten mach so
 niet toe ghaen meenstu van die een glori
 die and te ghaen. Als opter werlt opae
 ghenoech en dijn vleysch nae te volghen
 en daer nae te comen in die vrouden des
 ewighen leuens. Voertwaer neen dz en
 mach alsoe niet gheschieden. Wat mocht
 dat soe toeghaen soe hadden die heyligē
 rishi veel arbepts te v'gheues ghedaen.
 Sij hebben haer lichamen opter werlt
 immerlijck en ghecastijt en ghepinighet
 mit strengher penitencien omme te ver
 dienen die crone der ewigher glorien.
 hebben si dan daer omme soe strengher
 penitencie ghedaen soe ist wel te merckē
 datmen dat hemelriks norghers bet wert
 verdienen en mach dā ouermits peniten
 tie drucke ende liden.

Mochtme dat hemelrijc mitwerlde
 vdiene soe en hadden die heylighe gheen
 penitencie dorue doen.

Die wie is die mē
 sche die dat h' melri
 ke begheert en niet
 daer om arbepten
 en wilhoe mach eē
 mensche v'crighen
 dat hi niet en beghe
 ret Die ghoede en
 die quade en doen
 Daer omme sullen si niet
 Die ghoede die
 doen ghoede werckē en daer omme sullen

si van gode ewighe glorie ontfanghen.
 Mer die quade onredelike menschen die
 doen quade wercken ende daer omme so
 sullen si die ewighe pine ontfanghe

Hier omme ist sake dat daer yemant
 begheert dat hemelrijcke te besitten ind
 bliscappen mit gode en mit sinen wtuer
 toren vrienden die en sal hem niets ontfi
 en enighē penitencie te doen En hi en sal
 oeck niet segghen dat hi te teder of thoe
 cranch is penitencie te doen. Jae is dat
 sake dat die mensche gheen swaer penitē
 rie doen en mach soe sal hi doen nae sine
 vermoghen. God en begheert niet dat eē
 mensche gheen macht en heuet Mer god
 begheert altoes ghediet te worde na del
 menschen vermoghen.

DEt is dicwyl en menichworue
 ghesien datmen meer gracen en
 ghenaden verdiende ouermits
 cleyne penitencie dā ouermits grote ende
 strenghe penitencie. Mer wāneer die mē
 sche cleyne penitencie vā butē mittē licha
 doet soe moet hi alsoe veel te inniger end
 te v'priger zyn hart tot gode gheue en
 dēcke als twyfkē dachre daerme af leest
 indē euāgelio aldus lieue heer ick soude
 ghaerne dat hemelrijck verdienen Mer
 mijn ghoede wercken zyn zeer cleyne en
 v'ghenade is groet. daer omme lieue he
 re al zyn mijn goede wercke cleyne en wil
 se nochtans nyet versmaden mer laet v
 groete ghenade ende ghoedertierenhepde
 minen cleynen doechdelicken wercken te
 hulpe comen op dat ick nummermeer vā
 dy gheschepden en worde.

Als een mensche alsoe doet soe sal god si
ne penitencie willichlick ontfanghe in hoe
cleyn dat si oec is . wāt god begheert ve
le meer een innich deuote herte dan grote
swaren arbept .

Hier omme onwtuercore mensche diēt
gode nae v vmooghē op dat ghi vā hem
moeghet gheroepen worden tot zynder
godijcker maeltijt .

Die glorie alre lieuer vriende godes
die den heer in rechtuerdicheden wel ge
dient hebben .

Idus wort os hier ver
maent de glorie der pa
trierchen prophete ap
postelen marcolare con
fessozen ꝛc . en alle den
ghenen die haer echte
wel hebben bewaert .
Dese hebbē alle grote
blischap dat zys num
mermeer vladet mogē
wordē Een yghelijc vā desen heuet vrou
den nae zyn verdienste en daer mede so
laten si hem ghenoeghen .

I Den hemel heeft een yghelike
salighe siel een sonderlinghe tei
ken daermeuse mede onderscep
den mach deen wt den anderen . Daer
men oec bi sien mach in wat staet si in d
werlt gheweest hebben En een yghelic
wort in sinen choer gheset daer hem i be
hoert te sitten . O wie mach wtspre
ken of begripē hoe wōderlic dat die negē

chozen der engelen vciert in ontfanghe
vrouden . Wat ghenoechliker sang si
ghen die heylighe engelen te loue des al
machtighen godes en tot blischap alder
heyligen des hemels . omme haer vrou
den te vermeerderen . Hier af segget
dauid in den psalter aldus . O schoe staet
godes o ghenoechlike coninclike wie si
di te volle louen . wie mach dy volcomen
ken wtspreken . Voerwaer nyemat dye
leuet . Doe ysayas betuget en heuet ny
oghe ghesien oft nye oze ghehoert of ny
is in des mensche herte nye ghe. omē dat
god den ghenē bereit heuet die hem trou
welijckē dyenen .

O Barmhertighe god hoe goeddi
ren bistu dat tu de miliche dyen
mache ghegeue hebste dese glo
rie te verdienen En daer omme is hi wel
ōsalich diese vermaet . O stat gods wie
mach wtspreken alle dijn costele woeste
den . Hoe wōderlic bistu gheciert Want
dijn mueren en straten zyn van pure gol
de en claer obrulect als cristal . Dijn por
ten zyn van costelijcken margariten ende
vā carbūckelsteynen . Vā binne bistu ge
timmerd vā costelen gemmen en peerlen
Ghelijckerwijs als inden heyligen enan
gelio gheschreuen staet Die taberna
culen des hemelschen throens zyn wōd
lijcken en costelijcken verciert . Da
uid spreect hier van inden psalter aldus
Quam dilecta tabernacula tua domine
virtutum . Das te seggen heer der doerly
den hoe ghenoechlijcken zyn dijn taber
naculen en hoe schoen zyn si verciert mit

dyne godliker tegewoerdicheyt. **D**a
 mid segghet wel te rechte **D**at die taber-
 nakel des ewighen leuens schoen ende
 ghenoechlik is. **W**at voerwaer wē mach
 op dese weert der ghelikenisse van colte-
 licheyt noch van schoenheyt niet vinden
 Ja al waren alle die schone timmeringe
 deser weert bi een si en solden nochtant
 gheene ghelikenisse van schoenheit. en
 vā costelicheyt hebben teghen die schone
 tabernakel des hemelrykes.

Van wat wonderliker schoenheyt
 dattet pallaes en die sael des hemelschen
 houes ghemact is.

Die sael des hemels is verciert mit
 pelmaten mit sindalen mit zijden
 mit purpur. mit dammas mit fluweel.
 mit ghulden stucken en mit alrehanden
 costelen in weelen diemē bedēcken mach
 Hier in wanderen die wtuercozen sielen
 nae haer begheren. en die cussens daer si
 op sitten die zyn alsoe costelijcken vciert
 dat mē niet wt spreken en mach.

Ver moghē sommighe
 vragen of die simpele
 luden die opter werelt
 slecht vā gheboerte ge-
 veelt zyn of die inden
 hemel alsoe costel sullen
 gheleert ghaen als die
 edelen hoge ghebozen
 zyn gheveelt. **O**
 wat gheker vragen
 is dit. En heuet god niets alsoe wel zyn

costele preciose bloet wtghelstort voer de
 onedelen als voer den den edelen. voer de
 armen als voer den riken. **H**erft hi nē de
 doot gheledeleden omme alre menschen
 wille. **S**inder oeck enighe mensche wt
 gheschepden. **W**aert alsoe dat waer den
 armen menschen en den onedelen luden
 nae der wette te spreken een grote droef-
 nisse. **W**ant solden si opter aerden van
 den menschen versmaet gheharet ende v
 nedert zyn ende solden si van gode oeck
 vernedert worden soe mochten si hē wel
 bedrouen ende soe en waer haer bliscchap
 niet volmaect. **M**er dit en mach nūmer
 meer gheschieden. **w**at die arme mēschē
 sullen soe grote vroechden ende genoech-
 ten hebben als die rijke. die onedele als
 die edelen want niemant en is edele dan
 die ghoede wercken doet. **D**aer om
 me wāneer die simpele mēschē ghoeden
 werckē doen so zyn si indē hemel so hoge
 vheue als die alre meeste conic die in dier
 werlt ghebozen is.

Hoe die salighe siele vrolic rē ghenoe-
 gelic vā gode ontfanghen wort leest mē
 een schoen exempel.

Exempel.

In der stat van Bononien so is
 een nonnen cloester dat wecke
 gheheten is dickerkercken.
In desen cloester was een abdille die ar-
 mentrudis was gheheten. **D**ese ionck-
 vrouwe was een ghoede onbeulecte ma-
 ghet haers lichaems. **D**ese abdille ma-

kede vrede en eendrachticheyt onder den
nonnen daer si te voren seer mede ghepla
ghet worden vā twidzachte. **H**y gat oec
den susteren een exempel d' oetmoedichei
den en een leerre alre doechde.

Doe si een wijl in dustanighē geeste
licken leuen gheweest hadde wolde ons
heer zyn wtuercozen bruyt tot hem hale
en loenen haer den goedliken arbeyt die
si omme godes wille ootmoedelyckē ge
daen hadde. **S**i wort so cranch dat
men wel sach dat si steruen moeste. **E**nde
si dancte god ootmoedelycken en seide.
O heer ihesu criste wanteer dat ic bereit
ben en v behage ic soe haelt mi in v soete
hemelric. mer lieue heer laet mi pmmert
alsoe veel liden dat ic hier naemels nyets
en behoue te liden. **D**oe gheuoude
si die doot en grote bāghicheyt in haerre
herte en seyde tot haer susteren. **O** mijn
alre liefste kinderen nu coemt die tijt dat
god sinen wil mit mi doen wil daer om
me bidde ic v vriendelycken dat ghij vre
de onder malcander holden wilt. omme
dat v ghorde leuen en regiment niet ver
droyt en worde. **D**oert liet si dē sū
teren lesen ons heren passie omme dat sij
den cristi te vestighen in haer herte. **E**nd
doe si aen dat veers quamen. **I**n manus
tuas dñe commendo spūm meum. **D**ats
te segghen Heer in dinen hande soe beue
le ik minen gheest. **R**echteuoert so
sprack si wt groter minnelicheden end be
gheerten. **O** alre liefste ihesu.

Dit waren haer letste woerde die si
sprack en si ghat den gheest. **E**n is gheua
re ter salicheyt.

Exempel.

Me haer doot opēbaer
de si eentre heyliger iō
frouwen in een claere
blinckende schoenheyt
Als dit die ioncker sach
wort si ouert en was
ghede roye daer was
Die siel atwoerde. **J**hs
ben v abbisse die van hier ghescheyden
bin. **D**oe vraghede die iōcker. **O** lieue mit
dinne hoe ilt mit v en in wat traet bin
Die siel atwoerde. **L**ieue suster ic bin wel
te vreden. **W**āt ic byn in die ewige vrou
den. **E**nde ich hebbe alsoe grote bliscap
pen dat ic v dat dusefste deel niet veruo
den noch verclaren en can. **E**nde ich beu
tot v ghecomen vander ghenaden gods
omme dat ic v dese grote ghenade en bly
schappen kundighen solde. ende om dat
ghij alle ghoeden kercken misseuoert
legghen moghet. omme dat si hem berei
den moghen daer te comen. **E**n sey
ghet oeck allen mensche dat si volcomen
ken ghelouen dat die vroude des ewige
leues alsoe groet is dat mensche noch belie
uen noch wispreden en mach.

Doe die siele dit ghesegt hadde ver
scheen si rechteuoert. **E**n die ionckrouwe
dancte en louede gode dat hi hem gewon
dicht hadde hoer te openbaren die vrou
de en bliscap des ewighen leuens. **E**n
si kundichde oeck mede alle mensche wat
wonderlycker mirakel dat haer gheop
baert was van dypet woerden des ewi
ghen leuens.

48
Van enen ghoeden deuoten monic
die gheheten was zegher. welckes siele
os lieue vrouwe ontfinck.

Exempel.

Het was oec in een cloester en mo-
nick gheheten segghet ioc vā ia-
ren die grote liefte hadde omme zyn oer-
den te bewaren hi castide zyn licham so
mit penitencien dat die ande broeders een
exempel der doechden aen hem namen.
En onder al dese doechden hadde hi een
grote doechde ond hem. dat was hi die
de altoes die moeder os heren mit grote
innicheyt en brocht oeck die ander moni-
ken daer toe dat sise dienden.

En doe die tijt quam dat hem god
en zyn ghebenedide moeder loenen vrou-
den soe wort hi sieck. Daer was een co-
uers inden seluen cloester die soe heyligh
was dat hem god dicwyl menich dinckte
te verstaen ghas. hi lach in zyn celle end
hem dochte dat die ratel ghelagen wort
soemen pleech te doen alst daer yemande
storf en hi ghinck in dat siechhuys op dat
hi zyns broeders einde solde helpē bewa-
ren mit sise ghebedē. Doe hi daer in
quam sach hi daer sitten een schoen vrou-
we vā desprickelicker schoenheyt en weez
dicheden. die een claer blinckede aensicht
hadde. en haer cleyder waren witter dā
snee. hi sach deser vrouwe nernstelic aen
en hi hilt dat hier wat godlijcs in was
wat si schein vol godlicker graciē. En
tot dyec godlijcker liefden soe riep hi epne
gracie alsoe wonderlijcke groet ende oec

soe menichuoldich was dat si op hem nē
thoernich en solde moeghen ghewordē.
hi sprack der eerwaerdigher ende glorio-
ser vrouwen aen ende seyde aldus

O mijn eerwaerdighe ende alrelyf-
ste vrouwe waer omme coemstu hier in
ons cloester. ende oeck mede sonderlige
wat saken hebstu omme hier te comen.
want du weetste wel dattet den vrouwe
niet gheoerloeft en is noch thoe en beho-
ret hier in onsen cloester te comen.

Daer omme segghet mi alre schoensten
en eerwardichste vrouwe hoe bistu nu
hier ghecomen. Doe te handes soe
antwoerde hem die moeder ons herē ihe-
su chalt onses verlossers seggende hem
aldus. Ipeue broeder en laet v niet vrow-
deren dat ic hier ghecomen ben want ic
hebbe ymmers grote ende oec mede son-
derlinghe saken daer thoe omme hier in-
den cloester en in desen siechhuys te comē
ende oeck mede en bin ick hier niet onge-
oerloeft ghecomen. Want ic ben daer om-
me ghecomen op dat ic dit huys en mijn
dyenre visiteren mach.

Doe si dit ghelegt hadde wolde die
conuers meer mit haer spreken mer si ver-
scheiden doen alle thoe handes ende ghinc
wt sinen oghen.

Ende niet langhe daer na hoerde
hi die ratel slaen ende hi ansach
openbaerlickē dattet godlijcke visioen
warachtich was dat hem god vertoent
hadde. hi ghinc in dat siechhuys ende hy
vant sinen broeder aldus cranck ligghen
die te handes een salighen doot storf.

Doe die voerghenoemde broeder zē
gher doot was vertelde die conuers dat
wonderlijcke teyken dat hi ghesien had.
de en hoe ons lieue vrouwe die hemelste
coninighinne sat ende was verwachtē
de zyn siele . ende sonderlinghe oock me.
de hoe dat hi mit haer ghesproken haddē
warachtelicken .

Hier tot verstonden die broeders ge
meerlick dat die ghebenedide moeder go
des haren discipel mit vrouwen ende mit
ontfanghen hadde die haer alle zyn leuē
soe oetmoedelijcken en deuotelicke haddē
ghedient . Dese selue broeder hadde
oock veel vā sinen broederen daer toe ge
brocht dat si oec deuotelicken diende os
lieuer vrouwen En daer omme ist wel te
mercken dat os vrouwe haren ghetrou
wen dienre niet ongheloent en heuet .

O mit wat vrolichyden heuet si si
ne siele ontfanghen . wat ghenoechliker
woerden heeft si hem toe ghesproken seg
ghende Coemt mijn wtuercoren soen ot
fanghet vloen datti verdient hebt . Du
hebeste mi en minē ghebenedide zoen tru
welicken ghedient daer omme sullē wij
dy ghaerne loenen mit ter cronē d' ewy
gher glorie .

Hier omme laet os oock god end
zynre ghebenedider moeder ma
ria dienen op dat si in die vre os
doots os siele ontfanghen wil en bregen
se inden pallayse des ewighen leuens .
Wat si en laet niemant ongheloent dye
haer dient . Daer omme ist sake dat
wij haer dyenen sonder twiuel si sal ons

wederomme loenen mit die vroude dies
ewighen leuens . en si sal oec hi os con
in die vre os doots en beschermen os vo
re die wrede duuelen op dat si en os siele
niet hebben en moghen . Want waer de
moeder godes ghebenedijt maria tegen
woerdich is daer zyn die duuelen vrom
men ende si en hebben oock mede sonder
linghe ymmers ghepenen macht den sic
ken menschen te bedrieghen .

Die temptacie en die becozinge des
duuels van die onuerduldicheit en onlijd
saemheyt.

Onuerduldicheyt .

In vierde tēptaci
des duuels is on
uerduldicheit of
onlijdlaemheyt.
en hy tempteert
daer mede dyen
mensche seggen
de aldus . **O** mē
sche wat lydestu
dese grote pyne.
Wat hebstu go

de mischdaē du mogest wel wedspānich
welen **D**u bist al vghere **D**ijn vriedē . si
hebbē mitten monde medeliden mit dy
mer mitter herten waren si di lieuer gyp
te wāt si begheren dīn ghoet en nē dīn
leuen . **D**it brengt die duuel den siec
kē mensche int herte omme hem te bringē
in onuerduldicheyt . wāt als hi ouerdul
dichlic lidet soe en vdiēt hi vā sinen liden
niet . **D**aer nae coemt noch dpe du
uel en tempteert den sieckē mensche dus
seggende . **O** du mensche du hebbest e
wel recht datstu murmureerste wāt sich
hoe menighen sūdaer heuet god ghena
de ghedaen dat si mit weynich lides ten
ewighen leuen quamen en du moetste al
dustanighe grote pine liden en aldus lan
ghe sieck ligghe **G**od en is ouer di nyet
soe barmhertī h als hi dustanighen men
schen gheweest is .

Dit aldustanighen becozinghen en

temptacien comt die bedrieger voert om
me den siecken mensche tot hem te trecke
mit dier onuerduldigher onlijdlaemheyt
Mer mijn alrelietste menschen en ghela
uet hem pimmers niet want sekerlick alle
die schoene woerden die hi voerlegghet
dat doet hi omme v te bedriegen op dat
hi v siele mach brenghen in die vdoeme
nis . **G**heloet dat sinte paulus segt .
O mensche danct en louet gode in v lide
wāt hoe ghij meer lidet omme gods wil
soe v loen groter welen sal .

Die pyne der ghulfigher menschen
die haren buyt oefenen ende holden voer
haren god .

On ghulfighe menschen die
haer lichaem in dese teghen
woerdighe tijt oueruloede
lijckē en leckerlick gheuoelt
hebben **E**n die haer vastenen ghebroken
hebben sonder nootfaken **D**ese liden on
uerdrachtliche pine **W**āt si worden ian
merlicken ghebrandt in een onleselicheit
vuyre . wāt voer lekker eten en dzincken
liden si soe groten hongher ende dorst soe
dat si nyimmermeer verlaet en moeghen
worden . **J**aē mochten si draf sijcke ote
enighe onreynicheyt ghecrighen te eten
daer solden si nae biten alsoe ghierlicken
ghelijckertwijs als een hongherich veyt
dat binnen ij . daghen niet ghegeten en
heuet . **M**er soe vele ghenoechten en kan
hem niet ghebozen want si moeten hō
geren inder ewicheyden **G**elijckertwijs
hier voer ghelegt is .

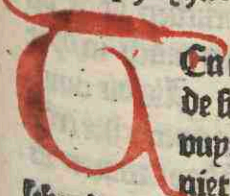
Och hoe oghenadelicke is haer pijn
wat mach hem dustanighen spys niets
gheboven loe ick wel so decken dat haere
pijn onepndelicken is en dat si sond ghe
nade ghepinicht worden .

Is te wetē dat al die
ghene die in haer le-
houinghe en werksa-
pengheateert hebbe
en mit ydeln saken
die heplighe dagen
ghemiert hebben

De
le hebben oec werkschappen en keplinghe
inder vdomenist n mit malcander . **O**er
o laci hoe is die costele spise en drack ver-
wandelt . wat ghem melche en mach be-
de ken wat droefnis dat si hebben . **E**n
die bitterheyt en vwoetheit en machme
niet wetspreke Die dronckes daer si mal-
cander mede thout . zyn siende peck end
swauel .

Hoe die verdoemde sielen in onepn-
delijcke pijn zyn .

Oen eersten zyn die vdoem-
de sielen in een onleest helijc
vuyt . si en hebben anders
niet te drincken dan de hel-
schen dranck . **O**nuerdzachtlic dranck
hoe groten dorst moeten die arme ellendi-
ghe sielen liden . **W**at ick gheloue dat he
op aldustanighen dranck niet en lustet .
Si moghen lieuer dorst liden dan si dede

peck en swauel drincken **S**i sittede oec
aen een gloyende yseren tafel **S**i begeren
alle onreynē kin: kenden drack omme so
hem daer mede te lessche . **O**er och lacie-
ten wordt hem niet ghegeuen . **J**aer mocht
ten si op haer tonghe crighen enen drop-
pel waters omme haer tonghe daer me-
de te lesschen daer solden si hem in verblif-
den mer ten mach hem nimmermeer ge-
boren . **W**ant al hadden si alle die schar-
ten en righdommen der werlt si en soldē
daer niet enen droppel waters mede ghe-
copen moeghen .

Van die oghenadelicke spys die den
vdoemden voer gheset wort .

Ier machmen vragen
wat spise dat den ver-
doemden menschen in
die helle voer gheset
wort en wat dinghe
dat si ghemaket is .
Daer op is te at wor-
den . **H**em wort voer
gheset op die gloyede
tafel leliche leuede pad-
den draken en slagen .

lindwormē en egedissen en alre hāde wze
de dieren diemē bedencken mach .

Dese spise moetē si eten ouermits be-
drack v duuelen . **W**at si staen altoes
bi hem mit langhen scharpen krauwelē
ende speren ende stoten den vermaledide
sielen den mont op mit groeter machten
ende pinghenle alsoe iammerlijcken mit
aldustanighem wreedē dperen .

Die een breect den verdorrende sielen
den mont op en die and' sleet die dazaken
en hanghen daer in en dringhēse aldus
mit u. a. hten dat sile eten moeten.

O mensche hoe moghen si vimmermeer
dese spise in haer lyt ghecrigen en hoe en
die teder siele der spilen vdrage. Als
dan die vermaledide en vdoemde siele de
se lelike onredelike beesten gheghete heb
ben soe crupt si weder wt den sielen.
Die een crupet ter nesen wt. die ander te
oren. die derde ten oghen. die vierde totte
mōde. en si doe den siele soe grote pijn
dats gheen mensche bedencke en mach.
Si en dozuen ooc niet dēcken dat si na de
ser groter pīnen gheen pijn meer liden en
sullen. mer altoes is haer pijn anstaende
of si gheen pijn gheleden en hadden. endi
nummermeer en moghē si dēcke dz haer
pīn een eynde hebbe sal.

Vāden dranck die de vdoemde siele
inder hellen drincken.

Ver salme wete dat de
verdormden siele wor
det vāden duuele voer
ghelet bernede vaten
die vol siedes pers en
sweuels en oli en myt
loet ghesmolten sijn.
O wēsche dits haren
besten drāck die ghye
ten hem die duuelen in
den hals. O la. i al ist
dat zift vanden en noede drincken alsoe
dat wel mogelic is wāt het is voerwaer

een bitter dranck. ten haet hem nochtā
niet. Wāt die duuelen breken hem haren
mont op ende ghietent hem onghewone
licken inden mont. Dan ghaet hem den
hellschen vuyrighen dranck wtter nesen.
wt den oren. wt den oghen. wt den mō
de. ende sonderlinghe oeck mede wt al
haer leden. ghelijckerwijs als een vuyr
ghe vlamme.

Dese ontsprekelijcke ende gruwelic
ke maeltijt moeten si inder hellen alle da
ghen ewelijcken ende vimmermeer liden.
mer altoes soe en hebben si niet een pijn.
Want als die een pine ghedaen is soe is
die ander aenstaende.

Als dan dese gruwelicke maeltijt
inder hellen onder die vdoemde
sielen volbracht en voleynder is
dan ligghen die ellendige vmaledide siele
in onmachten ghelijckerwijs of si waren
doot als hem onmogelic is wāt si en mo
ghen nummermeer sozue mer alzeit moe
ten si leuen in ontsprekelijcker pīnen. Vae
dat een siele moest liden alle die pīnen der
hellen nochtans en solde si niet moeghen
sozuen. Want dat vleyschelicke lichaem
mach sozuen den natuerlijcken doot op
der werlt. mer die siele en mach in doper
ewicheyt niet sozuen. Als die vma
ledide sielen dan aldus in onmache cre
ligghende sijn recht of si doot waren so
luken si op haren mōt mit groten vma
dinghe en mit knaghenden bitende tan
den teghēs mal āder en vwtiten malcrat
der alle dat quaet ende de sunden die si in
der werlt ghejaen hebben.

Jaer si bedriuen so grote misghaer moech
 ren si malcander schone mitre tandē si en
 soldes niet laten wāt haer liefte wordet
 daer vradelt in hate en haer ghenoecht
 in criten en karmen. Haer dansen ende
 springhen en haer idel spelen wordē daer
 vradelt in iammerlike hāt slagē. Haer
 pipers sijn die duuelen die blasen op dpe
 hellche basunē en trompettē. Hoer halsen
 en cullen wort vradelt in ewighe ver
 wuringhe Wāt si v wite malcader allen
 sunden die wt desen ydelen spelen comen
 sijn. Dilstoten en slaen malcader seer Ja
 mochten si malcander meer quaets doen
 si en hetens niet. En wāneer haer ghesel
 schap v meerder soe v meerder haer pijn
 en vernuuet een peghelic bisonder.

En die ghene die inder werke ydelen
 vrient schap mit malcander ghehad heb
 ben die sijn inder hellen in ghelijker pijn
 Wāt si hebben malcanderen verleyet en
 vaden dienste godes ghehouden daer om
 me soe moeten si mit malcanderen ghepi
 nighet worden.

Hoe quaet dattet dansen is ende mit
 wat groter pinen dat die sielen daer om
 ghepinicht worden.

Hier salmen weten dat sonderlin
 ghe vele quader sunden comen
 wt dansen en wt and ydele spelen. wāt
 men doet menighe dootsunde ouermits
 desen quaden spelen. als in toelpreken in
 tullen en menich and quade sundē die hi
 er wt comen. Men breeet dicwyl al dpe
 thien ghebodē in een reyle te dansen hier

vā segt Augustinus. Het waer beter dz
 men op heylighe daghen den ackere ploeg
 ghede danmen dansede. wāt mitten ac
 ker te ploeghen doetmē mer een dootsun
 de en dāsende doetmen ontallijken vele
 dootsunden.

Och segt Augustin9
 vanden dāsen het wa
 re beter dz die vrouwe
 op heylighe dagē wol
 le kenden dā si onsche
 malicke danseden.

Sinte iheronim9
 segghet. Dansen is eē

sunde daer alle quaet in ghelegghen is end
 sonderlinghe als die vrouwen onscame
 lijcken danschen en springhen Wāt daer
 coemt dicwyl die quade sunde dōcupschz
 wt alsoe alst van menighen menschen
 dicwyl ghesien is.

Wat groeter quaet dat van desen
 dansen coemt leestmen een gruwelijcken
 exempel.

Exempel.

Het gheboerde eens op een
 rijt dat ionghe ghelien dē
 bal sloeghen mit kolue by
 enan dans. Ende doe een van hem den
 bal slāen solde doe ontuloech hem de kol
 ue en vloech in eens vrouwen hoeft dpe
 aen den dans ghinck. Dese vrouwe
 plach aldoes te dansen en te singhen ende
 te springhen ende in anderen ydelen spe
 len hadde si alle haer ghenoechtē gheset
 i ij

Die heylighe ghetidē plach si te vsūmē
mit eldustanighe ōbetamelickē spelen .
mer och leyder si wort daer omme gepla
ghet mit die ewighe vdomenis .

Wat ghesiede. Doe si mit dier
koluen int hoeft ghewōt was . worden
die ander menschen seer verueert en liepē
totten wiue en als si saghen dat si was
doot brochtē si dat dode lichaem weiden
de op die bare En doe die priester mit den
clercken daer was gbecomē omme vigi
lie te singhen. Nu liet een wondlyc
diack hoe god den melchē dicwyl waer
schuwet omme exempel aen dustanigen
menschen te nemē. Daer quam int huys
lopen een veruuerlic duuel en was gelca
pen als een zwart vuerelic stier en hadde
grote hoornen op zyn houet en belcte en
ghebaerde oft die duuel gheweest hadde
hi stiet die baer omme en worp lichaem
op die aerde . hi schoerde lichaem vā lede
tot leden dat hem die darmen aen die ho
ren bleuen hangen. Doe quam daer
alloe groten ouerdzachtike stack datter
niemāt biden huys dueren en mochte.
Die priester wort seer verueert en hi liep
wt den huys mit alle den volcke datter
in was en lieten dat dode lichaem also te
schoert ligghen en te reken tot des ander
daghes thoe .

Des nachtes daer nae doe die stanc
een weplich voerleden was quamē dpe
vrienden omme to besien hoet mitte do
den lichaem waer. Doe vōden si dz ghe
breente en dat dode vleisch vā een gestroit
en die darmē warē alle dat huys doer ge
stroyt. Doe vghaderden si dat ghebeen

te en groeuent opt velt onder die beesten
wāt die priester en wolde niet hebbe dat
men dat vermaledide lichaem op die ghe
wilde stede onder den ghoeden kerke me
schen begrauen solde .

D mijn lieue menschen
decket hebbe die duuel
len aldus onghenadelic
ken mitte lichaem omme
ghegaen hoe onghen
delic moeten si dan mit
ter sielen ommeghaen
in die ewighe vdoemē
nissen. Och wat ellendigher iammerlijc
ker dan si moet haer siele in die heile dan
sen. Dese en deser gheleken wat man
tot vele plaetsen beschreue hoe menighe
mensche dat god omme deser sunde ghe
plaghet heeft beyde inden olden testame
te en inden nyen dat te vele daer af is toe
scriuen .

Exempel .
D Evint oec beschreuen dat som
miche menschen op een brugge
dansen die wel starrck was ende si stont
ouer een water . ende die brugge vslanc
ende alle dat volck verdreente dat opter
brugghen was dansende ende och leyder
si zyn alle thoe samen iammerlijc in haer
sunden verluxert .

Van . iij . sonderlinghe rypen dpe
een yghelijcke verdoemde siele hebbe sal
van binnen inder herten .

Wort salmen wetē dat inder hel
len is ewichheit en volmaechtheit
alre pinen beydevā butē en van
binnen. Want die vdoemde menschen en
zijn nummermeer sonder pinen wāt vā
zijn nummermeer sonder pinen wāt vā
buren moeten si sonder opholdē reghen
haren danck ewelic tot die een pijn inder
haren danck ewelic tot die een pijn inder
ander ghaen. en alsoe wredelike vāden
duelen gheworpen worden dat gheen
mensche volcomelic begripen en mach dz
hier te vozen ghescreuen is.

Vā bynnen inder herten sal die ver-
doemde siele vier sonderlinghe pinen end
verdzieten hebben.

Die eerste pine is
die wrogginghe
haerre quader en
kientien die niet
vghē en mach
wāt si ewelike
ghedencke sulle
hoer sunde die si
ghedaē hebben.

En dit sal hem
alte groten pijn

wesen in binneste haers herte wāt si ge-
deckē altoes haer sunde. en die quade ge-
wrogginghe en mach hem vter herte uz-
romen. Die ander pine is die gheho-
ghenis haerre corter ydelre ghenoechten
die si in desen leuē ghehad hebbē daer si v
woechde des ewighen leuēs mede vgetē
hebbē. Dese pijn is hem soe groet dat hē
therte dūcket berste. Wāt hoe wel si in d
hellen zijn nochtā en wetē si die ewigher

woechde niet. Mer si weten wel dat si
ewelijken daer van moeten ghescreuen
wesen omme haerre sunden wil die si te
ghens gode den almachtighen heer misc-
daen hebben. en dat is hem die alre meest
te pine.

Die derde pine van binnen dat is v
wreetheit van herten omme dat hter wi-
enden en maghen ghesellen ende gheselli-
nen daer si opter werlt vrolic en blide me-
de gheweest hebben. hier gruwelt hem
voer dat dese oeck in de ewighe verdom-
nisse comen sullen. Wāt hem is leyde co-
men si oeck mede daer so sullen si hem pi-
nighen want si een oersake gewaest heb-
ben haerre ewigher verdomenissen. ende
dat si mactanderen in die grote pine ghe-
bracht hebben. daer omme is hem leede
dat haer pijn te meerre wesen sal. en die
wrogginghe ende knagginghe en coemt
hem nummer vter herten.

Die vierde pine v verdoemder siele
is hertneckcheit en bitterheit vā herte
Wāt si verghōnen den ghenē die inden
hemel zijn haer glorie en haer bliscchap.
En al ist sake dat haer pine daer af ver-
meerdert wort nochtā begheren si ouer-
mits haer groten haet en nijt in haer oer-
sprekelike quaetheit dat god mit al zijn
hemelliche heer verfincken moet in dat af-
grōt der hellen. En omme dat dit niet ge-
srieden en mach daer omme zijn si op hē
seluen soe quaet dat si hem seluen verma-
lediden ende gruwelijcke vloecten. Jae
hadse god niet vermaledijt si solden hem
seluen vermalediden.

Hoe die verdoemde menschen gode
vloekē mit sinē heplighē en mit dē men-
schē der werlt.

Ie quaetheyden
vā herten der ver-
doemder mēschē
coemt thoe ouer
mits menichuol-
dicheyt vā sundē
ende ouermits
swaerheyt d'py-
nen. Wāt wan-
neer si sien dat si
ewelicken inder

ontsprekelicke pinen moete wesen ende
nimmermeer en doruen gheuecken oft
noch hopen dat si tot enigher tyden mo-
ghen verlost worden. soe vallen si dan
in een ewighe mischope dat si soe rase-
de ende alsoe verwoet worden dat si god
haren schepper vloekken ende vermaledy-
den. **S**ij vloekken oock mede al dat
ghene dat god in hemelrike en i aertrike
ghelchape en ghemaket heuet. Want
een peggelijcke verdoemde siel roept mit
een gruwelicke stemme. **S**i en moghen
hoer stemē niet bedwinghen ouermits
die onghenadige pine die si lyden moete
Si roepen mit luder stemmen. ende seg-
gen. **V**ermaledijt moet god wesen die
mi gheschape en ghemaect heuet wāt
hadde hi mi n'z gheschape noch ghemaect
ick en waer in dese anctelyke pine niet
gheromen. **V**ermaledijt moet wese
die sone godes. want sine passie ende
zijne pine en sinen doot is aen mi verlore

en si en mach mi nimmermeer te staden
gheromen. wāt doele mi te stade mochte
gheromen hebben doe versmadt ick. en
daer omme moet ic in dese ontsprekelicke
pyn ewelijc ghepiniche worden. **S**i had-
de mi ghecoft mit sinen duyrbaren per-
sien bloede en hadde mi wt die onle-
like vyre verlost. **M**er och och mit wā-
quade sunden hebbic mi selue in dese on-
sprekelicke pine weder ghebracht.

Vermaledijt moet zyn de moeder go-
des maria die hem ter werlt heet ghe-
ghen. **W**āt waer hi noch niet ghebor-
soe solde ick iode oft heyden ghebor-
hebben en soe solde mijn pine te minde
gheweest hebben. wāt die heyden ende
die ioden hebben cleynre pijn dan die ver-
doemde kersten. **R**ochtrās hebbe die iode
meer pijn dan die heyden een peggelijc
zyn weten. **S**hap. **E**nde die gheborre en
thoecomst os heren die en was d' n' hadde
niet gheboetscap mer die sone godes die
was d' iode ghegeue en si hebben hem
versmadet.

Vermaledijt moeten zyn al die hepli-
ghē die inden hemel zyn ic hebbe haer ge-
selschap vsamet ouermits mijn ontallij-
ken sunden.

Ende voert soe vmaledide die v-
doemde sielen allen mensche die
opter aerden zyn seggēde aldus. **V**erma-
ledijt moet zyn vader en moeder die mi
ter werlt ghebrocht hebben. **W**ant ick
wilde nu wel dat ic in mijne moederen
buyck ghestozuen waer. end so en waer
ic in deser pinen niet gheromen.

Vermaledijt moet oeck wesen mijn vader en mijn moeder wat si mi tot doe gheden en tot gheden werken niet ghe dwonghen en hebben . mer si hebbē my ter werlt ghetoghen in mijne ioghet en hebben mi quaertheyt en houerdicheyt gheleert . daer ic aldus veruaerlicken om me ghepinighet moet worden .

Vermaledijt moeten oec wesen mijn vrienden en maghe en alle die ghene dyc ic lief ghehad hebbe ende daer ick andere menschen omme ghehaer hebbe En daer ic mede in wellusten mijns vleysches mede gheleert hebbe . en menighe sunden in ydelheyt ghedaen hebbe . Wat die clept rozte ghenoechte is voerbi ghegaen als een droem en die onsprakelicke pijn daer ben ic nu in gheualen .

Vermaledijt moeten zyn alle die creaturen die in de water inder aerden en in de lucht zyn . omme dat si mi voetsel ghegeuen hebben wat hadde si mi niet gheuoeder soe hadde vā hogher in mijne ioghet ghestozuen en waer in deser pine n z ghetomen . Vermaledijt moet oeck dyc valsche werlt wesen die mi alsoe vruende lieken en ghenoechlic toe lachede end heuet mi ouermits haer bedrieghemis nu en ewelicken verdoemt .

Die vmaledide siele vmalediden oock alle die ghene die in di hellē zyn segghede aldus . Vermaledijt moetē wesen alle die wrede duuelen wat si mi tot sunden gherade hebbē ende ons nu pinighen sonder enighe barmherticheyt . Vermaledijt moetē zyn

alle die verdoemde sielen daer ic sondē eynde sal mede ghepinighet wordē . En sonderlinghe moet ghij vmaledijt zyn die ic in di werlt bouē maten en redelicheyt lief ghehad hebbe . Och waer is nu os ereliche ghenoechte en waer is nu os stikende ocupscheyt . och zyn si niet wech ghegaen als een scheme . Och wat baet os nu daer wij die ewighe ghenoechten mede verlozen hebben . en moetē sonder eynde en sonder ghenade en barmherticheyt daer omme aldus iammerlick ghepinicht worden .

Hoe dat die verdoemde sielen niet alleen gode mit sinen heylighen ende myt allen menschen en vermalediden . Mer alsoe si hem seluen oeck mede veruloecke en de vermalediden .

Als alle dese vermaledydinghe gheschiet is soe vermaledijt die vdoemde siel haer seluē seggēde aldus . Vermaledijt moet ic wesen in dyc ewicheyt wat ic ouermits rijclick en vergākelic ghoetende omme eren ende sonderlinge

oock mede omme ghenoechten ende omme der warelt cierheyt ende oock mede al omme dier houerdicheyt willen soe hebbe ick my seluen ghebrocht in deser ongenadiger pinen . en daer omme dz ic mijn vleyschelike ghenoecht nauolchde daer om bin ic in dit onlesselike vuyr gecome

Vermaledijt moeten zijn mijn oren daer ic dat woert godes mede ghehoert hebbe dat ic wederomme vā mi gheiaeghet hebbe en daer nae niet gheleert en hebbe wāt haddic ghedaen als men mi predicte ic en waer in dese ontsprekelike pijn niet ghecomen.

Vermaledijt moet wesen mijn ogē daer ic dat heylighe sacramēt dat lichaē en bloet chrusti mede aengheten hebbe onweerdelijck. wāt ic wille wel dat god omme minen wille ghestozuen was en zyn duerbaer costele preciose bloet omme minen wille wtgheltozt hadde. Ic wilst oec wel dat hi warachtich in die hostie bescoten was dat ic mit minen sundighē oghe daghelix aenschouwede. En so ic dit wel wille en mijn quade sūde immer niet laten en wolde daer omme soe ben ick nu hier in dit anxtelijcke ghat v hellen ghecomen.

Vermaledijt moet wesen mijn mont daer ick dat heylighe sacrament in suaden mede ontfanghen hebbe. En daer ick mede gheswozen hebbe biden wōden en bi dat liden godes. en daer ic oec mede ghesproken hebbe onkuyssche woerden en vele ander lelike sunden. wāt dit zyn oer saken mijnre verdowenissen.

Vermaledijt moeten zyn mijn handen daer ic onschamelicken mede hebbe ghetast daer ic ander mensche en mi seluen mede tot onkuyssche ghedachte ende werken ghebrocht hebbe.

Vermaledijt moet zyn mijn buycke die ic nummermeer vol ghenoech en cost ghestoppen noch gheproppē. wāt ic liet

mi dūcken wāteer hi niet vol costeliker spisen ende dranckes en was soe en coste noch en mochte ic niet gheleert hebben. Ende wanneer mijn buyck aldus onmaerlickken ende bouen maten vol gestopt was soe dede ick menighe sūde. en hadde ic sober gheweest in erhen ende in drincken ick en hadde nu noch nummermeer in deser ewighen verdowenissen en de in deser groter veruueliker ende grauelijcker pinen niet ghecomen.

Vermaledijt moeten wesen mijn voeten daer ic traech mede hebbe gheweest te ghesen totten dienste godes ende thoe der heyligher karken. Want ick gheue vele lieuer tot dansen ende oec mede tot ydelen spelen dan in die heylighe karchie. Ick sat oec mede vele lieuer inder tauerne dan ic dat heylighe woert godes te horen plach. ende hier omme bin ic gheleent mit die ewighe pine.

Vermaledijt moeten wesen alle mijn leden daer ic mede ghelundighet hebbe. ende die mi in deser groter ende grauelijker pinen ghebrocht hebben. Mit rechte mach ic mi seluen vermalediden want ic ben die ghene die mi selue aldus iammerlijcken bedrogghen hebbe. ende sonderlijche dat ic in deser ontsprekelijcker pinen ghecomen ben dat hebbe ic doch nummermeer seluen ghedaen mit minen quaden en vuylen strackenden sunden. en daer omme ben ic waerdich dat ic ewelijcken en nummermeer vanden woerden duuelen ge pinighet sal worden sonder enighe barmherticheyt.

In wat groter onmacht dat dye verdoemde sielen ligghe n wāneer si dese maledirien mit luder stemmen gheropē hebben. ende hoe heestche dat si wordē vanden roepen.

Dalmen voert weten als een ygelijc mensch of siel aldus iammerliken gheropē heuet endi gheclaghēt en alle dese onredelijcke woerden mit creijstchen en oock mede mit iammerliken karmen ghesproken heuet. soe is si alsoe moede en legghet ghelijckerwijs als een komme. ende is alsoe moede ende ooc onmachrich dat si gheen macht en heuet ee lit te rueren. mer o laci hoe moede dat si zyn ten mach noch ten kan hem niet baten want si moeten een grote pijn liden.

Is si dan aldus moede ligghen ghelijckerwijs of si doot waren soe comen die wreede en dye onghenadighe duuelē en plagheale en pinigēle noch meer. mit ropē mit lachen. en oock mede mit schateren seggēde aldus. **O**erwaer

oerwaer dese sielen zyn weerdich onses gheselschaps. **W**āt si weten alles dat si weten sullen ende si zyn gheleert in allen conlten. **H**oert doch hoe wel konnen si haren cantum. singhen si niet enen ghe-

noechlijcken saccg. **O**erwaer si zyn nu weerdich dienres te wesen des ouerlten prinses der hellen. want si zyn leet vsta del in allen dinghen.

Dese schimpelijcke woerden spreke die duuelen totten vermalediden sielē op dat haer pine te meerre wesen mach wāt als si dit horen soe hebben si alsoe groten wozoghinghe in haer herten dat des pumers gheen mensche bedencken noch wt. spreken en mach.

Ende als dit ghescriet is soe nemen si dandie moede sielē en pinense gruwe. liken ende iammerliken sonder eniger genaden als calen de honden.

Och hoe mach enighe ghendechte alsoe soet wesen dye. men niet laten en solde omme dustanigē vuerelicken pine daer mede tont ghaen. **O**f hoe mach een mensche dinghen inpe vrouden en genoechten besitten die hem tot aldustanighen eynde brenghen. **M**er och lepders men en wil dit te voren niet ouermercken noch ouerlegghen en oock mede ouerdencken eermen dat selue bezouet mitter swaerder gruwelijcken pinen ende werken ende o laci mijn lye ue mensche dan ist pumers te late. ende al haer ouerdeckē en mach hem n helpē en tberou dat si dan hebben en mach hē niet te staden comen.

Vāden put daer die vdoemde sielet
in gheworpen worden .

Is dese sielen dan in on-
machte liggen vā gro-
ter vmoynis soe comē
die wrede duuelen end
tastense oghenadelijk
aen mit haren trauwe-
len dat hem vel en dat
vlesich aen den kraeu-
welen blijft hanghen .

En si slepense ald9 iam-
merlic en worpense in enen put die al vol
is vā t8 rā saee . Daer liden die ver-
maledide sielen alsoe grote pijn inder col-
den dat gheen mensche bedēcken mach .
Wat te voren hebben si in een heet vuyr
gheleghen en nu worden si in desen oghen-
nagighe put gheworpen daer si angstelij-
ken colde liden .

nde nu machmen
vraghen of die ver-
doemde sielen oerck
anders ghepinicht
wordē dā indē vuer-
re Daer op is te ant-
woerden Ja si liden
soe groten pijn indē
colden als indē hette

Si worden oerck ghepiniget in wat ma-
nieren dat si ghelundicht hebben .

Als si dan langhetijt in desen put ge-
leghen hebben soe comen die duuelē myt
langhen yseren vorcken en treckense wt
den putte en brenghē se in een andē pine .

Och dese verdoemde sielen moghen wel
leggghen Vermaledijt moet wesen die vee
daer wij in ghebozen zijn . Och is
oock enich mensche die dit leest of hoort le-
sen die niet en solde angst hebben voor de-
se ontspreekelijke gruwelijke pine .

Doerwaer een mensche die dit in zijn
herte prentet ende ouerdencket wat gro-
ter pinen dat den verdoemden menschen
bereft zijn nae desen teghenwoerdighen
leuen Ja het waer wonder dat een men-
sche van groter veruāertissen niet in on-
macht en can der pinen dat duusensten deele
niet beschriuen .

Dat goede iſgheuen des hepligen
enghels teghē die temptacie des duuels
vander onlijdsaemheyt .

Je duuel als hy
den ſieckē mēſch
betoert heuet al
mitter lundē der
onlijdsaemheyt
ſoe coemt dā die
heplighe enghel
totten ſieckē mē
ſche legghende .
O mēſche wes
lijdsam in dīnre

ſiecken wāt vā onlijdsaemheyt en vā on
uerduldicheyt ſoe en coemet dīnre ſielen
anders niet dan verdriet . Hier vā leg
get Gregorius Dat rīckē d' hemele
en mach niemāt oſſanghen die murmur
reert en onlijdsam is . Dit anmer
ket en en laet di niet vdzieten dīn ſiecken
wāt du mogheſter mede alleggen die pp
nen des vegheuyrs alſt u gode daervan
danckelt . wāt men is gode ſoe wel ſcul
dich te dācken in wedſpoet als in voer
ſpoet . Gregorius legt . Mit rechter
lieften gheuet god die ſiecken en ſend den
menſche hier liden thoe op dat hem hie
namels niet en come die ewighe vdomē
nis . wāt men vint dicwyl wāneer dat
god den menſche vgeet en niet en plaget
ſoe vergheet hi godes . Daer omme ſent
god den menſche wederſpoet dat hi ſal
merckē dat hem god lief heuet . Wāt hy
legt inden euangelio Wen ic lief heb den
ſende ic liden thoe op dat hi omme minē

wille lidet want ic omme ſineatulle ghe
leden hebbe . Hier omme o menſche
weest pimmers niet onuerduldich want
onuerduldicheyt is een dochter der duue
len . Augustinus legt . O heer
barnt hier . laet en caſtijt hier op dat du
ſparen mogheſte inder ewicheyt . Zo
gustinus legt noch . Dat liden dat wij
hebben dat brenghet ons bi gode . Want
dat een menſche ſiecken toe comen en hy
vduldich daer in is dats een teyken dat
hi den ewighen doot oſghaen is daer hi
te voren in was ghelet . En daer omme
iſt datmen die ewighe pīn mit deſer tijt
licker pīnen ontghaen mach ſoe en mur
murreert pimmers teghens god niet als
hi v druck en verdriet toe ſendt mer dā
hem dat hi hem gheuerdighet v te vī
teren en to vāden . Ons heer ſeg
den euangelio . Op wen ſal mīn gheest
ruſten anders dan opten verduldighen .
Dat is te legghen Sonder verduldicheyt
oft lijdsaemheyt en mach apemāt come
totten ewighen leuen .

Wat groter bliſchap en vanden d'g
den ghebenediden ſielen nae deſen leuen
ſenſaende is .

O hij ionge luden weest wat
ker en loept uerichlijcken
toten arbejde wāt ghy zyt
verbeydende dat ewighen
ghoet wanneer dat ghy vromelijck ar
beydet Dat ewighe ghoet is haelt ghe
noemt en het ghaet den quaden mēſche
haeltelic wten herten . Wāt als zyt d'g

normen soe hebben zyt althant vgheten
en sien achtē oft en vraghē daer niet nae
Mer voerwaer die dat ewige ghoet wel
aenmercket en verstaet wat dat is dat
ewighe ghoette ghebruken die en derff
niet lichtelic wt der hertē setten .

Hier omme willen wij dat ewighen
ghoet verdienen soe en mach os ghepne
tribulacie noch gheen becommenis da
er af treckē . daer omme strijt vromelijck
ende weest onuerueert wāt die tijt is cor
te die seghuechtinghe is eerlic en dz loen
is ewich . En laet v een wepnich arbeids
niet verdrieten Wāt als men moede is ge
arbejt en dan ghoeden loen ontfanghet
dan is die arbejt ouerdrictlick .

Hier omme arbejt vromelic wāt dz
loen datstu daer voer ontfanghē sult dat
en sal ghen ghelikenis hebbē bi dit aert
scheloen Wāt du salt noch segghen als
daer gheschreue staet . En wopnich heb
be ic ghearbejt en dat ghenoechlicke loē
hebbic daer voer ontfanghen . Wāt al die
druppelen zwets die ghi inden arbeiden
zwet om me onsen lieuen here en die voet
stappen die ghi ghaet omme gods willē
die worden vā den engbels gheschreuen .
En al v liden en verdriet dat ghi om go
des willen verduldelic lidet . dat brenget
die heylighe enghel voer die oghen dies
almachtighen godes . Leet duken
almachtighen ende verdraghen . en laet ouer
ghaen . soe moghestu dat hemelrijck ver
dienen en alcos vrolie vā herten wesen .

Clymaeus segt . O du myn soen nē
veel iaren saltu arbejden du en salt in dy
beuinden salighe ruste des oueruloedigē

zredes ist datstu di gheheeliken ouerghe
uest inde beghin dijne bekeringhe tot ne
derhejt en vsmacthejt .

Och mensche dit is os epne
alte schonen lere hoe dz wij
ons seluen cleyn en oetmoed
dich achten sullen wāt an
ders en is os verdienst niet . Hier of
staet inden euangelio Quermits hoech
moedichejt en vheffinghe en mach epne
mensche god niet dienen . Mer als ee mē
sche hem oetmoedichmaket soe en ontfiet
hi hem niet te liden omme godes willen
wat hem toe comen mach . Bernar
dus segt . Wie is die mensche die arbejt
en verdriet swaer dunct te wesen . en o
uerdencket die passie os heren wat hi ge
leden heuet . Voerwaer nyemant . want
die dit wel ouerdenct die dunctet alterna
le soet wesen wat hi omme godes willē
liden mach . ende in gheentrehande siecte
noch in gheentrehande pinen en is hi on
uerdullich of onlydsam .

Item alsoe vele stralen schiet die mē
sche den bosen ghest als hi menigē goe
de begheerten heuet tot onlydsamejht
zijnder pinen . ende alsoe dicwyle als hy
hem veroetmoedighet . Want die quade
duuel schurwet meer die doechden dā dat
vuyt wāt die duuel en is voer dat vuyt
niet vneert . mer waer godlijcke gedach
ten zyn daer en mach die duuel niets reg
neren . Item bekenden die mensche
dat eertwaerdighe grote loen dat hem ge
gheuen sal worden voer die alrempnere
doghede die hi wt rechter liefte doet . hy
k ij

en solde niet segghen dat enich liden ofte verdriet swaer waer. Wāt voerwaer. al waer al die werlt roet gholt en datter een mensche hzer ouer wesen mochte so en solde dat gholt en die grote rjcdom aiet te ghelijcken wesen dat dusenste deel by dat loen dat een mensche hebben sal van gode voer die minste doechde die wt rech ter liefcen gheschiedet.

Tem ten is gheen dinck dat de mensche alsoe seer vereniget mit gode en tot doechde trecket als ghoede begherede lieke tot gode en hepli ghe ghedachte. wāt als een mensche gode. De ghedachten heuet dan en heeft die du uel gheen becozinghe in hem ghebracht. wā wāneer een mensche godlike dingē int herte heuet en ouerdect dat lidē cristi soe en mach de duuel in des mensche her te niet nestelen. **W**en leest vā sunte francisco dat hi ouermits sinē hepligen ghedachte daer toe was ghecome dz hy dicwyl in sinē ghebeden mit gode te spre ken plach. **H**ier omme o lieue mēsch en laet vinners gheen quade ghedachte in v herte nestelen wāt die duuel woent gheen in een hert dat quade ghedachten in heuet. **E**n daer omme ist vā groeten node datmen den siecken mensche altoes dat liden cristi voer segghe op dat hi dat in zjn herte prente wāt die duuel bedrie ghet den sieckē mēsche lieuer dan hi dien ghelonden menschen doet. **W**āt hi dēct die siecke mach hem te hāt otghaen end comen wt sinen handen en daer omme is hi seer nerslich ommeden sieckē men

sche te bedrieghen. **W**ant dan ment hy noch vroech ghenoech te comen den ge sonden mēsche te becozen.

Van die blischappen ende vonden gheenre die verduldich in haren lidē heb ben gheweest.

Vt salmen voort weten en vstaen dat alle die gheen die in haren li den iduldich en lijdsam gewest hebben omme o liefcenvolle ons lieues hē ihesu christi. ende dye haer pine sonder murmureringhe gheleden hebben si dese menschen die dit ghedane hebben si hebben verdient die ewighe glorie. **O**ch wat ghenoechlicker soeter en vriendelijcker woerden sal hem ons lie ue heer ihesus ons gelontmaker toespre ken segghende aldus. **C**oemt mijn wt uerozen vrienden outfanghet van my d ewigher vroechden. **C**oemt mijn wt uer coren segheuechters want ghi vromelij teghens den bedriegher die duuel ghesce den hebt ende in minen dienste stantste gheweest hebt daer omme soe sal ick v la ten bereyden die crone mijne godlijker ridderen. ende mit mi ende mine wtuer rozen vrienden saltstu altoes leuen in de sprekelijcker vonden. **O** wye is nu doch die mensche dye

omme aldastanighe vroude niet een wei
nich pinen lide en solde v̄duldelic. wāt si
is cozt daer mē grote vroude mede v̄dpe.
nen mach.

It hebben ange-
lien die heylighe
martelaren cristi
Dese vragheden
nae gheen pinen
Jae hoe groet si
waren. want si
dachten wat cris-
tus omme haren
willen gheleden
hadde aen dyen

cruce. Si ouerdachten oec wat groeter
vrouden si verdienen mochten ouermis-
haer liden. en daer omme docht hem dat
liden cleyn wesen en si ledēse in verduldich-
heyt cristi ihesu.

Ten eersten male aenmerct wat die
heylighe martelaer sint Steffen gheledē
heeft doe hi hem liet steenen. Dese was
een ghoet deuot priester vā heylighe le-
uen nochtas leet hi der pinē v̄duldelicken
doer die liefte cristi die hem aen ghedraen
worde.

O heest die heylighe mā al-
dus v̄dullich gheweest hoe veel te meer
zijt wij schuldich verduldich te zijn in dē
sen liden wāt wij snoede sundaren zijn.
En daer om is laet hier v̄duldelic liden
op dat wij mit desen liden oetghaen moe-
ghen dat onuerdrachlike liden en pinen
des veghevups.

Wat zijn primers dwaese mensche
die van gode begeren dat hise v̄losse wt

haer liden eer si vā haere sunden gherep-
nighet zijn. Dese menschen en weten n̄z
wat si biddende begheren. wāt si ouer-
dencken niet die gruwelicke pijn die si in
den veghevups liden moeten voer haren
sunden. Jae ouerdochten si die minste pi-
ne des veghevups ten solde hem niet v̄-
drieten te liden alle die pinen diemē bedē-
ken mach. En dit mintmē bescreuē in me-
nigher steden.

En exempel vā enen siecken man de
langhe sieck ghelegghen hadde ende nyet
v̄schepden en conde.

Exempel.

Dat was een mā die lāghe sieck
ghelegghē hadde en grote pinen
leet. Ten laetsten doe hi sach dz
hi niet krouen en cōde quam hi in ouer-
dullicheyt en seyde O heer hebbic n̄z ge-
noech leden soe haelt mi wt deser pinē en
laet mi int vevvups oec wat lide.

Wat ghelciede Doe die siecke mēscē
dit ghesproken hadde quā die enghel go-
des tot hem en seyde. Driēt waer omme
bistu onuerdullich Wes v̄dullich en en
murturreer niet wāt dījn pijn sal v̄wā-
delt worden in ontsprekelicker vrouwen.

Tot desen woerden antwoerde die siec-
ke mensche ende seyde. Ick hebbe in der
pinen aldus langhe gheweest en ic mach
se niet langher liden daer omme bidde ic
gode dat hi mi wt deser iammerlicker en
groter pinen verlossen wille ende laet mi
inden vevvups voer mijn sundē oock
mede wat penitencien liden en doen.

Doe antwoerde die enghel en seyde.
Och vriet bidde dat niet wāt du en we-
telte niet watstu biddeste Du moestken
noch twee iaren in deser pinen bliuen en
dan salstu sondi veghevuyr bi gode comē
of du moestke drie daghen barnen inden
veghevuyr. Daer omme kies nu. Doe
antwoerde die siecke blidelic en seyde. En
solde ic niet lieuer drie daghe penitēcie ly-
den dan twee iaren.

Doe hi dit ghelproke hadde nam de
enghel zyn siele vten lichaem en brochten
se inden veghevuyr. Doe si daer omtrent
een vze in gheweest hadde quam die en-
ghel weder omme tot hem en vzaghedē
hoet mit hem waer. Doe seyde die siele O
du en bist gheen engel mer du bist een du-
uel. wāt waerstu die engel godes du en
soldes mi aldus iammerken niet bedro-
ghen hebben. du belouedes mi dat ic n-
langhe barnen en solde dan drie daghe
inden veghevuyr en ic hebbe hier meny-
ghen ier ghelegghen. Die enghel seyde.
Nieu vrient hoe spreekstu aldus dwa-
feli ken du en hebbest hier noch mer een vze
gheweest. Doe seyde die siele Ach dat
welen Hoe bidde ic di datstu mij weder
brenghen willest in minen lichaem wāt
ic wil lieuer penitēcie daer liden ten iog-
ken daghen thoe dan hier noch aldus ee-
vze te branden inden veghevuyr.

Doe brochte die enghel zyn siele we-
der omme inden lichaem en die siecke me-
sche vertelde allen menschen die hi aenquā
hoe ontspreekelike pine dat hi inden ve-
ghevuyr gheleden hadde.

Eweten ist mīnēt
vercozen mensche dat
ghi schuldich zijt te si-
ne vduidich in vwe-
liden want ghi moe-
ghet altegroten pijn
aleggghen wanneer
ghij vduidich in vwen leuen zijt. An-
metcket wat groter vduidichheit di ge-
weest is inden heylighen martelaren ga-
des In sinte laurens In sinte barbara.
In sinte katherina. Besiet wat dese en-
ander martelaren godes omme cristo ge-
leden hebben ende wat groter tormēten
hem aenghedaren zyn.

Een soete vermeninghe die god tot
allen menschen spreket.

Ale ghij menschen en-
mercket en siet. Ic byn
omme vwen wille ghe-
storuē en ghij moghet
oec omme minē wille
storuen of ghij wilt Ic
hebbe omme vwevulle
mijn passie en martelic
gheleden en ghij mogt
omme minen wille oec
mede wat liden wildi. Wāt alsoe di mit
le als ghij een sūde laet omme mynen
wille dat sal ic v loeten ghelyckertwij-
of ghi den doot omme minen wille ghe-
loruen waert. En wāneer ic v liden toe-
sende en ghi dan daer in vduidich zijt so

legghe ic v voerwaer dat die enghelē hē
verbliden in uwen verduldicheyden.

Ons heer ihesus cristus legt oock . Soe
menighen voetschappen als een mensche
wandelt omme minen wille soe menighen
ghulden penninck gheeft hi my in mijn
hant . En soe menighē traen als een mē
sche omme minē wille schrept so menigē
costelen steen offert hi mi .

Mijn lieue menschen
aenmercket die dā soe
te woerden cristi en en
laet v gheen penitencie
nochte liden vdzieten .

Wāt als een mē . he de
se vroechden ouerdenct
soe waert onmoghelijc

hi en solde willichlic liden alle verdriet en
pine die hem thoecomen mocht .

Dese vroude mach niemāt vdieneu
hi en moet vromelic striden teghēs dē du
uel wāt sonder arbept en verdriet en can
men dese glorie niet vdieneu .

Dā die grote liefde die god tottē mē
schen heuet .

Die god sprekēt al
dus Dusent iaren
eer ic den menschen
ghescapen hadde so
haddic hem lief en
ic dochtwaer omme
dat ic hem maecte .
op dat hi mijn he
menlijck besitten soude daer die duuelen

wtghestoten zyn . **O** menschen nu
weest verstandel en ghedenct hoe grote
ghenoechte dat god totten mensche had
de eer hi hem maecte . en ghedencket oec
noch meerre liefde die god totten mensche
hadde **W**ant doe hi den mensche ghema
ket ende gheformeert hadde nae sinen ey
ghen beelde **D**at waren adam en eua .
En doe si dat ghebot godes ghebroken
hadden daer wij ewelijcken omme vdo
met hebben gheweest . **D**oe hadde god
noch meerre liefde totten mensche want
hi seyde sinen enighen soentot den thro
ne zijne godliker moghentheyt omme
den mensche te verlossen vander ewigher
doot . wāt hi costte ons mit sinen costelē
preciosen bloede en vlostte ons mit zijne
bitteren doot . wāt eer god sinen ghebe
nediden sone neder sende soe en mochter
ghen mensche alsoe heplichlic opter aer
den leuen hi en moest inder helle comē na
zijne doot .

O mensche dese otsprekelicken
liefte heft god tottē mensche ge
had op dat si mit hem ewelijckē
soldē welen in grote vrouden . **H**ier omme
wtueroren mensche ghaet in v cōsciēcie
en bekiet oft niet wel reden en is dat ghē
een weynich pinen en vdziet lidet om hē
die aldus grote liefde tot v ghehad heuet
ende die sinen enighen soen alsoe ianmer
lijcken heuet laten passien ende marteliē
omme uwen wille . ende hoe verduldelic
ken ende hoe vermoedelijcken heuet ope
ghebenedide soen godes alle sine bytter
passie ende sine marteliē gheleden .

Och wie is die mensche die dese godlike liefte ouerdecket en niet vduhdich in sinen liden en solde wesen. Ic meen dz gene verstandel mensche dit ouerdencke en mach hi en moet vduhdelicken liden alle dat hem rhoecoemt. hi waer leet onuer standel die dese liefte niet en achte want alle die salicheyt des menschen hanghet aen der liefden godes.

Valdit weten wat greuveliker sentencie dz god gheue sal ouer die gheue die der liefden godes niet en achten. en daer dat bloet cristi an vloze is. En wat groter blyscap sal den ghenē zija die god lief ghehad hebben. ende dpe in haer liden vduhdich gheweest zija. Johānes crisostimus segt. It datstu des nachtes en des dages ouerdecket hoedanich datstu wesen sal in die ewighe glorie of hoedanich dat wesen sal die verdomenissen der onrechtueerdigher. so moetstu vā anrt der pinen vueert worden en quaede dinghen laten. of omme begheertē dper glorie haelken tot ghoede werckē.

En ist datstu alle daghē denckte welke die gherechticheyt godes is en wat si ne haet en liefte is so sal zija gherechtichz di leyden inden weghe der ghebenedider. wat hier omme moeten wij reden geuē ten iorcken daghe of wij die gherechticheyt nae gheuolcht hebbe of die ogerecticheyt. en die der gherechticheyt volge willen moeten vduhdich zija in haer lide

soe moeghen si dan koelic spreken totte strenghen rechter leggende. Heer wi hebben uwen wille ghedaen wat sullen wij daer voer hebben.

Och wat ghenoechliker antwoerde sal ons heer sinen wtuercozen vrende an spreken. Ic segghe voerwaer ghy die vduhdich in uwen liden gheweest hebt coemt nu sal ic vlonen mit mine wtuercozen heylighen inden ewigen leue. en v vroude sal so groet wesen dat die minste suldi lieuer hebben dan die alreemeste des werlts. Wat groter ghenoechden sullen dan die wtuercozen lydesamighen vrienden ghebruken. hoel sal haer lyden verwandelt worden in blyschappen en i groter vroechden.

Hoe ghenoechlick dat die hemelche glorie is te ghebruken leestmen een schoone exempel.

Exempel.
 Een cloester was een denoet en een oetmoedich priester dpe meer dan xxx iaer inder oerdene hadde gheweest. Dese priester lach lan ghe tiden sieck en leet alsoe groten pynen dattetet alle den broeders iammerde dpe inden cloester waren dat hi soe langhen bleef liggen in soe groter pinen. Wat hij hadde soe langhe gheleghe dat alle zija den stijf waren gheworden. Als de broeds hem beclageden vā zijne groten pinen. so leyde hi. Myn lieue broeds en beclaghet mi niet in mijn liden mer stert mi daer in omme dat ic te verduhdiger in

minen liden mach wesen. wāt dits swil
len godes. En ick heb nu lieuer een wep
nich te liden dan nae desen leuē in ōtspre
kelike pine te comen.

God aensach sine grote lijdsaemhei
de ende wolden des lonē mitte ewighen
lonē ende des middernachs doe die ghe
meyne broeds sozchuoldich wakende en
wachten den wtghanck zijne sielen so
hoerden si hem soetelic binnēs mōts spre
ken. Soe si art haddē dat hi vā groeten
pinen enighe fantasia int hoeft hadde so
hielden si haer ozen bi sinen mōde omme
te horen wat hi septe. Doe hoerden si o
penbaerlic dat hi sprac vā die vroechden
des ewigen leuens wat groter genoech
ten dat die vrienden godes hebben soldē
die omme godes willen in haren liden ge
weest hadden.

Die broeds dit hoer
den waren si wel tho
vreden en sepdent hare
abt. Die abt stont op
en ghic tot daer om de
se godlike dinghē te ho
rē. Doe dabt daer qua
noech die voerdoc end

die broeds solden te metten ghaen.
Mer doe die siecke broed dat hoerden be
ghan hi te legghen alsoe lude dat zijt alle
hoerde. Och wat soeter nacht hebbic nu
ghehad. Wat ghenoechliker orologiū
hebbic ghehoert. hoe soeten en ghenoech
like sanck hebbic ghehoert. hoe suete sin
ghetmē daer. in ōsen lange is dicwighen
quaet gheluyt mer tis daer al anders. si

kinghen daer inder godliker melodien so
suet datmēs niet bedēcken en mach. Nu
mermeer en wortmen daer moede gode
te louen. wāt hoe si meer louē hoe die lief
te meerre wort. En dat is wonderlickē
en onwtsprekelycken hoe datmen daer
mit eenre ewigher rustigher saticheiden
nummermeer af en laet vanden loue ōs
scheppers. Daer hebbic oeck ghesi
en broeders van onser oerden die seer sco
ne bliuckende waren bouen ander men
schen in gracie ende in glorien. want
die hem seluen hier alre meest verdoet mee
dighen ende laten hem mit clepnen dyn
ghen ghenoeghen. Dese verbliden hem i
eenre glorien en worden daer menichuol
delicken ghetroeft bliuckende seer schoen
inden aensichte des almachtighē godes.
Mit desen hebbic vriendelic omme ghe
ghaen en soetelicken ghesprokē. Ic
heb daer oeck ghesien onsen broeder heer
herman prior en veel ander broeds wt ō
sen cloetter. Dese hadden altermael blickē
de cucullien aen die soe schoen bliuckten dz
icse niet langher sien en mochte.

Ic hadde doe alsoe groten genoecht
in die schoenheyt der clederen dat ic ooc
waghede of ick alsulcke cleder oec hebbē
solde. Doe antwoerden si my. Die haer
leuen in doegheden hebben toegebracht
die moeghen dese schoen cedinge oec me
de wel gherighen. mer die haer leuen be
ule. kat hebben die worden haer cedinge
oock beulect. en si en moghen alsoe schoē
niet bliucken als dese doen. wāt die odo
ghede en die quade werckē die makē ope
blecken in desen cedinghen.

Doe seyde ic Wat sünden zijt daer men dit w. ede beuelcken mach. Doe seyde si mi. Murmureringhe of afterspzake end al der oerde cōtrarie is. die hier in gebrekelic zijn moete vleckē in haer cleder hebben. mer wāt du veel arbepts ghet aen hebste en deuotelic gheleuet hebste so sal dijn cleet sond vleckē zijn.

Doe wort hem die mōt soe droeghe dat hi niet meer spreken en mocht. Na soe si hem wat ghelaet hadde sprack hi. Oef mi god soe lāghe woude late leue dz i kōlen abt wtspreken mochte die godlike dinghen. Och wat ghenoechlicher boetschappen solde ic hem brengen. Hoe vrolyke wonderlike dinghen solde ick hem segghē wat den ghenē bereyt is die god lief hebbē.

Doe seyde die abt. Nieuwe broed hoe hebstu dese dinghen ghesien. Hi seyde. Ic bin vier reysen in deser nacht opgetoghē voer dat aensichte godes en mijn borste was gheopēt en mijn siel daerwt ghenomen en quam ond die chozen d'engelen. Ic sach die ghebenedide moeder maria in ontsprekelycke scoenheyt mit haren heiligen iderzouwen en si beloefde mi bi te staen in die vre mijns dodes. Ic sach oec sinte michael mit een grote scace d'engelen. Dese beloefde mi te hulp te comen ende te beschermen voer die wrede d'iuellen. Wāt ic plach zyn altaer en zyn ghehogenis altoes te eren. En ick sach otallijcke grote scharen der hepligen die ic te voer niet ghesien en hadde die ic te hāt volcoemelik bekende. Doe hi dit geseit hadde wort hi also crāc dat hi niet meer

spreken en en mochte. En si begheerden van hem dat hy een weynich nattes i nemen woude omme dat hi wat ghescreet mochte worden ende op dat hi te voer solde moghen spreken. Doe hi een wēnich dranckes ghenomen hadde sprack hi voert aen. O hoe soet is die heer dyen ghenen die hem smaken. O hoe soete is die oueruloedicheyt des hemels ouerulore in deser nacht mede ghespijst heuet.

O hoe gracioes is die soetichede hoe begheerlijcke hoe daer hoe sonderlinge ontsprekelycke groet. In dat wonderlike van mijne herten mach ick beuolen. Mer mit ghenen woerden en mach ic dat wtspreken. want al mach ic daer een weynich af gheuorden is noch;ans soe onbegripelic dat ics niet segghen noch wtspreken en mach. Ende want ic oec daer mede soe salichliken ghespijst by soe dunct mi dat gheen spise noch ghen dranck daer bi gheliken en mach. Want dese en starckt niet langhe noch si en can bi den mensche niet bliuen. mer die godlijcke spise starckt inder ewicheyt. O hoe salich zyn die ghenen die tot desen conuiuium comen moghen.

Die abt gheboet doe datme daer solde by halen sommighen vanden nouicien die inder werlt vā groter ende machtigher gheboerten wā ten. die hi oec mede soetelicken troefte en seyde. Waerliken al die ghene die de se rijkdommen verlinaden die sullen ghe-roepen worden tot deser werkschappen.

Wāt ghij en dorst niet twiurken daer to
 comen volherdi dat ghi beghōnen hebt.
 wāt v patroen bidde dat ghi volstāde
 lic bliue moghet. Hi noemden enen
 bi sonderlinghe mit sinen nārn en sepe
 Hadstu in die poerte des cloesters niets
 gegaen du en soldest die helle niet otgaē
 hebbē. Daer quame oec somwighē
 ghalten die om bekeringhe indē cloester
 ghecomē warē. Dese baden hem dz hy
 voer haer bidden wolde op dat si stāt af.
 tich bliuen solden in haren opset. Doen
 sepe hi Broeds soe lāghe als ghij desen
 tijtliche ghenoechte niet volcomelic ouer
 en gheuet soe en moechdi god niet dienē
 Had di ghesien dat ic ghesien heb ghi sol
 det dwerlt ghenoecht quaer hietē te zyn
 Laet die bedziechlike werlt soe moghestu
 hemelliche dingen smaken.

Sommige vragede hem nae haer ol
 ders die ghestorue warē. en hi beschyde
 een peghelic so volcomelic dat si vstōde
 dat hem hemelyke dinghe opēbaer wa
 ren. Doe si hem noch meer vragheden
 sepe hi. Omijn lieue broeders nu comt
 die vze dat ic niets meer mit v spreken en
 mach Ende hi beghan zyn oghen seluen
 toe te iuken. en hi ghaet doe alsoe salichli
 ken sinen gheest.

Och lieue mensce laet v dit een le
 re wesen en gheuet alle ydel ghe
 noechten ouer op dat ghij besit
 ten moghet de ghenoechten des ewigen
 leuens die alsoe groet zyn dat mensce nū
 mermeer wtspreken en mach.

Die temptacien des duuels vander
vermetelheyt.

Vermetelheyt.

Dede vermetelheyt
is die vijfste tēpra-
cie des duuels. Als
die duuel den sieckē
mēsche niet brēgen
en mach vāden ge-
loue noch in wan-
hopen of in gierich-
heyt noch in onlijc-

saemheyt dan becoert hi hem in vmeten
heyt. omme dat hem die mēsche solde la-
ten dūcken dat hi perfect waer en veel do-
gheden ghedaen hadde. Dit zijn die sine
kelicke woerdē des duuels legghende.
O hoe vast hebdi int gheloue geweest.
Starc in hopen, en ghoeditren in dījn lidē
Vele doghedē hebstu ghedaē. Verblide
dy. wāt du bist niet als vele quade men-
schen en nochtās zijn si ten hemel gheua-
ren mit een luchtē. daer omme is di god
zīn rike sculdich en doer dījn trouwe di
enst die croen des ewigen leuēs. du bist
meerre ghenoechtē v̄wachtēde dā die ge-
ne die seer ghesundicht hebben.

Hi desen ghelike temptoert hi dē sie-
cken omme dat hi hem bringhen solde in
die ewighe verdomenissen.

Hets te weten dat dese sūde seer te-
schanden is wāt wāneer hem een mēsch
laet dūcken dat hi hemelijc weerdich is
soe v̄wandelt alle zīn doecht i boesheit

61
Wāt dits bewesen inden heylighen euā-
gelio daer aldus in gheschreuen staet.
Twee menschen beden inden tempel die
een was een pharizeus en en die and een
publicaen. Die pharizeus v̄hefte hem sel-
uen leggende. O god ic bin ghoet icken
ben niet als ander sunders. Die pub-
licaen lach achter in die kærcke en sloech
zīn borst legghende. O heer ic en bē niet
weerdich dat ic v̄ mit ogen aenstien sal.
mer segt alleen een woert en mījn siel sal
ghesont worden. Doe wordē zīn sūde
v̄gheue en des pharizeus v̄metelheyt v̄-
doemde hem.

Vier omme en sal hem die siecke men-
sche niet verheffen noch hi en sal hem n̄
laten dūcken dat hi beter is dan een an-
der sundich mēsche mer hi sal zīn v̄dien-
ken ende zīn liden setten in die barmher-
ticheyt godes. Wāt ouermits v̄heffen
wort lucifer mit sine gheselschap gewor-
pen int afgront der hellen. en so veel als
een mēsche hem seluen verheft so vele te
dieper sal hem god v̄nederen.

Die pine der gheenre die traech ghe-
weest hebben.

Detraghe menschen die hier ghe-
mark des vleysches in deser rījt
ghelocht hebben in lange te sta-
pen en in sachte te ligghen die des nachts
haer scupsche ghenoechte en onnut spelen
ghepleecht hebbē en des dages ghemac
ghelocht hebbē. Die dē diēst godes niet
gheacht en hebbē en meer vā gewoeten
ter kærcke ghinghē dan om gods wille.

Die oec bereypt hebben gheweest tot
 ydelheyt en trach tot ghoede wercken.
 Die ydel gheselschap sochten voer den die
 ste godes en oecupse woerden lieuer ge
 hoert hebbe dan die sermonen godes
 Dese zijn in onghenadelicke pinen swaer
 als loet serich reder en omachtich in allen
 leden. En hier in vbliden hem die duuvelē
 wat hoe die sielen meer droefnis hebben
 soe die duuels lieuer is.

Die vdoemde sielen ligghen oec
 op een onsocht bedde en hebbe
 een onuerdrachtlic desel op hem
 Haer bedde is een glopnden roester dye
 seer lang en breet is mit groten scarpem
 naghelen als een hekel hier ligghen si op
 en is haer sachte bedde. Och hoe on
 ghenadelicken bedde is dat op te rusten
 wat onsochter plumen ligghen ond den
 bedde Dat zijn bernede colen die dz bed
 de soe heet holden als een glopnden ouē
 Item het is altoes slyckich en drec
 kich stinckende. Die woerde onghenadeli
 ke worme zijn altoes biden bedde en cru
 pen omme en onder den bedde en ghape
 en cruyken en biesen en ghelate als vwoe
 de hoden. haer becken zijn wide opghe
 spact en va hoger vrwachten si den sielen
 omme te verblinden.

Och dan gruvelt den vermaledide
 sielen alsoe seer dat si vanden bedde nper
 en dozuen ghaen. Want hem gruvelt
 voer desen gruveliken wormen die also
 veruaerlicken ghapen omme haer te ver
 blinden. En daer omme ligghen si lpeuer
 op dit onghenadelij. ke heete bedde dan

si verblint souden worden vaden vanden
 duuelen ende angstelijcken wormen.

Onder dat desel vanden glopnden
 hepten bedde ligghen die vermaledide v
 doemde sielen ende barnen ende zijn also
 heet als glopnde heete colen.

O mensche ghedenck nu hoe onghē
 nadelijcke dattet op desen hepten bedden
 te rusten is Och hoe onsochtelicken wor
 den haer leden op dit bedde gherufter.
 Als dan dese wormen sien dat die vdom
 de vermaledide sielen vanden bedde yan
 mers niet ghaen en willen ende dat si va
 daer op bliuen ligghen soe crupen si op
 ten bedde mit groten hope En crupen in
 die verdoemde sielen en ppaighenle van
 binnen alsoe seer als si van buten vande
 vuyr ghepinighet worden. si knaghtē
 en stoten en biten alsoe onghē nadelij
 ken dat die arme sielen in onma:lyt bliue
 ligghen en hebben gheen ma:lyt eyne
 lit te rueren. wat va buten worden si in
 merlijcken verbzant ende va binnen wer
 den si aldus te knaghet en te beten van
 desen onuerladeliken wormen en nergēt
 en hebben si ruste.

Och of dese traghe dertene ende lec
 ker menschen nu te tiden verfinnen wol
 den wat si nu verfinnen moghet omme
 dat si haer vleysch een weynich castiden
 en deden penitencie voer hoer sunden en
 vriden hem seluen eer die tijt comt dat si
 ewighe penitencie te verghueues dor mo
 ghen teghens haren danck. en si en mo
 ghen nummermeer va haer pinen vlost
 worden Mer dit nu dencken si niet een
 si meyuen waaneer si haer lichaem dertē

en lekker voeden moeghen die siele en sal
gheen last hebben. **O**laci wacharmen.
Die siele heuet den alreueelsten last want
haeren last is alsoe onghenadelicken dat
si nu noch nummermeer ruste van pinen
hebben en mach nochte en tan.

Die grote pijn der gheente die ghe-
daen hebben oncupseheyt.

Die oncupsehe mensche bep-
de mannen en vrouwe dpe
haer ghenoechte des vleys
nae genolicht hebbē de heb-
ben onsprekelicke pine in die ewighe ver-
domenis deen meer dā dander nae haer
verdiensten. **S**ij hebben eerst eyne
grote pine wāt si ligghen iammerlicken
ghenaghelt doer allen leden mit groeten
pseren naghelen **H**ier worden si mede ge-
naghelt dat een lit opten aerden en dan
der op enen gloyenden bāck daer trecken
se die duuelē deen lit vāden anderē sonder
enighe barmherticheit. **S**i worden
soe vast ghenaghelt dat si niet een let en
moghen rueren. **E**n wāneer hem dat ho-
uet aldus reghēs die aerde ghenagelt is
soe biten si haer eyghen tonghe ontween
die si hebben ouermits grote pine. **E**nde
haer onsuuer leden daer si oncupse wer-
ken mede ghedaen hebben die rotten end
stinken alsoe qualickē dat gheen sterflic
mensche daer biē solde moghen dueren
noch den st anck verdraghen. **J**ae die du-
uelen ontfien hem seluen den vuylen stan-
ke te ruken.

Vanden wreeden dperen die de sielen
inder hellen pinighen.

Aer loepen oeck
wrede dperen en
beestendinne de
sundighen men-
schen en knagen
en biten haer le-
den iammerlick
ontween en son-
derlinge die ledē
daer si oncupseheyt
mede gedaē heb-

ben. **S**ij lugghen oeck haer ontscha-
melheyt en ruckense en pluckense onge-
nadelijcken vanden liue. en die sielen lig-
gen soe vast gheboden dat si niet wiken
en moghen.

Als dit ghesriet is comen die duuelē
mit pseren cluppelē die gloyede heet zyn
en stotense en smit se soe onghenadelicken
als een smit zyn pser op een aenbilt naet
si maken se oeck alsoe morwe inden wuer
als die smit zyn pser doet eer hijt smeden
mach. **O**ch mit wat anxtelicker ppuen
zij die sielen dan beuanghen. **D**an
comen die hellsche dperē lopē op hem end
crupen ond hem en stekē se mitten clau-
wen en borstelen alsoe onghenadelijcken
dattet gheen sinnelicheyt bedēcken noch
ghepenlen en mach.

Van dat wreede beeste daer dpe on-
cupsehe menschen mede ghepinighet en
ghequelt worden.

Ende nu voort soe wort by
een peghelicke oncupsscher
sielen een groet dier geleit
ghelijck eenre padden. Dit
dyer is alsoe groet als dat vuyrige bed,
daer die sielen op ligghe. Dijn oge bernē
de als een vuyrige vlamme en gheuen
altoes otelijcke vocken wt. **W**t zijn ne-
len coemt soe ondelike roeck dat die sielē
dūckē smozen. **H**et spunt vten mōde dat
hellsche vuyr. **S**oe legt die arme siele ende
roeft tammerlic. **O**ch helpt mi en vlost
mi vā dit vuerlike dier. **D**an antwoer-
den die duuelen. **W**at segstu nu is dit nē
een lelic dier. dits dijn boelcap doet hier
nu oncuuscheyt als du opter werlt plech-
ste te doen. **O**ch wat mischaer moeten
dan die arme sielen maken hulende ende
karmende mer ten mach hem niet helpen.
Want hoe si drouiger zijn hoe den duue-
len lieuer is.

Hoe angstelicker stemmen dz die du-
uelen hebben.

Dit gruwelike beest gheft
van hem een angstelic ghe-
luyt en ghaept oft die sielē
vslinden solde. **D**an mach
die siel wel segghen. **D**ie droefnis d' hel-
len hebben mi omuanghen. och ic byn i
die stricken der duuelen ghecomen en
weet niemāt die mi daer wt vlossen can.
Dit beest bewijst oec den oncupscē
menschen alle teykenen en maniere daer
die vdoemde siele mede in oncupschepdē

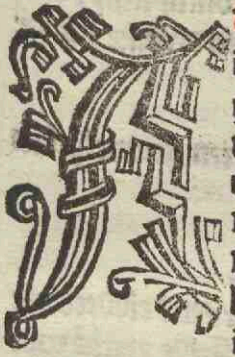
ghesundighet heuet.

Als dit dan die siele siet soe is si dan
alsoe thoernich op haer seluen wāt si dā
wel siet omme wat sunden si vdoemt is.
Soe bijt si haer seluen alle de leden i stucke.
daer si oncupscheyt mede heeft ghedaen.
En vā ouerduldicheit is si soe rasade op
haer seluen als een vwoet hout. **S**ien
mach haer seluen niet bedwingen wāt
die pine is also groet dat si meent te ster-
uen. mer ten mach haer niet gheschieden
wāt si moet ewelic leuen.

Dit woerde dier mischaer
den vmalediden sielen alsoe
onmenshelike dattet haer
meer pinen aen doet dā enp
ghe vanden duuelen. mer nocht as soe en
rusten die duuelen ock niet si en pinen
mede. **D**it woerde valsc die pinighe
oock mede allen den ghenen die en plaechde
ke gheweest hebben enighen menschen
ofte permant tot oncupscheyt te bringhe
Ende die oeck mede ander mensche
begheert hebben omme haer vuple ende
vriackende oncupscheyt daer mede te vol-
bringhen ende te doen hadden si ghenō
nieren bi hem seluen ghedaen hebben al
mit ghenoechten ende mit volcomen be-
gheren.

Het pinighet oeck die ghene die on-
cupsche en lelike woerden ghesproeken
hebben. en die mit volcomen begheert
daer omme ghelacht hebben.

Dit angstelike dier pinighet oec alle den ghenen die oncupisch ghevest hebben als in oershemelen tasten en mit andere vromde manieren die te lelic zijn te scrive het si mit des andes wille oft onwille .

Alle den ghenen pinicht dit dier oec die husinge ghedaen hebbe dusta nighen wercke in te doen . en die oec ghaeden vrouwe en idchrouwe verleit hebbe . En het pinighet oec mede die olde quene en cop peleren die om ghien ghode kinder in dwalinghe ghebrocht hebben Daer die duvel niet come en can daer sendet hi dese coppeleren . Dat dye duvel gheen macht en heuet te doen myt sinen quaden ingheue dat doet dese vma ledide quene ouermits haer coppelē . O wee den ghenen die dit doen wat si zijn veel schuldigher dan die ghene diet mitte wercke volbringhen .

Is te wete dat desen mensche zijn in grulijc ker pinen . wat alle deservoerghenoemde punten zijn dootlike sunden . Die ghene die quade nye gewo enten vā cledinghen oft ander tierheden

inder werlt brenghen daerme die houet die mede ghest artt heuet die worde oec oisprekelicke ghepinicht . wat si bi der houerdicheit dootfunde doen . si zijn oec een oersake der gheenre die hier omme v doemt zijn . Dese menschen die haer leuen dus beestelic gheepne hebbe die moghen bi gode nummermeer comen . Mer si worden alsoe ianmerlijcken ghepinnt vāden dauelen en vāden ghenen die si to sunden ghebrocht hebben dattet gheine mensche bedencken en mach .

Och hoewepnich achtmen nu de se funde die hier namais noch so swaeric gheacht sal worde vanden strenghen rechter cristus ihesus onsen ghesontmaker wannen si reden sullē moeten gheuen van die alreminste funde die si ye ghedaen hebben . Jae si moeten pimmers oock mede reden gheuen vā d alreminster quader ghedachtenissen den si ye ghedacht hebben . O wat sullē vā nummermeer die vermaledide valsche end boese sundighe menschen legghen mogē Och wat wreeder sentencie sal die stren ghe richter dan ouer hem gheuen

Hoe die valsche bedriegher die duvel den verdoemden sielen dwinghet dat si mit malcanderen oncupischelicken ind hellen seuen moeten .

Je duuel pinicht den vdoemde sielen in twee manieren. Ten eersten mael so quetslet hijse en verntse mitten hellsche vypr mit groter oetsprekeliker pinen. Ten anderen maele dwint

ghet hi die vdoemde sielen dat si malcaderen woderlicken seer pinighen moeten wat in wat sundē dat si mit malcaderē ghesundicht hebbē daer pinē si malcaderē mede. Alle die opter werlt onculselijcken gheleest hebbē die werde ind hellen mit onculsheyt ghepinicht ind hellē.

Wat als Gregorius secht Gheijc een ie ghelic doechde haer sonderlinghe vroude en blisshap heuet. soe sal een yghelijcke vdoechde haer sonderlinghe pijn hebben

haer pine is soe groet dat die vrouwen hoe groet of hoe edel dat si hebben gheweest lieuer solden te wille wesen en waert moghelicken dusent serigher rudigher schorster melaetsche menschen haer wille daer mede te doen soe dicken en menichwone als si wolden en also langhe als si leefden. Dit solden si lieuer dusentwouen aen gaen dan si eens onculschz solden willen doen in die ewighe pine.

Des ghelijcs soe moeten oec die manen doen ist dat inighe vrouwen ouermits hem in onculsken ghedachten comen zijn. Iheronimus secht. Een wijf

die haer gheciert heuet voer die oghen si menschen die heuet menigen man tot haer ghetoghen. dat is si heuet menigher man ouermits haer tierheyt die oghen verduultert dat hijse begheert heuet mit si nen ghedachten omme onculsheyt daer mede te doen. en si is een oersake zijnder quader ghedachten.

Hier van leest men een gruwelijcken exempel.

Exempel. En leest datter eens ridders oft ander luden te stride crecht wolden en begheerden haren laetsten dranc als datmen hem van eenre schoone vrouwen hant drincken soude gheue ind minnen van sinte gheertruit. Doe voren si een schoone vrouwe en deden haer to weten dat si tot hem comen solden wat si van haer hant in sinte gheertruden mit me begheerden te drincken. Doe die vrouwe dit vernam. doe verleden inde verciere si hoer alsoe wonderlicke schoe als si alre best mochte. Doe quamen alle die ridders tot hoer omme te drinke hoer hant. si schenckede he allen te drinke en si otfencken ygelick bisonden derlige vintelicke in horen armen ende culre een yghelick bisonden derlike voer sizen mont. En doe si dit ghedaen hadde ghinghen si ten stride. Des nachtes daer na als si ophaer schoen bedde lach en solde slapen vblide si haer van die grote scoonheit haers lichams en septe tot haer seluen.

64

Siet hoe ghenoechlicken is mijn licham
en hoe wonderlicken schoen ben ic onder
ander vrouwen wāt al dese ridders heb
ben van mijne hant begheert te druckē
wāt si en conden gheen schoender noch
ghenoechlicker vrouwe vinden dan ic en
ben. **D**oe si dit ghelegt had hoerden
si een stemme tot haer legghende **O** hoe
ligstu hier onsalighe wijf **D**u hebste hu
den meer dan ccc sielen ghebrocht in dyer
ewigher vdomenissen **W**āt dese ridders
die wt d'hare hant ghedrōcken hebben.
die sijn verflaghen en die wreede duuelen
hebben haer sielen ghebrocht in die v.
domenissen **W**āt doen si dy aldus ydelic
en onmanierlic gheciert sagen hebben si
alle te samen elc een dootsunde aen v ghe
daen. **W**āt doe ghi v aldus wttroude
ken ghepōcket hadde teghēs haer doe
begheerden si oncupseheyt mit v te doen
en mit dese dootsunde sijn si ghestoruen.
en ewelickē vdoemt.

Nde hoe meynich
menschen moeten
de ghene nu totter
hellen brenghē dye
niet alleen op eyne
tijt en proncken al
voer den mensche
als dit wijf dede.
mer also lange als

si leuen proncken si hem alle daghen om
den menschen te behaghē. **D**ese en bedenc
ken niet dat si menighe sielen ter hellē bri
ghen. **H**oe salich is die mensche dye

hem hier te tide voer huedet en wachtet
Wāt voerwaer oncupseheyt verderde v
menschen opter aerden. en vdoemtē oeck
in ewicheden. **W**āt si crāct der menschen
lichaem inder tijt en beneemten sine crāc
ten. **S**i breect oock tgheliche v oghen
Si slopt die sinnē en vltar der menschen
Dese quade sunde breeket de trouwe
bet en brenghet quade gheruchten **S**i do
det die siele en maket den mensche beeste
lic.

Hier van schriuet die heylighe man
sinte Augustinus leggende aldus. **C**ort
is die ghenoechten der oncupseheyt mer
haer pine en sal nummermeer eynde heb
ben. ende haer pine sal alsoe onuerdrach
licken wesen dat mensche nummermeer ont
ghaen en sal moghen.

Hoe verueelicke sunde dat dese on
cupseheyt is en in wat groten perikel dz
men daer mede coemt leestmen een exem
pel dat gruwelic is.

Jer van leestmē een ex
empel in cesario dat eē
priester was en leefde
seer oncuselic mit zijnd
maget. **H**et gemel doe
si aldus langhe in on
cupseheyt mit malcād
gheleest hadde ende ve
le tiden haer haer leuē
so gheent hadde so ge
boerde dat des priesters vriendinne crāc
worde als dat si steruen solde. **O**ch ar.

me si en hadde geen berou voer dese grote sunde daer si aldus langhe in gheleefte hadde. Doe si sach dat si vimmers sterue moeste begheerde si van haren heer dat hi haer een nye paer schoen solde doe maken en stark laten lappen en bi haer legghen in die kiste als si doot waer. wat si seyde dat sise wel behoede solde.

Die priester liet haer die schoen maken en leyde hi haer in die kiste. Des nachtes daer nae een weynich voer dage doe die maen schoen schein reet een ridder daer hi te doen hadde en hi hoerde eenre vrouwen stemme iammerlic hulen en leyde helpt mi helpt mi Die ridder ken de wyf te hants en sat van sijn peerde en maekede mit sinen sweerde een cirkel en nam dat wyf tot hem inden cirkel. Dit wyf en hadde niet aen dan een heinde ende de schoen daer voer af ghesegt is.

Qhent hoerden sinavers come een gheruchte blasende als iage ren en die nacht quam voer lope al blekede. Dat wyf sprac dits om my ghedaen. Die ridder beual den knechten sijn peert en wat des wyfs vlechtē omme sijn luffteren arm en in die rechter hant nam hi sijn zwoert. En doe die hellschen iaghers beghonden te naken sprack dat wyf mit een gruwelike stemme. laet mi ghaen op dat ic hem oelope mach want du en moghest mi niet bekherme. Wat si riep die ridder pindese te holden mit al sijnre macht. Dit roech en arbeide seer om wech te wesen en die vlechtē braken en

si ghinck lopen en die duuel iaechde sijn nae en vencie en leydense droers op sijn peerde soe datter hoeft en die armen aen die een side henghe en die bepen mitten voeten aen die ander side. en quam also weder omme den ridder te ghemoete en voerde se ter hellen waert.

Des moorghes vroe quam die ridder inden dorpe daer si ghewoet hadde ende toende die vlechtē en leyde wat hi ghesen hadde en dat graft wort opghedaen en die vrouwe is daer gheuoden ligghe de sonder enighe vlechtē. Doe mercken die luden dat godes strenghe sentencie oer haer ghegaen was.

Dit wonderlycke mirakel is ghesiet inden strichte van mens en is daer vele menschen kundich en opbaer.

O ghij vrouwen aenmerct hoe gruwelijken dattet is mit gheestelike lude en ghesaltdē te sundighe occupcheijke wat si sijn gode en der heyligher kerke ghetrouw en den moeten si lieflicken heylighen sweren reynicheyt te holde oermit hem widen sal en daer omme sijn si suldich reynicheyt te holden. doen si des vroe hem dat si ye ghebozen sijn en vma ledyt sijn si vaden mode godes en sijn da die snoetste die leue moghe. Iae si sijn snoder dan die duuel vader hellen. nochtas zijnder wel lichte scuten van papē en capel lanen meest die hier teghēs legghen mit len omme haer bouernie te bet te volbrin ghen als valke vaders die menich vrou bedrieghe in ind biechte en in and side

65
Hoe angstelic dat god den gheestelij
ken oncuplsche menschen plaghet

Exempel.

In een cloester was ee nonne de
seer besaet was mit oncuplschz
Het gheboerde dat si een kint ot
fincken si vsmoerdert soe draey alst op d
werlt quam. en dit en dorst si niet biech
ten. Nu siet wtuercozen melsche ho
gruwelic datter is dat me die sunde nzen
biecht omme schaemten des priesters. o
dwale menschen en ist niet beter besaet
te zijn voer den priester dan ten iorste da
ghe voer den strenghen rechter.

Hier omme biecht al v sunde op dat
ghi niet en coemt in die pine daer deslen
nonne in gherome is ouermits dat si n
biechten en solde.

Ten laetsten doe die nonne ald9 lage
gheleeft hadde wort si sieck en sprac ope
biechte mer den moert des kundes liet si
otghebiecht va schaemten. Desen
nonne hadde een nichte inde selue closter
die seer innichlick plach te biddene voer
haer Doe si langhe tijt aldus voer haer
ghebeden hadde en vele arbeydes omme
hozen wille ghedaen hadde opēbaerden
si haer sienlijcken en hadde een klein kint
in haren armen. dat sreen een cole vuyrs
te wesen. si seyde haer nichte dat si nyet
meer voer haer bidden en soldewat si wa
te ewelijcken en vimmermeer vdoemt

Doe waghede haer die nichte waer
omme dat si vdoemt was en wat die sa

ke waer. Doe antwoerde die verdomde
siele en seyde. Och och ic hadde een kint
ghewonnen en alsoe vroe als dat kinde
ken ghebozen was soe dode ic hetymelij
ken Ende dese sunde en wolde ic in mijn
leuen niet biechten omme schaemte will
en daer omme moet ic draghen ewelike
ende vimmermeer dit kint inder hellscher
pinen. en dit kint brandet alsoe onghel
nadelicken seer dat ics v niet wtspreken
noch segghen en mach.

Exempel.

In den landen van heperen sterf
een rijck op een slot En op een d
nacht als zyn wijf stiep wort die bozch
beuende dat si hem allen vuerden oyer
op waren. Die camer doer ghinck open
daert wnt lach en si lach dat een groeten
swarten gigat haren ma oghenadelic in
die camer stier. Doe si hem kende vstolt
si haer en hiet hem sitten bi haer op enen
stoel Hien hadde mer een heinde aen en
het was colt weder. des nam si haer ma
tel en hencken hem omme sinen liue dat
hi vimmers niet veruzien noch vercolde
en solde. want si hadde hem seer lief ghe
had doe hi leuede. aldus hadde si nu gro
ten medeliden mit hem.

Ende dese vrouwe was hem doen
waghende nae sinen staet ende hoet mit
hem was. Hi antwoerde haer mit dro
uelicken aensichte ende segghende aldus
Och och mijn lieue wijf ick moet eweli
ken ende vimmermeer verdoemt wesen.

Tot desen woerden wordt die vrou
seer drouiche en seyde Wat segdi. Pleech
di niet alsoe veel aelmissen te gheuen om
godes willen. en was v doer niet de pel
grims en armen luden altoes open. moe
ghen v dese wercke niet helpen. hi seide
Si en moghen mi inden ewigen leue nz
brenghen want ic was in dootsunde da
icse dede. Doe si hem meer vraghen
wolde seyde hi Tis mi ghegheuen dat ic
v openbaren solde mer ic en mach hier nz
thouen wat mijn leydsma die duuel hy
staet voer die doze en wacht mi. Al wa
ren alle die loueren der bomen tonghe si
en solden nochtas mijn pine niet wilpre
ken moghen. Doe quam die duuele
en stieten ontweerdelicken aen en voerden
inden afgront vader hellen. ende dat slot
wordt beuende recht oft omme gheualle
solde hebben.

V mijn wtuercore me
se hier om waneer dz
ghi ghoede wercke do
en wilt soe en doet niet
als dese man dede mer
als ghij den armen me
de deylet of ander gho
de wercken doet so do
erle alleen omme die liefden godes en nz
omme der werlt te behaghen. wat dan
en zynse gode niet ontfanckelijcken noch
bequamelijcken.

Wat een cardinael den die duuel ten
gherichte voerde.

Exempel.

Erome was en car
dinael gebiet iordae
en had een moninghe
weest va rillerbi. en
zyn cardinaels leuen
ouerdroech mitte or
den niet. wat hy gie
rich was ende oncupisch seer van leue
Dese hadde enen schriuer ghehiet
pandolphus. desen sende hi wt om een
botschap. Op die selue we als die knechte
onderweghen was sterf die cardinael ee
weynich voer daghe. Die knecht sach co
men iammerlicke scaren va mēscē aiter
waert sittede op beesten en hem gruwel
de seer. Nae desen scharen soe quam ope
cardinael ghaende beruoet gheleer mit
een cuculle ende hi had twee duuelen de
hem leyden.

Doe die knecht dit sach was hi also
seer veruuert dat hi binne in onmachten
gheuallen was. Doe die cardinael
aldus voerbi sinen knecht ghelept word
riep hy iammerlijcken totten knecht seg
ghende aldus.

Pandolphe **P**andolphe
dolphe Die knecht bleef staende end
sach omme ende hi verherde hem doe een
weynich ende sprack mit beuender stem
men aldus. **W**at roepstu ende wey
bistu. hi aatwoerde Ic bin iordan9 dijn
heer ende ic ben ghestozuen. **O**pe clerck
vraghede hem waer salmen v brenghen.

Ic en weet des niet hoe datmen daer sal
 ghaen god weettes . Mer wāneer dz ic
 daer come soe sal ic sinte peter reden ghe-
 nen voer mi dat ic eē cardinael gheweest
 hebbe . en sinte benedictus sal reden voer
 mi gheue dat ic zyn monic gheweest heb-
 be . Moghen si mi dan vāt woerde so co-
 me ic ter ghenaden . mer moghen si mi nē
 vāt woerden soe moet ic ewelicken vdoe
 met zyn . Doe hi dit gheslegt hadde
 vscen hi en die knecht en wiste nē waer
 hi bleef . Hi quam tot romen en vnam dz
 zyn heer in die selue vze ghestouē was so
 hi dit visioen ghesien hadde .

Och laci dat was een quaset teyken
 dat hi vā den duuelē ghelept wort en dpe
 enghelen daer niet bi en waren . tis tho
 sozghē dat hi vdoemt si .

Een exempel vā enen rētmepster die
 beschuldicht was vā quade rekēscap en
 wort ouerloghē .

Exempel .

O Godricus een bischop vātricht
 ghebozen vanden casteleuoert
 borch Dese hadde enen getrou-
 wen knecht gebieten euerberch die voer
 sienich was en wijs en in veel steden de
 ghoeden zyns herē plach te besozghē . en
 hi was ghetrouwe in allen dinghē en si
 nen heer ghetrouwe . en daer omme had-
 de hi hem zeer lief . Dit buiden som-
 mighe en besculdichden hem voer sinen
 heer en seyden Heer dese euerberch en is
 v soe trouwe niet als ghi vmoedet wilt
 ghi dat wi weten ghi en solt hem nē pyp

sen . Epschet rekēscap vā hem hi heeft v
 ghoet onder wāt du salt sien dattet an-
 ders mit hem is dan ghijt op hem vmoede-
 det . daer omme doet al dat wij vraden .
 ghij sult die gherechte waerheyt onder-
 vinden . Die bischop dede haer raet
 en begheerde rekenschap vā sinen knech-
 te Die knecht hadde zyn rekenschap soe
 claer voer den bischop gherekent dat dpe
 bischop noch beter vmoeden op hē had-
 de . en dat hi opgeboert hadde dat had-
 di in zyn rekēboec gheteyket

Doe quamen die beniders en vrage-
 den den bischop hoe hi ghereket hadde .
 Hi antwoerde dat hi wel gherekede Doe
 seyden si Neen here ten is alsoe niet mer
 laet hem rekenen daer wij bi zyn . wi sul-
 lent v bewisen dat hi in zyn rekenschap
 veel millen sal . Doe die bischop sine knech-
 te dit gesecht hadde gruwelde hem voer-
 de benids wāt hi zyn rekēboeck vlozen
 had . Hi seyde in hem seluen It sake dat
 ic nu pet stamele in mijn rekenschap endi
 si mi mit enighen dinghen ouerghinghē
 soe ben verdeert en beschaemt en pijn lide
 moeten of in enen ewighen karcker ge-
 worpen worden .

Doen hi dit aldus was denckede en
 ouerlegghende soe brochte en ghat hem
 inden sin die listighe bedriegher die du-
 uel die zyn wederprekers dese benidinge
 int herte ghegheuen hadde dat hi alleyne
 int velt solde ghaen Als hi dede . Doen
 hi buten inden velden quam soe was hy
 ropende den duuel tot hem ende seyde .
 Heer wilt ghij my nu in deser noet thoe
 hulpen comen ic wille v eyghen worden

Die duuel antwoerde hem . wiltu god en
zijn moed v'sake ic sal di helpē te schäden
brēghē dijn wed'sake . **D**it dede hi en ver
wan sine viāden . en hi diende voert dien
duuel . **D**oe hi elk iaer dus gheleuet
hadde gheboerdet datmē dat heplige cru
ce predicte en daer was hi oghelouch te
ghē als een ketter . **D**oe hi in zijn v
scepden lach en sterf walt hem leet dat hi
den duuel gediēde mer die duuels quame
en voerde zijn siele ind hellen . eerst in eyn
onlellichelic vuyt nae in onuerdrachlike
colde ten laetsten in o'tsprekelicke duister
nis . **M**er ic ghoedtirē cristus die geen
ghoet ogheloet en laet aenslach die recht
ueerdicheyt die hi te voren dede en en liet
hem niet vlozen . en hi sende sinen enghel
die hem v'loste vāder groter pinē daer hi
in gheworpen was .

Die enghel seyde hem . **V**rient ofstu
weder leuēde wordes woldestuwel peni
tencie doen voer dine sunden **H**i sprac **I**c
en wolde gheen penitencie o'tien mocht
mi dat gheschieden . **A**lthādes brocht de
enghel die siel weder in hē en dat lichaē
richte hem hem vander baren op en seide
in wat o'tspreklicher pinē dat hi gewelt
hadde en hoe iammerlijck hem die wree
de duuelen bedrogghen hadden .

Althādes wort hi gesont en dede
alsulcken o'tsprekelicken penitencien dat
alle menschen volcomelicken gheloueden
dattet waer was al dat hi van dier hellsen
pinen seyde . **H**i toechoot mede ouer
dat meer doe dat cruce ghepredict wort
En wāt hi int cruce ghesundighet hadd
daer omme wolde hi weder omme peny

tencie daer doen nae zijn ghoedūckē en
v'moeghen . **E**nde als die ander ond we
ghen reden . soe leyde hi zijn harnas op si
nen peerde ende hi liep te voete ouer d'ye
harde stenen als dat van hem dat bloec
aen die stenen bleef hanghen .
In aldustanighen penitencie leyden
hi zijn leuen ende hi beterde dat hi teghē
gode den heer mischdaen hadde . en daer
nae soe eynde hi zijn leuen ende sterf enen
salighen doot . ende hi offerde zijn siel in
abraham schoet daer si ontfanghen hēte
die ewighe blijshap .

Dat ghoede ingheuen des engels te
ghen die vermetelheyt.

Vermetelheyt

Nde die enghel en
laet nummermeer
af den siecken men
schen te troelsten

Als dā die dūne
le den siecken mēre
becoert heeft in v
metelheyt. Doe cōt
die heylige enghel

en troelsten segghende ald⁹. O mensche
vermeēt v niet in valten gheloue. In v
hope. noch in v lijdsaemheyt. want du
en hebste niet goedes van di seluen dan
van gode. Als ons here ihesus christus
selue seyt in sinen heylighen euangelio.
Sonder mij en machstu niet doen.

Doert en saltu di seluen niet toeghe
nen dattu ghoet en heyligh bilte wāt wā
v seluē en hebdi niet dā ghebreck. God
die segghet. Bistu niet ghelijck enē cley
nen kinde du en moghest niet comen int
rike der hemelen. Dats die hem meer v
heft dan een cleyne kint die en mach nē sa
lich worden.

Her omme o mensche en vhef im
mer di seluen niet op dattu niet
vnedert en wordes. mer vnedert
v seluē soe moechdi vheue wordē. Au
gustin⁹ segt Vernedert v en god sal tot v
dalen en vhefti v god sal van v vlieden.

O mensche' gedēc hoe bi deser sūde
die scoenste engel ghewordē is de lelike
duuel en moest vāder vroude ind pīnen.
Bernard⁹ segt Die houerdie ist beghefel
daer alle sunden wtsprūtē. Doert segt hi
Schuwet die houerdie en dāt sulbi oye
ander sunden te lichtelijcker after saeten
connen en moghen.

Is die siecke mensche al
dus wort ghetemptert
soe sal hi ouerdecke dat
houerdie gode mische
get bouen anderen sun
den wāt men mach siē
hoe menighe mensche
dat god omme der sun
den gheplaget heuet.

Doert sal hem die siecke
mensche voetmoedighen ouerdenckende
zjn sunden wāt hi en weet niet of hi ind
lieten oft inden thoerne godes staet. In
sal oeck exempel nemen aen siate Antio
nius daer die duuel thoe seydē. O antio
ni du hebste mi v wōnen. wāt als ic v
wil vheffen soe vnedertu dy.

Daer nae sal die siecke mensche den
ken hoe hem god die vader voetmoedich
heuet doe hi sinen ghebenediden soen in
der aerden sende die omme ons den bitter
ren doot leet. en hoe voetmoedich hi i zjn
liden was. En mit dultanigen ghedacti
ten mach die siecke wederstaen alle que
de becozinghē daer hem die duuel wōden
tempteren de is.

Die blifchap der gheenre die oetmo
dich gheweest hebben.

Die ghoede menschen die hē
seluen cleyn gheacht hebbe
en niet verhouerdicht dpe
sulle vhaue werden en ghe
loent worden mitte wtuercozen vrieden
godes. Hoert minne in veel andere
boken beschreue hoe een yghelike doe
ghede gheloent wordt dat nu te langhe
is te utreckē en te veel is af te scriuen.
Watmen scriuet van menigerhandewō
derlike tierhept des ewighē leuēs wat
wōderlike ghendechte en blifchap dat
inden ewighen leuen is. Men mach dat
dulenke deel nochtas niet scriuen. wāt
die vroude des ewighen leuens en heuet
gheen ghelicknisse bi enigen dighen. oft
gheen mensche en is soe verstandel noch
oock soe wijs dat hi dat alreminste deel
vāder kleinster vroude des ewigen leuēs
begripen mach.

Der salmen op wetest
als te voer vā die pijn
der hellē ghelegt is en
ghelikerwijs almen
die minste vroude des
ewighen leuēs niet en
mach beschreue. soe en
machmen oer die min
ste pine d hellē. Mer
wāt menske niet volco
melic wtsprekē nochte
verstaen en mach daer omme heeft god

den menschen veel miraculen gheopen
baert omme dat si volcomelic ghelouen
moghē die vroude en pine.

Hier omme ist vā node wāneer wij
dit lesen oft horen lesen dat wij dā uerri
stelic ouerdencken die vroude des ewigē
leuēs en die pijn der hellen wāt in desen
tween te ouerdecken soe legget ons gro
te salichept.

Die blifchap der gheenre die hem sel
uen niet ghepryft en hebben in haeren
verdiensten.

Die wtuercozen
vrienden christi
die hem seluē nē
gheloeft nochte
ghepreezen heb
ben en hem niet
en hebben laten
dūckē werdich
te zyn de ewige
vroude te ghe
bruken merhaer
verdiensten gheset hebbe in die hant go
des. Dese sullen beghauet worden mit
sonderlinghe ghauen.

Ter eersten mael sullen si vā god be
ghaekt en gheloent worden mit sinē wt
uercozen ewelic te leuē. wāt si hem nae
gheuolcht hebbe in doechdelickē werckē
en daer omme wille god beghaue. Dat
si gode ghemint hebben dat hebbe si an
hem bewesen want si hebben zyn hepli
ghe gheboden bewaert.

En hier vā segt ons lieue heer ihesus
cristus inden euangelio seggende ald9
Die milief heuet die sal myn gheboden
holden en bewaren.

Vanden sueten sanghe des ewigen
leuens cristi.

En anderen maele
worden die wtuer-
cozen sielen vblidet
mit sueten sanghen
wāt die vroechden
des hemels zyn ont-

sprekelyck. **O**cht enich mensche dyen
ghenoechliken sanc horen al waer hie
die meeste coninck die pe was ofvanner
welen sal hi solde zyn ryckdom ouer ghe-
uen omme desen enghelichen sanc
wāt alle die suetste coninnen vā aetric
en hebbender gheen ghelyckenis by.

Sij hebbender alsulcken vroude in
alrehande spelen In organen In simba-
len In psalterien in herpen In luten en i
ander spelen die soe ghenoechlic ludē dat
hem dūcket dattet suete ghelunt bouen
ghaet alle haer and ghenoechte.

Die heylighe enghelen spelen op die
spelē soe ghenoechliken datmen dat du-
senste deel niet wtsprekē en mach.

Onbegripelike ghenoechte ic ho-
pe dat alle kersten menschen in dy beghe-

ren ewelick te leuen. ten waert sake dē
si hem seluen daer buten besloten mitte
sunden. alst nu god betert dicwyl ghe-
sciet. **D**aer omme die hem seluen aldus
qualicken regeren dat si dese vroude niet
ghebruken en moghen dat en zyn gheen
kersten menschen mer duuelliche mēsche
wāt haddē si ghedaen als kersten men-
schen toe behoert si en worden buten d
vroude niet ghesloten.

Ier omme moghe
die mensche wel to-
sien dat si hem sel-
uen wt deser dīspre-
keliker vroude
niet en beslute En
dit machmē lichte
lic beteren wāt die
vroude te verdienē

dats dē mēschē ghenoechlic en ghoet toe
doen. **D**er werlt te dienen en den duuel
dats seer zwaer en bitter. wāt als dpe
mensche in sunden staet heeft hi altoes
wzogen intherte en is nummermeer te
wzeden en gruwelt voer die pijn d helle
Der als een mensche ghoede werckē do-
et soe is hi altoes blide en ouerdecht dpe
ewighe vroude. **E**n hier omme is
dat hemelrycke lichter te verdienen dat
die ewighe pijn.

Ten derde sal die salighe siel haer d
bliden in dat ghenoechlicke gheselschap
des ewigen leuens. **H**ier vā is die heilige
sinte Anselm9 tot zyn siele seggende.

69

O mijn siele al solden wij ontspre-
keliche pijn liden. Jae al solden wij lange
tijt die gruweliche helsche pijn moete be-
soecken op dat wij cristum sien mochte
in sine glorie ende dat wij zijn glorie oec
mede ghebruken mochten. waert nyet
ghenoechlick daer pijn en verdriet ome-
te liden.

Daulus die heylighe apostel is
hier van legghende aldus. Wie
sal os afscheyden moghen van
lieten godes. Niemand. wat wij en ot
sien gheen sweerden noch persequeringe
noch gheenre hede tormenten diem os
aen doen mach.

O mensche holt dese lere in memori-
en en weest oetmoedich in v liden. wat
hoe vele dat dese heylighe manen omme-
chastte gheleden nocht as beden si cristo
altoes dat hi hem meer thoe senden wol-
de. wat si wisten wel hoe si meer leden
hoe haer ydienstken meerder solden zijn.
En wat een yghelic begheert dat meeste
loen bi gode te hebben en daer omme be-
gheren si van gode dat hi hem veel liden
thoe sende op dat haer vroechde ende ge-
noechte inden ewighen leuen te meerre
mach wesen.

O mensche wanneer v god lide en
verdriet thoe sendet soe en begheert van-
mers niet dat v pyne vermindert mach
worden. mer begheert van gode dat hi
v noch meer pijn en liden toe sende. op

dat v vroechde ende v ghenoechte inden
ewighen leuen te meerre mach wesen.
Want die pine diemen liden mach die en
is niet te noemen bider ontsprekelicker bli-
schappen ende vroeghede n diemen daer
voer hebben sal.

En nutte vmaninge op al dese pu-
ten voerscreuen.

Vmercket wel wat hi
er ghelegt end gespro-
ken is. Want ghi heb-
bet ghehoert van twee
onghelijcken toecomē-
de leuenen die in ewi-
gheden en sonder eynd
dueren sullen. Daer de
menschen ouermits haeren verdienstken
wanneer si steruen varen moeten. ende
ewelicken ende vimmermeer daer moete
bliuen. Van welcken datmen niet geue-
licker boeser noch onidelicker vinden en
mach dan dit eerste. En niet bequamer
begheerlijcker noch ghenoechlijcker dan
dat anderde.

Dat eerste is die ewighe verdoe-
menisse. welkes kinder nu hier
in deser tijt nae ghenoechte ha-
ers vleysches leuen. Een corte ghenoech-
te ende ghecke blischappe ende oeck me-
de vrolichhepde kieslen si. ende si en wete
nyet hoe lange tijt dat si hem dueren sal
en wanneer si van hier varen soe comen
si daer alle ontsprekelicke pijn en vdype.
m ij

te is. Daer sullen si den doot begheren
te stormen ouermits die grote pijn dye si
ewelicken en nimmermeer liden moeten.
nochtan moghen si niet steruen als hier vo
re ghelegr is.

Dat and is dat ewighe leuen Welc
kes kinderen nu hier in desen zyt en alle
vlesselliche ghenoechte after ghelaten
hebbe omme werdich te worde te come
in dese oetsprekelicke ghenoechte

Wat oetsprekelicker wijscheyt en
vroetheyt is gheweest inden kinderen
godes die dese vroude ghesocht hebben
En wat ontsprekelicker dwaelscheyt is
gheweest inden ghenen die de ewige py
ne ghesocht hebben.

Dus mach nu een pe
ghelic mensche van dese
twee kiesen wat hi da
wille. Den ewighen
doot of dat ewige leuen
Die ewighe pine of de
ewighe ghenoechte.
die helle of de hemel.

Mitten duuelen ende
mitten sundighen mensche ewelic
nien te zyn. of mit cristo ihesu en mit zyn
heplighen ewelicken die ewighe vroude
te ghebruken.

Och hoe salich is die mensche ende
hoe moet is hi die nu te tide ouerdecket
wat hi best kiesen mach. wat die rijt sal
te handes come dat die mensche gherne

kyelen solde en da en salt hem niet gebo
ren. wat doe hi die tijt had en hem god
vstant ghegheuen hadde en nae den ho
melrike nieten stont omme te vdiene mit
ghoeden wercken. daer omme salt hem
gewepgert worden. **O**ochte die vdom
de sielen dat hemelrijck vdiene hem en
solde gheen penitencie swaer daken.
mer hem en mach gheen penitencie tho
staden comen.

Ver omme o mensche
aendeuct hoe norabe
len paken dit is omme
den rechten wech thoe
vinden. en die den qua
den wech waderen co
men in die ewige doppl
ternisse daer si nimmer
meer wt comen en mo
ghen. en die den best
wech van desen twee waderen die come

wech van desen twee waderen die come
in die vroude des ewighens leuens dye
oetsprekelicken is.

Nu moet hem een yeghelic mensche
hoeden die in desen ghoeden weghe wa
derende is dat hi in ghepuen andere we
ghe en bestaet te ghaen dan den rechren
pat. wat anders coemt hi onder de mot
dannaers die hem vmorden en hi en ra ni
weder comen inde rechte wech daer hi i
waderde te voren.

O wat vstant
heuetmen van desen mordenaers ande
dan die quade menschen die anders niet
en begheren dan si den ghoede menschen

die god dienen brenghen moghen to ep
nen onsalighen leuen. En dā wordt die
siele des ghoeden menschen vermoerd
en doorgheslaghen. Wāt te voren doe si
inden dienst godes stont was si leuen
dichen nu wort si ghedoot vāden quade
verleypers en begrauen in die ewighen
verdomenisse.

Aer dinnē islet
vā groten node
dat hem een mē
schewachte dat
hi niet en coeme
onder die morde
naers de zyn siel

verleypden moghen en brenghen tot dier
ewigher vdomenissen. Dit gesket

god betert menich wozuen wāt menich
mensche doet grote sūde ouermits qua
den gheselschap die hem daer toe brēgē.

Och wat reden sullen si gheuen dz
si den menschen ghebracht hebben vādē
ghenoechliken sanck der engelen daer si
alloe groten ghenoecht solden hebbe ge
hadt dat des nummer tonghe wilspreke
en mach.

Een exempel van enen broeder
die alloe heplichlic leuede dat hi die ēghe
len hoerde singhen.

Exempel .

DEt quam een iōghelinck tot be
kenne zyn leuēs en ghinck i een
een cloester. Alsoe vroe als hi indē capit
tel noer die ghemeyne broeds quā wort
hi sieck vāder pestilēciē. Dese iōgelinc
hadde inder werlt een heplich leuē geleit
eer hi te cloester quam. Doe hi ald9 siec
worde en hem zyn ambt ghedaen wort
soe gheuelt datter een ander broed indē
selue cloester stoz. Doe die broeds ghin
ghen bi hem omme hem te hulpen te co
mit haer ghebet soe bleef dese broed lpg
ghen alleen. En hi hoerde den choren v
enghelen die beghenckenis biden doden
broeder singhen.

En daer quamē oec sommighe ēge
len sprekēde tot hem. Niet wat segtu
hier thoe hebstu gheen begheerte bi os
oec te comen. Hi antwoerde en sepe.
Och here god van hemelrijcke Ic bē be
gherende die wonderlijcke grondeloelen
sueten barmherticherticheyt godes end
oec mede is al mijn verlanghen dīn ghe
noechlijcke hemelsche gheselschap aen to
schouwen. Doe sepe den die engelet
tot hem. Maect vrede Want alsoe vroe
als wij deser beghaackenissen ouer dese
uwen ghoeden gheminden broeder ghe
daen ende ten epuden thoe volbrach heb
ben soe saltu mit os vare inden ewigen
hemelschen rijcke. Doe dese siecken
iōghelinck dit hoerde. was hi seer blij
de ende volick van die godlijcke belofte
daer hem oec niet aen en twiuelde.

Doe die sieckmeyster bi hem quam
seide hi hem mit groter vrouden wat hi
ghesien had en wat hem beloefte was .
En hi seyde **M**aket die mat reede ende
laet den ratel . wāt ic sal to hāt totten
heer varen inden hemel . **D**oe dit al
ghedaen was storf hi enen salighē doot
en die engelē brochte zyn siel int paradi-
se vol alre ghenoechtē .

Hoe ghoet dattet is die moeder go-
des aen te ropen . en hoe si den mensche
bistaet inder noot .

Exempel .

Mde men leest indi
vaderen boeck dat
ter was een paer
volcs ghebōde indi
echtschappe **E**n die
man de leefde qua-
licken in ouerspil .
en twijf leefde doe
ghentic . si plach
haren mā dic wil te berispē mer hi en ach-
tes niet en doersloech haer bepder ghoet
en si wordē soe arm dat si aen nam eēs
ridders kint te voeden dat haer aen be-
staet worde omme haerre doghet wille .
En si leefde haren man alte lange en hy
hadse ghaern quijt ghewijst daer omme
bedacht hi enen valsche raet en stac dies
ridders kindken doot doe si eens wtge-
ghaen was . wāt hi meende men solts
op hem niet vmoeden .

Doe dat wijf te huys quam en dat
kint doot vant dreef si soe groten iāme
dattet volck opter straten vernam . **S**y
wort doe gheuāghen en voer den gericht
te ghebrocht en verorderde dat men si
de leuendich begraue . **D**oemen
ter doot waert leyde sloech si haer ogen
totten hemel en sprack mit bitter tranē .
Maria wāt ghi alle bedroefde herte
troestet daer omme roemt mit te hulpen
wāt ghij wel weet dat ic deser saken ont-
schuldich ben .

Doe si dit ghelegt hadde quā dare
een scoen vrouwe en hadde een depa kin-
deken op haren arm en sprack totte rich-
ter aldus . **G**hi hebt dit wijf veror-
delt totter doot des si ontsuldich is mer
ghaet wederomme totter dingbanck en
wat v dit kint doen hiet dat doet . **D**ye
richter dede dat **E**n dat kint sprack totte
rechter . **D**oet dat kint halen dat me seg-
ghet dattet wijf ghedoot solde hebben .
En doemen tkint daer brochte sprack de
leuende kint totten doden kinde . **I**c ghe-
biede di van godes wegen te leggen oft
di dit wijf ghedoot heuet . **D**at dode kint
antwoerde **N**een **H**oe ghebiede ic di de
ghenē te wisen die di ghedoot heuet . **A**l
te hādes quam dat kint totten man die
ghedoot hadde .

Doe nam die richter den man en di
dode hem . ende dat ontsuldighe wijf
worde verlost vander doot . want dye
ghebenedide moeder godes quam haer
te hulpe in haren noede .

71
Ja wat groter pijn datmen comt
mit onrechten ghoede.

Exempel.

Dhoert vā enen rike
man die veel ghoedes
bi een vergadert had
de mit orechtuerdichz
en mit woeker hadde
hijt vāden mensche v
creghē. Dese mā

stert ouer een wijle ty
des enen onsalighen doot. En hi hadde
twe sonen Die een wort een gheestelick
man en ghat omme godes wille ouer al
le zijns vaders rijkdom. en hi ghinck in
onser vrouwen oerden. Die andi so
ne besat zijns vaders ghoet en rijkdom
die hi mit woekeren ghewonen hadde.
En doe die waerlike soen aldus in dit o
rechtuerdelicke ghoet bleef sitten berul
pede hem zijn broeder dicwijl en menich
wouen en seyde tot hem. hi moeste dz
onrechtuerdighe ghoet weder omme o
uer gheuen den ghenen daert zijn vader
mit groten onrechte ofghewonnen had
de ofte hi en mochte in dat hemelrijc n
comen.

Die gheestelike man wille wel dz
zijn vader dat ghoet mit onrechte ghe
wonen hadde en daer omme berulpre
hi sinen broeder op dat hi omme des on
rechtuerdighen ghoedes willen niet v
doemt en solde worden. Mer die ander
broeder en achte des niet en en wolde dz

onrechtuerdighe ghoet niet wederom
me gheuen.

Et gheboerde dat hi starf end
hi volghede sinen vader. Dye
gheestelike man zijn broeder badt god
ootmoedelijcken ende deuotelijcken dat
hi hem doch thoenen wolde hoet mitte
vader ende broeder wesen mochte.

Corstelijcken daer nae worde hi ghe
uert daer hi enen vlamminghen putten
sach wt welcken si beyde op quamen.
en si hadden groeten haete ende rijt op
malcanderen en die vader sprack totten
soen Vermaledijt bistu soen want om di
nen wille wan ic dit goet daer ic ewelijc
omme verdoemt ben. wat ic begherden
di rijcke te maken.

Doe sprack die soen wederomme te
sinen vader. Vermaledijt bistu vader.
wat haddelstu mi dijn orechtuerdigen
ghoet niet aen gheert ic waer behouden
bleuen en en solde in deser onsprekelijcker
pien niet gheromen hebben.

Doe dit die gheestelike mā gesien
hadde quam hi weder tot hem selue en
loefde gode dat hi hem beschermt had
voer die onlijdelicken pine die hi ghesien
hadde. ende daer zijn vader ende zijn bro
der alsoe iammerlijcken ende gruwelijc
ken vanden vermalediden worden duue
len in ghepinicht worden sonder enighe
barmherticheyt.

Een exempel van enen clerck die gode en zijn ghebenedide moeder verlaecte ende nochtans ouermits berouwen thoe ghenaden quam.

Exempel.

Is te weten datter was een rijk clerck mer hi was armvā ghoede leuen. Dese brocht zijn ghoet onnuttelicken thoe.

Doe hi aldus zijn grote ghoet boeflicken en oec mede onnuttelicken toe ghebrocht hadde endt niet meer te verteren en hadde wort hi mischmoedich en ghenekwt den lude in een bosch en hi was soe vertwivelt dat hi niet en wiste wat beghinnen omme wederomme aen ghoet te comen.

Doe hi aldus mistroestich was qua die duuel tot hem en seyde. **O**rient wes staetstu hier aldus drouich. ic sie wel dz du niets te vreden en biste. segghet my wat v ontbreket ick sal v bi auonturen wel helpen. Doe seyde die clerck. **O**ch du en moghste mi niet helpen. dpe du nel antwoerde en seyde totten clerck. **I**c hebbe nochtā menighen mensche geholpen die in liden gheweest hebben en i groten verdriet. wilstu mijn raet doen. ic sal di helpen wt dinen liden.

Doe sprack die clerck **O**ch mochtu

mi helpen ic wolde wonderlike gheeren dinen raet doen. Ende hi vertelde de duuel waer omme dat hi alsoe mischmoedich was. ende hoe dat hi alle zijn rijdommen en zijn ghoet doerghelaghen hadde en vertect.

Doe sprack die duuel. **W**es vol te vreden ic sal v gheldes gheuenoech wederomme gheuen en maken v rijcker dan ghij gheweest hebt. mer du moetste versacken dijn godes en zijne moeder ende allen heplighen die inden ewighen leuen zijn. **D**oe die clerck dit hoerde wort hi verueert en die duuel hadde zijn herte alsoe doergaen omme dat onghewallighe ghoet dat hi godes verlaecte mit zijne ghebenedide moeder. en mit allen lieuen heplighen **M**er alte noede verlaecte hi die moeder godes maria nochtans brochte hem die duuel daer thoe dat hij dede. **D**oe hi daer consent toe ghegheue hadde seyde die bose viant tot hem. segghet mi wa dat ic v voer segghen sal. **D**ie clerck seyde hi soldet doen. **D**ie viant seyde. **I**c verlaecte gode van hemelrijcke en maria zijne moeder en allen heplighen dpe i de ewighen leuen zijn. **D**ese woerde sprac die clerck den duuel nae.

Doe die clerck dit ghedaen hadden ende hi godes verlaecte hadde soe ghat hem de bose duuel een grote somme gheldes en hi ghenek heen en leefde in grote lunden mit desen ghelde ende houeeden vele costelicker dan hi te voren ghedaen

hadde.

Als hi aldus lange in desen sundige leuen gheleekt had wert hi aldus dēcken de in hem seluen. **S**ich hoe du leefste stor uelstu in deser sunden du moeste ewelike verdoemt zijn daer omme ist tijt di te beteren eer die strenghe sentencie dier ewigher vdomenissen ouer di ghegeue worde. **D**oe hi aldus ghedacht hadde ghinc hi in een kerkē en viel neder op zijn knie voer onser lieuer vrouwen beelde die haer ghebenedide kint op haer schoet had. **H**i wort seer weneude en schreyede bitterlike tranen en bat oetmoedelic dat si zijn re offermen wolden.

En doe hi niet al en liet en dreef dus groten rouwe doe sprack die moeder godes maria totten sunder segghende aldus. **W**at biddestu het is te vghewes du hebste mi en mijn ghebenedide kint verlaect. **T**is omme niet datstu biddest. **D**oe seyde die clerck. **O** lueke maria. ghi moet mi vmmers helpen. of ic ben ewelicken verdoemt. **M**aria antwoerde. **I**c en mach v niet helpen. **D**ie clerck sprac. **S**egge my dan o moeder godes hoe hietu.

Maria sprack. **S**ommighe hietē mi een vrouwe der engelen. **S**ommighe de moeder godes. **S**ommighe een coninginne des hemels. **D**oe sprack die sundighe clerck. **N**een lieue moeder godes maria **D**u hebbest noch enen anderē name. **H**oe staet gheschreuen in salue regia misericordie. **D**oe seyde maria. **I**ck heyt oock mede die barmhertighe moeder godes. **D**oe sprack die clerck. **J**a wtuer

coeren moeder godes den naem hoeye ick dat ghij nummermeer en mi verliesen en wilt en daer omme moesttu mi helpē of du verlieste dinen ghoeden naem.

Doe dit maria sach dat hi aldus grote begheerten ende betrouwe in haer setende was sprack si tot haren ghebenediden kinde. **L**ieue kint ontferme di ouer den sunder. **J**hesus antwoerde. **M**ijn lieue moeder hi heuet mijns verlaket. hi en is vā mi gheen ghenade waerdich.

Doe nam die moeder godes haer ghebenedide kint en setten opten altaer bi dien sunder en si knielde neder voer den altaer en sprac. **L**ieue kint offermit v ouer dyen sunder. **J**hesus antwoerde. **L**ieue moeder die poerte des hemels is hem ontlegt.

Maria antwoerde. **M**ijn lieue kint is hem die doze des hemels ontlegt soe laet mi dz veaster wesen op dat hi doer mi mach comen in dat ewighe leuen. **J**hesus antwoerde. **L**ieue moder ic gheue v. **D**oe seyde maria. **S**haack en wil niet meer sundighen.

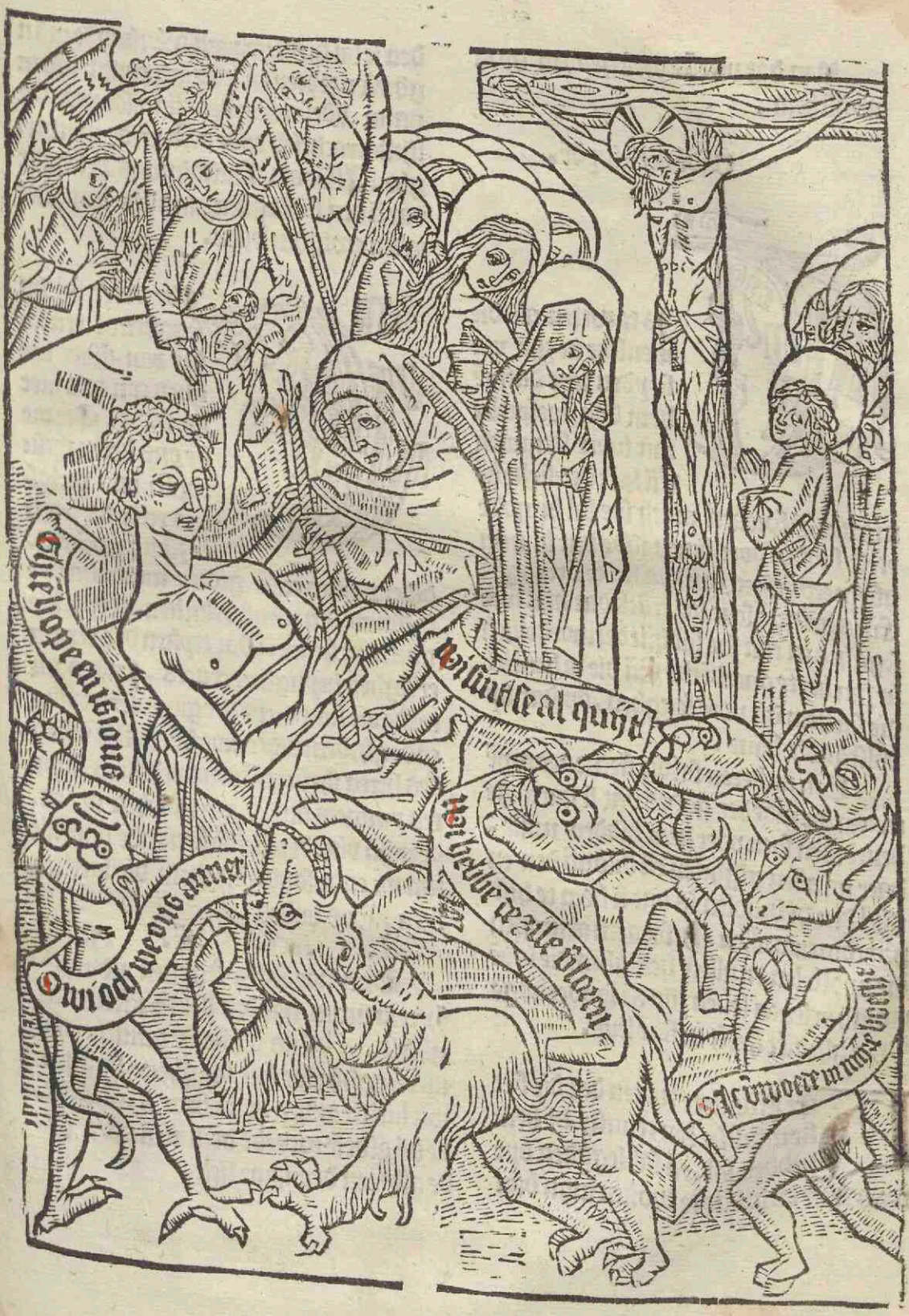
Hi ghinc van daer en was wel ghetroest ende hi nam alle dat ghele dat hy vanden duuel ortanghen hadde en wort wech mit groter onweerden ende hy ghenck in een cloester ende die de god en de maria zijn ghebenedide moeder alsoe oetmoedelicken mit soe strengher penitērien dat alle die broeders ouermits sinen heplighen leuen ghestichticht ende oeck mede ghebeteret worden. wāt hi ghinc hem voer in allen doechden.

Vā een broed die so dray tē ewighen
leuē voer als een pyl vten boge vliecht.

Exempel.

En gheestelic broeder opēbaer
de een finen vrient nae zyn doot
dat hi was in oetsprekeliker vroechden.
Sijn vriet vraechde hoet hem ghinc doe
hi vā aertrijck vlscheyde. Hi antwoerden
Een pyl vā enen bogheen mach soe dray
niet vlieghē als myn siel vte lichaem i he
melrijck quam. **E**n des en was geen
wōder wāt hi hadde oēn heer xiaer in
der oerden ghedient. Hi toech oeck med
vele mensche tot doechde mit zyn godlyc
ke lere en oetmoedicheyt.

Item in enen pyl zyn dze dinghen.
holt veder en pser. **B**ide holte dz vrucht
pleech te draghē vstaen wi volcomēheyt
der ghoed wercken daer die broed mede
ociert was. **B**ide vederē vstaen wi lief
te tot gode en tot oēn ewen mensche. **D**e
se hadde die broeder oec aen hem. **B**iden
pser verstaen wi die strenglicheyt dies
leuens inder penitencien. **W**āt ghelijcke
dat pser leer hart en scharpen is soe was
dese broeder zyn lichaem leer hardt ende
scharp mit strengheer penitencie. **E**n ald
want hi mit desen drie punten verciert
was daer om me soe wast gheen wond
dat hi alsoe gheringhe ten hemel quaem
als een pyl solde moghen vlieghen vā eē
boghe. **E**n men derf daer oeck niet aen
twiuelen want god ons here is alle din
ghen machtich.

Van dat vierste verscheyden dyrs
menschem .

Vādē vershepdē .

Is te weten als die
mensche in zyn ver
scheiden leyt datmē
hem dan toesprike
mit luder stemmen
En heft die sieke kē

nīs dat hi spreken mach soe sal hi gode
eerst bidden doer sine passye dat hi hem
gheweerdighen wil zyn siel te otfanghē
En is die mensche soe crāck dat hys niet
segghen en can soe sal hijt oetmoedelijck
in zyn herte ouerdeckē En die bi hem is
die sal hem dit voer segghen . op dat hy
volstādich bliue .

Ten anderen sal die siecke aenropē
maria die moeder godes dat si haren ge
benediden soen voer hem bidden wille .
daer na allen enghelen en bisonden en
ghel den hi beuolen is dat si hem te hul
pen comen willen . Hi sal oock aenroepen
die apostelen en allen heilighen die in dē
ewighen leuen leuen zyn en sonderlinge
die hi ghediēt heeft in sine leuē .

KEt is oock te weten dat die siec
ke mensche een crucifix bi hem
hebben sal . en sal segghen dyt
veers heer du hebste te broken mijn van

den ic sal di offeren een offerhande mijn
gheest v te eren en ic sal aenroepen uwen
naem . Dese woerden zyn alsoe wonder
lijcke crachtich ende oock mede macher
ghe . Alsoe als Cassiodorius beschijft
dat si den sundighen mensche binghet
inden ewighen leuen .

Ide voert sal hy
segghen of een an
der van zynre we
ghen can hys niet
doen . Die me
de ons heren ihesu
christi ons verlos
ters ende die crach
te zynre ghebene .

dider passien ende groter martchien dye
hi omme den menschelijcken ghelacke
gheleden heuet . Dat topken des eerwa
erdighen heplighen cruces . Ende oock
mede die suuerheyt der gloriozer repure
ende ghebenedider maghet maria moed
des heren ihesu cristu ons vellossers moe
ten pimmers al toes zyn tusschen my en
de mijn vianden sienlicken ende onsielick
ken nu ende sonderlinghe in die laestter
uren mijns dodes .

.A. .M. .E. .N.

Daer nae sal hi segghen aldus .
Here in uwen handen beuele ick mynen
gheest . Can die siecke mensche dyt
niet segghen soe salt die ghene segghen
mit lud stemmen die bi hem is . en die sie
ke sal al dese woerde decken en offerē ga
de ald9 een bequame siele .

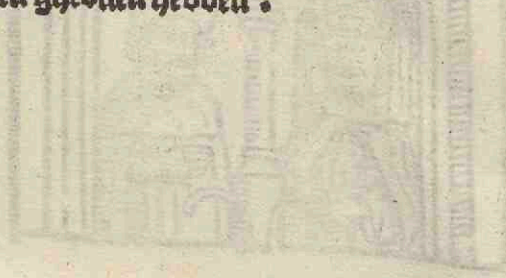
Item hets van groten node datme den siecken mensche nauwe bewaert in die vre zijns doots wat alle dies mensche salicheyt hanghet aent laetste eynde. en die duuel arbeyt seer naerstelicken omme den mensche te bedriegen in die vre zijns dodes. En daer omme salmen daer by bliuen en segghen hem wat ghoedes voren omme dat hi des duuels becozinghe vromelicken wederstaen mach.

Sonder twiuel als die mensche mit aldustanighen ghoeden opser stoeruet so comen die heplighe enghelen mit al dien hemelschen here en brenghense in die ontsprekelijcker vrouden daer hier toe voren af gheschreuen is.

Die sentencie die de siele ontfanget nae dat si vershepden is.

Is die siele vanden lich, aem vershepden is so wordt si voer dat oerdel godes ghebrocht. en ontfanghet die sentencie haerre verdieltē. Dan wort si gewesent in die ewighe glorie of in die ewige verdornisse en daer moet si in bliuen ten ionxten daghe thoe dat god oerdelen sal ouer leuende en doden. Ende dan sal dat lichaem mitter siele ouercomen. En god sal dan ouer alle menschen oerdelen soe wel ouer dat lichaem als ouer die siele.

Vanden oerdel hebbic een wernich ghedacht te schriuen op dat hem alle menschen daer teghen bereyden mogen voerden strenghen richter wāner si redenen moeten gheuen van alle haer woerde en wercken die si in haren leuen ye gedacht en ghedaen hebben.

Ilapas .

Ilapas die propheet segt Heer u oerdel is den mensche ghekūdicht . mer dwe dwale en vltāes niet . en die ghecke en achtēs niet . nochtās sulle si otfanghen die sentencie inden oerdel Die dwa se wraghen waer om dat die rīcdōmen niet ghelijc ghedept en zīn . Daer op antwoerde ic . waren die ghoede gelijcke ghedept soe waert logheachtich dz god ghelproken heeft . **J**adē sweet dīns aenlichtes salru dīn broet eten . Nochtans en maket god dē enen mensce niet armer danden anderen . wāt si worden alle na ket ghebozen . en al ist dat die menschen riker zīn deen dā dander dats om d armer behoel en outrect hi dat den armen soe is hi gherekent voer gode ghelijcker . wīs als een dief .

Jheremias daerstu seggheste . van dat laetste oerdel godes Daer op antwoerde ic en segghe dat die mensche die nu gheoerdelt zīn niet meer gheoerdelt en sullen worden . **M**er die richter want hi nu heymelicken gheoerdelt heeft sal o penbaerlicken comen oerdelen en berōpen mit reden dat hi die sundighe mēscen in zīn rechtuaerdicheyt beholden heuet en dit is die sake waer omme dat god twee mael oerdelen sal . als ghij wel ghehoert hebbet .

Nochtans eer dit ghescreuen sal soe sal god die werlt laten vgaen indē vuyr in welken vuyr die hemel unt grote last vghaen sal . **E**n die aerde mit al datter i is sal vbrandet worden .

Dauid legt inden xliij psalm . **G**od sal comen openbaerlijck en zīn aensicht sal barāen in vuyr en zīn ommeghancck in storminghe . en hy sal sinen enghelen

ghebieden die menschen te oghaderen. En die enghelen sullen voert kundighē wāt hi een rechter en een heer is. En god sal den sunder segghen Waer omme benijt. Ick hebbe ghesweghen ghedierlick met nu wil ic v straffen.

In desen weynich woerden sijn begrepen alle die sunden der werlt. en vā desen sunden sullen die menschen oerdele ontfanghen. Die boeken sullen op ghedaen worden als dauid betughede is en alle die heymelicheyt sal voer dyen strenghe richter openbaer worden ende die quade sullen wtghedaen worden vten boke der leuendigher.

Ende die enghelen sullen comen mit basunen en mit trompette ghelijckerwijs als men te stride trecket. Ende die aerde sal beuen. Ende die enghelen sullen veruaerlicken blasen ludende aldus. Staet op ghij dode en coemt ten oerdel. ende ontfanghet en pghelicken v sentencie.

Die die almacht
ghe hert sal ten oer
del comen als een
strenghe rechter .
En ten eersten sal
hi doen ropen den
duuel mit sinen en
ghelen die al beue,
de comen sullen al
voer dat strenghe oerdel godes En god
sal tot hem segghen . O ghij bose enghe
len die ic ghelcapen hadde en gheset in al
re wellusten . O hoe schoen haddic v v
ciert . en va wat costelicker stenen ware
v vloghelen ghemaect .

O lucifer die vwoech opstodes hoe
bistu nu gheuallen . Ic hebbe di ned ghe
worpen doer dyn houerdie .

Lucifer antwoert .

Ire rechtuerdichsten
richter Ic heb altoes
beket dattu mi ghesa
pen hadde en daer om
machmen merke dat
ic mi boue di niet en be
gheerde te vheffen . en
ic en hebbe oec niet in
houerdicheyt ghesundicht mer v engel
michael hettes v qualicken aenbrocht .
O ghij menschen bekiet ic die schoen va
gode ghelcapen was teghe gode sundi
ghen lolde .

Die richter antwoert .

O lucifer zyn v werke ghoet gheweest
soe sullen si ghetughenis va v gheue .
Dan sal comen sinte michael en leggen .
O lucifer waer omme diffameeste my
Ic dyn houerdie niet ghenoe . h becant .
Iudas tughet in zyn ruy . capittel wat
legstu dyn zude op mi hebstu elds doech
delic gheweest inden hemel waer om en
hebstu die doechden inder werlt niet ge
daen . Twee reysen dedestu maken ghul
den calueren onder den volcke godes seg
ghende Dit zyn die goden van israhel .
Laet comen ander nacen der coninghen
die v inder aerden ghediēt hebbe en laere

ghetughenis gheuen wā in den ghoeden
 wercken. **E**n dan comen die coninghen
 voer dat aenschyn godes en sien wreede
 licken op lucifer segghende. **O** bist u die
 ons god. mi dūct datstu nu ghelijc os
 ghescapen biste. wāt du beruſte mit os
 inder putten der hellen du hebste aen os
 verdient die ewighe vdomenis

Dan sal die die richter tot hem seg-
 ghen. **S**ich nu hebste die ghetughenis
 ghehoert **E**n daer op sal hi antwoerden
 heer en neemt niet dat ic dit ghedaē heb-
 be. **N**ochtās Adam en nabugodonosor
 hebben dese niet ghesundighet in desen
 sunde. nochtās hebde die niet gheplaghet
 ghelijc mi.

Die richter antwoert.

Alle dese hebben ghesundicht ouer-
 mits v quade ingheuen. mer nu ment
 en brochte v tot sunden dan v eyghene
 boescheyt. **D**ese hebben penitencie ghe-
 daen en du niet. **V** quaetheyt is alle da-
 ghen vermeerderet.

Hoert ghij alle nacen **I**s lucifer mit
 sinen enghelen niet te rechte vdoemt.
Sij sullen alle te samen antwoerden **H**i
 is waerdich der ewigher pinen.

Dan sal die coninc segghen tot lu-
 cifer en tot sinen enghelen. **S**haet ter
 luffer siden. **E**n tot sinen heylighen ar-
 changel michael en sinen heylighen ege-
 len spreekt hi vriendelicken ald9 **C**oemt
 staen tot wijre rechter siden.

Hoe dat iodesche volck daer na ghe-
 daghet sal worden omme te comen voer

dat strenghe oerdels godes .

En anderen sal dat
 iodesche volck gero-
 pen worden en dpe
 rechter sal tot hem
 segghen **O** ghij io-
 den en volck wā isra-
 hel en was ic v ind

wet niet beloeft. **D**ie segt. **G**od sal een
 propheet vwecken ghelijc hem en dpe
 hem niet en hoert sal wtghedaen wordē
Was ic v niet ghesent ind ghelikenis
 godes **H**ebbie dat woert godes niet ge-
 prediket **H**ebbie v doden niet verwort.
 v blinden verlicht. en v siecken ghesond
 ghemaket mit worden **H**ebbie de doot
 niet gheleden en des dorden daghes we-
 der opghelken **H**ebben mijn apostolen
 niet veel schoender wercken ond v volck
 ghedaen. nochtās hebde die vervolghet
 en doot ghelaghen. **H**ebbie v meer ma-
 ghen doen dan ic in richweruen byo lu-
 den ghedaen hebbe.

Die ioden antwoerden.

Rechtvaerdighe richter tis waer.
 god beloefde os een propheet te senden.
Mer god ghat os een teyken. **A**ls wat
 die propheet propheeteerde inden name
 des heren dat solden wij holden. **E**nde
 propheeteerde hi teghens god soe solden
 wij hem doden. **O** alre rechtvaerdichste
 richter wij bekennen nu dat ghi die pro

pheet waert die os god leyden. mer v
propheticē en gescieden niet alstu wilspra
kest en daer om m: doden wi v nae ons
wet. en en hielden v voer gheen waraf
tich propheet.

Ten ersten hebstu gheslegt in d' sing
gogen opēbaelic. Dese tempel sal ick
te breken en binnen dryen daghen wed
op maken En dat en ghesciede niet mer
die tempel bleef langhe daer nae staēde.

Ten anderen hebdi gheslegt **T**en si
datstu eerste mijn vleysch du en salt geē
leuen in di hebben. en wij en hebben v
niet gheten en hebben nochtans langhe
ghelouet. **T**en dorden hebstu ghe
legt. **H**oe roye in mi ghelouet ryueren
des leuendighen waters sullen wt sinē
bupcke vlopen. daer ghloefden vele in
di mer wij en saghen gheen riueren wt
haer buken vlopen. **T**en vierde so
leydi **A**ls iohānes betuget. **i**r. **H**o roye
mijn sermōnen bewaert en sal den doot
inder ewicheyt niet smaken. Daer illee
vele gheweest die v sermōnē bewaerde
en zyn nochtans ghestozuen. en daz om
me zyn v prophecien niet waer.

Item ghij hebt den sabboth gebro
ken te vieren dat os in onsen wet gheba
den was te doen. **I**tem wij hebben
v gheuraghet ofstu cristus waersten en
du en woldes ons niet segghen. mer du
leydes die wercken sullen ghetughenis
van mi gheue. en v wercken die waren
quaet. en daer omme en waren wij v
sculdich v te ghelouen.

Tot desen woerden sal die rechter
antwoerden. **O** ghij yppocriten altoes
hebstu die scriften verstaen **E**n waerstu
niet wat dauid legt in dea lxxvij. **p**salus
O mijn volck verstaet mijn wet neyger
v oren tot die woerden mijns mōdes.
Ick sal opdoen mijn mōt in ghelijckent
sen **E**n hier omme hebbic in ghelijckent
ghesproken. **A**l leyde ic vāden tem
pel te breken ic en leyde nochtans niet vā
den stenen tempel. mer vāden tempel
mijns lichaems. **E**n die rechter sal een
peghelickenzaghe aldus verklaren.

Dan antwoerde die ioden.
Och dijn duyster sprake heuet os bedro
ghen. **D**ie rechter sal hem dat wed
omme antwoerden. **N**iet also niet mer
als ic v die waerheyt leyde en wolde ghi
se niet verstaen.

Die rechter spreket noch.
O ghi heyden ende ander narien want
ducket v zyn dese ioden niet te rechte v
oerdelt. **E**nde si sullen altemael seggen.
Alce rechtueerdichste rechter is si.

Dan sal die rechter segghen. **G**art
tot mijne luffter siden.

Hoe die heyden ten oerdel godes co
men moeten.

Ende die enghelen mitten ghelu
de der basunen sullen ropen thoe
den oerdel die heydenē die afgoden aen
ghebeden hebben. en hier sal die rechter
verueerlicken thoe seggen. **O** ghi die ge
scapen waert nae die ghelijckens gods

waer omme bedest u afgoden an die ghi mit uwen handen ghemaect had. si waeren stom en konden niet spreken. waer omme en bekendi hem niet voer eyner god die hemel en aerde ghemaect heuet laet nu opstaen afgoden en bekien of si u beschermen moghe. in dit tegewoerdighe oerdel.

Die heyde antwoerde.

Alrerechtuerdichste richter doeghi os gheschapen had nae u beelde waerom en ghaefdi os niet soe wel u gracie als den ioden die beholden zijn doe ghij dpe menschelicheyt otfinghet. Waer om en hebdi os oeck die gracie des doepsels nze ghegeuen daer ander menschen mede beholden worden. waer omme en hebdi ons niet soe lief ghehad als die anderen ioden en kersten.

Die richter antwoert.

O ghij heyde waer omme en ghehoefden ghij niet doe ic die schone teyken dede onder u volck mit groeten plaghent doe ghij mijn volck veruolchden. Waer omme en gheloefdi niet inden god daer mijn volck in gheloefde. wat du sagelt dat haer god machtrigher was dan u afgoden. wat hi vloste zijn volc tot uwen handen. Du praghest oock Waer omme dat ic u dat doepsel niet alsoe wel ghegheue en hebbe als ander menschen hebbe niet tot mineu discipulen gesproken Ghaet ouer alle die werlt predicket ende doept in mineu naem. Dit hebben si ghedaen en waer omme en hebdi hem niet ghelouet. Ghi hebbetse veruolghet

ende oec mede ghedodet.

Dan sal die rechter segghen datter ghescreuen is. Stort tot dijn thoerne op die heyden die di niet bekiet en hebbe En dan sal hi segghen Ghaet tot mijn d lichter siden.

Hoe die kersten menschen voer dat oerdel godes gedaecht worde.

Je richter sal seggen eerst totten quade prelaren.

O ghi regeerds mijn volckes. Waer om hebt ghi u schape nze

ghewept Waer omme en hebdi mijn sieke volck niet ghelesen. En die crac waren inden gheloue en hebdi mitter hepligher drienuldicheyt niet ghestarcket. Waer omme en hebstu die ghene nze gheopen tot penitencien die in haren sunde verhardet waren Segt mi haddic u nze die macht ghegheue die sunden te otfinden Siet nu wort gheepscher dat bloet uwer onderlaten.

Dan sullen die pastoren prelaren en priesters segghen. O rechtuerdige richter sal dat bloet op ons comea. Aen

mercket doch **D**oe mer twee mēschen in der werlt en waren als adam en eua die ghij bewaren soldet en nochtas sundich den si . sal die funde daer om op u comen

Des ghelijcs van abrahams huys waren vijt menschen daer twee of vghi ghen sal dat bloet daer ommevā hem gepfchet worden . **I**tem vā uwē rij . apostolen die ghi te bewaren haddē vergincker een . sal zjn bloet daer om van u gheepschet worden . **O** rechtueerdige richter wij zjn ontschuldich van deller saken en redenen .

Die rechter antwoert .

En weetstu niet wat ezechiel scriuet int derde capittel daer hi totte bosen segghet aldus . **D**u moest steruē hebstu djn volck in haer boesheit niet gestraffet . **H**er hebstule ghestrakt en overwelen vā haer boesheyt soe hebstu djn siel verlost . **H**ebbe ic en die pastoren desouden testamētes die boelen niet gestrafft en daer bouen hebben si quaet ghedaen **W**oerseyde ic adam niet dat hi inden houte niet biten en solde **E**n seydic niet te voren dat iudas mi vraden solde .

Wat segt playas int vij . capittel . **W**erheft u sterren als een balune en kudi ghet mijn volck haer boesheyt . **S**egghij o pastoren hebdi dit ghedaen .

Dan sullen die pastore antwoorde

O here alle dit hebben wij gedaen

en daer omme zjn wi orechtelic vdoent **E**n dan sullen si ropen sommighen vā haeren onderlaten en segghen tot hem . **S**egt os hebben wij v die scriften nō onderwelen als wi best mochten **D**an sal dat volck antwoerden **J**ae ghij hebt ons mitten woerden **J**ae ghij hebt ons unwen werckē hebdi os boeflijck bedroeghen en qualickē voergheghaen en ons in immerlick verleydet .

Hier op sullen die pastoren seggē .

Wij hebben v capellane bestelt dye v ghedient hebbe inder biechten **H**ebbe wij ghelundicht heymelick oft opebaer men efsche os dat wāt niemāt sondē suude en leeft . **S**hi en solt os niet na geuolghet hebben in onsen sunden mer in os ghoede lere . wat wildi os witen .

Die rechter antwoert .

In desen en sidi niet ontschuldich **E**n segt mi **W**aer omme hebdi die ghacuedes heilighen gheestes vercoft mit simonie . waer omme hebdi gheestelike boueficien vercoft omme ghelides willen . **J**e sal v laten verbarnea in minen thoerne inden duuellschen vuyce .

Dan sullen die pastoren antwoerden . **O** ghenadighe rechter en weest nō toornich op ons want v barmherticheyt bouen al v toornicheyt gaet . **H**ebben wij niet in unwen naem veraghet die duuelen dat waren die doorsunden . **E**nde

hebben ghepropheteert in uwen naem
 Dan sal dit rechter segghen **N**ick en
 kenne v niet hoe hebdi ghepropheteert i
 minen naem. wāt alle die werlt hebby
 tot sunden ghebrocht. En ghi hebt oeck
 sarhan en alle die vlameninghe v diuuelē
 otbonden vter hellen omme dat quaede
 te volbringhen dat ghij ghewracht end
 ghedaen hebbet.

Hoe die werellicke rechters gedwō
 ghen sullen worden ten laetsten oerdele
 te comen.

Item doet mi rekeninghe van dper
 vrucht dīns arbeypdes en van die godlij
 ke officien hebstu mi daer voer nock da
 ghelics seuenwozuen geloeft. hebstu dē
 armen oeck ghegeue dat di ouer bleef.
 of hebstu dat onuttelic toe ghebracht.
O ghij vālanders mijne karchen. Wat
 hebdi meer ghedaen dat bouē al dz qua
 delste is du hebste mit onreppen wiue ge
 sundicht en gheleeft als beesten en dper
 morghen mijn ghebenedide vleysch end
 bloet otfanghen in sunden tot uwer oer
 domenissen. ghaet haestelijcken tot my
 ne luffer siden.

Is dit ghesciet is soe sal hy
 doen roepen die keplers.
 coninghen hartoghen end
 grauen princen en anderen
 heren die beuel ouer dper
 volcke ghehad hebben. En tot desen sal
 hi segghen. **O** ghi princen hebbe ic
 v niet wtuercoen ghehadt bouen ander
 menschen wāt ic v daer bouen v heste
 Waer omme hebdi v hoe cheyt en v edel
 heyt niet wālic ghebruket. **H**oe hebstu
 ouer mijn volck gheoerdelt.

Keplers en coninghe antwoorde
 Wij hebben rechtuerdelijcke iusticie ge
 gheuen. **D**ā sal die rechter antwoer
 den hoe hebdi die heplighewet vernolt
 hebbe die kinder in v teghewoerdicheyt
 haer vader en moeder niet vsmact waer
 om ne en heb dyle niet ghecorrigeert al
 soe als v beuolen was.

Is hier te weten dat
 dese rechter noch schar
 per straffen sal dē vloer
 pen monicken die den
 werlt vlaect hebbe en
 hebbe nochtas snoede
 licket gheleeft dan an
 der werelike menschen **D**ese sullen ghe
 dwōghē zyn voer dē rechter reden te ge
 uen vā haer regule.

Item waer omme hebdi die armen
 verdruct **W**eduwen en wesen beroeft.
 Altoes soe zyn onder v gheweest verca
 denissen ende belwaringhen. **D**ie siele
 uwer onderlaten hebdi verclint. **W**aer
 omme en hebbet ghi v volck niet ghecor
 rigeert die mynen wet ende mijn ghebo
 den onder haren voeten ghetreden heb
 ben. **S**pet ick comick der coninghen
 ende oock mede een heer der here, worde
 beulecket in dat middel van v.

En al deser ghelijcken zyn ghelciet i vif
rijcken. wāt ghi waert ghelijc woluen
En wāt ghi ghierich geweest zyt daer
omme sal ic v laten verghaen inden vve
re mijne toeren .

Der coninghe antwoerde .

Ier sullen dan die co
ninghe antwoerden.
Als rechtuaerdichste
rechter hets waer wij
bekenne dat ghi ons
ghelezz hebt omme v
volc te regeren en wij
hebbense berispet van
haer mischdaden die o
penbaer waren en die
si heymelicken ghedaē
hebben waer omme wijt ghi oes dat .

Die rechter antwoert .

Hoe niet ghi bosen so niet hebdi v
rechten niet tot onrecht ghemact. ghij
hebt den riken recht ghegeue die orecht
hadden. en den armen gherechte vdruct
omme dat si niet te gheue en haddē .

Als wāt ic v grote heerlicheyt ge
geue hebbe bouē mijn volc en ghi noch
tās mijn ghebodē ond voete ghetreden
hebt . Daer omme en zyt ghi niet waer
dich onder mijn volck ghetelt te wordē
En ick sal den duuelen macht ouer v ghe
uen v te tormenten als ic v gaf ouer my
nen volcke te regeren . en zyn boescheyt

te corrigeren . en ghi dat niet ghedaē en
hebt **D**aer omme ghaet haesteliche tot
mijne luffter siden .

Hoe dat alle quade kercken mensche
ghedaecht sullen worden voer dat arm
ghe verdel godes .

Aer nae sal dpe
rechter tot hem
dorn comen alle
kercken mensche
En sprekē to hē
in veruuelijcker
toernicheyt seg
ghende . **V** boel
hepde zyn voer mi menichuoldicht en v
lunden hebben v gheantwoert v hau
den zyn beulect van bloede en v vinghe
ren mit boescheyde . **V** lippē hebbe logē
tael ghesprokē . **W**aer ome hebbe blaf
phameert en ghelundicht teghens god
Sich die kennisse dijns aensichtes sal di
antwoerden . **W**āt ghi hebt v lunde ghe
kūdighet ghelijc die lunden vā sodoma
wee wee uwer sielen wāt v veel quaets
ghegheuen sal worden .

Dā sal hi hē keren tottē rechterē en
seggen **W**ee v rechterē die dē bosen doer
ghaue gerechtuerdichtheyt . waer ome
soe hebdi mijne rechtuerdighē wet en
de mijn ghuede rechten te cope gemaect

Item die strenge rechter sal segghe totten ghenen die houere delick gheleest hebben . O ghij houerdighe manne en vrouwen ic sal v nu doen versincken int diepste der hellen .

Item in groten thoern sal hi seggē totten ghewiden nonnen die haerrepnigheden niet bewaert en hebben . Waeromme hebstu ouerspel ghedaen in mijn heplighe sacramenten Die borsten dijnre repnichthyt hebstu beuleect . Ende dat noch quader is ghij hebvoertgebrocht sonen en dochteren en hebt beestelicken onrepnichthyt bedreuen . Ghij en zijt niet ghelijcklichte vrouwen die omme ghelides willen ouerspil doen . mer du biste noch vele quader . Want du en hebbeste niet alleen dijn oerden te broken mer du hebste oercken ghenē ghedoot die myt di heest ghelundicht . En daer om sal ic v verscheyden vā minē vrieden . ende die hellsche woluen sullen v verslinden Gaet tot mijnre luffter siden .

Hoe die echte luden ten derdele sullen ghedaecht worden .

De daer na sal de rechter segghen to dyen ghenen dpe haer echte ghebroeken ende besmettet hebben . Nu kundighe ick v die ont sprekelucke misda-

den en hoe swaerlicken dattu ouer ghetreden hebste . O wat hebstu ghedreuen mit ouerspil onghederloefde personon hebt ghij mede ghelundighet . Op uwer tafelen hebdi ghelet costelike dranck en costelike spuse . ende wt oueruloedichept hebstu dese ontsprekelijckensunde ghedaen . O hoe hebt ghi wandelt uwen vrouwelicken en wyffelicken naem in enen naem der mulen ende esellinen waer omme hebdi beuleect mijn heilige sacramēt der echtschap . Ghij hebt te wille gheweest onghederloefden personon . Siet hier omme wat dit in v beuoden is soe sal ic wt treicken mijn hat op v en sal v gheueden hellschen onrepnen padden en draken en ander quade beesten die v pinighen sullen in dputten en vlammen des vuyrs .

Totte anderē vrouwe die hem mit siluer en golt en and costelhept gheriet hebbe sal die strenghe rechter segghe . O dochtere vā minē volcke ghenoech had ic v ghegeue vstades waer omme hebdi v helsen wtgherect in houerdichept . die hebstu ghedaen op dat die manne i dy behaghen mochten hebben .

Nu sal ick die hoerne dijns hoefdes bloet en kael maken en plucke thaer vā uwen hoefde Ic sal al dijn costelhept en welckelhept v wādelen in groten en vullen stancke .

Doert sal hi vuerlic beruspē dē ghverighē en achterclappers . en die haer on
o i

ders niet onderdanich gheweest hebbe den woekenaers en den onreedsame . de vradere den vkeerden melsche . Al dese sundighe menschen sal die rechter toe segghe Gaet tot mijne luster siden .

Dan antwoert dat die sundighen menschen gheuen sullen .

Aer op sullen dpe sundighe melsche antwoerden . **O** heer mit onrecht te zij wij vdoet . **W**at wi zijn ge doept idē naem

des vaders des soens en des hepligē gheestes . en gheloefden dese drie persone een warachtich god te wesen . **E**n daer omme zijn wij mit onrechte vdoemt . **W**at ghi hebt ghesproken indē euāgeli Die gheloeft en ghedoept is die sal wesen salich . **O**eck hebdi gheslegt Die i mi gheloeft al waer hi doot hi sal leuendich worden . **W**aren wij niet weder omme ghebozen tot den water en den hepligē gheest .

Item ghij hebbet oeck mede nocht vele claerder gheslegt Salich zijn si die gelouen en niet en sien . **I**ader waerhep de wij en hebben v niet vpleghelic ghesien

en nochtas hebben wij volcomelic gheloeft **E**nde inden gheloue zijn wij volsta dich ghebleuen totten wtghack dper le ues thoe . **D**us waren wij doot o uermits ons sunden dat heplighe gheloue sal ons wederom me leuendich make

O heer ghi weet oeck wel dat wij crack waren en die duuel ons viant heuet ons iammerlijcken bedroggen . **O** heer ghi en sult primers uwe woerden aen ons niet loghenachtich maken . **A**l hebben wi dus langhe ghelegghen inder pinen der hellen daerwij mit onrechte in gheworpen zijn wij sullen nu nochtant verlost wordē ouermits dja rechtuaer .

O rechtueerdighe rechter hebbe wi niet gheuaft en aelmissen ghegheuen . v kacken ghenifitert ende ander ghoede wercken ghedaen die v bet opēbaer zijn dan wij wtsprecken moghen . **W**at ghij weet die binnenste van dper menschen herten .

Die rechter antwoert .

Al hebdi dat doepfel ghi hebtes mit sunden beulect en niet wed gherepichte **W**at int doepfel vsaecti sathā en ghelouedet mijn gheboden te holden . en mijn gheboden hebdi vsmaet en sathanam den duuel ghedient . **H**ebstu nyets in djnare quaetheyt en in djn vloecten en sworen den duuel voer god aenghepen . **W**aer omme hebstu hem ghedopeat **H**eb ick niet gheslegt ghij en moget mij

en de duuel nē dienē Dese hebdi gediēt
 en mijn ghebodē vsmact. Ghypocritē
 wat gheboechdi v vā uwē vasten Ghij
 hebtē meer ghedaen omme lof v mēscē
 dan omme minen wille. Hebdi in mi ge
 loeft waer omme en hebdi dan mijn leri
 ringhe niet bewaert. Ghij serpentē myt
 ten monde hebdi vele ghelegt mer mit v
 herten hebdi den duuel ghediēt. Van
 buten scheenstu simpel en heyligh vā bin
 nen bistu een grimme wolk.

Als die rechter dit ghelegt heuet so
 sal hi zjn aensicht wredelicken keren tot
 den sundighen kercken menschen en seg
 ghen. Ghij quade menschen ick eysce vā
 v mijn preciose bloet dat ic omme uwen
 wille wtgheltozt hebbe omme v te vlos
 sen. Hier op sullen die sundighe men
 schen niet weten te antwoerden mer staē
 sullen si als stommen. Dan sal dye
 strenghe rechter segghen. Siet wāt ick
 mijn heylighen bloet te v gheues omme
 uwen wille gheltozt hebbe so gaet hael
 telick vā mijn heylighen tot mynre luyt
 ter ofte sincker siden.

Wanneer die rechtuerdighe rechter
 een peghelicke suade en doechde mit redē
 onderlocht heuet en die quaden wt den
 ghoeden vlscheyden heuet nae dat een pe
 ghelick vdiēnt heuet. Hoe sal zjn aensicht
 te bernen als een vuyr. En hi sal segghē
 tot sinen rij. apostolen. Ghij richters
 wāt ic v beloeft hebbe te oerzelen ouer le
 uendighen en ouer dodē. Daer omme so
 wijst nu die sentencie ouer dit sundighe

volck. Ende dan sullen die aposto
 len antwoerden. Heer mit rechte zjn si
 vdoemt. Want si v heylighe ghebodē v
 smaet hebben. Dan sal die strenge
 rechter een aertelickē sentēcie gheue ouer
 den quaden mensche en ouer den duuelē
 aldus segghende. Gaet vā mi ghi vma
 lediden in den ewighen vuyr dat den du
 uel mit sinen enghelen becept is vā anbe
 ghin der werle. O wtuercozen mē
 sche maket dat vimmers dese onuerwin
 nelickē sentēcie ouer v niet en worde ghe
 gheuen.

Is dā de rechter dit ge
 sproken heeft sullen dye
 duuelē daer herent zjn
 mit ketenē en crouwe
 len en brenghēle myt
 grote ghecrjht ter hel
 len mit ljt en mit siele
 in onepadelicker pinen
 soe als hier te voren be
 schreuen en wel verclaert is.

Item soe als god den verdoemde he
 uer ghestraft. soe sal hi dan sinē vrien dē
 mit soetē woerdē danckē die hem gediēt
 hebben. en zjn strenghe aensicht en sal
 den wtuercozen niet wreeet wesen an to
 sien. En si sullen segghē aldus.

O vuerlicke strenghe rechter o se sie
 len zjn soe seer vslaghet om dīn strenghe
 sentēcie die ghij ouer den vdoemde ghe
 gheuen hebt. Ons leden zjn beuēde ghe
 wordē als dat wij nauwelick staen ma
 o ij

ghen **O** òs god **O** òs minlicke troester
O here wāt ghi ons soe minnelic beho
det hebt dat wij mitte bosen niet getelt
en zyn. **Daer** **Daer** omme wi u oetmo
delic heer dijn thoern vā òs. **Dele** ārlke
licke sentēcie der ewigher verdomenis si
veer van ons.

Hoe vriedelic dat de richter sinen lie
uē vriedē toe spreke sal.

Ide mit enē vriede
licken aensichte sal
die richter tot sinē
wtuerozen vrien
den seggen. **Comt**
ghi ghebenediden
mijns vads. **besit**
dat rijcke dat u be
rept is vā aenbegi
der werke. **nu** en sal u siel niet alleen besic
ten die vrouden des ewighē leuē. **Mer**
mit siel en lijf sulc ghij come in oēspreke
licker vrouden. **En** vlaghet u niet dat ic
den vdoemēde strengelic vderdelē heb
be mer coemt en aenschouwet mijn blic
kende aenschijn in alre vroude.

Hit wat loen dat die salighe men
schen worden gheloent.

In den hemel hebbē sommige si
elen. **xxx.** fout loen als echte lu
den en and haers ghelike die in
gheloue en in eenuoldicheit dat ewighe
leuen vdiēnt hebbē. **Sommighe** hebbē

loent loen als weduwe en die hem god
ouer ghegeuen hebbē. en den armen sa
lichlick ghedeyle hebbē. **En** die maghe
den hebben hōdertuolt. **Theophilus**
legt dattet groetste loen des ewigē leuē
niemāt ghegeue en wort vā den saligen
die de crone vdiēnt. **En** dat zyn d'perhā
de menschen **Als** martelaren. mageden
en lerers. **Wāt** die martelaers vinnē
haer vleysch ouermits haer lidē. die ma
gheden in aenuuechtighe vwinen dē du
uel mit godliche kere die si haer ewen men
schen onderwisen. **Wāt** si zyn broeders
òs heren. **Sij** zyn oeck die ghenen
die den menschen die inder werke zyn die
waerheyt predicken. en si worden ghe
loent vanden ghenen die zyn martelen
heuet gheleden omme des mensē wille
die oeck repnichēyt oefende bouen allen
menschen. **En** dāer omme die de werlt
laten wil en zyn epghe lijf haet en dē du
uel die vdiēnt hōdertuoldighen loen idē
ewighen leuen.

Hier van segghet ons heer ihūs
christus in eender **Om**elien vā
den twaelf apostolen. **Om** vā
nende siele aemt doch vmmers waere
dat die wtuerozen heylighen godes ha
ren lijf tho samen in haren gheest stouē
wanneer si den bosen gheeste dat is dien
dauel vander hellen wederstaen. ende si
dan crachtich worden in doechden. end
verstaeden rijtlic ghoet ende ydel dwale
ghenoechte deser werlt om te gewinnen
dat hemeliche ghoet. **Si** predickē mitte

woerden en tonet mittewercke en laten hem gheen arbeyt vdrieten. en daerom wort hem ghegheue die croen des hō die uoldighen loens. Dit spreekt siate Jheronimus vāden leue des alre glorioelken en heylighsten apostels pauli. die ee wat was vol alre godliker leren in een epistel daer aldus gheschreuen staet. **E**en heylighe maghet en sal niet hebbe crom gesicht mitten oghē.

Sinte Augustinus en Ambrosius spreke inde boeke vāden maechden **D**ie nu een maghet is alleen inden lichaem en niet ind herte die en mach dit costelike loen niet vdypen.

Dat dit waer is betughet siate richardus inden boeke benpamis segghende. **J**e en weet niet of die mensche in deser teghewoerdigher tijt costeliker ghauen vā god oerlaughe mach dā dat god hem die ghenade en vstaant verleent dat hi mit sinen doechden een mēsche bryghet vā zyn sundighe wercken.

Gregorius spreekt in sinen boken **H**ers een vele groter teyken en wōder dat een leerer mit sinen worden en ghebeden ene sinder bekeert vā sine sunden. dan dat hy enen dodē leuedich make.

Hoe scoē hoe heerlic hoe rijke hoe machtich end tierlick den salighen zyn vdiende werck inden ewighen leue wesen sal dat en cā gheen mensche begripen.

Och wie solde dese glorie mogē beschriuen **D**oerwaer nyemat mer nochtas moetmē daer een wepnich af schriuen op dat die mensche

daer soetichypt in crighen moghe en vromelijcken daer omme arbeypden.

Van die woelsteden v heyligen des ewighen leuens.

Dis alre heylighe woninghe inden ewighē leuen nae dat si inden leuen meer ofte min v dient hebbe. **A**ls Gregorius segt. **A**ls die v dienst groete is soe sal die woninghe en vroude inden ewighen leue oec daer nae ghegheuen worden.

Ten eersten sulken die martelaers en die leerrers mittē magheden besittē die crone des hōdertuoudighen loens en dat alre groetste deel en die meestte vroude sal hem ghegeue worden. **I**n die woninghe des vaders ende des soens en des heyligen gheestes wordet een pghelike siele ghelet nae haer v diensten.

Hier vā spreekt os heer ihesus inden euangelio **G**heet enen pghelike arbeypder zyn loen. den enen alsoewel als den anderen.

Wat die heylighe twaelf apostelen en die vier euangelisten den prijs hebbe bouen die ander heylighen daer om dat si martelaers en lerers gheweest zyn. so salmen hem gheuen die hoechste woninghe der hoechster enghelen seraphin dye god alre naest zyn omme hem te loeuen

inder alre hoechster minnen die god gheuet na zijne ghebenedider moed maria. En als de apostelen gode gheert hebbe opter aerden meer dan die and hepligen daer omme is haerwoninge boue ander heplighen. wat god ghat hem macht te binden en te onbinden opter aerden. Hy ghat hem zyn ghebenedide lichaem omme dat zyt and menschen voert gheuen solden. Hi ghat hem macht ten ionckē daghe richters te wesen ouer die ry gheachten van isael. Die hem alre rijcklike dighē ontrecken omme godes wille en haer herten gheuen tot gode en leue nae die ry apostelen die wort die croene mitten apostelen ghegheue.

Augustinus legt dat sinte franciscus leefde in ghelekenis der apostelen. Ende daer omme ontscheen hem een seraphin en dructe in hem die vijf wonden on heren. Ende zyn woninghe die is mitten heplighen apostelen.

V mocht pemaet vra ghen hoe die mensche moghen comen inden staet der apostelen wat god heuet dese twaelf apostelen en vier euan gelisten vercoren boue ander hepligen. Daer

op so is te antwoerden. Een peggelijck mensche die der apostelen leue nauolget en doet die ghoede werckē der apostolen. Dese worden gheloet mitten apostelen. En dit mach men openbaerliken merckē

nen sinte paulus wat hi doet zyn wedic kinghe en heplige ghoede wercken gherekent is mitten apostelen.

Die wönigē d' martelaren.

Der nae is d'ye anderde wönighe der martelaren. Ende choer cherubin. Wat cherubin is een volcomen doer lichtinghe dies godlijcken aen-

sichtes daer hem die heplighe martelare in onbliden. wat si haer bloet in die godlike liefte ghestort hebbe. In desen choer horen oeck alle die ghene die in haeren herten en sinnen menigerhande lidē hebben en hident verduldelic dā kēde gode. En die ghene die vā heren verdriden hebben mitte bedroefden. Ende oer die bidden voer haer vāden.

Dat dit warachtich is betuget Augustinus Bernardus en Ciprianus. Wat daer zyn vele groter martelare die meer lidens inder sielen gheleden hebbe dan of si haer bloet wtgestort hadde.

Van die woninghen der ioncwrouwen ende der magheden .

Der wort bewijst drey derde woninge des ionc kerlicken staets inden thronen godes daer heuet god selue zyn setele gheset om haer vroude te vueren. Dese woninghe hoert thoden ghenen die repu va herte en een ovellect leue draghen tot gode .

Ambrosius segt. wie mach die scoe heyt d maechde volprisen wat si worde va gode ghecroet. God heeft in maechdelicke renicheyt alsoe grote ghenoechte dat hi va een maget ghebozen wuden zyn. Sy hebbē oec mede die crouz dyes hōdertuoldigen loens wat haer vroude is onghemeten.

Die woninge d leerrers .

Od set die heylighe leerrers inden thronen der dominaci en wat si hebben soe vele menschen ten ewighe leue ghebrocht mit haren godlickē sermone en om dat si dat saet inder aerde ghesait hebben sullen si die vruchte inden hemele mapen. In desen choer horen al die

ghene die woert godes horen en dz volbringhe En die altoes haer ghenoechte setten in cristo. Crisostimus spreekt En waer die godlike leer niet soe waer die dienst godes vghackelic. En si vdie nen oer die hōdertuoldighe croe .

Die woninge der keiserē conigē her togen greuē en and heren .

Dus is die vifste wo ninghe inden choere d virtuen Daer behouren keplers ender conu ninghen . hertoghen ende grauen ende alle die ghene de weduwe en wesen beschermet

en de haer onderlaten steden ende lande in paps ende in ghøeden vrede gheholdē hebben. In deser seluer woninghe horen oech pausen bischoppen en al die gheestelicke prelatten die haer onderlaten i doechden ghestuert en ghewesen hebbe

In deser seluer woninghen hore alle gheestelike menschen die der ghehoer in micheyt onderdanich zyn . en armoeden vduidelic liden . en repnicheyt haers lichaems holden . en alle dat daer choe behoret omme een gheestelic leue te volbrige Sonder twiuel dese behoren mede inder woninghe der virtuten .

Die woninghe der gheene die om
die waerheit en omme die rechtuerdichz
verdriet liden.

Der nae is dese
seste woninghe
inden choer der
potestaten . dat
is d' machtiger
gheweldiger en
ghelen . Ghelyc
als Ihdorus bescriuet . Wat dese woni
ghe wort bewaert mit groter sozchuou
dicheyt d' enghelen . In deser woninghe
behozen alle die ghene die voer die recht
uaerdicheyt liden toeroemt . Oeck hoze
in deser woninghe alle die ghene die du
uelsche bosc aenuechtinghe wederstaen
hebben en d' werck bedrieghenis versta
det hebben . In deser woninghe ho
ren oock alle ghoede weduwen die god
nacht en dach dienen Als os leert dat en
angelium van siate Anna die prophetisse
die cristum otkinck inden tempel . Ende
dese weduwen hebben wiertichuolt loen
Oeck mede hoert dese woninghe toe
clusenaren en die hem tot strengichat ge
uen Als os betughe Dionisius Bernar
dus en Gregorius .

Die woninghe der heyligher ende

deuoter priesteren .

Die seude woninghe is indē cho
ze der principaten d' crachte der
enghelen . Dese heert die godli
ke cracht ghewelt en macht ghegeue dz
si grote teyken volbrēge tegē die natuer
Wat ghelikerwijs die priesteren van
broede dat licham cristi cōsacrerē van
wijn en water dat preciose bloet mit lijf
en siel en mit zynre godlicheyt
vā hemelricke hier neder brenghen .
Wat priesters en belidens doen die mira
culen als dat si vā sundaren kinderē go
des makendoer die biechte .

In dese woninghe hozen alle die ge
ne die berou en vdrict hebben om hare
sunden . En oeck mede alle die die ghene
die haer toeueraet mit ghanter herte in
in god legghen .

Die woninghe der heylighen patri
archen ende propheten .

Der is die achstewoni
ge inder choer der heyl
ligher archangelen . daer
in hozen de patriarche
en prophete die os idē
olde testamēte gheku
dicht hebbe mit figure
en prophecien al dz ge
ne dat indē open testa
mēte ghescriet is .

Item in dese selue
woninghe hozen ghetroude echte luden

en gherduwe arbejders. En oeck alle die ghene die hem mit rechten ghelouen simpelic laten ghenoge en weynich goe des doer moghe en hem hem wachten voer sunden waer si moghen. Salomō legt Die slechtelic wādert hi ghaet indē rechte wech.

Die wonighe di onosleke kiderē

Deweten ist dat die neghende wonighe is inden neghende thoer. En in desen hozen die onosleke kiderē die nēder dopen steruē en alle die onosleke zyn vā leuē.

Aldus zyn inden hupfen des hemelschen vaders veel woninghe en soe Augustinus legt soe heuet hise veyl ghemact op dat een peghelic mēsche nāe sulckē pāt solde staen thoren. Bernardus legt Die driuol dicheyt heuet os saet ghesayt in aertrike wes wachte wij vinden sullen indē ewighen leuen. Wāt die vader heeft os ghespat saet des hemelschen broedes. Ope soen heeft os ghebrocht den reghe dper waerheyt Die heylige gheest gheeft os sonne schijn en cract dat saet te wāschē Die vad gheeft die godlike ghenade. Die soen ist middel zynre wijsheyt end alle cracten. Mer die heylige ghee geekt os die beslutinghe zynre ghoetheyt end

daer toe ewighe salicheyt. Die egelen le ren os die bliscap. Die apostole vāsten os inden gheloue Die martelare in lide. Die cofessorē in gherechtricheyt Die ioc teren in reynicheyt Die patriarchē ende prophete in doechdelike tierheyt.

Och mensche scriuet in v siele die woerden die Augustinus legt vader nutticheyt des rouwen. Totten ewighen leuen salmen haesten te comen wātmen mach daer eweliche leuen. Een mensche is schuldich du sent wozen meer te dēcken op dat ewy ghe ghoet dat op dat aertliche ghoet. in hoe arm dat dat een mensche is. Want het coemt haestelic al hadde die mensche alle die werlt ghoet ten solde hem niets helpen moeghen. en heeft hi v dient dat ewighe ghoet dat mach hem te stade comen. en daer sal hi hem ewelicken in v bliden. Wāt inden tabernakel gods en is gheen steruē. daer en is gheen vduet noch inopenis mer die hoechste sekerheit en ouerste salicheyt en edelste waheyt en vnaemste ghenoechlicheyt. Dier wort oer vuolt dat god spreect indē euāgelia Die mensche wordē dē egelen geliē en die gherechtighe scinē als die sonne indē ewighe leuē. Ciprianus legt O du salige mēsche du salt groet verlanghen hebben omme haestelike te comen inden lande des ewighen leuēs. wāt dat is een wō derlike ghenoechlike herberghe en mē en mach daer nyemant wtwerpen dpe daer in coemt.

Meret o du salighe wēsche hoe groe-
ten begheerē dat god to dijne sielen heft
wāt hi begheert v vrolicken te otfangē
en loent v mitter crownen des ewighe le-
uens. En daer en is niemāt in den hemel
hi en verblijt hem in dijne thoecomst.

Een ghendechlicke vraghe van der
vrouden des ewighen leuens.

Ende als die salige
sielen alle vrouwen
besitten in ouerulo-
dicheyt soe vraghe
si haeren sceppe-
legghende. O os
god u en wetē wi
gheen vroude den
wij bedēckē moghē wij en zijnd mede be-
gauet. Mer noch isser een vroude die az
atter ghelaten en dochte. dat s chelchou-
wen der hemelscher coninghianē godlij-
ke claerheyt. Dese vroechde doet alle dē
heplighen verbliden. Wie solde mogen
dencken wat bliscchap dattet is der moe-
der der barmherticheyt die coninghin der
ghoederticheyt te aenschouwē mit hare
lieuen kinde. als een ghendechlic sceppe-
in zijne godheyt.

Die coninghiane des hemels is soe
wonderlic te aenschouwē dat gheē ton-
ghē dat wt spreken en mach. noch gheē
pēne bescriuē en mach. noch gheen herte

bedēckē en mach wat vroude dat dē ge-
benedidē is dat godlike aēfichte des wo-
der godes te aenschouwen.

Hets wel reden wāt si is die godlij-
ke moeder der barmherticheyt. en ouer-
mits haer ghebeden en hulpe zijneel wē-
sche ghecomē tot beteringhe d sunden.

Die heplighe vblidē hem oec int an-
schouwen der coninginnen des hemels
wāt si woertghebrocht heuet god dyn
sceppe des hemels en der aerden. ende
in haer heeft gherust die heplighe dīuel-
dicheyt.

Tem twierhanden vroechde heb-
ben die wtuercozen vziendē go-
des int aenschouwen der hemel-
scher coninghinnen. Ten eersten
wāt si den hemel ontsloten heuet die me-
nich dulent iaer gheloten had geweest
dat gheen mensche soe rechtuuerdelicken
noch soe heplichlicken leuen en mochten
die int ewighe leuen comen mochte.
Ende dese banden zijn ontslotē ouermits
die moeder godes. wāt uae dat si cristū
ter werlt ghebrocht hadde wort die por-
te des ewighen leuens gheopēt.

Tē anderē mael vblidē hem de ma-
gheden in haer ionckerlicke reynicheyt.
wāt si blincket vā oebelmetter en claer d
reynicheyt schoente dan die zōne Als sin-
te Bernaerdus segt. Ende daer omme
soe begheerde christus ihesus van haer
gheboeren te worden.

84
Een notabel pūcken dat ghenōmē
is wt cantica .

Die opēbaer quaden zyn te schu
wen . die vborghē zyn subtilyc
ken te ondersoken . En wāt wi
die niet bekennē en moghē soe sullē wij
daer heymelicken berouvan hebben .
Wāt somwilen is sūde inden mēschen
dar si niet en wētē dattet sūde is .
Dus moeder berou welen omme te ghe
trighen die godlike minne .

Van een ghoeden wille .

Een gherechtich mensche in zyn
ghoeden wille en mach gheine
tijt te cort zyn Dat een mensche
denkt mocht hi dusent iaer leuen hi solde
alle die tijt penitencie doen . soe is dat bi
gode volbracht Wāt god dan neemt dz
ghoede opset voer die wercken .

Van wat virtuten dat het ewig
gheleuen is .

Sante dyonitius sege Dat ewige
leuen zyn dize Iherarchie . en de
se dize worden ghedept in ix . oer dene .
en in elke oerden zyn vij . vi . c . en lxxvi
conincrike . In elcken conincrike zyn
vij . vi . c . lxxvi . lantschappē . En in elke
lantschap zyn vij . vi . c . lxxvi . stedē . In
elcker stat zyn vij . vi . c . lxxvi . borghen .
In elke borch zyn vij . vi . c . lxxvi . salen
In elke sale zyn vij . vi . c . lxxvi . tafelē

In elke tafele sitten vij . vi . c . lxxvi .
personen . Dit is tghetal der enge
len die mit lucifer vielen wt den ewigen
leuen En daer omme sege cristus . In
huys mijns vaders zyn veel woninghē
Tot welken hemelichen woeninghen
ons wil bringhen die vader die soen en
die heplighe gheest .

.A. .C. .E. .R.

Tot loue godes en beteringhe dper
menschen is dit sterfboeck gheprent tho
zwolle bi mi Peter van os In iaer os
heren . M . CCC . en . xxi . in de maēt
Iunia . op sinte bonifacius audt .

104339

Dit boeck behoert toe den denen van Nederlandt

Alomde tot hede toe husey de gresonne

Dit heeft gheseyt in de Nederlandt

Nederlandt

De ofte Lincx opent a aduaty de Nederlandt / De mont
al mansch de gresonne

Van he opent Johan de Vroeg

Van der gont. de edingy de
Nederlandt

